

รูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE PATTERN OF INTEGRATED COMMUNITY WELFARE IN THE URBAN AREA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Doctor of Philosophy Program in Development Education
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2016
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ รูปแบบสวัสดิการ
ชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ” เสนอโดย นางสาวกฤติญา กীরติกอบมณี เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลุยง วีระนาวิน

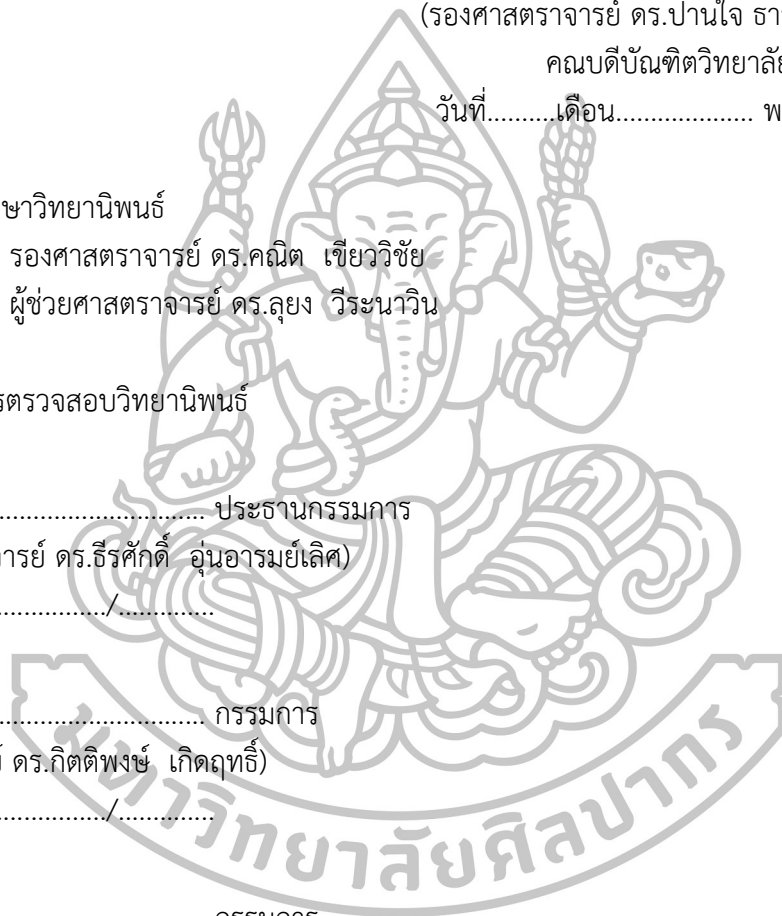
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ เกิดฤทธิ์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลุยง วีระนาวิน)
...../...../.....

55260906: สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คำสำคัญ: ชุมชนเมือง/ สวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ/ รูปแบบ

กฤติญา กীরติกอบมณี: รูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง. อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์: รศ.ดร.คณิต เขียววิชัย และ ผศ.ดร.ลุยง วีระนาวัน. 250 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วยครัวเรือนเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว จำนวน 13 ชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ความต้องการจำเป็นของประชาชนในชุมชนเมืองเรียงตามลำดับคือ 1.1) ด้านที่อยู่อาศัย 1.2) ด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกู้ยืม 1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม 2.ปัจจัยด้านเพศ การศึกษา อาชีพ สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างมีนัยยะสำคัญ 3.รูปแบบ“HELPH Model” ย่อมาจากการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6 ด้าน คือ H=Housing สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และ Health สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย , E=Environment สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม, L=Loans สวัสดิการด้านการกู้ยืม, P= Passed- away สวัสดิการด้านการตาย และ B =Birth สวัสดิการด้านการเกิด มีองค์ประกอบคือ หลักการ 6 ประการ 1 วัตถุประสงค์ และ 10 ปัจจัย เงื่อนไขหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างชุมชน ภาครัฐ ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ซึ่งรูปแบบนี้ได้ผ่านกระบวนการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องถึงความเหมาะสมกับบริบทชุมชน ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2559

55260906: MAJOR: DEVELOPMENT EDUCATION

KEY WORDS: URBAN COMMUNITY/ INTEGRATED COMMUNITY WELFARE/ MODEL

KITTIYA KIRATIKOBMANEE: THE PATTERN OF INTEGRATED COMMUNITY WELFARE IN THE URBAN AREA. THESIS ADVISORS: ASSOC. PROF. KANIT KHEOVICHAI, Ph.D. AND ASST. PROF. LUYONG VERANAWIN, Ph.D. 250 pp.

This research aimed 1. To study on the people needs in term of urban community welfare management 2. To study on the factors of urban community welfare management which met the needs and covered for all urban people 3. To develop the effective model of integrated urban community welfare management. The research used Mixed Method Research to collect data through questionnaire, In-depth Interview, Focus Group Discussion and connoisseurship. The research sampling was the household in Khlong Bangbua Environmental development network in 13 communities, community leaders, government representatives, and academic experts. The research analysis was analyzed through means, standard deviation, needs assessment analysis through Priority Need Index (PNI) and content analysis.

The research found that; 1.The needs of urban people could prioritize as follow; 1. Housing 2. Passed away and Loans 3. Environment. 2. According to the results the factors of gender, education background and occupation pointed out that the housing welfare issue was the first rank that people mostly needed in term of accessing to community welfare funds. Moreover, the results also indicated that the opinion on urban welfare funds had significant relationship to the needs of people who received the service. 3. “HELPH Model” was abbreviated from the integrated urban community welfare management in 6 components which were H=Housing and Health, E=Environment, L=Loans, P= Passed- away and B =Birth. The model consisted of 6 principals 1 objective and 10 factors which helped to create the participation approach and integrated collaboration between communities, goverment sector, bangkok government, academic sector and private sector. The model was already accepted and verified by Connoisseur in term of applicable, practical and beneficial for community context.

Department of Education Foundations

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2016

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ก่อนเข้ามาศึกษาข้าพเจ้าตั้งคำถามว่า “พัฒนาศึกษา” คือการพัฒนาทางการศึกษา ใช้หรือไม่ หรือเป็นการใช้การศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายในการพัฒนา แต่แท้ที่จริงแล้ว พัฒนศึกษานั้นจะเห็นได้ว่า ไม่ใช่แค่การใช้การศึกษาเป็นอาวุธในการพัฒนา (Mean to End) แต่ยังต้องบูรณาการความรู้เชิงวิชาการในหลายศาสตร์หลายแขนง ศิลปะการหลอมรวมความร่วมมือ ร่วมใจและ ความมีน้ำใจจากบุคคลหลายๆฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศอีกด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตามเป้าหมายเพราะได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูล ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ความร่วมมือ และคำแนะนำข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้าในการศึกษาค้นคว้า จากผู้มีพระคุณหลายท่านจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ดังนี้

ครอบครัวของข้าพเจ้า คุณพ่อ คุณแม่ พี่น้อง คุณตา คุณยาย อาก อามา ที่ส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาให้มีโอกาสเล่าเรียนศึกษาตั้งแต่ยังเด็ก ให้กำลังใจรวมถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมาโดยตลอด

รศ.ดร.คณิต เขียววิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาได้ให้คำปรึกษา แนะนำข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยตั้งแต่เริ่มจนจบด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ดร.ลุย วีระนาวิน ผศ.ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ ศ.ดร.กิตติพงษ์ เกิดฤทธิ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาสละเวลามาชี้แนะทิศทาง ในงานวิจัยชิ้นนี้ด้วยความเมตตา คณาจารย์สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร ทุกท่านที่ได้ร่วมกันถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ด้วยความตั้งใจและทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่

ศ.ดร.โกวิท พวงงาม อาจารย์ประจำภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่อบรมสั่งสอน ช่วยเหลือและประสานข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ มาโดยตลอด ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ผศ.ดร.ดิเรกฤทธิ บัวเวช ดร. ศศิธร ศรีพรหม ดร.เบจมาภรณ์ เสนารัตน์ อาจารย์รณรงค์ จันใด ดร.สิริยา รัตน์ช่วย และ ดร.อัจฉรา ชลาชนานิน คุณชูชาติ พรหมพิมพ์ ที่สละเวลาตรวจและรับรองเครื่องมือการวิจัยและให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผศ.ประคอง สุคนธจิตต์ อาจารย์วิโรจน์ มานะมันชัยพร คุณกนกพร สารพุทธิ คุณสุรัตน์ เปี่ยมศิริ ที่ได้เมตตาช่วยให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นต่องานวิจัยอย่างเต็มกำลัง คุณประภาส แสงประดับ พี่ตู่ ป้าต๋วย ผู้นำชุมชนและชาวบ้านทั้ง 13 ชุมชน ได้แก่ชุมชนก้าวหน้า ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชน บางบัว(หลังกองการภาพ) ชุมชนร่วมใจพัฒนาใต้ ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนรววิวัฒนา ชุมชนสามัคคีรวมใจ ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ ชุมชน ชุมชนบ้านบางเขน ชุมชนอุทิศนุสรณ์ ชุมชนคลองหลุมไผ่ และสำนักงานเขตบางเขน ที่มีมิตรภาพ ที่ดีตลอดระยะเวลาหลายปีในการทำวิจัยและสละเวลาเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

เพื่อนร่วมชั้นเรียน สำหรับมิตรภาพที่ดีและคอยช่วยเหลือกันตลอดช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ จนถึงปัจจุบัน พี่หนุ่ม CD15 บีม น้อย CD17 น้องเอ CU ที่คอยช่วยเหลือหาข้อมูลงานวิจัยในด้านต่างๆ

สุดท้ายนี้ขอให้งานวิจัยของข้าพเจ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สังคม แก่ประเทศชาติ อย่างน้อยที่สุดก็ขอให้เป็แรงบันดาลใจในการพัฒนาประเทศ เพื่อความอยู่ดีกินดี (Well-being) อย่างยั่งยืนของคนไทย

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
	กิตติกรรมประกาศ	ฉ
	สารบัญตาราง	ฅ
	สารบัญแผนภูมิ	ฉ
	บทที่	
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	คำถามในการวิจัย	9
	วัตถุประสงค์การวิจัย	9
	ขอบเขตการวิจัย	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	10
	ประโยชน์ที่ได้รับ	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	แนวคิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน	12
	แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์	24
	แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	30
	แนวคิดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ	40
	แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	47
	แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น	59
	แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ	63
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
	กรอบแนวคิดการวิจัย	86
3	วิธีดำเนินการวิจัย	87
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	87
	หน่วยการวิเคราะห์	90
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	90
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Steps in Research)	97
	การจัดกระทำข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	100
	การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการศึกษา	101
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	102
	ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	102
	ส่วนที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	128
	ส่วนที่ 3 : รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง	151

บทที่	หน้า
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ..... 194
	สรุปผลการศึกษา..... 194
	อภิปรายผล 199
	ข้อเสนอแนะ 204
รายการอ้างอิง.....	207
ภาคผนวก	219
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม ความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชน เชิงบูรณาการระดับเมือง	220
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	229
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ การวิจัย	238
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง.....	240
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	242
ภาคผนวก ฉ ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC).....	244
ภาคผนวก ช ผลการประเมินรูปแบบ "HELPB " ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	247
ประวัติผู้วิจัย	250

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 – 2554.....	3
2	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	88
3	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants).....	90
4	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
5	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
6	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
7	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	104
8	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	104
9	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลสถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	105
10	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	105
11	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	105
12	แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	106
13	แสดงจำนวนร้อยละของสวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน.....	107
14	แสดงจำนวนร้อยละของสวัสดิการที่คาดหวังว่าจะได้รับในอนาคต.....	108
15	แสดงลำดับความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง.....	109
16	แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ.....	110
17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	114
18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	114
19	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	115
20	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	116
21	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	117
22	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพในครัวเรือนกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	118
23	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	119

ตารางที่		หน้า
24	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	119
25	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	120
26	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิดกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	122
27	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตายกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	122
28	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง ...	123
29	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	124
30	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง.....	125
31	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืมกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	125
32	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนกับความจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง	126
33	ผลการประเมินรูปแบบ "HELPHB"	190
34	แสดงระดับความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเรียงตามลำดับ	195
35	ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ ระดับเมือง.....	245
36	รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ "HELPHB " ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	248

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ลักษณะในการมีส่วนร่วมของประชาชน	53
2	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน	55
3	ขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment)	62
4	กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	86
5	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Steps in Research).....	99
6	แสดงกระบวนการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ.....	132
7	แสดงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการในช่วงริเริ่ม (พ.ศ.2535-2547)	134
8	พัฒนาการรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน.....	135
9	โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน	144
10	แสดงแหล่งที่มาของเงินทุนในการจัดสวัสดิการชุมชน	146
11	แสดงการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน	151
12	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัย	157
13	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิต.....	161
14	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการให้กู้ยืม	167
15	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม.....	172
16	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด	174
17	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย	178
18	รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง (HELPEB Model)	180

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 เกี่ยวกับ "สิทธิและเสรีภาพ" กล่าวถึงมาตรการที่มีผลในเรื่องการให้ "สวัสดิการ" แก่ประชาชน เช่น สิทธิในการรับศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามมาตรา 43 สิทธิในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานโดยกำหนดให้ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามมาตรา 52 เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐตามมาตรา 53 บุคคลซึ่งอายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามมาตรา 54 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตามมาตรา 55 เป็นต้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550)

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ทำให้แนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มีความสำคัญกับการพัฒนาประชาชนและสังคมไทยให้มีคุณภาพสอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรม โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทยฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 - 2554) ครอบคลุมมิติด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ซึ่งอยู่ในรูปของการเป็นสังคมสวัสดิการโดยในปัจจุบันได้มีแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) ถือเป็นแม่บทที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติจัดทำขึ้น ตามมาตรา 7 แห่งกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นการแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11(พ.ศ. 2555 - 2559) ไปสู่การปฏิบัติ ในการจัดทำได้มีการระดมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยได้มีการประเมินการพัฒนา งานสวัสดิการสังคมที่ผ่านมา และนำแนวความคิดการพัฒนางานสวัสดิการสังคมในกระแสโลกมาปรับให้เหมาะสมกับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้มีฐานคิดในการมองสวัสดิการสังคมเป็นสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับ โดยตั้งเป้าหมายให้ได้รับสวัสดิการถ้วนหน้าภายในพ.ศ.2560 (คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2555)

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2555) ได้กำหนดเป้าหมายให้ประชาชนได้รับสวัสดิการถ้วนหน้าภายในปี 2560 โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านการจัดสวัสดิการโดยรัฐเพื่อส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ ตลอดจนประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น การเป็นผู้ให้การเสียภาษี การบริจาค การเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เพื่อตอบสนองการเป็นสังคมสวัสดิการ ในการสร้างหลักประกันทางสังคมให้แก่ประชาชนใน 4 เรื่องหลัก ดังต่อไปนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554) ได้แก่

1. การพัฒนาระบบบริการสังคม (Social Service) ในลักษณะเป็นสิทธิที่ประชาชนได้รับบริการโดยเท่าเทียมกันหรือเสียค่าใช้จ่ายในราคาถูกลง

2. การประกันสังคม (Social Insurance) ในลักษณะที่ผู้รับบริการมีส่วนร่วม เช่น การซื้อประกันหรือการสมทบเงินเข้ากองทุน

3. การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) ในลักษณะตรวจสอบ (means-test) ว่าจนจริงเดือดร้อนจริง จึงให้การช่วยเหลือ

4. การส่งเสริมสนับสนุน (Social Promotion) ที่เป็นการให้บริการลักษณะส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

การสร้างหลักประกันทางสังคมเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย (จันทนา เจริญวิริยะภาพ, 2546: 8) ซึ่งสอดคล้องกับ ป่วย อังภากรณ์ ที่กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนตามวงจรชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย (อ้างถึงใน ระเบียบพรณ คำหอม, 2554: 10) ในบทความเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” สวัสดิการสังคมนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยถือเป็นระบบพื้นฐานที่สามารถสร้างหลักประกันความเป็นอยู่ให้กับประชาชนได้ทุกเพศทุกวัย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549: 36) เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ให้บุคคล ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน สังคม หรือประชาชนโดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) (ทัศนย์ ลักษณะภิกษนซ์, 2545: 1) โดยผ่านบริการด้านสวัสดิการสังคมที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับ แต่ปัจจุบันกลับถูกละเลยเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ และทัศนคติต่องานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ยังไม่ถูกต้องเช่น การเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่รัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกประชาชนและมีสิทธิที่จะได้รับบริการแบบ "ผู้รอรับผลประโยชน์จากรัฐ" หรือ "ผู้รับการสงเคราะห์" ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะในประเทศที่เจริญแล้วมักจะใช้เป็นตัวชี้วัดกับประสิทธิภาพและคุณภาพของรัฐบาลชุดนั้นว่า สามารถจัดโครงการที่ตอบสนองกับปัญหาพื้นฐานของประชาชนในสังคมได้มากน้อยเพียงใด รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการด้านการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสม มาตรการกฎหมาย โดยเฉพาะมาตรการการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเช่นกัน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549) ซึ่งงบประมาณจะนำไปจัดสรรในเรื่องรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคม

จากเอกสารงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2550 –2554 ซึ่งแสดงรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมในภาพรวมของประเทศ ปรากฏว่าสวัสดิการด้านการศึกษามีรายจ่ายสูงสุด รองลงมา ได้แก่ด้านสาธารณสุข ด้านการสังคมสงเคราะห์ซึ่งประกอบด้วยการประกันสังคม สวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ ด้านการเคหะและชุมชนและด้านการศึกษา วัฒนธรรมและนันทนาการ ตามลำดับ โดยมีงบประมาณรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP ปี 2551 –2554 ในอัตรา 7.8, 6.9, 9.3, 7.1 และ 7.8 ตามลำดับ ชื่อนำสังเกตที่สำคัญคือในงบประมาณด้านสวัสดิการสังคม ปี 2552 –2556 มีรายจ่ายน้อยมากเพียงร้อยละ 0.35, 0.37, 0.36, 0.36 และ 0.34 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 – 2554

งบประมาณรายจ่าย การบริการชุมชนและ สังคม (สวัสดิการสังคม)	2550	2551	2552	2553	2554
การศึกษา	355,241.1	364,634.2	419,233.2	379,124.8	422,195.1
การสาธารณสุข	148,704.5	154,140.4	169,633.2	178,432.4	209,848.0
การสังคมสงเคราะห์					
- การประกันสังคม	112,398.8	115,086.4	151,449.7	117,996.1	139,465.5
- สวัสดิการสังคม	91,174.7	94,734.7	131,595.8	109,216.2	129,644.5
-สงเคราะห์แก่บุคคล ประเภทต่างๆ	5,431.3	6,216.6	7,032.7	6,063.5	6,975.3
การเคหะและชุมชน	25,689.4	46,386.0	78,034.1	28,838.6	45,611.5
การศึกษา วัฒนธรรมและ นันทนาการ	13,089.4	13,729.6	14,101.4	13,195.0	14,821.9
รวม	655,123.2	639,976.6	832,451.6	717,586.9	831,942.4
งบประมาณรายจ่าย ประจำปี	1,566,200	1,660,000	1,952,700	1,700,00	2,070,000

ที่มา: องค์การเพื่อการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development- OECD), “งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 – 2554,” (งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคมประจำปี, 2557).

การจัดสวัสดิการนั้นส่วนใหญ่ภาครัฐมีหน้าที่เป็นผู้จัดทำ โดยใช้องค์กรในฝ่ายปกครองเป็นผู้จัดทำ ต่อมาได้ขยายขอบเขตวิธีการที่เพิ่มขึ้นโดยการจัดตั้งเป็นองค์การเพื่อทำหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมเป็นการเฉพาะ ในขณะเดียวกันภาคเอกชนก็ได้เข้ามีส่วนร่วมในลักษณะของการสนับสนุนหรือเสริมในส่วนที่ภาครัฐอาจทำได้ไม่ทั่วถึงหรือล่าช้า แต่ทั้งนี้รัฐยังคงมีบทบาทนำในด้านการจัดสวัสดิการสังคม (เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, 2547) โดยบางครั้งการกระจายงบประมาณนั้นไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สวัสดิการนั้นจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชน รวมทั้งงบประมาณที่มีจำกัดจึงต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกำหนดทางเลือกเพื่อให้การจัดสวัสดิการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ชินินทร์ วัฒนศัพท์, 2549)

ในการจัดบริการสังคมจะต้องคำนึงถึงการเข้าถึงการใช้บริการ (accessibility) ที่ผู้ให้บริการต้องมีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในบริการนั้นๆ (accountability) ตลอดจนประชาชนกลุ่มต่างๆ สามารถใช้บริการได้ โดยมีเป้าหมายให้เกิดความพอเพียงที่ต้องมีการให้บริการอย่างเท่าเทียม (equity) มีประสิทธิภาพ (efficiency) (Chambers, 1993) รวมทั้งมีความครอบคลุมในด้าน สุขภาพอนามัย การศึกษา ผู้ด้อยโอกาส ความยากจน สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและนอกกลุ่มเป้าหมายของการจัดบริการสังคม (ESCAP, 2000) สอดคล้องกับ ระเบียบพรณ คำหอม (2548) ที่กล่าวว่าสวัสดิการสังคมเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนและเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกประเทศได้เป็นอย่างดี เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และที่อยู่อาศัย เป็นต้น โดยเป็นหน้าที่ของรัฐในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายการกระจายบริการหรือทรัพยากรให้กับประชาชน

ในปี พ.ศ.2550 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับชาติ โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนขยายการจัดตั้งและสมทบงบประมาณในการจัดสวัสดิการชุมชน ตามแผนปฏิบัติงานพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมไทยเพื่อชีวิตมั่นคง และได้มีการถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ (วิภูฐา แก้วเกตุ, 2550) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนมากขึ้น

ในขณะที่ภาครัฐ ฐานะที่เป็นภาคส่วนที่เป็นทางการ (Formal Sector) ยังคงขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมกระแสหลักตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่วางไว้ และภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการ (Informal Sector) ที่ให้การสนับสนุนได้แก่ มูลนิธิ องค์กรศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคชุมชน โดยเฉพาะภาคชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการจัดสวัสดิการของตนเอง ซึ่งทั้งสองส่วนได้ทำงานควบคู่กันเพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชุมชน ครอบครัว โดยที่การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดสวัสดิการที่ภาครัฐไม่สามารถจัดให้ประชาชนได้ทั่วถึงและ

เพียงพอ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ต้องเริ่มที่ตัวชุมชนเอง ในการกำหนดทางเลือก เพราะภาครัฐยังมีจุดอ่อนในการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคม ไม่ว่าจะเป็นการขาดฐานข้อมูลที่เข้าถึงปัญหาที่แท้จริง ขาดการให้ความสำคัญกับการคิดเชิงบูรณาการ และการดำเนินนโยบายที่ขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นแนวทางในการพัฒนากรอบนโยบายที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมให้เป็นสาธารณะมากขึ้น มีการบูรณาการสวัสดิการโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางรากฐานของสวัสดิการที่ต้องมีการประสานบูรณาการของทุกฝ่ายโดยใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและเป็นตัวตั้ง

ในปี 2552 รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้ผลักดัน“สวัสดิการชุมชน” ให้เป็นวาระแห่งชาติ ได้มีการให้ความสำคัญกับการบูรณาการการจัดสวัสดิการและขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ (Welfare Mix) ที่เน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะวางรากฐานที่จะพัฒนาสังคมและชุมชนให้เข้มแข็ง มีระบบการจัดการที่ดีในทุกระดับ โดยภาครัฐเป็นผู้ให้อย่างมีคุณค่า และประชาชนเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรีบนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เท่าเทียม รวมถึงการให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมและชุมชน โดยมีแนวคิดพื้นฐานจากการออมทรัพย์ การผลิต ความเชื่อ จิตวิญญาณ ความศรัทธา อันมีเงื่อนไขความสำเร็จจากการบูรณาการจากภาคส่วนที่เป็นทางการ (Formal Sector) และภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการ (Informal Sector)

ในการจัดสวัสดิการโดยภาครัฐนั้นอาจแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การจัดสวัสดิการโดยส่วนกลางและการจัดทำโครงการเฉพาะกิจ ส่วนการจัดสวัสดิการของท้องถิ่นนั้น ได้แก่ การบริการสาธารณสุขโรค เช่น ไฟฟ้า ถนน ประปา และการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจัดสวัสดิการโดยภาคธุรกิจที่มักเป็นไปตามที่กฎหมายบังคับที่เป็นการจัดสวัสดิการขั้นต่ำในสถานประกอบการตามที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการของเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่นองค์การศาสนา มูลนิธิ และองค์การพัฒนาเอกชน เป็นต้น (ระพีพรรณ คำหอม, 2551: 23-24) โดยภาคส่วนต่างๆ จะทำหน้าที่เป็นภาคีในด้านการสนับสนุนสวัสดิการซึ่งเป็นผู้สนับสนุนแบบแลกเปลี่ยนต่างตอบแทน และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน สวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตของภาคประชาชน โดยมีหัวใจสำคัญ คือ การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูล ตั้งอยู่บนฐานของการให้เกียรติเคารพ และการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในทุกระดับเป็นการจัดสวัสดิการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนก็เพื่อความอยู่ดีมีสุข (Well-being) ที่ประชาชนคนในโลกลนี้ต้องการและมักเป็นค่าที่ถูกกล่าวถึงจากนักวิชาการและนักนโยบายว่าเป็นเป้าหมายใหม่ของการพัฒนาประเทศ ที่สามารถแบ่งองค์ประกอบได้เป็น 8 มิติ (Swarbrick, 2009: 112-115) ประกอบด้วย (1) ทางร่างกาย (2) จิตวิญญาณ (3) สิ่งแวดล้อม (4) เศรษฐกิจ (5) การประกอบอาชีพ (6) สังคม (7) ทางปัญญา และ (8) ทางอารมณ์ สำหรับ ประเวศ วะสี

(2548: 23-25) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบนั้นมียู่ 4 มิติ ได้แก่ (1) การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคหรือความเจ็บป่วย มีอาหาร สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่เพียงพอ และส่งเสริมความอยู่ดีมีสุข (2) ด้านจิตใจที่มีสถานะที่แจ่มใส ไม่มีความกังวล มีเมตตา ไม่มีความเห็นแก่ตัว (3) ด้านสังคม ที่มีความผาสุกของครอบครัว สังคมและชุมชน โดยสามารถให้การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร เสมอภาค ยุติธรรมและมีระบบบริการที่ดี และ (4) ด้านจิตวิญญาณ มีความผาสุกที่เกิดจากจิตสัมผัสกับสิ่งทำให้เกิดความหวัง ความเชื่อมั่น ศรัทธา มีการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ไม่เห็นแก่ตัว และมีความเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ที่มีข้อมูลที่แสดงไว้ว่าองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขมี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านร่างกายที่มีความแข็งแรงและการเข้าถึงบริการ (2) ด้านจิต คือมีจิตใจดีและมีความสุข (3) ด้านปัญญาสติปัญญา ที่มีฉลาดรู้เท่าทัน และ (4) ด้านสังคม ความเสมอภาคเป็นธรรม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขที่มีความครอบคลุมในทุกมิติของคำว่า “ความอยู่ดีมีสุข” ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะ “การมี” ทรัพยากรที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิธีการบรรลุความเป็นสุขและสิ่งที่มีมนุษย์อยากจะเป็นด้วยกระบวนการในการก้าวไปสู่การพึ่งตนเอง ซึ่งรากฐานความอยู่ดีมีสุขนี้มาจากหลักปรัชญาบวกกับแนวความคิดในเรื่องของความสุขนั่นเอง

เมื่อมองจากนโยบายของทุกรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้กำหนดเป้าหมายในการมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ให้กระจายครอบคลุมทั่วประเทศไทย (กรมการปกครอง, 2557) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นแบบองค์รวมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน โดยประสานการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่มีลักษณะเหมือนเมืองในทวีปยุโรปที่ได้รับการกระตุ้นและสนับสนุนจากสำนักงานองค์การอนามัยโลกให้เป็นเมืองน่าอยู่ ก่อนที่จะขยายไปยังภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลกมากกว่า 2,000 เมือง โดยเป็นที่ยอมรับและเข้าใจกันดีว่าเป็นยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขที่ได้เน้นพื้นที่ชุมชนเมือง เป็นสำคัญ เพราะมีความหนาแน่นของประชากรและลักษณะปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกันหลายด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมในเมือง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน (สมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย, 2550: 26) ซึ่งให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมน่าอยู่จะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขด้วยโดยเฉพาะในเขตเมือง

ที่ผ่านมาภาครัฐมีความจำเป็นต้องพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการระดับเมืองที่ต้องพิจารณาปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของการกินอยู่ดีของประชาชนที่มีความหลากหลาย (นิวัตติ เรืองพานิช, 2542: 21) นโยบายของภาครัฐมีผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข สร้างทุนทางสังคมให้กับชุมชนซึ่งถ้าพื้นฐานเหล่านั้นเกิดความเสื่อมโทรมหรือลดน้อยลง ผลกระทบที่ต้องตามมาอย่างแน่นอนคือความเปราะบางของภูมิคุ้มกันทางสังคม ความไม่เป็นสุขของประชาชน การถดถอยทางเศรษฐกิจ จะนำมาซึ่งปัญหาความยุ่งเหยิงสับสน ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง (Nettle, 2005: 101) ผลลัพธ์ที่จะต้องเกิดขึ้นตามมาคือ ความตึงเครียดในสังคม ที่พร้อมจะระเบิดเป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรงได้ทุกเมื่อเช่นในประเทศไทย ที่จะเป็นชนวนนำไปสู่ความหายนะทางเศรษฐกิจ สังคมความน่าเชื่อถือใน

สายตาของชาวต่างชาติ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เศรษฐกิจครัวเรือน สังคมและวัฒนธรรม ที่ผ่านมามีความต้องพึ่งพารัฐเป็นสำคัญในการทำให้ประชากรทั้งประเทศเกิดความอยู่ดีมีสุขมากขึ้น (สถาบันการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2557) จึงน่าจะกล่าวได้ว่าชุมชนยังต้องพึ่งพารัฐในการจัดการความอยู่ดีมีสุขของตนเอง

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ปัญหาของสังคมในปัจจุบันคือการทุจริต คอร์รัปชันขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในเสถียรภาพของรัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่เป็นมาอย่างยาวนาน ดังนั้นแนวทางที่ดีกว่าน่าจะเป็นการสร้างให้ส่วนย่อยในสังคมมีการพัฒนาเพื่อเป็นฐานที่รองรับความเจริญเติบโตของประเทศชาติให้มีความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งในการสร้างฐานชุมชนท้องถิ่นนั้นต้องนำทุกอย่างเข้ามาเชื่อมโยงกัน ที่จะเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนในระดับชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพราะมีจุดแข็งที่จะเสริมพลังซึ่งกันและกัน ชุมชนมีผู้นำคือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสภาผู้นำชุมชน ที่จะขยายตัวไปเป็นชุมชนเข้มแข็งในทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการเมืองพร้อมกัน (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552: 91) การทำให้ประชาชนได้รู้จักวิธีคิดและกำหนดอนาคต เพื่อสร้างการอยู่ดีมีสุขด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการ ยอมรับในศักดิ์ศรีของประชาชนมากขึ้น ซึ่งการขับเคลื่อนจะต้องได้รับการสนับสนุนและต่อยอดไปสู่การปฏิบัติของแผนแม่บทชุมชน จากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ในการสร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการในรูปแบบของพันธกรณีของชุมชนที่จะทำให้เกิดความเป็นอยู่อย่างมีความสุขอย่างแท้จริง (อภิชัย มงคล และ คณะ, 2552: 38)

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกพื้นที่ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ประกอบด้วย 1) เขตบางเขนมีพื้นที่จำนวน 37, 285 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น แขวงอนุสาวรีย์ 17,005 ตารางกิโลเมตรและแขวงท่าแร้ง 20,280 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับเขตสายไหม (แขวงคลองถนน-แขวงออเงิน) ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตคลองสามวา (แขวงบางชัน-แขวงสามวาตะวันออก) ทิศใต้ ติดต่อกับเขตลาดพร้าว (แขวงจระเข้บัว) เขตบึงกุ่ม และเขตคันนายาว และทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตดอนเมือง เขตหลักสี่และเขตจตุจักร 2) ชุมชนเขตบางเขนเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองบางบัว ซึ่งครอบคลุมอีกสองเขต คือ เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ มีชาวบ้านอพยพและย้ายถิ่นฐานมาอยู่กันอย่างหนาแน่น รวมทั้งการขยายตัวของเมือง ทำให้สองฝั่งคลองเต็มไปด้วยชุมชนแออัด จึงเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามมา อาทิเช่น ปัญหาขยะ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาน้ำเน่าเสีย เป็นต้น ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งพื้นที่สองริมฝั่งคลองเป็นที่ดินของรัฐบาลชาวบ้านจึงไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐได้ และ 3) ชุมชนบางบัว (หลังกองการภาพ) มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยไม่มีความมั่นคง เนื่องจากปลูกบ้านอาศัยอยู่ในที่ของทางราชการ คือ กรมธนารักษ์ ปัญหาการไล่ที่ การไล่รื้อเป็นเรื่องที่ชาวชุมชนต้องประสบมาโดยตลอด กรอบกับทางสำนักงานเขตบางเขนต้องการปรับปรุงที่ศรีริมคลองให้เป็นระเบียบ สวยงาม และสร้างถนนเลียบริมคลองบางบัว

ในส่วนของเหตุผลที่ทำการเลือกนั้นเพราะว่าสภาพปัญหาทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย สภาพการดำรงอยู่ วิถีชีวิตของชุมชน อาศัย ทำให้คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน และเครือข่าย เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการรวมทุนเพื่อใช้ในการจัดการและบริหารทรัพยากรที่ดินในอนาคต จึงมีการพัฒนาองค์การการเงินที่สำคัญของเมือง คือ สหกรณ์คลองบางบัวมาดำเนินการโดยการใช้กระบวนการวิธีการทางการเงินเข้ามาแก้ไขปัญหาจัดการในชุมชนโดยกระบวนการดังกล่าว ทั้งในเรื่องการจัดเช่าที่ดิน การบริหารเรื่องที่อยู่อาศัย และยังดำเนินการไปสู่เรื่องอื่น ทั้งการสร้างระบบสวัสดิการของประชาชนในชุมชน เป็นต้น รวมถึงการบูรณาการให้เกิดการขับเคลื่อนในภาพใหญ่คือ กองทุนระดับเขตที่ประสานทั้งองค์การการเงิน ประสานทั้งความร่วมมือในพื้นที่ ทั้งสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมแก้ปัญหาเป็นระบบการบูรณาการ หรือการประสานงานความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันอยู่ระหว่างการบูรณาการทุนของชุมชนในเรื่องสวัสดิการ และกองทุนในระดับเมืองเพื่อทำให้กองทุนให้มีศักยภาพยิ่งขึ้นและส่งผลถึงความยั่งยืน “กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนนำกระบวนการทางการเงินรูปแบบสหกรณ์มาใช้เป็นการนำทุนที่มีในชุมชนมาแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาว รวมถึงหากมองไปที่กองทุนระดับเมืองก็จะเห็นการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นระหว่างชาวบ้าน ภาครัฐ พอช. และหน่วยงานอื่นๆ”

ชุมชนจึงก่อตั้งสวัสดิการชุมชนนั้นเริ่มโดยชุมชนบางบัว (หลังกองการภาพ) ที่เป็นแกนนำในการจัดสวัสดิการฐานชุมชนรวมถึงมีภาครัฐและองค์กรเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งกองทุนที่หลากหลาย ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ ฅาปนกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสร้างบ้าน ออมทรัพย์เพื่ออนุรักษ์คูคลอง ร้านค้าชุมชน ฯลฯ กว่า 10 กลุ่มในปัจจุบัน จึงได้รวมทุกกองทุนเข้ามาไว้ที่เดียวกัน ภายใต้ชื่อ “กองทุนรวม” มีสมาชิกกว่า 3,500 คน ซึ่งเป็นประชาชนในเครือข่ายเขตบางเขน โดยมีเงินกองทุนประมาณ 19 ล้านบาท นำกำไรที่ได้มาจัดสวัสดิการให้กับชุมชน

แนวคิดในการบูรณาการกองทุนชุมชน เกิดจากการที่ชุมชนส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาด้านความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัย เนื่องจากมีการบุกรุกที่ดินมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีฐานะยากจนทำให้ไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีการรวมกลุ่ม โดยองค์การชุมชนได้มีการพัฒนาการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัย ต่อมาได้มีความคิดที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยใช้นโยบายว่า “ประชาชนกับคลองต้องอยู่กันได้” จึงได้มีการรวมตัวจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว” เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541 ประกอบด้วย 13 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนก้าวหน้า ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนบางบัว(หลังกองการภาพ) ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนรววิวัฒนา ชุมชนสามัคคีรวมใจ ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ ชุมชนชุมชนบ้านบางเขน ชุมชนอุทิศนุสรณ์ ชุมชนคลองหลุมไผ่ ในปัจจุบันสวัสดิการชุมชนได้ขยายไปยังชุมชนในเขตบางเขนทั้ง 36 ชุมชน และมีสมาชิกกว่า 3,000 คน โดยได้จัดตั้งเป็น “กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมืองบางเขน”

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่ต้องมีการพัฒนาอย่างรีบด่วน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะนักพัฒนาศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง เพื่อหารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และองค์กรเอกชน โดยเป็นต้นแบบที่ดีในทางปฏิบัติ เพื่อที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี (Well-being) เป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของประชาชนอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนตลอดไป

คำถามในการวิจัย

1. ความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง นั้นมีอะไรบ้าง
2. ปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง นั้นมีอะไรบ้าง
3. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล นั้นควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้ง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในส่วนของขอบเขตของงานวิจัยประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย
 - ขอบเขตด้านเนื้อหานั้นจึงประกอบไปด้วย
 - 1.1 สสำรวจความต้องการของชุมชนต่อการจัดสวัสดิการทั้ง 6 มิติ ได้แก่ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการการกักขัง สวัสดิการด้านการเสียชีวิต สวัสดิการด้านการเกิด
 - 1.2 ศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบของสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

1.3 ศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่ตอบสนองความต้องการจำเป็น

1.4 ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองทั้ง 6 ประเภท

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” นั้นผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการดำเนินงานวิจัยซึ่งเป็นชุมชนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานครโดยเป็นเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว จำนวน 13 ชุมชน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดในช่วงเวลาระหว่าง 15 มีนาคม พ.ศ.2558 – 31 ตุลาคม พ.ศ.2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุมชน หมายถึง ชุมชนเมืองประกอบด้วย 13 แห่ง ได้แก่ ชุมชนก้าวหน้า ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนบางบัว(หลังกองการภาพ) ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนวรวิวัฒนา ชุมชนสามัคคีรวมใจ ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ ชุมชนชุมชนบ้านบางเขน ชุมชนอุทิศสุรณ ชุมชนคลองหลุมไผ่

2. ความต้องการสวัสดิการชุมชน หมายถึง ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางเขนต่อสวัสดิการชุมชนในมิติของ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการการกักขัง สวัสดิการด้านการเสียชีวิต สวัสดิการด้านการเกิด

3. สวัสดิการชุมชน หมายถึง สวัสดิการที่จัดขึ้นโดยชุมชนระดับเมืองบางเขน ซึ่งเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่เกิดจนตายในรูปแบบของเงิน และ ไม่ใช่เงิน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ประชาชนในชุมชนประกอบไปด้วยสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการการกักขัง สวัสดิการด้านการเสียชีวิต สวัสดิการด้านการเกิด

4. สวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง หมายถึง สวัสดิการที่จัดให้ชุมชนโดยใช้มีหลักการบูรณาการทำงานระหว่างชุมชน ภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชน

5. ระบบสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบบริการสังคม ระบบประกันสังคม ระบบการช่วยเหลือทางสังคม และระบบการส่งเสริมสนับสนุน คือ ระบบการช่วยเหลือทางสังคม ที่ต้องเน้นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการให้ชัดเจน และให้การช่วยเหลือให้ได้อย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ระบบการประกันสังคม ที่ต้องเน้นการขยายความครอบคลุมในการสร้างหลักประกันให้แก่ผู้มีรายได้ เช่น การขยายประกันสังคมในกลุ่มแรงงานนอกระบบ การสร้างหลักประกันใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น เช่น ระบบการออมแห่งชาติ การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน บนพื้นฐานของการเชื่อมประสานและไม่ซ้ำซ้อนกันในการรับบริการ และระบบบริการสังคม ที่ต้องดูสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนต้องได้รับ

โดยยึดหลักความจำเป็นและความพอเพียง และระบบการส่งเสริมสนับสนุน ที่ต้องมีการลงทุนเพื่อให้เกิดทุนทางสังคมที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

6. คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่สุขสบายหรือมีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) สุขภาพด้านร่างกาย 2) สุขภาพด้านจิตใจ 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม 4) มีรายได้ที่พอเพียง และ 5) สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง
2. ได้ปัจจัยในการพัฒนารูปแบบจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง
3. ได้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล เพื่อที่หน่วยงานรับผิดชอบจะได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป
4. เป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อสร้างประสิทธิผลและจะส่งผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ต่อไป

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมทั้งจาก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารอื่นๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ โดยมีรายละเอียดของการนำเสนอต่อไปนี้

1. แนวคิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์
3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
4. แนวคิดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ
5. แนวคิดการมีส่วนร่วม
6. แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น
7. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

ทุกรัฐบาลมักแถลงนโยบายโดยใช้ระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภายใต้กรอบความยั่งยืน เช่น นโยบายทางด้านสังคมที่มักเน้นการสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัวให้มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชนอย่างเหมาะสม เพื่อร่วมกันรับผิดชอบดูแลรักษาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึงเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลที่ดูแลในเรื่องนี้โดยตรงคือสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) ที่ได้สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11 เกี่ยวกับการสร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไว้ดังนี้ (อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ และธานินทร์ ณะอม, 2552)

ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504-2509 เริ่มต้นในการพัฒนาเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น การลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐานของระบบคมนาคมและขนส่ง เชื้อเพลิงเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า สาธารณูปโภค

ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510-2514 ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมโดยสมบูรณ์ กระจายให้บังเกิดผลไปทั่วประเทศเน้นเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญและมีโครงการพิเศษ เช่น โครงการพัฒนาชนบทและช่วยเหลือชาวนา เป็นต้น

ฉบับที่ 3 พ.ศ.2515-2519 รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวของปริมาณเงินตรา ระดับราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ ส่งเสริมการส่งออก ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและยกระดับการผลิต เร่งรัดการส่งออกและทดแทนสินค้านำเข้า กระจายรายได้และบริการทางสังคม โดยลดอัตราการเพิ่มประชากร กระจายบริการเศรษฐกิจและสังคมสู่ชนบท ปรับปรุงสถาบันและองค์การทางด้านเกษตรและสินเชื่อ รักษาระดับราคาสินค้าเกษตร

ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-2524 เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งขยายการผลิต สาขาเกษตร กระจายรายได้และการมีงานทำในภูมิภาคเร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ โดยเฉพาะที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้และแหล่งแร่ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน จัดสรรแหล่งน้ำในประเทศ

ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 พัฒนาชนบท เร่งระดมเงินออม สร้างวินัยทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่น การเกษตร กระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคเน้นความสมดุลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม แก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทล้าหลัง กำหนดพื้นที่เป้าหมายคืออำเภอและกิ่งอำเภอเน้นการแปลงแผนไปสู่การบริหารการพัฒนาชนบทแนวใหม่ เน้นบทบาทและการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน

ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534 เน้นการระดมเงินออมในประเทศ การใช้จ่ายภาครัฐอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพและบทบาทภาคเอกชนในการพัฒนา และพัฒนาฝีมือแรงงานและคุณภาพชีวิต เพิ่มบทบาทองค์การภาคประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทบทวนบทบาทรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ มุ่งปรับโครงสร้างการผลิตและการตลาดให้กระจายตัวสู่ภูมิภาค ขยายขอบเขตพัฒนาชนบทครอบคลุมทั่วประเทศ

ฉบับที่ 7 พ.ศ.2535-2539 เน้นการรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ การกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากฎหมาย รัฐวิสาหกิจ และระบบราชการ

ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพร้อมทั้ง ปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีเสถียรภาพมั่นคง ลดผลกระทบจากวิกฤตที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาภาครัฐให้มีสมรรถนะ และพันธกิจหลักในการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะ ของคนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 การพัฒนาและบริหารประเทศไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้ง

ด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย พัฒนาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างสุขภาพอนามัยให้ครอบคลุมประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ลดปัญหายาเสพติด เพิ่มศักยภาพและโอกาสในการพึ่งพาตนเอง

ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554 ให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนยุทธศาสตร์พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่การปฏิบัติรวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2558 การพัฒนาฐานการผลิตและบริการ การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และสร้างภูมิคุ้มกันจากวิกฤตการณ์ เพื่อให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งสมดุล ความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น มีหลักประกันสังคมที่ทั่วถึง และสังคมไทยมีความสุขอย่างมีธรรมาภิบาล การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุล อย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้คู่คุณธรรม สังคม มั่นคงเป็นธรรม มีพลังและเอื้ออาทร เน้นการผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีภูมิด้านทานโรค สุขภาพแข็งแรง ประชาชนกินดีอยู่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมโดยตั้งเป้าหมายมีความ มั่งคั่ง อยู่ในชั้นแนวหน้าของอาเซียน ที่จะแข่งขันกับประเทศ มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาหลี และจีน เป็นต้น

Hinchcliffe and Woodward (2000: 114-116) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” โดยมียุทธศาสตร์รองรับ 5 ประการได้แก่

1. การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้มีสุขภาพะที่ดีมีครอบครัวอบอุ่นมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากขึ้นรวมทั้งมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำตามความพร้อมของชุมชนภายใต้ความเชื่อมโยงกับเทศบาลเมือง
3. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนโดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนสนับสนุนให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงเพื่อให้การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจช่วยแก้ปัญหาความยากจนและมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น
4. การพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศมุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหาร

จัดการประเทศพร้อมทั้งเสริมสร้างภาคราชการให้ทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้นโยบายอยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เป็นกรอบใหญ่ของการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนบนพื้นฐานของอยู่รอดท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556: 7) การสร้างความสมานฉันท์ภายใต้ความแตกแยกของคนในประเทศไทยให้รอดพ้นจากความล่มสลายได้ซึ่งโดยปกติประชาชนในชนบทจะพากันกลับบ้านหากชุมชนมีความเข้มแข็ง ที่ถือเป็นรากฐานสำคัญ ในการรวมพลังของทุกภาคส่วนให้ดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม นโยบายอยู่ดีมีสุข จึงเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลนำมาสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาในระดับรากแก้วโดยให้ประชาชนในชุมชนร่วมแก้ปัญหา โดยมีหน่วยงานของรัฐบาลคอยสนับสนุน พัฒนาความคิดให้เชื่อมโยงกับการปกครอง มุ่งเน้นให้มีเป้าหมายในการพึ่งตนเอง มีความสามัคคีและความอยู่เย็นเป็นสุขจากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการขยายจำนวนประชาชนให้ได้รับการดูแลมากขึ้นเพื่อให้มีโอกาสในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (กมลพร กัลยาณมิตร, 2550: 36) สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่แต่ละคนต้องพึ่งตนเองให้ได้ก่อน โดยการรู้จักประมาณตน ทำทุกอย่างด้วยความรอบคอบ ไม่ประมาท เพื่อให้สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับประชาชน (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2550)

จากแนวคิดที่สำคัญโดยให้ “ประชาชน” เป็นศูนย์กลางเพื่อเพิ่มศักยภาพและมุ่งเน้นให้ได้รับประโยชน์โดยตรง ในการกำหนด เป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่ได้สะท้อน “ความอยู่ดีมีสุข” ของประชาชน อย่างไรก็ตาม คำจำกัดความของ “ความอยู่ดีมีสุข” ค่อนข้างซับซ้อน ในอดีตได้มีการพัฒนาการในแนวคิดต่างๆ ที่ใกล้เคียงมากมาย เช่น ความจำเป็นพื้นฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สวัสดิการ เป็นต้น แต่ยังคงมีความแตกต่างหรือไม่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดของ “ความอยู่ดีมีสุข” ฉะนั้นก่อนที่จะมีการนำเสนอต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตีกรอบความหมายและขอบเขตของความอยู่ดีมีสุขให้ชัดเจนซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของ ความอยู่ดีมีสุข

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2546: 18) กล่าวว่า ความอยู่ดีมีสุข (Well Being) นั้นหมายถึง การจัดการให้เกิดภาวะการณ์กินดี อยู่ดี มีรายได้พอเลี้ยงชีพ มีปัจจัยสี่พอเพียง มีการศึกษาและบริการสาธารณสุขโดยในภาษาไทย “กินดี อยู่ดี มีความสุข” มาจากคำว่า สวัสดิ + การ หรือ สวัสดิการ ที่เป็นภาษาเขมร (สวดสเดย) ตรงกับภาษาลาว ว่า สบายดี จึงหมายถึง การสบายดี ที่แปลว่า กินดี อยู่ดี และมีความสุข สำหรับ องค์การอนามัยโลก (2008) ให้คำจำกัดความว่า ความอยู่ดี มีสุข เป็นเรื่องของสุขภาพ หรือสุขภาวะ Well being ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Health หมายถึง “Health is a dynamic state complete physical, mental, social and spirited well being and not merely the absence of disease and infirmity คือ สุขภาวะ ทั้งทางกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ มิใช่เพียงแต่ปราศจากโรค สอดคล้องกับ Gordon and Spicker (1999: 143) และ

โซคส์มาน สีลาวงษ์ และคณะ (2548: 11) ที่ได้ให้ความหมายว่า “ความอยู่ดีมีสุข” นั้นจะมีองค์ประกอบของการพิจารณา “ภารกิจ” (Functioning’s) ที่เป็นความสำเร็จ ซึ่งเชื่อมโยงกับโอกาสทางการเลือกในการดำรงชีวิตและ “สมรรถภาพ” (Capabilities) ที่เป็นขีดความสามารถในการนำไปสู่ความสำเร็จซึ่งเชื่อมโยงกับอิสรภาพที่ประชาชนมีในการเลือกดำรงชีวิต ซึ่งครอบคลุมความหมาย “ความอยู่ดีมีสุข” นั้นจะเป็นการย้ำเน้นโอกาสทางเลือกและอิสรภาพที่จะใช้ความสามารถของประชาชนให้ไปสู่ความสำเร็จ มิใช่เพียงการทำให้มีชีวิตยืนยาวขึ้น แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนอันประกอบไปด้วย (Diener, Lucas, Schimmack and Helliwell, 2009: 94-98)

1. อรรถประโยชน์ หรือสวัสดิการ (Utility or Welfare) ที่เกิดขึ้นจากรายได้ที่แท้จริง แต่ยังมีจุดอ่อนในการสะท้อน “ความอยู่ดีมีสุข” เนื่องจากเป็นเพียงสิ่งที่ชี้วัดแสดง “ความมั่งคั่ง” ในการครอบครองทรัพย์สิน แต่ยังไม่ได้พิจารณาด้าน “คุณลักษณะเฉพาะ” (Characteristic) ของประชาชน ที่จะมี “ความอยู่ดีมีสุข” เพราะยังไม่ได้สะท้อนสิ่งที่ประชาชนหามาได้จากคุณสมบัติของตน

2. ความสุข (Happiness) เป็นส่วนหนึ่งของ “ความอยู่ดีมีสุข” แต่จะอย่างไรการใช้ “ความสุข” เป็นเครื่องชี้วัด “ความอยู่ดีมีสุข” โดยลำพังนั้นก็ไม่สามารถกำหนดหรือสะท้อนถึงได้อย่างครอบคลุมในปัจจุบัน

3. ความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) ในหลายประเทศถึงแม้ว่าจะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง แต่ในขณะเดียวกัน นั้นสภาวะความยากจนก็ยังอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ดังนั้นองค์การระหว่างประเทศจึงหันมาสนใจเกี่ยวกับประเด็นของการพัฒนาความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) โดยมุ่งเน้นการจัดความยากจน โดยการพัฒนาศึกษา สาธารณสุขและที่อยู่อาศัย ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับมาตรฐาน “ความเป็นอยู่” หรือ “ความอยู่ดีมีสุข” ของประชาชน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีองค์ประกอบและแนวคิดที่กว้างและสลับซับซ้อนมากกว่า “ความจำเป็นพื้นฐาน” เช่น ประเด็นทางการเมืองและสิทธิเสรีภาพของประชาชน

4. การพัฒนาคน (Human Development) ที่ไม่ได้มีความหมายเฉพาะถึงการที่จะเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนเท่านั้น แต่เป็นการเพิ่มโอกาสทางเลือกเพื่อให้บรรลุความอยู่ดีมีสุข ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิด คำนิยาม “ความอยู่ดีมีสุข” มากที่สุด เพราะถือว่าเป็นองค์ประกอบของ “ความอยู่ดีมีสุข” นั้นครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิต ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ (Health and Nutrition) ความยืนยาวของ อายุขัย การปราศจากโรค ภาวะโภชนาการและการบริการด้านสาธารณสุข

4.2 ด้านการศึกษา (Education) ครอบคลุมมิติต่างๆ ทางด้านการเรียนรู้ จนถึงการพัฒนาทักษะฝีมือ รวมทั้งการเข้าบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ

4.3 ชีวิตการทำงาน (Working Life) เนื่องจากการใช้ชีวิตส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพการทำงานที่มีผลกระทบต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” เป็นอย่างมาก องค์ประกอบนี้ครอบคลุมความมั่นคงทางสังคมด้วย

4.4 ชีวิตครอบครัว (Family life) ที่ถือเป็นประเด็นที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” โครงสร้างและขนาดครอบครัวจะเป็นตัวกำหนดระดับความเป็นอยู่ของสมาชิก

แต่ละคน ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องรับรู้ความต้องการของแต่ละคนและดูแลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ

4.5 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (Economic Growth Poverty Inequality and Economic Welfare) จะรวมประเด็นในเรื่องของความยากจนความไม่เท่าเทียมกันและสวัสดิการอันเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการที่จะบรรลุเป้าหมายของคำว่า “ความอยู่ดีมีสุข” โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

4.6 สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย (Environment and Safety) เป็นสิ่งจำเป็นต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” ที่จะประกอบด้วยที่อยู่อาศัย ระบบสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะจากปัญหาอาชญากรรม

4.7 รัฐบาล (Governance) การที่มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐบาลและประชาชนจะนำมาซึ่ง “ความอยู่ดีมีสุข” การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มพูนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มขีดความสามารถเป็นเครื่องมือ (Means) ของการยกระดับ “ความอยู่ดีมีสุข” องค์ประกอบนี้จะรวมเรื่องของความยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ท้องถิ่น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดดั้งเดิมกำหนดให้ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ฉะนั้น การวัดความอยู่ดีมีสุข จึงให้ความสำคัญกับการวัดรายได้ แต่แนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข” จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่เป็นเจ้าของมีความรู้ความสามารถที่จะนำของเหล่านั้นไปใช้ในทางที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นได้สำเร็จ ดังนั้น ความหมายของ “ความอยู่ดีมีสุข” ก็คือ การที่ประชาชนมีโอกาสทางเลือก และอิสรภาพที่จะใช้ความสามารถไปสู่ความสำเร็จ แต่ความอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นศูนย์กลางของทุกเรื่อง เช่น เมื่อพัฒนาให้คนมีศักยภาพมากขึ้น ทั้งด้านการเรียน การสื่อสาร จะต้องให้อิสรระในการที่จะใช้ศักยภาพโดยการพูด การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ เพื่อที่จะให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา “ความอยู่ดีมีสุข” ของประชาชนนั้นเมื่อนำมารวมกันจะเป็น “ความอยู่ดีมีสุข” ของสังคม ซึ่งจะประกอบด้วยหลายองค์ประกอบด้วยกัน

ความอยู่ดีมีสุขนั้นส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนตัวไปมาระหว่างสุขภาพและความเจ็บป่วย หากกระบวนการนี้ดำเนินไปด้วยดี มีสมดุลก็จะเกิดความสุขภาพที่ดี อันประกอบไปด้วย ร่างกายดี จิตใจดี มีชีวิตที่มีความสุขทางสังคม (Social Well-Being) แต่ถ้ากระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างเสียสมดุลประชาชนก็มีโอกาสเกิดความเจ็บป่วย มีปัญหาสุขภาพต่างๆได้ ซึ่ง Well being นั้นต้องมีการเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย จิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ซึ่ง ความอยู่ดีมีสุขนั้นต้องรวมร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา จิตวิญญาณและสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งหมดเชื่อมโยงกัน องค์ประกอบที่สมบูรณ์ดังที่กล่าวมาแล้วของประชาชนนั้นจะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน สังคมและในโลก อย่างมีสันติภาพ เป็นต้น การที่จะอธิบายให้รู้ได้ในทางทฤษฎีหรือทางวิชาการนั้นจะไม่มีทางเทียบได้กับการรู้ได้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ เมื่อสภาพทางร่างกายและจิตสมบูรณ์ ก็จะทำให้มี

ความสามารถในการปรับตัวเอง เป็นการสร้างเชื่อมั่น ลดความเครียดและความขัดแย้งในจิตใจ สามารถควบคุมอารมณ์ให้เป็นปกติและปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นหรือสังคม เช่น การรู้จักปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และกฎเกณฑ์ต่างๆ สามารถกระทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และมีสมรรถภาพในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 แนวคิดของความสุข

“ความสุข” (Happiness) มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชน ที่จะส่งผลต่อการสร้างผลงานที่มีคุณค่า (Easterlin, 2005: 6) เรื่องความสุขนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่แต่ได้มีการกล่าวกันมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ (Oliver, 1996: 70) แต่เป็นความหมายในเชิง “จริยธรรม” ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากทางตะวันตก การให้ความหมายในเชิงระบบที่นำไปสู่ความสุขหรือที่เรียกว่า “Eudemonia” ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนให้เป็นคำศัพท์สมัยใหม่คือ “Happiness” และได้นำมาหลอมรวมเข้ากับความคิดสมัยใหม่ที่ได้พัฒนาเป็นนโยบายในการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ดังนั้นในการศึกษาและค้นหา “ความสุข” ในมิติต่างๆ ของชีวิต ที่ประกอบด้วยด้านสุขภาพ การเมือง การทำงานและค่าจ้าง ความรัก ชีวิตประจำวัน มิตรภาพ จินตนาการ ดนตรี วรรณกรรม สวัสดิการ สังคม ตลอดจนด้านศาสนา จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของคำว่า อยู่ดีมีสุขในปัจจุบัน (Cummins, Eckersley, Lo, Davern, Hunter and Okerstrom, 2004: 67)

คำว่า “ความสุข” นั้นมีความซับซ้อนในการที่จะนิยามให้ครอบคลุม เพราะมีความเป็นนามธรรมอยู่มาก อีกทั้งยังแตกต่างกันตามบุคคลซึ่ง Haybron (2008: 55) ได้อธิบายเรื่อง “ความสุข” โดย พยายามวัดมูลค่าจาก “อรรถประโยชน์” (Utility) หรือความพึงพอใจของประชาชน จำนวนมากหรือยิ่งมากยิ่งดี รวมทั้งให้มีระดับของความพึงพอใจสูงที่สุดและนานที่สุด โดยเฉพาะสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องการภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีความความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุเป็นอย่างมากและอาจไม่เข้าใจประเด็นในเรื่องจิตใจของประชาชนได้เท่าที่ควร ประกอบกับการไม่เข้าใจนิยามความสุขที่แท้จริง และไม่มีเครื่องมือที่ดีพอในการวัดและประเมินผลของนโยบายในเชิงนามธรรม ดังนั้น “รายได้” จึงมักเป็นตัวแทนสำคัญที่ถูกใช้วัดประเมินความอยู่ดีมีสุขภายใต้แนวคิดที่ว่า การบริโภคที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขที่มากขึ้นนั่นเอง

Kroll (2011: 45-6) ได้อธิบายในเรื่องของความสุขว่าแบ่งเป็น 2 แนวความคิด โดยในซีกโลกตะวันตกนั้นจะมีฐานคิดจากหลักบริโภคนิยม แต่ทางตะวันออกจะได้รับอิทธิพลจากหลักปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ไม่ได้อิงกับข้อสมมติฐานของการมีความสุขหรือความพึงพอใจในชีวิตจากการบริโภคที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Layard (2005: 89) ที่พบว่าความสุข นั้นมาจากโอกาสในการสร้างปัจจัยสำคัญของมนุษย์ที่จะแปรเปลี่ยนเป็นรายได้หรือการถือครองทรัพย์สินที่ประกอบด้วยการปฏิบัติการและความสามารถ โดยทั้งสองปัจจัยจะต้องเกี่ยวคู่กัน เช่น การที่ประชาชนมีรายได้สูงนั้นมักมาจากความสามารถที่สูงด้วย เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว Layard (2005: 146) ยังชี้ว่าความสุขนั้นเป็น “ความรู้สึกที่ดี” หรือความมีสีสันของชีวิต (Enjoying Life) และทุกคนต้องการให้ความรู้สึกแบบนี้คงอยู่ต่อไป ขณะที่แนวคิดที่มองความสุขของทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาทางพุทธศาสนา (อภิชัย พันธเสน, 2547: 21) นั้นมีจุดเด่นที่การดำรงชีวิตอย่างพอประมาณและมี

เหตุผล โดยมี “ปัญญา” เป็นหลักการที่สำคัญ ต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ที่เป็นไปในทำนองเดียวกันความสุขตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงแนะแนวทางการดำเนินชีวิต 5 ประการ คือ (1) พอประมาณ (2) มีเหตุผล (3) มีภูมิคุ้มกัน (4) ใช้ความรู้ ความรอบคอบ และ (5) มีคุณธรรมความดีให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะความพอดีความพอประมาณ คือ ภูมิคุ้มกันที่ทำให้เกิดความมั่นคงเป็นปกติสุข และอาจไม่ร่ำรวยแต่ได้อยู่ได้อย่างพอประมาณและเป็นสุข ถ้ามีความรอบรู้รอบคอบ มีคุณธรรม มีความดี ความสุขก็จะเกิด (เกษม วัฒนชัย, 2548: บทนำ)

ในส่วนของแต่ละประเทศนั้นมีแนวคิดของความสุขที่น่าสนใจ เช่น ประเทศภูฏานได้ให้ความสำคัญกับความสุขมวลรวมประชาชาติ (Royal Government of Bhutan, 2005) ที่มีความเชื่อว่าเป็นเป้าหมายหรือความต้องการสูงสุดในชีวิตของแต่ละคน ดังนั้น ถ้าการพัฒนาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางจึงควรจะไปสู่การบรรลุความพึงพอใจทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างยั่งยืน และเสมอภาค การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม และการส่งเสริมการปกครองที่ดี สำหรับ Kahneman et al. (1997) นั้นได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสุขในแง่ของอรรถประโยชน์ในด้านประสบการณ์ (Experienced Utility) ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการวัดและประเมินสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความปรารถนา (Aspiration) ความคาดหวัง (Adaptation) และการเปรียบเทียบกับสังคม (Social Comparison) โดยมีข้อสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญเช่น ในช่วงเวลาเท่ากัน แม้ว่าเหตุการณ์ที่หนึ่งจะเกิดเรื่องที่ไม่ดีก่อนแล้วมีเรื่องที่ดีตามมาไม่ได้หมายความว่าโดยรวมแล้ว เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่ดี และขณะที่เหตุการณ์ที่สองแม้จะเกิดเรื่องดีก่อนแล้วเกิดเรื่องที่ไม่ดี ไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์ที่ไม่ดี เพราะการวัดอรรถประโยชน์โดยรวมแต่ละจุดของเวลาในทั้งสองเหตุการณ์ดังกล่าว พบว่าอรรถประโยชน์โดยรวมเท่ากัน ดังนั้นจึงไม่แตกต่างกันตามช่วงเวลานั้นเอง นอกจากนั้นแล้ว Diener (2000) ยังได้กล่าวเสริมถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีความสุข ที่มี 7 ตัวชี้วัด คือเงินทอง สติปัญญา และการศึกษา อายุและสถานภาพการสมรส ความเชื่อในศาสนา สัมพันธภาพกับคนรอบข้างและคนในครอบครัว และการได้ทำสิ่งที่ชอบในชีวิต สอดคล้องกับ Layard (2005) พบว่าความสุขของประชาชนทั่วโลก ที่ใช้เป็นดัชนีชี้วัดความสุข นั้นมีปัจจัยที่แยกออกได้เป็น 7 ด้าน คือ ด้านฐานะเศรษฐกิจ สุขภาพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านการทำงาน ด้านเพื่อนและสังคม ค่านิยม ทัศนคติและด้านความอิสระส่วนตัว

โดยสรุป คำว่า “ความสุข” ซึ่งถูกมองว่าเป็น “ความรู้สึกดี” จะผันแปรไปตามอารมณ์ปัจเจกแต่เงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความรู้สึกดังกล่าว ขณะเดียวกันเป้าหมายปลายทางของมนุษย์มิได้อยู่ที่การแสวงหา และการได้มาซึ่งทรัพย์สิน เงินทอง แต่มนุษย์มีเป้าหมายของชีวิตบางอย่างที่สูงหรือไกลกว่าที่จะอธิบายได้ด้วยคำว่า “ความพึงพอใจ” ดังนั้น คำว่า “ความสุข” ในทัศนะนี้จึงมีความหมายถึงสภาพทาง “อติวิสัย” ของปัจเจก แต่เกี่ยวข้องกับ “ความอยู่ดีมีสุข” ยากที่จะแยกกันอย่างเด็ดขาด

1.3 ปรัชญาของความอยู่ดีมีสุข

Raz (2004: 12) กล่าวว่า “ความอยู่ดีมีสุข” (Wellbeing) เป็นคำที่ถูกกล่าวถึงจากนักวิชาการและนักนโยบายด้านการพัฒนาว่าเป็นเป้าหมายใหม่ของการพัฒนา แต่ยังคงขาดการทำความเข้าใจคำว่า “ความอยู่ดีมีสุข” หมายถึงอะไร จึงมีการนำเสนอเป็นสองด้าน ด้านแรก ตามนิยามการพัฒนาของรัฐบาลที่ยอมรับแพร่หลาย โดยมองการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายเพียงประการเดียวตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่มักเสนอว่าการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ ต่อมาได้มีการเพิ่มมิติต่างๆอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ด้านการกระจายรายได้ การบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน การกระจายอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองไปสู่คนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่ง Sumner (1996: 73) ที่กล่าวเสริมว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ใช่ตัวบ่งชี้ที่พอเพียงถึงระดับการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่ง Sen (1988: 128-131) ได้วิจารณ์เกี่ยวกับการใช้ระดับการเจริญเติบโตมาเป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาว่า

1. การพิจารณาเฉพาะด้านการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติต่อหัว ซึ่งละเลยมิติทางด้านการกระจายรายได้จะมีผลทำให้คนบางกลุ่มในสังคมถูกละเลย ไม่มีความสำคัญ หากการกระจายรายได้มีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าคนบางกลุ่มอาจมีฐานะแย่ลงหรือคนจนมีจำนวนมากขึ้นได้

2. ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่ใช้ในการประเมินนั้นไม่ครอบคลุมผลกระทบไปสู่ภายนอก คือผลกระทบทางลบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อและลัทธิบูชาเงินและความมั่งคั่ง ลดความเอื้อเฟื้อต่อกัน ทำลายทุนทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นผลกระทบทางลบต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม

3. ถึงแม้ในกรณีที่การประเมินโดยใช้มูลค่าทางตลาดสามารถกระทำได้ อาจมีปัญหาที่ราคาตลาดไม่ได้สะท้อนการจัดสรรทรัพยากรในรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคมมากที่สุด เพราะราคาตลาดที่เห็นอาจจะเป็นผลพวงจากการผูกขาดตัดตอนในระบบ อาจไม่ใช่ราคาที่จุดดุลยภาพตามหลักเศรษฐศาสตร์

4. รายได้ต่อหัวของประชาชนไม่สามารถบอกถึงระดับคุณภาพชีวิตของคนได้ทั้งหมด เพราะเป็นสิ่งที่ต้องมองยาวตลอดชีวิตที่บางคนที่ยาวแต่มีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าอีกคนที่มีอายุสั้นกว่าถึงแม้ว่าจะมีรายได้เท่ากัน เป็นต้น

5. รายได้ที่มีหรือทรัพย์สินทางเศรษฐกิจที่สะสมไว้ไม่ได้เป็นเป้าหมายสุดท้ายที่ทำให้ความสุขแก่ประชาชนได้จริงๆ มันเป็นเพียงเครื่องมือที่อาจนำไปใช้เพื่อให้สามารถบรรลุสิ่งที่ตนปรารถนา เช่น ซื้ออาหาร เสื้อผ้า บ้าน รถยนต์ ที่เงินจำนวนเดียวกันสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับคนสองคนได้ไม่เท่ากัน ดังนั้นการใช้รายได้ มาทำการเปรียบเทียบอย่างเดียวจึงทำไม่ได้

Nussbaum and Sen (eds.) (1993: 41-43) ได้เสนอ “ความอยู่ดีมีสุขที่เป็นเป้าหมายใหม่ของการพัฒนา” ที่ยึดถือว่าปัจจัยต่างๆ เป็นเป้าหมายปลายทางโดยตัวของมันเอง โดยความอยู่ดีมีสุขนั้นถ้าถูกมองว่าประชาชนเป็นผู้กระทำการ จึงควรเปิดโอกาสให้สามารถที่จะกำหนด

และวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขจึงเป็นเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำ การของประชาชน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า “ความอยู่ดีมีสุข” มิได้จำกัดอยู่เฉพาะ “ความพึงพอใจ” หรือ “การมี” หรือ “การครอบครองวัตถุ” เท่านั้น แต่ยังรวมถึงรากฐานของความอยู่ดีมีสุขที่มาจาก ความจำเป็นของมนุษย์ ความต้องการทรัพยากรและวิถียังชีพ เพื่อคุณภาพชีวิตของตัวเองให้มากที่สุด อีกด้วย

1.3.1 องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข (Determinant of Well - being)

แนวความคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขในประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 นั้นได้ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาเป็นแบบ องค์กรรวม คือ การอาศัยความร่วมมือในการทำงาน จากหน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมของใน การสร้างอยู่ที่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน เป็นการใช้ประโยชน์จากศักยภาพของประชาชนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ที่จะพิจารณาได้จากองค์ประกอบของความ อยู่ดีมีสุข ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) ได้จัดทำไว้ โดย “ความอยู่ดีมีสุข” จะประกอบไปด้วยการมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจมีความรู้ มีงานทำ มีรายได้เพียงพอ มีครอบครัวอบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมและอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดี ของรัฐบาล โดยตัวชี้วัดที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ความยืนยาวของ อายุ การปลอดจากโรคร้ายไข้เจ็บ และการให้บริการสาธารณสุข

องค์ประกอบที่ 2 คือ การศึกษา กระบวนการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน และ ทักษะต่างๆ รวมทั้งการเข้าถึงบริการคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 คือ ชีวิตการทำงาน สภาพแวดล้อม และชีวิตการทำงานที่มี คุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับและระบบประกันสังคมด้วย

อย่างไรก็ตามความอยู่ดีมีสุขที่ได้กำหนดขึ้นเป็นการแสวงหาที่มุ่งไปที่ ความสำเร็จของประชาชนไม่ใช่เฉพาะเครื่องชี้วัดที่เป็นเพียง “เครื่องมือ” นำพาไปสู่ความสำเร็จ เท่านั้น ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับเครื่องชี้วัดที่มี ลักษณะเป็น “ผลลัพธ์” มากกว่าเป็น “ปัจจัย” ถึงแม้ว่าเครื่องชี้วัดทางด้าน “ปัจจัย” จะมีความสำคัญ และมีส่วนช่วยเสริมสร้างหรือยกระดับความ อยู่ดีมีสุข แต่ก็ยังไม่ใช่เครื่องชี้วัดที่บ่งบอกความสำเร็จ ทางด้านสาธารณสุข สวัสดิการ และสิทธิ เสรีภาพที่แสดง “ผลลัพธ์” ในความเพียงพอของปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย น้ำดื่ม การให้บริการต่างๆ การสรรหาทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา การดูแลด้านสุขภาพ อนามัย และรายได้เป็นตัวอย่างของเครื่องชี้วัดทางด้าน “ปัจจัย” นอกจากนั้นแล้ว สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี (2555: 64-65) มีข้อมูลที่แสดงว่ารัฐบาลที่ผ่านมา ได้ให้นโยบายเพื่อเป็น แนวทาง การทำงานที่เรียกว่า นโยบายอยู่ดีมีสุขไปสู่ท้องถิ่น เพื่อสร้างฐานรากแก้วให้เข้มแข็ง โดยใช้ “นโยบาย ประชานิยม” ซึ่งเน้นการให้บทบาทรัฐบาลในการดูแลบริหารจัดการบริการสาธารณะ โดยประชาชน

เป็นฝ่ายรับความช่วยเหลือแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้ประชาชนขาดความเข้มแข็งในการดูแลตนเอง เป็นการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ตามตรรกะของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม

1.3.2 แนวคิดและทฤษฎีอยู่ดีมีสุขของต่างประเทศ

จากทฤษฎีการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมาต่างมุ่งเน้นแต่ความเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ดูจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product) เพื่อให้เกิดการบริโภคสูงสุด (Cummins, Eckersley:allant, Van Vugt and Misajon, 2003: 161) แต่ได้ละเลยทางด้านจิตใจ จนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย เช่น ความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้ ช่องว่างทางโอกาส ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวยยิ่งมีมากขึ้น จึงเกิดแนวคิดใหม่ในการพัฒนาโดยหันมาเน้นที่ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) แทน ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product) เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยเน้นการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจควบคู่กันไปกับทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

Diener, Suh Lucas and Smith (1999: 283) กล่าวว่าความอยู่ดีมีสุข (Well-being) มิได้เป็นแนวคิดใหม่ที่สำคัญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพราะความก้าวหน้าทางวัตถุไม่ได้นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขเสมอไป ประเด็นข้อถกเถียงที่มีมาตั้งแต่แรกคือ เรื่องจิตกำหนดวัตถุ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข ได้กระจ่างแจ้งตั้งแต่นั้นเป็นรากฐานไปจนถึงประเด็นปัญหาในเชิงปรัชญาของโลกทางวัตถุและโลกมิใช่วัตถุว่าประกอบกันอยู่อย่างไร ซึ่ง Easterlin (2005: 55) ได้กล่าวเสริมว่าโดยตั้งคำถามว่าความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์คืออะไร และจะสร้างให้เกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งเป็นพื้นฐานของแนวคิดที่ประกอบด้วยทฤษฎีความจำเป็นของมนุษย์ (Theory of Human Needs) และทฤษฎีวิถียังชีพและทรัพยากร โดย Sen (1999: 44) กล่าวเสริมต่อว่า ความอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นการพัฒนากระบวนการของการขยายตัวของเสรีภาพที่แท้จริงของมนุษย์ การนิยามเช่นนี้มีความแตกต่างจากกลุ่มแนวคิดกระแสหลัก ที่มองในแง่ของความเติบโต การเพิ่มของรายได้ประชาชาติ กระบวนการสร้างผลผลิตทางอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย โดยเสรีภาพนั้นเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายของการพัฒนาที่มีหลายมิติเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น เสรีภาพในทางการเมืองช่วยส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของทั้งทรัพย์สินของประชาชนและสาธารณะ ที่เป็นทั้งกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำและการตัดสินใจของประชาชนและเป็นเป้าหมายปลายทาง ที่จะทำให้เกิดสภาวะหรือเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่มีนัยสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การพัฒนาเป็นเรื่องของการขยายเสรีภาพ โดยไม่ได้ปฏิเสธการขยายตัวของเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การขยายตัวของเสรีภาพของประชาชนเสมอไป

2. การพัฒนาที่เป็นการเติบโตและการขยายตัวของเสรีภาพ ที่เป็นกระบวนการที่ประชาชนจะได้โอกาสไปสู่เป้าหมายปลายทางของโอกาสที่ให้ประชาชนได้เลือก มาใช้ในการปฏิบัติ และได้รับการยอมรับให้มีการขยายความต่อไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะภายหลังจากที่โครงการ

พัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program [UNDP], 2009) ได้ประยุกต์เอาแนวคิดดังกล่าวนี้ เป็นกรอบในการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาในระดับนานาชาติ

1.3.3 แนวคิดของความอยู่ดีมีสุขในประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556: 36-37) มีข้อมูล que แสดงไว้ว่าแนวความคิดอยู่ดีมีสุข ในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะในปัจจุบัน ถือว่าการสร้างควมอยู่ดีมีสุขเป็นยุทธศาสตร์หลักของประเทศและได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 กล่าวโดยสรุปคือ ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเฉพาะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาทางด้านอื่นๆไปพร้อมๆกัน เช่น ครอบครัว สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณเพื่อให้เกิดความสมดุลในสังคม การสร้างควมอยู่ดีมีสุขต้องอาศัยเชิงความรู้เชิงประจักษ์ที่สำคัญ คือปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข รูปแบบกระบวนการที่สามารถสร้างควมอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชน ได้อย่างชัดเจนแท้จริงและยั่งยืน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าคนไทยมีความสุขเพิ่มขึ้น หรือลดลง (สาสินี เทพสุวรรณ และรศรินทร์ เกรย์, 2550: 39) ที่ความจริงแล้วความสุขนั้นเป็นเรื่องง่ายที่ทุกคนแสวงหาได้ด้วยตนเอง แต่กลับกลายเป็นเรื่องยากในสังคมปัจจุบัน ที่ต้องไปขึ้นกับสิ่งของภายนอกหรือผู้อื่นที่เป็นเช่นนี้ เพราะแนวคิดในเรื่องความสุขของตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพล จนทำให้ความสุขจากศาสนาพุทธที่มีอยู่แล้วในสังคมไทยได้หายไป ดังนั้นความสุขตามที่ได้นิยามจากนโยบายของรัฐบาลหรือที่เกิดจากปัจจัยภายนอกจึงเป็นการมองในมิติที่ไม่ลึกซึ้งพอและไม่ใช่ความสุขแท้จริงที่พึงปรารถนา

ดังนั้น สุชีรา สนธิสายสิงห์ (2550: 15) จึงได้กล่าวว่า ความอยู่ดีมีสุข นั้นโดยพื้นฐานเกี่ยวข้องกับชีวิตที่ดีที่แสวงหา ที่ประกอบด้วยความสุขทางภาวะวิสัยและความสุขทางอัตวิสัยที่มีรายละเอียด ดังนี้

1. ความอยู่ดีมีสุขทางภาวะวิสัย (Objective Well-Being-OWB) ที่โดยทั่วไปแล้วคือสิ่งที่ขาดไม่ได้ที่ประชากรควรจะได้รับเพื่อสามารถมุ่งสู่ชีวิตที่ดี ที่เน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการสร้างควมมั่งคั่งทางทรัพย์สิน เงินทอง โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ การมีสุขภาพร่างกายที่ดี มีความอิสระ ที่ความสามารถในการคิดและตัดสินใจกระทำการที่จะเลือกรูปแบบของชีวิตที่มีความหมายได้ ที่เป็นสากลนี้ Doyal and Gough (1991: 25-28) ได้ชี้ว่ามีหลายวิธีการหรือหลายปัจจัยซึ่งได้จัดไว้เป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาหารและน้ำดื่มที่เพียงพอ 2) บ้านที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ 3) สภาพแวดล้อมของการทำงานที่ไม่เป็นภัยอันตราย 4) มีการบริการสุขภาพที่เหมาะสม 5) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 6) มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี (7) มีสุขภาพทางร่างกายและทางเศรษฐกิจที่ดี 8) มีการศึกษาในระดับสูงที่เหมาะสม รวมทั้ง Csikszentmihalyi and Jeremy (2003: 188-189) ได้มีการขยายแนวคิดนี้ต่อออกไปโดยเสนอในเรื่องของโอกาสและความสามารถที่จะทำให้ได้รับการตอบสนอง ที่จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ในสังคม ความอิสระที่จะทำอะไรในสังคมและวัฒนธรรมนั้นได้ตามที่ตนเองต้องการ

2. ความอยู่ดีมีสุขทางอัตวิสัย (Subjective Well-Being-SWB) ที่เป็นมิติของความหลากหลายในการประเมินหรือมองชีวิตของตนเอง ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจในชีวิตที่วางอยู่บนความนึกคิด ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกของปัจเจก “ความอยู่ดีมีสุขทางอัตวิสัย” จึงเป็นคำที่ใช้ครอบคลุมถึงเรื่องต่างๆ ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมของชีวิต เช่นการแต่งงาน การงาน รายได้ที่อยู่อาศัย และการพักผ่อน การมีอารมณ์ความรู้สึกในทางบวกเป็นประจำ โดยมีความรู้สึกในทางลบน้อยหรือไม่ปน มีความรู้สึกนึกคิดหรือมองว่าชีวิตมีความหมายที่สามารถบรรลุสิ่งต่างๆ ที่หวังไว้

ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุข ทางอัตวิสัย จึงต้องควบคู่กับความอยู่ดีมีสุขทางภาวะวิสัย เพื่อให้มีความครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด “ความอยู่ดีมีสุข” นั้นเป็นปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในทุกมิติของการดำรงชีวิต โดยอาจจำแนกได้เป็น ประเภทใหญ่ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ที่จะช่วยบ่งชี้ความอยู่ดีมีสุขที่ได้กำหนดขึ้นที่มุ่งไปที่ความต้องการของประชาชนที่เป็นผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่เป็นส่วนเสริมสร้างหรือยกระดับความอยู่ดีมีสุข ที่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนตลอดไป

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชน อันเกิดจากจิตใจที่มีความพอใจในชีวิตของตนเอง ซึ่งความสุขส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นนั้นจะมาจากกรรมวิบากที่อำนวยความสะดวกสบาย หรือการมีทรัพย์สินเงินทองมากมายตามที่ผู้แสดงทัศนะไว้อย่างน่าสนใจดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นการพัฒนาประเทศจะไปในทิศทางใดจึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลที่จะกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะที่เลือกนำไปปฏิบัติ ให้นำไปสู่ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่จะนำมาซึ่งความมั่งคั่งทรัพย์สินเงินทองที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนนำไปแลกเปลี่ยนสิ่งของได้ตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดความอยู่ดีมีสุข สำหรับในหัวข้อถัดไปนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอในแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งจะทำให้เห็นภาพของความอยู่ดีมีสุขที่ครอบคลุมมากขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์

รูปแบบการจัดสวัสดิการของประเทศไทยที่สำคัญมี 2 รูปแบบ แบบแรกคือ สวัสดิการที่จัดให้โดยรัฐ ซึ่งจะดำเนินการผ่านหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือดำเนินงานผ่านท้องถิ่นโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะให้บริการผ่านรูปแบบของการสงเคราะห์ช่วยเหลือเป็นตัวเงินหรือ สิ่งของ มีระเบียบข้อบังคับชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือการสงเคราะห์ แบบที่สอง คือ สวัสดิการชุมชน ซึ่งดำเนินการด้วยชุมชนบนแนวคิดของ “การให้อย่างมีคุณค่า และรับอย่างมีศักดิ์ศรี” สวัสดิการชุมชนมุ่งเน้นให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนของชุมชนและมีกลไกในการรวบรวมคนที่ปัญหาและความต้องการเหมือนกัน หรือมีแนวคิด เป้าหมาย ความต้องการที่สอดคล้องกันในการหารูปแบบการจัดสวัสดิการที่ครบวงจร คือสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตายให้แก่สมาชิกกองทุนของชุมชน ถึงแม้จะมีรูปแบบของสวัสดิการใน 2 แบบ แต่ในความเป็นจริงยังมีประชาชนส่วนหนึ่งซึ่งไม่สามารถเข้าถึงทั้งสวัสดิการโดยรัฐ และสวัสดิการชุมชนได้ ถือว่าเป็นคนตกขอบ โดยไม่ได้รับบริการด้านสวัสดิการของรัฐและยังไม่สามารถเข้าถึงการเป็นสมาชิกกองทุน

ชุมชน ดังนั้นจึงมีคำถามที่สำคัญประการหนึ่ง นั่นคือจะอย่างไรให้สามารถอุดช่องว่างระหว่างสวัสดิการโดยรัฐ และสวัสดิการชุมชน โดยให้ช่องว่างนั้นแคบมากที่สุด ลดการทำงานแบบต่างคนต่างทำเพื่อนำไปสู่การทำงานเชิงบูรณาการ เน้นการทำงานแบบเชื่อมโยงเป็นพหุภาคีให้เกิดขึ้น ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการจึงได้เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชน โดยมีภาคส่วนที่สำคัญคือ ภาครัฐ ชุมชน และองค์กรเอกชนให้เข้ามาเป็นภาคี ทำให้เกิดกลไกการจัดสวัสดิการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ตอบสนองความต้องการของประชาชน และเข้าถึงคนชายขอบ โดยสามารถดูแลประชาชนตั้งแต่เกิดจนตายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตนั่นเอง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการต่อสู้แสวงหา ให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการเสมอ และความ ต้องการของมนุษย์นี้เองไม่มีที่สิ้นสุด (Unlimited Needs) คือเมื่อความต้องการเกิดขึ้นได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นนั้นจะลดความสำคัญลงจนหมดความสำคัญไปแต่จะเกิดความ ต้องการสิ่งใหม่ต่อไป โดย กระทรวงการพัฒนาระบบสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2556) ได้แบ่ง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 ด้านดังนี้ (มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ, 2540: 16-17)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อดำรงชีวิตเป็นความต้องการพื้นฐานที่ต้องบรรลุเพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างปกติ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน การออกกำลังกาย ความสุขสบายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ความสะอาดของร่างกายทั่วไป และความสะอาดของสภาพแวดล้อม ความต้องการควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย ตลอดจนความต้องการการขับถ่าย

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของ ต้องการความมั่นคง ความเป็นอิสระ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสำเร็จ

3. ความต้องการทางวิญญาณ (Spiritual Needs) ได้แก่ ความต้องการความเชื่อความหวัง ความมีศักดิ์ศรี ความมีเหตุผล การปลอบใจและเสริมภาพ

โกศล วงศ์สวรรค์ (2543: 94) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการขั้นต่ำ

1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศและการขับถ่าย

1.2 ความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความต้องการในการมีกิจกรรมทางเพศ ความต้องการในการมีอิสระที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือมีการเคลื่อนไหวที่อิสระ

2. ความต้องการขั้นสูง

2.1 ความต้องการด้านจิตสังคมได้แก่ความต้องการได้รับความรักความเอาใจใส่

2.2 ความต้องการทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ ความต้องการที่จะบรรลุ ความสำเร็จ ความสมหวังในชีวิตและได้รับการยอมรับ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541: 48-51) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ เป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วัตถุประสงค์ไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างไรเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางร่างกายของเราเป็นสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้นทำให้เกิดความรู้ว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดขึ้นจากสภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งจากภายนอกและภายใน ได้แก่

1.1 ความต้องการอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

1.2 ความต้องการน้ำเพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย ร่างกายของเราเสียน้ำเนื่องจากอากาศร้อน การออกกำลังกาย การทำงานหนักทำให้เหงื่อออกจากร่างกาย

1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้เริ่มขึ้นเมื่อคนเราเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจโรสนิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

1.4 ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม คนเราดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยความสมดุลทางร่างกาย อุณหภูมิที่ไม่สูงเกินไป และต่ำเกินไปพอที่ร่างกายจะทนได้

1.5 ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัยความป่วยเจ็บเป็นไข้ของร่างกาย ทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันขึ้น เมื่อมีคนอื่นมาทำร้ายคนเราก็จะหลีกเลี่ยงหรือต่อสู้ป้องกันตัว

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เพื่อผ่อนคลายให้ร่างกาย ได้มีโอกาสสะสมพลังงานใหม่ และซ่อมแซมส่วนสึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับการหายใจ เราอาจจะอดข้าวอดน้ำได้หลายชั่วโมงแต่กลับหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการการขับถ่าย เป็นการขับของเสียออกจากร่างกายซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับอาหารและน้ำ เพราะของเหลือเหล่านี้จะเป็นพิษกับร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้งอาจทำลายชีวิตได้

2. ความต้องการทางจิตใจและสังคม (Psychological and Social Needs) ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างซับซ้อนและเกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ความต้องการทางจิตใจและสังคมนี้ยังแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและฐานะทางสังคมของบุคคล รวมทั้งเวลาและโอกาสที่แตกต่างกันออกไปด้วยลักษณะสำคัญของความต้องการทางจิตใจและสังคมมีดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคมที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคนสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ เราต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อน จึงจะเข้าใจและเลือกกระทำได้บางที่เราก็คงต้องการศึกษาว่าจะเริ่มต้นอย่างไรและควรทำอย่างไรต่อไป

2.3 ความต้องการนี้เปลี่ยนแปลงได้แม้ในบุคคลเดียวกัน

2.4 ความต้องการนี้มีมากขึ้นเมื่ออยู่รวมกลุ่มมากกว่าอยู่คนเดียว

2.5 ความต้องการนี้เป็นพฤติกรรมปกปิดมากกว่าพฤติกรรมเปิดเผย

2.6 ความต้องการที่มองไม่เห็นเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม

2.7 ความต้องการทางจิตใจและสังคมมีอิทธิพลที่จะผลักดันให้คนเราทำอะไรก็ได้ บางครั้งก็ปราศจากเหตุผลและคุณธรรม

Maslow (Maslow's Need Hierarchy) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการโดยตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2541: 51)

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น

3. ความต้องการของบุคคล จะเรียงเป็นลำดับขั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

Maslow ได้อธิบายว่าความต้องการของบุคคลมี 5 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้ (Ivancevich and Matteson, 2002: 150–151)

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสม การบรรเทาความเจ็บปวดต่าง ๆ เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety and Security Needs) ความต้องการมีอิสระและปลอดภัยจากภัยคุกคามต่าง ๆ

3. ความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ (Belongingness Social and Love Needs) ความรู้สึกว่าตนได้รับความเป็นมิตร ความรักและมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่ม

4. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Self-Esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของตน

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิต เป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนเองชอบหรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

Alderfer (Alderfer's ERG Needs Theory) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่าทฤษฎี ERG (ERG : Existence-Relatedness-Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ประการ ดังนี้ (Ivancevich and Matteson, 2002: 153–154)

1. ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย

2. ความต้องการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคล ที่จะมิตร์สัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย

3. ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth needs) เป็นความต้องการสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับความยกย่อง และความสำเร็จในชีวิต

Murray (Murray's Manifest Needs Theory) ได้เสนอ ทฤษฎีความต้องการโดยอธิบายว่าบุคคลมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้ ที่เป็นความสำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2541: 52-53)

1. ความต้องการความสำเร็จ หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นโดยคำนึงถึงการยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

3. ความต้องการอิสระ เป็นความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง

4. ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและต้องการที่จะควบคุมคนอื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

Mc Clelland (Mc Clelland's Achievement Motivation Theory) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการความสำเร็จที่ได้กล่าวเน้นถึงความต้องการไว้ 3 ประเภท คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2541: 53)

1. ความต้องการประสบความสำเร็จ (Needs for Achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

2. ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการมีอิทธิพลและครอบเหนือนผู้อื่น

เมื่อพิจารณาทฤษฎีความต้องการทั้ง 4 ทฤษฎีนี้ จะเห็นว่าส่วนใหญ่จะจำแนกความต้องการของมนุษย์ โดยเน้นความต้องการทางด้านจิตใจ ยกเว้นทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์มีแนวคิดที่มนุษย์จะมีความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจโดยเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับผลสำเร็จในระดับขั้นต่อไปจะเป็นความต้องการทางด้านจิตใจ ดังนั้นเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจแล้วก็จะคำนึงในเรื่องของเสรีภาพจากความหวาดกลัว (Freedom from Fear) และเสรีภาพจากความต้องการ (Freedom from Want) นั่นก็คือความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เป็นแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People Centered) ซึ่งนำเสนอในรายงาน "การพัฒนามนุษย์ 1994" ของแผนงานพัฒนาองค์การสหประชาชาติ (United Nations Development Program-UNDP) และ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาใช้พัฒนาประเทศชาติ โดยเริ่มใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศยังคงเน้นการพัฒนา แบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยึดหลัก "ภูมิ สังคม" ตามความ

หลากหลายทางธรรมชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ในแต่ละพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมนั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) สำหรับ ความมั่นคงของมนุษย์ นั้นเป็นการที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิความ ปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2549) ระบุว่าแนวคิด "ความมั่นคงของมนุษย์" (Human Security) มีที่มาจากความไม่พึงพอใจกับการใช้ "รายได้ประชาชาติ" (National Income) หรือ "รายได้บุคคล" (Personal Income) เป็นปัจจัยหลักในการวัดความเจริญก้าวหน้า ของประเทศหรือสังคมหนึ่ง ๆ แต่ควรจะใช้พื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์ที่ควรจะมี 5 ประการ เป็น เครื่องวัดความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความมั่นคงทางสุขภาพ ได้แก่ ความไม่เป็นโรคร้ายแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยถึงขั้นที่ เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นต้น
2. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ มีช่องทางเลี้ยงชีพ หรือรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐานของตนเองและครอบครัว อันประกอบด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อย โดยไม่มีหนี้สินที่ เป็นภาระเกินกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร
3. ความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรวมทั้งความมั่นคงของครอบครัว และชุมชน ความ ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม เป็นต้น
4. ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ การมีสิทธิเสรีภาพเพียงพอ ไม่ถูก ละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม เสมอภาคในสังคม ประเทศชาติมีความปลอดภัยจากการ รุกราน หรือทำให้แตกสลาย เป็นต้น
5. ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต โดยไม่เกิดการ เสื่อมโทรมจนเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่น ๆ

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540) ได้เพิ่มเติมแนวคิดด้านความมั่นคงของมนุษย์ที่ นำเสนอ โดยไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ในบริบทสังคมไทยอีก 2 ประเด็นเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทยในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนี้

1. มั่นคงทางสติ ปัญญา ภูมิปัญญา เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้

2. มั่นคงทางจิตวิญญาณไทย รู้จักแยกแยะ เลือกรับวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ 5 ประการที่ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และที่จิตติ มงคลชัยอรัญญา นำเสนอเพิ่มเติมอีก 2 ประการดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบ ความมั่นคงของมนุษย์ 7 องค์ประกอบ ที่ UNDP ได้ประกาศไว้ ดังนี้

1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) หมายถึง ประชาชนมีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพและมีหลักประกันการมีงานทำ หรือการประกันสังคม

2. ความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security) หมายถึง ประชาชนสามารถหาอาหารมาเลี้ยงชีวิตได้อย่างพอเพียง โดยแยกจากรายได้ที่เกิดขึ้นหรือทรัพย์สินที่มีอยู่

3. ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ (Health Security) หมายถึง ประชาชนมีสุขภาพดี ปลอดภัยจากโรคติดต่อต่าง ๆ และความเจ็บไข้ได้ป่วยอื่น ๆ รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านการรักษาพยาบาลทุกคน

4. ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Security) หมายถึง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรบนแผ่นดิน ในอากาศ และในแหล่งน้ำ ซึ่งทำให้นักชนสามารถสร้างถิ่นฐานอยู่ได้

5. ความมั่นคงส่วนบุคคล (Personal Security) หมายถึง ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากอาชญากรรมและความรุนแรงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้หญิง และเด็กซึ่งอ่อนแอกว่า

6. ความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) หมายถึง ความมีเกียรติและศักดิ์ศรีในวัฒนธรรมชุมชน ที่ประชาชนอาศัยอยู่มีสันติภาพสงบสุขภายในชุมชน และระหว่างชุมชนใกล้เคียง

7. ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) หมายถึง การมีสิทธิ และความเสมอภาค ตลอดจนการได้รับคุ้มครองสิทธิทางการเมือง

สรุปได้ว่าความมั่นคงของมนุษย์ครอบคลุมมิติการพัฒนาหลายมิติ โดยจะนำไปสู่ เป้าหมายคือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งหมายถึง ชีวิตที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ และมีความพร้อมและสามารถที่จะดำรงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมทางสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น มีสันติภาพ สงบสุขภายในชุมชน และระหว่างชุมชนนั่นเอง ดังนั้นเมื่อแนวคิดการพัฒนาประเทศ ได้ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ศาสตราจารย์ อมาตยา เซน (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า "ผลกระทบสุดท้ายของการพัฒนานั้นก็คือ การทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ การมีรายได้จะเป็นเพียงเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น" และได้ให้นิยาม สำคัญไว้ว่า "ภารกิจ" หมายถึง ความสำเร็จที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการเลือกดำเนินชีวิตของแต่ละ ปัจเจกบุคคล ในขณะที่ "สมรรถภาพ" หมายถึงความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทางเลือกหรืออิสรภาพที่บุคคลสามารถเลือกในการดำรงชีวิตหรือแสวงหาความสำเร็จในชีวิต

3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิทางสังคมวิทยาได้ศึกษาและให้คำจำกัดความของคำว่า “ชุมชน” มากมาย และเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามลักษณะสำคัญของชุมชนนั้น ๆ เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนแออัด ชุมชนชนบท เป็นต้น

ความหมายของคำว่า “ชุมชน” มีความหมายที่หลากหลายและถ้ามองโดยรวมจะเห็นว่า มีนัยหรือความหมายใกล้เคียงกัน สามารถสรุปรวม เป็นแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนใน 4 แนวคิดดังนี้

1) แนวคิดสังคมวิทยา 2) แนวคิดทางมนุษยนิยม 3) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และประชาสังคม 4) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543)

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) ชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

ชุมชน (Community) ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 72) ให้ความหมายไว้ แนวดังนี้ คือ 1) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคมแต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมที่ประสานกันในวงแคบกว่า 2) เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนถึงพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา และ 3) ความรู้สึกและทัศนคติทั้งมวลที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม คล้ายคลึงกับ จำนง อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ (2545) ที่กล่าวว่าชุมชน คือ กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่บริเวณหนึ่ง โดยคนเหล่านี้ถือว่าตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้น มีความยึดเหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าชุมชนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านและสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของสมาชิกได้ แต่ชุมชนก็ยังเป็นหน่วยย่อย ของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ เช่นเดียวกับ สนธยา พลศรี (2545) ที่ให้ความหมายว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพา อาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ชุมชน คือ สถานที่และกลุ่มคนที่บุคคลรู้จักเป็นอย่างดี รู้ทั้งข้อดีและข้อเสีย ของชุมชน เป็นทั้งส่วนหนึ่งของระบบรวมและระบบส่วนบุคคล (Peter Cook, 1996)

ธีระพงศ์ แก้วหาวงษ์ (2543: 19) กล่าวว่า ชุมชนเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติอันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันการมีอาชีพร่วมกัน การประกอบกิจกรรมร่วมกัน การมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีวัฒนธรรมความเชื่อหรือความสนใจร่วมกัน

ประเวศ วสี (2542: 13) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่าการที่คนจำนวนหนึ่งมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสาร

สนธยา พลศรี (2542: 24) ได้กล่าวถึงชุมชนว่าเป็นกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัย ร่วมกัน ในอาณาบริเวณเดียวกันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกันมีความผูกพัน

เอื้ออาหารกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

จากความหมายข้างต้น พบว่า ความหมายของชุมชนจะครอบคลุมลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ความสัมพันธ์ (Relationship) ของกลุ่มบุคคล องค์กร และสถาบันต่าง ๆ โดยมีการติดต่อสื่อสาร (Communication) ระหว่างกัน
2. อาณาบริเวณ (Area) ที่เป็นที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน
3. การปฏิบัติต่อกัน (Interaction) โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำรงอยู่มี วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน
4. ตัวแทนของวัฒนธรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้น
5. กลุ่มองค์การหรือเครือข่ายทางสังคม

3.1 รูปแบบของชุมชน

ไชยยงค์ กัมปนาทแสนยากร (2540: 18-20) ได้จำแนกชุมชนตามลักษณะเด่นของชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนมหานคร (Metropolitan Centers) เมืองที่มีประชากร ตั้งแต่ 500,000 คนขึ้นไป
2. เมืองอุตสาหกรรม (Industrial Cities) เป็นเมืองอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น เหมืองแร่ ถลุงเหล็ก ผลิตรถยนต์ เครื่องเรือน รองเท้า ฯลฯ
3. เมืองการค้า (Commercial Cities) เป็นศูนย์กลางการค้าด้านต่าง ๆ
4. เมืองหลวง (Government Cities) เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง และหน่วยงานของรัฐบาล
5. เมืองการศึกษา (Educational Cities) เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนต่าง ๆ
6. เมืองสถาบันต่าง ๆ (Institutional Cities) เป็นที่ตั้งของสถาบันองค์กรต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล สถานือนามัย สุขาภิบาล โดยทั่วไปแล้วมักจะมีการจัดองค์การเล็ก ๆ เป็นสาขากระจายอยู่ทั่วไปในเมืองนั้น
7. ชุมชนชานเมือง (Suburban Communities) เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมือง ประชากรยังมีการติดต่อไปมาอยู่ในเมือง
8. สถานที่ตากอากาศ (Resort Communities) เช่น ชายทะเล เชียงเขา สถานที่เล่นกีฬา ฯลฯ
9. หมู่บ้านเกษตรกรรม (Agricultural Villages)
10. ชุมชนเปิด (Open Country Communities) เป็นชุมชนที่เป็นศูนย์รวมของหลายด้าน เช่น โรงเรียน วัด โกดังเก็บของ สถานีน้ำมัน ฯลฯ
11. ชุมชนแบบอุดมการณ์ (Ideological Communities) เป็นชุมชนที่เราตั้งใจให้เป็นแบบนั้นหรือที่เรียกว่า “Intentional Communities” ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อทางด้านต่าง ๆ เช่น

ทางศาสนา ความชอบ ความสนใจ ชุมชนแบบอุดมการณ์นี้ มีความสำคัญมากในการทำงานจัดระเบียบ และพัฒนาชุมชน เพราะเป็นสิ่งซึ่งทุกคนเชื่อว่าจะสร้างสวัสดิการทางสังคมได้

Charles Sanders Peirce (1999) วางแผนว่า ชุมชนในอุดมคติจะต้องมี การติดต่อสัมพันธ์อย่างอิสระและเปิดเผยระหว่างสมาชิก และการติดต่อสัมพันธ์อย่างอิสระและเปิดเผยนี้คือตัวชี้วัดคุณภาพของชุมชน

ส่วน Victor Gruen (2006) ได้แบ่งรูปแบบชุมชนเมืองที่เหมาะสมไว้ 5 ประเภทดังนี้

1. ชุมชนละแวกบ้าน หรือ หมู่บ้าน Victor Gruen เสนอว่ารูปแบบชุมชนเมืองในระดับหมู่บ้านควรประกอบด้วยจำนวนครอบครัวประมาณ 250 ครอบครัว และมีจำนวนประชากร 3.6 คน ต่อครอบครัว จำนวนประชากรทั้งหมดของชุมชนที่เหมาะสม ประมาณ 900 คน

2. ชุมชนขนาดเล็ก (Community) ระบบของชุมชนเมืองเป็นชุมชนขนาดเล็กที่ประกอบด้วยจำนวนหมู่บ้าน 4-5 หมู่บ้าน จำนวนประชากรประมาณ 4,500 คน มีบริเวณที่เป็นศูนย์กลาง ทำหน้าที่ให้บริการและการค้าของชุมชน มีจำนวนประชากรประมาณ 250 ครอบครัว หรือ 900 คน รวมประชากรทั้งสิ้นของชุมชนประมาณ 5,400 คน

3. เมือง (Town) เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นโดยประกอบด้วยประชากร 4 ชุมชน มีจำนวนประชากรประมาณ 20,600 คน และมีศูนย์กลางทำหน้าที่ให้บริการแก่เมือง ที่มีประชากรประมาณ 54,000 คน รวมประชากรของเมืองประมาณ 25,000 คน

4. นคร (City) เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วย 10 เมือง มีบริเวณศูนย์กลางเมือง จำนวนประชากรบริเวณศูนย์กลางเมืองประมาณ 10,000 ครอบครัว หรือประมาณ 30,000 คน และประชากรของเมืองรอบนอกศูนย์กลาง 10 เมือง มีจำนวนประมาณ 250,000 คน รวมพลเมืองของนคร (City) ทั้งสิ้นประมาณ 280,000 คน

5.มหานคร (Metropolis) เป็นรูปแบบของชุมชนเมืองที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งประกอบด้วยพลเมืองบริเวณชานเมือง จำนวน 10,000 ครอบครัว หรือประมาณ 250,000 คน บริเวณศูนย์กลางมหานครมีจำนวนครอบครัว 100,000 ครอบครัว หรือประมาณ 250,000 คน มีพลเมืองรวมทั้งสิ้นของมหานครประมาณ 3,300,000 คน

สรุปข้อมูลชุมชนกรุงเทพมหานคร ชุมชน หมายถึง ชุมชนชานเมือง เคหะชุมชน หมู่บ้านจัดสรร ชุมชนเมืองที่กรุงเทพมหานครกำหนดขึ้นและ ชุมชนแออัด ทั้งนี้โดยทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

1. ชุมชนชานเมือง หมายถึง ชุมชนที่กรุงเทพมหานครได้จัดทำเป็นประกาศกำหนดชุมชน โดยมีพื้นที่ดำเนินการด้านเกษตรกรรมในเขตกรุงเทพมหานครรอบนอกเป็นส่วนใหญ่ มีบ้านเรือนไม่แออัด แต่ขาดการวางแผนทางด้านผังชุมชน เช่น ทางระบายน้ำ ทางเดินเท้า เพื่อป้องกันการเกิดปัญหา น้ำท่วมขัง การสัญจรไปมาของประชาชนในชุมชน

2. ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร หมายถึง ชุมชนที่มีบ้านจัดสรรที่เป็นที่อยู่อาศัย และดำเนินการในภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีลักษณะบ้านเป็นบ้านเดี่ยวที่มีบริเวณ ทาวเฮาส์ ตึกแถว หรือบ้านแฝด สภาพทั่วไปควรจะต้องมีการพัฒนา เช่น ทางระบายน้ำ ขยะ ทางเท้า ซึ่ง

กรุงเทพมหานครพิจารณาถึงความต้องการของประชาชนและความเหมาะสมในการที่จะเข้าไปดำเนินการพัฒนา ซึ่งจะได้จัดทำเป็นประกาศกำหนดชุมชน

3. เคหะชุมชน หมายถึง ชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งดำเนินการและดูแลโครงการโดยการเคหะแห่งชาติ มีสภาพเป็นแฟลต และกรุงเทพมหานครเข้าไปดำเนินการ ในด้าน ทางระบายน้ำ ขยะทางเท้า เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและอื่น ๆ

4. ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีความหนาแน่นของบ้านน้อยกว่าชุมชนแออัด กล่าวคือน้อยกว่า 15 หลัง ต่อ 1 ไร่ แต่มีความหนาแน่นของจำนวนบ้านมากกว่าชุมชนชานเมือง และกรุงเทพมหานครได้จัดทำประกาศกำหนดเป็นชุมชน โดยที่ชุมชนดังกล่าวไม่เป็นชุมชนตามที่กล่าวมาในข้ออื่น ๆ

5. ชุมชนแออัด จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจปัญหาทางสังคมหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาชุมชนแออัด

ความหมายของ “ชุมชนแออัด”

ชุมชนแออัด หรือภาษาอังกฤษว่า “Crowded Community” ใช้แทนคำว่า “สลัม” ชุมชนแออัดเป็นคำที่ผ่านการอนุมัติจากรัฐมนตรีเพื่อใช้แทนคำเดิม ตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน 2525 เหตุผลของการเปลี่ยนคำดังกล่าว คือ คำว่า “สลัม” ให้ความหมายในเชิงต่ำต้อย ผู้ที่อาศัยรู้สึกตนเป็นคนชั้นล่าง คือ หมายถึงช่องว่างทางสังคมอันอาจก่อให้เกิดผลลบได้

ชุมชนแออัดตามความหมายของกระทรวงมหาดไทย หมายถึง “สภาพ เคหะสถาน หรือบริเวณที่พักอาศัย ที่ประกอบด้วยอาคารเก่าแก่ชำรุดทรุดโทรม มีบริเวณที่สกปรกรกรุงรัง ประชาชนอยู่กันอย่างแออัดผิดสุขลักษณะ ต่ำกว่ามาตรฐานสมควร จนไม่อาจอยู่แบบครอบครัวตามปกติวิสัยมนุษย์ ทำให้ไม่ปลอดภัยในด้านสุขวิทยาและอนามัย”

ตามคำนิยามของการเคหะแห่งชาติ หมายถึง “ชุมชนที่ส่วนใหญ่มีอาคารหนาแน่นไร้ระเบียบและชำรุดทรุดโทรม ประชากรอยู่กันอย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย และความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยและชุมชนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม”

ทองสุข ชันทอง ให้ความหมายไว้ว่า “แหล่งที่มีอาคารหนาแน่นและอาคารส่วนมากชำรุดทรุดโทรม หรือมีสภาพไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือมีลักษณะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัยและประชาชน”

ตามร่างพระราชบัญญัติชุมชนแออัดได้ให้ความหมายชุมชนแออัดไว้ว่า หมายถึง “บริเวณพื้นที่ที่มีสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำขัง อับชื้น หรือสกปรก มีอาคารและผู้อยู่อาศัยอยู่อย่างแออัดอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยหรือเป็นแหล่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ร่างพระราชบัญญัติชุมชนแออัด เดิมชื่อว่าร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติควบคุมและปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมขึ้น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2520 ตามที่การเคหะแห่งชาติเสนอโดยให้การเคหะแห่งชาติเป็น

เจ้าของเรื่องในการดำเนินการ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาเสร็จแล้วการเคหะแห่งชาติจึงได้ร่างพระราชบัญญัติควบคุมแหล่งเสื่อมโทรมไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2525 ซึ่งต่อมา นายดำรง ลัทธิพิพัฒน์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ ได้นำร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมดังกล่าวเพื่อมาแก้ไขเพิ่มเติมหลักการบางประการ รวมทั้งได้เปลี่ยนชื่อเป็นร่างพระราชบัญญัติชุมชนแออัด และได้ส่งให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2525

1. เหตุผลของการร่างพระราชบัญญัติชุมชนแออัด มีใจความดังนี้ คือ เนื่องจากที่ชุมชนเดิมในเมืองใหญ่ ๆ หลายแห่งขาดการบริการที่เหมาะสม ทำให้เป็นชุมชนที่ไร้ระเบียบ ผิดสุขลักษณะ หนาแน่น และสกปรก รวมทั้งมีประชากรจำนวนมากอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยเมืองใหญ่ ๆ เพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดชุมชนแออัด มีสภาพเช่นเดียวกับชุมชนเดิม นับเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาทางสังคมนานาประการ โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย อาชญากรรม ศิลธรรม และความปลอดภัยของประชาชน สมควรแก้ไข จัดปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ สภาพการอยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนเพื่อให้รัฐบาลสามารถให้ความมั่นคงแก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชน และปรับปรุงชุมชนแออัดให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

2. หลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้ ก็คือรัฐบาลจะกำหนดให้เจ้าของที่ดินหรืออาคารดำเนินการปรับปรุงก่อน ถ้าไม่ทำหรือทำไม่ได้ รัฐจะเข้าดำเนินการปรับปรุงเอง โดยใช้ค่าใช้จ่ายของรัฐ

3.2 องค์ประกอบของงานสวัสดิการชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการในด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่ต้องการการตอบสนองแล้วนั้น จึงสามารถจำแนกความต้องการตามองค์ประกอบของงานสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นงานที่มีลักษณะงานทั้งด้านการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนา อีกทั้งงานต่าง ๆ จะถูกผลักดันให้เป็นรูปธรรมในรูปแบบ กิจกรรม โครงการหรือหากเป็นระดับมหภาคจะออกมาในรูปแบบของนโยบายและ กฎหมายต่อไปและจำเป็นต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขาอาชีพและประชาชนเองเป็นผู้แสวงหาหนทางเพื่อจัดเป็นรูปธรรมตามองค์ประกอบของงานสวัสดิการชุมชนในทางปฏิบัติ ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ 7 ประการดังนี้ (สถาบันองค์การพัฒนาชุมชน, 2544)

1. การศึกษา (Education)
2. สุขภาพอนามัย (Health)
3. ที่อยู่อาศัย (Housing)
4. การทำงานและมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
5. ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
6. บริการสังคม (General Social Services)
7. นันทนาการ (Recreation)

สามารถอธิบายรายละเอียดของสวัสดิการแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านการศึกษา (Education) ได้แก่การจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ เช่น การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการศึกษาแบบเป็นทางการ คือการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาโดยตรง และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการอันเป็นความรู้ที่ให้ได้ผ่านทางองค์การหรือหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น สื่อมวลชน การอบรมความรู้พิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยจัดการบริการการศึกษาในปัจจุบันออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ การบริการการศึกษาส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2. ด้านสุขภาพอนามัย (Health) เป็นการให้บริการทั้งทางกายและทางจิตใจ รวมทั้งการสาธารณสุข (Public Health) เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับยารักษาโรค การแนะนำการวางแผนครอบครัว การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิต การควบคุมคุณภาพของอาหาร เป็นต้น

3. ด้านที่อยู่อาศัย เป็นการจัดบริการสังคมประเภทหนึ่งที่รัฐบาลจัดให้ประชาชน เพื่อให้ได้มีที่อยู่อาศัยเหมาะสมมีมาตรฐานเพียงพอในเรื่องอนามัยและความเป็นอยู่ โดยรัฐบาล จะก่อสร้างบ้านให้ผู้ที่มีรายได้น้อยและไม่มีที่อยู่อาศัยได้เช่าซื้อในราคาถูก หรืออาจให้บริการกู้ยืม เงินในการสร้างบ้าน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับการก่อสร้างที่อยู่อาศัย

4. การทำงานและการมีรายได้ คือการจัดหางาน หรือเป็นสื่อกลางให้กับผู้ต้องการจะทำงานได้ทำงานอีกทั้งดูแลในเรื่องค่าจ้างหรือรายได้ที่ต้องเหมาะสมและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตในการทำงานและสร้างความมั่นคงในการ ทำงานและการดำรงชีวิต บริการประเภทนี้ เช่น การฝึกอบรม การจัดหางาน เป็นต้น

5. ความมั่นคงทางสังคม เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อคุ้มครอง ประชาชนโดยออกมาเป็นตัวบทกฎหมายเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการว่างงาน การเจ็บป่วย การเสียชีวิตของหัวหน้าครอบครัว ขราภาพ และอุบัติเหตุ เป็นต้น โดยปกติความมั่นคงทางสังคมจะประกอบด้วยโครงการบริการเพื่อสุขภาพอนามัยและสวัสดิการ เช่นบริการสงเคราะห์อนามัยแม่ และเด็ก บริการฟื้นฟูอาชีพ เป็นต้น

6. บริการสังคม เป็นบริการที่จัดให้แต่ละบุคคลให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนการทำงานที่ของแต่ละคนให้ดีขึ้น เป็นงาน ที่อาศัยหลักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งช่วย บุคคล กลุ่ม และชุมชน ได้แก่งานสงเคราะห์กลุ่ม และการจัดระเบียบชุมชน ตัวอย่างของการบริการในประเภท นี้ เช่น บริการสำหรับคนชรา บริการ สำหรับคนพิการ บริการสวัสดิการครอบครัว บริการชุมชน บริการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

7. นันทนาการ เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีความรื่นเริงบันเทิงใจ บำรุงสุขภาพใจเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพจิตที่แข็งแรง บริการประเภทนี้เช่น การจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ การท่องเที่ยว การชมภาพยนตร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจำแนกองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติ ความมั่นคงทางสังคมของสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ 1. การประกันสังคม (Social Insurance) 2. การสงเคราะห์ประชาชน (Public Assistance) 3. การบริการสังคม (Social

Services) 4.การส่งเสริมสวัสดิการ (Social Promotion) สังคม (วันทนี วาสิกะสิน, สุรางรัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดลย์, 2541: 3)

3.3 ฐานคิดกองทุนสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550) กล่าวถึง ฐานคิดของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คน ในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หัวใจของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การพึ่งตนเองและ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน "ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี" การจัดสวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพและอยู่ร่วมกัน กับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม

ประเวศ วะสี (2542: 18-20) ได้กล่าวในลักษณะเดียวกัน เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันไว้ว่า ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า และมีศักยภาพ ไม่ว่าจะท่านจะมีอาชีพอะไร ขอให้ทำเรื่องนั้นๆ ให้ดีส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งให้นึกถึงว่าจะทำอะไรเพื่อเพื่อนมนุษย์ได้บ้าง โดยเฉพาะคนจน คนด้อยโอกาส คนเสียเปรียบ ควรรวมกลุ่มกับคนที่มีวิตอุปสรรคเดียวกัน พบปะกันบ่อย ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันว่าจะทำอะไรเพื่อผู้อื่นได้บ้าง จะเกิดความสุขจากความเชื่อมโยงสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ การรวมกลุ่มนั้น ก็คือ การสร้างความเป็นชุมชน เครือข่ายกลุ่ม ประชาคมในระดับต่างๆ การใช้วิกฤติเป็นโอกาส ที่จะสร้างจิตสำนึกใหม่ ให้เป็น จิตสำนึกใหญ่ จิตสำนึกในการทำเพื่อผู้อื่น จิตสำนึกสาธารณะที่จะรักษาผลประโยชน์ของ ส่วนรวม จิตสำนึกที่มีมิตรภาพต่อมวลมนุษย และสรรพสิ่ง เมื่อเปลี่ยนจิตสำนึกจากการอยาก เป็น จิตสำนึกแห่งการให้ความสุขจะเกิดขึ้นฉับพลันทันที (Instant Happiness) คนมีน้อยก็ให้มากได้ การไม่มีเงิน ไม่ได้แปลว่าท่านไม่มีอะไร ท่านยังมีใจ มีปัญญา ซึ่งมีค่ามากกว่าเงินมาก การ เคลื่อนไหวของคนไทยช่วยกันได้ทุกรูปแบบ เช่น ช่วยลด ความเห็นแก่ตัว ช่วยมีความเอื้ออาทร ต่อกัน ช่วยคนจน ช่วยเด็ก ช่วยสตรี ช่วยคนเป็นเอดส์ ช่วย ชุมชน ช่วยเป็นอาสาสมัครทำงาน ต่างๆ ฯลฯ ฉะนั้นอย่าไปกลัวความจน เราจนเงินเท่านั้น แต่ไม่จนใจ

นอกจากนี้เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 4 ภาค ยังได้แบ่งการจัดสวัสดิการชุมชน ออกเป็น 7 ฐานตามกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ ซึ่งแต่ละฐานมีสัมพันธ์เชื่อมโยงกันภายใต้บริบท ของ ชุมชนนั้นๆ ได้แก่ 1) ฐานการจัดการทรัพยากร 2) ฐานองค์การการเงินชุมชน 3) ฐาน วิสาหกิจชุมชน 4) ฐานชุมชนเมือง 5) ฐานสวัสดิการผู้นำชุมชน 6) ฐานสวัสดิการผู้สูงอายุ และ 7) ฐานศาสนา (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547)

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ (2548: 10) ได้แบ่งการจัดสวัสดิการในชุมชนภาค เกษตร ออกเป็น 3 ฐาน ได้แก่

1. ฐานทรัพยากร เป็นการจัดสวัสดิการเพื่อทุกคนเน้นการสร้าง ความมั่นคงทางด้านอาหาร รวมถึงรายได้ มีการใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้ง ทรัพยากรส่วนบุคคล (ของผู้อื่น)

2. ฐานวัฒนธรรม ได้แก่ การเกื้อกูลของครอบครัว และเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และการจัดการของศาสนสถาน

3. ฐานงานพัฒนา เป็นส่วนที่ชุมชนรับเอารูปแบบจากภายนอกเขาไปดำเนินการในชุมชน กิจกรรมบางอย่างก็ริเริ่ม และทำกันเองในชุมชน แต่บางกิจกรรมก็ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์การภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น กิจกรรมการจัดกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนพัฒนาอาชีพ กลุ่มธุรกิจชุมชน

จากที่กล่าวถึงการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชนนี้ ทางเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 4 ภาค ได้จัดแบ่งฐานการจัดสวัสดิการจากกิจกรรมที่องค์การชุมชนดำเนินการเป็นหลัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในฐานงานพัฒนา ตามที่ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะได้กล่าวไว้ ส่วนฐานทรัพยากร และฐานวัฒนธรรม จะอธิบายให้เห็นภาพการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากเป็นกิจกรรมการดูแลพึ่งพากันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน

3.3.1 การจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชน

วิชิต นันทสุวรรณ (2547) ได้กล่าวถึงสวัสดิการชุมชน โดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระบบของชุมชน ในเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนยั่งยืน (Sustainable Community) ว่ามี 10 ระบบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการ ได้แก่ ระบบคุณค่า ระบบการเรียนรู้ ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ระบบทุนชุมชน ระบบธุรกิจชุมชน ระบบอุตสาหกรรมชุมชน ระบบสิ่งแวดล้อม ระบบการรักษาสุขภาพของชุมชน ระบบการจัดการของชุมชน และระบบสวัสดิการ ชุมชนสำหรับระบบสวัสดิการชุมชนนี้ การคิดในครั้งแรกของชุมชน คือ ชาวบ้านต้องมีสวัสดิการ เหมือนข้าราชการ เมื่อรัฐให้ไม่ได้ ชุมชนต้องดำเนินการเอง จึงมีกองทุนที่เกิดขึ้นจากการนำผลกำไรของกองทุนชุมชนต่างๆ มาจัดสรรเป็นค่ารักษาพยาบาล ค่าทำศพ บำนาญ ฯลฯ เมื่อสำเร็จ แล้วพบว่า เป้าหมายที่สำคัญของระบบสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า สวัสดิการชุมชน เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการ จัดสรรผลกำไรในกิจกรรมกองทุน ธุรกิจชุมชน และอุตสาหกรรมชุมชน เพื่อมาช่วยเหลือดูแลกัน แต่เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 4 ภาค ได้มีแนวคิดในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนขึ้นมาจากเดิมที่ชุมชนทำอยู่ โดยการจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือดูแลกันอย่างเป็นระบบ ให้พัฒนาต่อยอดจากกลุ่ม กองทุนที่จะสวัสดิการอยู่เดิมในชุมชน หรือจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชาวบ้านขึ้นมาใหม่ เป็นกองทุนร่วมสมทบระหว่างชุมชน รัฐ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่ได้มีข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐ จากงานมหกรรมสวัสดิการชุมชนแก่น้อยอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ 2-4 กันยายน 2547 ดังนี้

1. รัฐบาลกำหนดเรื่องสวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติ สร้างระบบโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) โดยให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการ และรัฐให้การสนับสนุนตามแนวทางการจัดสวัสดิการโดยชุมชน
2. รัฐสนับสนุนงบประมาณการจัดสวัสดิการชุมชนไปยังองค์การชุมชนโดยตรง ให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการสวัสดิการได้ครอบคลุม สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชน และมีความคล่องตัวในการดำเนินการ เช่น การสนับสนุนงบประมาณกองทุนผู้สูงอายุอำเภอละ 1 ล้านบาท พร้อมจัดสรร

ที่ดินสาธารณะให้เครือข่ายผู้สูงอายุทำประโยชน์อำเภอละ 1 แปลง การสมทบกองทุนสวัสดิการ ชุมชน ในอัตราส่วนเท่ากับในกองทุนสวัสดิการที่องค์การชุมชนมีอยู่ (1 : 1) ฯลฯ

3. ให้องค์การชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ ที่มีอยู่ตาม หน่วยงานและกฎหมายฉบับต่าง ๆ เช่น พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ งบประมาณในการส่งเสริมสุขภาพของคนใน ชุมชน ตาม พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545

4. ให้องค์การชุมชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย / นโยบายที่เกี่ยวข้องกับ สวัสดิการสังคมในทุกเรื่อง ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ของบ ต่างๆ ให้เอื้อต่อการจัด สวัสดิการชุมชน เช่น การยกเว้นหรือลดภาษีให้ผู้บริจาคเข้ากองทุนชากาต กองทุนผู้สูงอายุ ฯลฯ

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณการจัดสวัสดิการของ ชุมชน นำแผนงานสวัสดิการชุมชนเข้าบรรจุเป็นแผนงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และใช้ แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกับแผนงานของหน่วยงานในทุกระดับ ได้แก่ องค์การบริหาร ส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ มีกลไกการทำงาน ร่วมกัน ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานสนับสนุน ตลอดจนการวางเงื่อนไขการจัดสรรงบประมาณให้องค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณการจัดสวัสดิการชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2547)

กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนใน พื้นที่ หนึ่ง เช่น ในระดับตำบล ภูมินิเวศน์ วิถีวัฒนธรรม ฯลฯ ที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บน พื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน โดยการสมัครเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ (สถาบันพัฒนาองค์การ ชุมชน, 2547)

3.3.2 การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ระบบ ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมกันรับผลประโยชน์ จึงเป็นกองทุนที่ทุกคนร่วมกันเป็น เจ้าของ ดังนั้น เงินกองทุนจึงได้มาจากการร่วมสมทบของสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่ง กำหนดขึ้นมา เช่น ออมวันละบาท การนำรายได้หรือกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน และกองทุน ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสมทบ นอกจากนี้เงินกองทุนยังมาจากแหล่งอื่นๆ เช่น การสนับสนุนจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์การ ต่างประเทศ ตลอดจนดอกผล หรือรายได้จากการดำเนินงานของกองทุน (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2547)

กองทุนสวัสดิการชุมชน เน้นความยืดหยุ่นคล่องตัว แต่มีการบริหารจัดการที่ดีตาม หลักธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก เปิดเผย โปร่งใส มีแผนงาน ตรวจสอบได้ โดยมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่สมาชิกเลือกตั้งขึ้นมาเป็นผู้บริหารวางหลักเกณฑ์กติกา เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ค่าคลอดบุตร ค่ารักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์ ยามชรา ค่าทำศพ ฯลฯ หรือนำเงินกองทุนไปบริหารจัดการให้เกิดดอกผลในลักษณะต่างๆ ตามที่เห็น ร่วมกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ของแต่ละท้องถิ่นอาจแตกต่างกันไป (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2548: 6)

3.3.3 ประโยชน์ของการจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชน

ประเวศ วะสี (2542: 8-10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกองทุนชุมชน ที่เป็นฐานการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ว่า การมีกองทุนชุมชน ซึ่งมีชื่อต่างๆ เช่น ธนาคารหมู่บ้าน สหกรณ์เครดิตยูเนียน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นกลไกทางการเงิน โดยมีชาวบ้านเองเป็นผู้จัดการทำให้เกิดการออม สมาชิกกู้ไปลงทุนประกอบอาชีพ ผลประโยชน์ที่ได้นำมาจัดสวัสดิการให้สมาชิก เช่น การศึกษา การเจ็บป่วย การตาย ดังนั้นกองทุนชุมชน จึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม การมีกองทุนชุมชนนั้นจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการจัดสวัสดิการ ชุมชน วันถือเป็นประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐ ที่ก็ยังมียกจำกัดในการจัดสวัสดิการสังคม ได้ไม่ทั่วถึง ต่อมาได้มีการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นเป็นรูปธรรม โดยการสนับสนุน จากโครงการพัฒนาสวัสดิการชาวบ้านที่ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้กล่าวถึงประโยชน์ ของการจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าได้มากกว่าตัวสวัสดิการ คือ

1. เกิดกองทุนสวัสดิการในการดูแลช่วยเหลือกันบนพื้นฐานของความผูกพัน เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน สมาชิกเป็นทั้งผู้ให้อย่างมีคุณค่า และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี
2. เป็นการสนับสนุนการจัดระบบสวัสดิการของขบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกระดับ โดยมีองค์การชุมชนเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมจากภาคีพัฒนา
3. สร้างบทเรียน/องค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดกองทุนและกลไกความร่วมมือช่วยเหลือ กันเองในทุกระดับ ขยายไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ และพัฒนาเป็นนโยบายการจัดระบบสวัสดิการชาวบ้าน ต่อไป (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2548: 13)

โดยสรุปประโยชน์ของการจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน การดูแลเอาใจใส่ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยเฉพาะ การดูแลกลุ่มผู้ยากลำบากให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้ การสร้างหลักประกันชีวิตให้สมาชิกใน ชุมชนที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่ได้อย่างมีคุณค่า อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุขในชีวิต

4. แนวคิดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ

ที่มาของแนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ นั้นพัฒนามาจากแนวคิดสวัสดิการสังคมได้มีการจัดปรับตัวมาผสมผสานกันมากขึ้น ภายใต้ระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ในยุคโลกาภิวัตน์ จากการจัดสวัสดิการสังคมกระแสหลักโดยภาครัฐหรือภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการหลัก มาสู่การการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะประชาชน และ ชุมชน ผู้เป็นเจ้าของปัญหา ให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือดูแลตนเองได้ โดยที่ภาครัฐยังคงมีบทบาทเข้าไปแทรกแซง ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม นอกจากนี้ ยังเป็นการจัดสวัสดิการสังคมเชิงบวก ที่ให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ของคน ครอบครัวชุมชน ท้องถิ่น และสังคม การเป็นพลเมืองที่มีสิทธิและความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อกันในสังคม ไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอีกต่อไป พัฒนาการดังกล่าวนี้ได้นำมาสู่แนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มมีการกล่าวถึงกันมาตั้งแต่ ค.ศ. 1970 สืบเนื่องมาจนถึง

คริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้เกิดกระแสการตื่นตัวของแนวคิดนี้มากยิ่งขึ้นใน ประเทศตะวันตกแถบยุโรป และมีความใกล้เคียงกับแนวคิดสวัสดิการพหุลักษณะ (Welfare Pluralism) ในประเทศอเมริกา แนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) มักจะถูกกล่าวถึงในมิติของการปฏิรูประบบการเมือง การปกครอง การเงินการคลังเพื่อสังคม นโยบายสังคมที่ผสมผสานกับนโยบายเศรษฐกิจมาเป็น นโยบายสวัสดิการสังคมในรูปแบบใหม่นี้ รวมไปถึงการจัดปรับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างภาค ส่วนผู้จัดบริการสวัสดิการสังคม (วริฎฐา แก้วเกต, 2550 :54)

4.1 ความหมายของสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ

4.1.1 ความหมายของสวัสดิการแบบบูรณาการ โดย Pete Alcock (2000: 56) ได้ให้คำนิยาม

“สวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix)” ในบริบทสังคมของยุโรปตะวันตก หมายถึง การจัดสวัสดิการที่ไม่ได้มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเพียงฝ่ายเดียว มาจากความร่วมมือ และการพัฒนาของผู้จัดบริการสวัสดิการสังคมจากภาคส่วนต่างๆ ที่แตกต่างกัน ทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจ เอกชน และภาคอาสาสมัคร ได้มีการดำเนินการและเจริญเติบโตคู่กันเรื่อยมา เป็นความสัมพันธ์ที่ต่างตอบแทนกัน และมีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างภาครัฐ กับภาคส่วนต่างๆ

อภิญา เวชชัย (2548: 1) กล่าวถึงแนวคิด การจัดสวัสดิการภายใต้บริบทสังคมไทย ซึ่งใกล้เคียงกับนิยามของ Pete Alcock คือ การจัดสวัสดิการไม่ควรใช้การให้เป็นรูปแบบหลักแบบเดียว ระบบสวัสดิการสังคมไทยจึงควรมีการออกแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัญหา และ เข้าถึงความยากลำบาก และซับซ้อนของคนที่ประสบปัญหาต่างกลุ่มต่างความต้องการมากขึ้น การสร้างระบบสวัสดิการสังคม จึงต้องพิจารณาต้นทุนที่มีคุณค่าอยู่แล้วในสังคม คือ ทุนทางสังคม สอดคล้องกับความจริงในบริบทสังคมไทย เป็นคุณค่าเชิงความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ของคนทุกภาคส่วนในสังคมที่มีภูมิความรู้ ประสบการณ์ วัฒนธรรมเกื้อกูลดำรงอยู่ และพัฒนาระบบสวัสดิการที่เกิดจากฐานของครอบครัว หรือชุมชนที่มีศาสนา เป็นแกนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกัน อีกทั้งต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบของบุคคล และกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดสวัสดิการจึงไม่ควรมีรูปแบบใดรูปแบบเดียว แต่ควรจะมีการดำเนินงานโดยภาคีหลาย ภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละภาค ภาคีจะมีแนวโน้มที่สัมพันธ์กัน บนฐานความสัมพันธ์ใหม่ที่เท่าเทียม เป็นหุ้นส่วนในการจัดการทางสังคมร่วมกัน และร่วมมือกันในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น

วริฎฐา แก้วเกต (2550: 57) จึงได้คำนิยามสรุปไว้ว่า "สวัสดิการแบบบูรณาการ" หมายถึง การจัดสวัสดิการที่เข้าถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนที่หลากหลาย มาจากฐานครอบครัว และชุมชนที่มีสถาบันศาสนา เป็นแกนยึดเหนี่ยว มีระบบความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน ซึ่งคนในทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรอาสาสมัคร องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชุมชน มาดำเนินงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ต่างฝ่ายต่างตอบแทนกัน บนฐานความสัมพันธ์ใหม่ที่เป็นหุ้นส่วน การพัฒนาสวัสดิการอย่างเท่าเทียมกัน

การสร้าง หรือซ่อมแซมบ้าน หรือสถานที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน ศาลา สะพาน ฯลฯ ให้มั่นคงถาวร การรักษาสีเงาแวดล้อม และปรับปรุงภูมิทัศน์ การช่วยจัดหา สร้างระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา รวมถึงการให้อยู่อาศัยในบ้าน หรือที่ดินของส่วนบุคคลหรือที่สาธารณะ

3. การหนุนเสริมซึ่งกันและกัน (Auxiliary Care) เกี่ยวกับการทำงาน และการเรียนรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ความรู้ แรงงาน เงิน และสิ่งของระหว่างกัน ขยายปฏิสัมพันธ์จากภายในครอบครัวออกไปยังกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ การทำงานที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างนายจ้าง กับลูกจ้าง การรวมกลุ่มอาชีพ การเอาแรง ช่วยกันแบบไม่มีค่าจ้าง การอุดหนุนกันระหว่างผู้ซื้อ กับผู้ขายผลผลิตสินค้า และบริการในชุมชน การให้ยืมใช้สิ่งของ อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ร่วมกัน การช่วยเหลือ/บริจาคเงิน สิ่งของ อาหาร การให้คำปรึกษา คำแนะนำต่างๆ และการถ่ายทอดทักษะ ความรู้ในด้านการศึกษา หรือदान อาชีพการงานของตนเองให้ผู้อื่น รวมถึงประสบการณ์ชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอบรมปณิธิคุณธรรม ศีลธรรมจรรยา

4. การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ การเยี่ยมเยียนไต่ถามสารทุกข์สุกดิบกัน การกระจายข้อมูลข่าวสารถึงกัน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และชุมชน การเล่นเกมกีฬา และทำกิจกรรมนันทนาการสานสัมพันธ์กับ ผู้อื่น

5. การตรวจตราเฝ้าระวังภัย (Surveillance) เป็นการป้องกัน เพื่อไม่ให้มีปัญหาเกิดขึ้น หรือถ้าหลีกเลี่ยงปัญหานั้นไม่ได้ จะเป็นการบรรเทาปัญหานั้นให้เบาลง และมีผลกระทบด้านความเสียหายต่อคนและสังคมน้อยที่สุดได้แก่ การตรวจตรา เฝ้าระวังภัยทางสังคม เช่น ยาเสพติด การคุกคามทางเพศ อาชญากรรม กลุ่มผู้มีความเสี่ยง และความเปราะบางในชีวิต ภัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม ภัยแล้ง และอุบัติเหตุ เช่น การจราจร ไฟไหม้

6. การหนุนเสริมจิตใจ (Spirituality Support) เป็นการสร้างความรู้สึกร่วม ให้คุณค่าของ กันและกัน เพื่อพัฒนาจิตใจให้มั่นคงและเข้มแข็ง ได้แก่ การสร้างการยอมรับ และเคารพความแตกต่างหลากหลายซึ่งกันและกัน การสร้างความไว้วางใจ มีความศรัทธาร่วมกัน การสร้างความรู้สึกราบรื่นใจ ปลอดภัยที่ได้ให้และรับแก่กัน ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยให้แก่กัน ความกตัญญูรู้คุณ และความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ลักษณะสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ ทั้ง 6 ประการนี้จึงมาจากความต้องการของ ภายใน ตัวบุคคล และความต้องการที่จะได้รับจากสังคม เพื่อการดำเนินชีวิตที่อยู่รอด ปลอดภัย และอยู่ดี มีสุขร่วมกัน เมื่อแนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) มีหัวใจหลักอยู่ที่การเข้าถึง และจะสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการนี้ ย่อมถือเป็นลักษณะสวัสดิการแบบบูรณาการด้วย ซึ่งเป็นการยึดเอาปัญหา และความต้องการของประชาชนเป็นตัวตั้ง แล้วบูรณาการงานของภาคส่วนต่างๆ ที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เข้าด้วยกัน เกิดเป็น "ระบบสวัสดิการร่วม" ขึ้นมา

4.3 องค์ประกอบของการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการเกิดจากพลังความร่วมมือของผู้จัดบริการสวัสดิการสังคมจากภาคส่วนต่างๆในสังคม องค์กร เพชรประเสริฐ และคณะ (2548: 59) จึงได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดสวัสดิการของภาค ส่วนต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การจัดสวัสดิการแบบเป็นทางการ (Formal Sector of Welfare) และการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ (Informal Sector of Welfare) ซึ่งสอดคล้อง กับที่ Johnson ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการไว้เป็น 2 ประเภทนี้ เช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงภาคส่วนที่เป็นทางการ และภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการในโครงสร้างบริบทของสังคมไทย ได้แก่

1. การจัดสวัสดิการแบบเป็นทางการ (Formal Sector of Welfare) เป็นการ จัดสวัสดิการสังคม ของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาคธุรกิจ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบังคับ มีดังนี้

1.1 การจัดสวัสดิการโดยภาครัฐ แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การจัดสวัสดิการโดย ส่วนกลาง ประกอบด้วย การทำงานของกระทรวงต่างๆ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ อีกส่วน คือ การจัดทำโครงการเฉพาะกิจของรัฐบาล เช่น หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมื่อ ธนาคารประชาชน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร บ้านเอื้ออาทร บ้านมั่นคง โครงการ SML การ แก้ไขปัญหาแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น

1.2 การจัดสวัสดิการโดยส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ถนนไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น และการให้บริการด้านสวัสดิการสังคม ของเทศบาล องค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในที่นี้ขอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543, อ้างถึงใน วิชาฐาน แก้วเกต, 2550: 60) เสนอให้กระทรวงมหาดไทย หรือ รัฐบาล ต้องพยายามจัดบ ทุกประเภทที่เป็นงบอุดหนุน ให้แก่องค์การที่บำเพ็ญคุณประโยชน์ ให้แก่สาธารณะให้ทำงานได้ดียิ่งขึ้น เช่น แทนที่หน่วยงานจะให้ท้องถิ่นทำงานสังคมสงเคราะห์ โดยจัดตั้งหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อไปดูแล คนเจ็บป่วย คนพิการ คนสูงอายุ ก็อาจจะให้มูลนิธิ องค์การ การกุศล องค์การบำเพ็ญประโยชน์ร่วมทำงาน ได้รับเงินอุดหนุนจากท้องถิ่นสนับสนุนด้วย นอกจากนี้ ให้เปลี่ยนจากการจ้างคนทำงานประจำด้านสวัสดิการหรือสังคมสงเคราะห์แก่คนในท้องถิ่นมาเป็นการ รับอาสาสมัครทำงานร่วมกัน การสร้างองค์การปกครองท้องถิ่นเป็นประชาธิปไตย ที่ประชาชน เข้ามา มีส่วนช่วย ร่วมแก้ปัญหาให้แก่ ส่วนรวม และเกิดความรู้สึกรัก รู้สึกเป็นเจ้าขององค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น

1.3 การจัดสวัสดิการโดยภาคธุรกิจ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การจัดสวัสดิการ ตามที่กฎหมายบังคับ ประกอบด้วยเงินสมทบกองทุนประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน และสวัสดิการ ขั้นต่ำในสถานประกอบการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ห้องน้ำ ตู้ยา น้ำดื่ม เป็นต้นการจัดสวัสดิการ อื่นๆ นอกเหนือ จากที่กฎหมายบังคับ เช่น การจัดที่พักฟรี อาหารฟรี รถรับส่งพนักงานการจัดตั้ง กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น

2. การจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ (Informal Sector of Welfare) เป็นการ จัดสวัสดิการตามความสมัครใจในการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีดังนี้

2.1 การจัดสวัสดิการโดยภาคเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร ในที่นี้รวมถึงองค์การ สาธารณะประโยชน์ และองค์การอาสาสมัคร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) องค์การศาสนา ไม่ว่าจะเป็น วัด โบสถ์ มัสยิด (2) มูลนิธิ หรือองค์การการกุศล เช่น สภากาชาดไทย สภาสตรีแห่งชาติในพระบรม ราชูปถัมภ์ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู ฯลฯ และ (3) องค์การพัฒนาเอกชน มีการประสานการทำงานเป็นเครือข่ายกัน

2.2 การจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน ซึ่งเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 4 ภาคได้ให้ คำนิยามการจัดสวัสดิการชุมชนคือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชนซึ่ง หมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หัวใจของการจัดสวัสดิการ ชุมชน คือ การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน "ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี" การจัด สวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพและอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บน พื้นฐาน ของศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ

ภาคชุมชนในที่นี้ ประกอบด้วย เครือข่ายการช่วยเหลือดูแลกันตามธรรมชาติ (Halping Network) และกลุ่มองค์การชุมชน ที่เกิดขึ้นจากฐานงานพัฒนา ทั้งที่หน่วยงานส่งเสริม สนับสนุน ให้จัดตั้งขึ้น และชุมชนรวมตัวจัดตั้งกันขึ้นมาเอง ซึ่งก็มีฐานที่มาจากเครือข่ายการ ช่วยเหลือ ดูแลกันตามธรรมชาติ โดยเป็นการดูแลที่เริ่มจากตัวบุคคล ขยายความสัมพันธ์ในการ สนับสนุนดูแล กันขึ้นมาเป็น ครอบครัว เพื่อนฝูง และเพื่อนบ้าน

จากที่กล่าวถึงลักษณะสวัสดิการแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นความต้องการที่เริ่มจากเรื่อง ใกล้ตัว ขยายออกไป เช่นเดียวกับองค์ประกอบของการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ ที่เริ่มจากตัวบุคคล ขยายปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่ม องค์การชุมชน และองค์การผู้จัดบริการสวัสดิการสังคมจากภาคส่วนต่าง ๆ

วรรณฐา แก้วเกตุ (2550: 64-65) ได้ศึกษาแบบจำลอง "Total Welfare in Society (TWS)" ของ Richard Rose (1986) ซึ่งประกอบด้วย การจัดสวัสดิการจาก 3 ภาคส่วน ได้แก่ ครัวเรือน ระบบตลาดธุรกิจ และภาครัฐ ต่อมา Pattamaporn Busapathumrong (1999) เสนอว่า แบบจำลองนี้ควรมีการเพิ่มภาคส่วนขององค์การพัฒนาเอกชนทั้งที่แสวงหาผลกำไรและไม่ แสวงหา ผลกำไร นอกจากนี้การวัดสวัสดิการในสังคมไทย ควรคำนึงถึงบทบาทของวัด และชุมชน ด้วย ดังนั้น วรรณฐา แก้วเกตุ จึงได้เสนอแบบจำลองสวัสดิการแบบบูรณาการ (Model of Welfare Mix) ให้มี ความสมบูรณ์ขึ้น และสอดคล้องกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทย โดย ขยายองค์ประกอบของ ภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงจำแนกภาครัฐ เป็นส่วนกลาง และส่วน ท้องถิ่นให้ชัดเจน เนื่องจากมี บทบาทอย่างมากในการจัดสวัสดิการสังคม เป็นดังนี้

4.2 แบบจำลองการจัดสวัสดิการสังคมแบบพหุลักษณะ

เมื่อผู้ศึกษาพิจารณาองค์ประกอบ และกลไกในแบบจำลองสวัสดิการแบบบูรณาการข้างต้นแล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับที่ จิตติ มงคลชัยอรัญญา และคณะ (2550: 9-11) ได้กล่าวถึงแบบจำลองการจัดสวัสดิการสังคมแบบพหุลักษณะ จากแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้าง สวัสดิการสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2550-2554) ซึ่งประกอบด้วย ประเภทของงานสวัสดิการสังคม 7 ประการและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมแบบพหุลักษณะจากระดับบุคคล สู่ระดับประเทศ แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของสังคมในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน/หมู่บ้าน ท้องถิ่น(ตำบล/เทศบาล) จังหวัด และระดับชาติ ทิศทางการจัดสวัสดิการ สังคมควรมีความสอดคล้องตอบสนองปัญหาทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ ซึ่งทั้ง 2 ระดับใหญ่ๆ นี้ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่ส่งผลต่อการแก้ไข ปัญหาในระดับ ชาติในเวลาเดียวกัน

นอกจากขอบข่ายการจัดสวัสดิการสังคมทั้ง 7 ประการ นั้นเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับสวัสดิการสังคมครบทุกประเภท แต่ปริมาณความช่วยเหลือในบางประเภทจากหน่วยงานต่างๆ ภายนอก ที่นอกเหนือจากสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นอาจได้รับไม่ได้เท่ากัน ขึ้นอยู่กับ (1) ชีตความสามารถในการช่วยเหลือดูแลตนเองและชุมชน (2) ความต้องการและความพึงพอใจของแต่ละคน (3) ชีตความสามารถในการบริการจากภาครัฐที่ต้องเน้นการแก้ไขปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วนบางด้านเสียก่อน

บทบาทสำคัญขององค์การที่อยู่ระดับสูงกว่า คือ การกำหนดทิศทางอย่างกว้างๆ การสนับสนุนเชิงวิชาการ ทรัพยากร เน้นการจัดกระบวนการ ระบบกลไกการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ระดับพื้นที่มีอิสระในการเลือกกิจกรรม และรายละเอียดการดำเนินงานให้มากที่สุด เนื่องจากปัญหาความต้องการ ตลอดจนขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่นั้นไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน สิ่งสำคัญคือแต่ละชุมชนจะต้องเริ่มต้นแก้ไขปัญหาจากการใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่เป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็น ความคิด เวลา อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ เงินสมทบ เงินบริจาค แรงงาน รวมทั้งรายได้จากกองทุนประเภทต่างๆในชุมชนทั้งที่เกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ ดอกผล จากเงินกองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML และ/หรือเงินที่ได้จากการสนับสนุนของกระทรวงต่างๆ ให้ทำกองทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ อาทิ กองทุน กขคจ. ฯลฯ หรือจากกลุ่ม กองทุนที่จัดตั้งโดยชุมชนเอง เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือกองทุนฌาปนกิจ เป็นต้น ในด้านกลไกการทำงานนั้น บุคคลหรือองค์การทั้งภายในและภายนอกชุมชนย่อมมีบทบาทที่แตกต่างกันไป จึงควรมีการประสานเชื่อมโยงกันแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกแบบทวีคูณ (Synergy Effect)

จากแบบจำลองแนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ และแนวคิดสวัสดิการแบบพหุลักษณะ เมื่อนำมาผสมผสานกันย่อมจะได้แนวทางไปสู่ภาคปฏิบัติของการบูรณาการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ เริ่มตั้งแต่ปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งในที่นี้รวมถึงผู้ยากลำบากด้วย คือ การช่วยเหลือดูแลกันในรูปแบบหลากหลาย เป็น "สวัสดิการ" ที่ไม่ใช่เพียงเงินเท่านั้น และมีความครอบคลุมสวัสดิการสังคมประเภทต่าง ๆ การค้นหาและสร้าง กลไกการทำงานร่วมกัน จากองค์การภายใน และภายนอกชุมชน มีทั้งภาคส่วนที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของกลไกในระดับพื้นที่ และระดับชาติ ซึ่งมีทั้งการทำงานแบบนักวิชาชีพและ

อาสาสมัครอยู่ร่วมกัน การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ท้องถิ่น เพื่อจัดสวัสดิการชุมชนให้เข้าถึง และครอบคลุมการดูแลผู้ยากลำบากที่แท้จริงในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆด้วย

5. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในปัจจุบันปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความซับซ้อนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายในสังคมในขณะที่ภาคประชาชนเติบโต มีศักยภาพและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการของรัฐ อีกทั้งภาครัฐเองมีขีดความสามารถจำกัดจำเป็นต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมได้มีส่วนเข้ามาแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การจัดทำแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนสนับสนุนให้มีคณะกรรมการของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นให้ร่วมคิด ร่วมทำงาน และเรียนรู้ประสบการณ์ความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาต่าง ๆ และผลกระทบจากการพัฒนา จัดให้มีกระบวนการและช่องทางของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการพัฒนาเป็น 2 ระบบควบคู่กันไป คือ ระบบการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนา ร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นระบบที่มีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและระบบการจัดการกิจกรรมการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนในด้านนโยบาย มาตรการ และงบประมาณสนับสนุนเสริมสร้างวิสัยทัศน์และสร้างขีดความสามารถในการจัดการหรือการมีส่วนร่วมให้แก่องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน สาธารณชน ภาคธุรกิจเอกชน

สำหรับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดและอยู่เคียงคู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากอำนาจสูงสุดในการครองประเทศมาจากประชาชน และประชาชนเป็นผู้ให้ฉันทานุมัติแก่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐ เป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวในทางนิติบัญญัติบริหารและตุลาการอันเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉะนั้นจึงเห็นควรให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Authentic Participation) จากข้อกำหนด ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย ที่ได้รวมพลังร่วมกันระดมความคิดกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมเข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกัน เพื่อเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในทุกภาคส่วนของสังคมไทย สนับสนุนกระบวนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมของการพัฒนาประเทศในอนาคต 20 ปี สร้างโอกาสให้

คนไทยคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์ของสังคมไทยที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน ตลอดจนมีจารีตประเพณีที่งดงาม และยังคงใช้หลักคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับความสำเร็จ ในการพัฒนา ด้านทรัพยากรมนุษย์และสังคม อย่างมีคุณภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลกระทบต่อการบริหารพัฒนาประเทศชาติ เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร เน้นในการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง โดยมีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเทศชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการทำงานแบบ พหุภาคี ประยุกต์ใช้ในการทำงานเชิงรุกร่วมกับองค์การปกครองระดับท้องถิ่นและองค์การประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงในทุกพื้นที่

พิรพล ไตรทศาวิทย์ (2549: 46-47) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิได้ รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ที่อาจมีผลกระทบต่อ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น สิทธิการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ที่มีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของตน กำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ บำรุงรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

นอกจากนี้ Davis (2001: 160) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ 14 ประการได้แก่

1. เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น
2. คุณภาพของงานดีขึ้น
3. ได้รับความคิดเห็นมากขึ้น
4. มีแรงจูงใจมากขึ้น
5. มีความรู้สึกยอมรับถึงกันและกัน
6. ทำให้นับถือตนเองมากขึ้น
7. มีความพึงพอใจต่องานสูงขึ้น
8. มีความร่วมมือกันมากขึ้น
9. ลดความเครียดลงได้
10. มีความผูกพันต่อเป้าหมายของงานสูงขึ้น
11. ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น
12. มีการสื่อสารกันดีขึ้น

Swansburg (1996: 339) ได้ประมวลประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดย จำแนกออกเป็นประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เกิดความไว้วางใจกันสูงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน
2. เพิ่มความรับผิดชอบให้กับและผู้ปฏิบัติงาน

3. ลดความสับสนช่วยปรับปรุงการติดต่อสื่อสารให้ดีขึ้น
4. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผลงานเพิ่มขึ้น
5. ทำให้เกิดทีมงานที่มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีแรงจูงใจและมีความสามารถในการตัดสินใจ และทำให้เข้าใจองค์การได้ดีขึ้น
6. เพิ่มประสิทธิผลในงาน เกิดการปรับปรุงคุณภาพและทักษะของการทำงาน
7. เพิ่มขวัญและแรงจูงใจในการทำงาน เพิ่มความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้งานและคุณค่าของงานมีความเป็นรูปธรรม
8. ได้ความคิดใหม่ๆ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา
9. ช่วยให้ทุกคนเข้าถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน
10. เพิ่มความผูกพันต่อองค์การ โดยทุกคนมีทัศนคติในทางที่ดีเพิ่มขึ้น
11. ลดต้นทุนลง
12. เพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน
13. เกิดความยอมรับที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เพิ่มความสามารถ ในการเรียนรู้ของทีมงาน การปรับตัวและการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคนส่วนใหญ่ของสังคมเพื่อสืบทอดความยั่งยืนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญในกิจกรรมที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในทุกชุมชน สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่าน นำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

WHO / UNICEF (2007: 52-53) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมคือการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องราวต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการ ช่วยให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ สอดคล้องกับ อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2552: 19) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องราวของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการณ์นั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นที่คนเรารวมกันได้ จะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือโดยนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านกลุ่มซึ่งเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนั้นแล้ว ดิเรก ฤกษ์หรรษา (2554: 71) ยังกล่าวเสริมว่าเป็น กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนกระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการ ความสนใจ ที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้เกิดอิทธิพลสร้างอำนาจต่อรอง ทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนด “รูปแบบเป้าหมาย

ของงาน” และ “กำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน” ดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึก รับผิดชอบ มีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ประเมินผล ติดตามงาน เพื่อสร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ สำหรับ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2553:2) ได้ขยายความของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี มีการรับรู้ แสดงออกในการตัดสินใจกำหนดชีวิตของตนเองเพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากร ทั้งนี้จะต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนริเริ่มขึ้นมาเอง มิใช่พฤติกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นมาหรือชี้แนะโดยฝ่ายรัฐบาล ในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน อันเกิดจากพลังและความสามารถของประชาชนที่ผลึกกำลังในการพัฒนา ทำให้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงานและเป็นเจ้าของผลผลิตของการพัฒนานั้น นอกจากนั้นแล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2553: 183) ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งผลดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำ บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับประสิทธิภาพในการวางแผน ดำเนินการ ให้เกิดผลสูงสุดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ผู้คนในชุมชนเข้าไปจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นร่วมกัน คิดค้นสาเหตุของปัญหาและมีความเห็นพ้องต้องกันในการที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่วางไว้ เป็นการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ เข้าร่วมกับ กระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ และมีจุดสำคัญที่จะให้การมีส่วนร่วมนั้นเป็นการ ปฏิบัติอย่างแข็งขัน มีอำนาจตัดสินใจ (Share Decision Making) เป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Formulation) กำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on Formulating Objective and Plan) ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ (Participating on Management) ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ประชาชน ก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั่นเอง ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการระดับเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งผู้วิจัยจะทำการหาความจริงในเรื่องนี้ต่อไป

นอกจากนั้นแล้ว สมนึก ปัญญาสิงห์.(2550) ได้กล่าวเสริมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ ปัญหาของตัวเอง ร่วมใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ความชำนาญ ร่วมกับการใช้ วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการปฏิบัติงาน ทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นเพราะบรรยากาศ ในการทำงานจะเกิดความสามัคคีปรองดองมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเป็นระเบียบสิ่งเหล่านี้ จะเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดพลัง ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการเอาชนะการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผู้ที่มีส่วนร่วมจะสามารถเข้าใจเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า ความวิตกกังวลจะลดลง และนำไปสู่ความผูกพัน ทำให้เกิดความร่วมมือจนประสบความสำเร็จ สำหรับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้

มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานได้ตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ได้การปฏิบัติงานที่เป็นไปตามความสนใจและความต้องการ ได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งพฤติกรรมอันประกอบไปด้วย การร่วม และสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช่ทางการหรือในความหมายก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ นั้นเอง รวมทั้งสายสุนีย์ ปวุฒินันท์ (2553) ได้เพิ่มเติมว่าเป็นการเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องนี้เป็นเหตุให้การกระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม ตามแนวทงคำนิยามการมีส่วนร่วม 3 ประการ คือ การให้มีส่วนร่วม การให้มีส่วนช่วย และการให้มีส่วนรับผิดชอบกิจกรรมการบริหาร ร่วมกันคิด ร่วมกันทำตั้งแต่ระดับกลุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งเป็นกิจกรรมที่มีคนกลุ่มใหญ่หรือมากกว่ากลุ่ม และมีความรับผิดชอบมากขึ้น พร้อมทั้งเกิดความหลากหลายในรูปแบบการร่วมกันปฏิบัติ สรุปแล้วการมีส่วนร่วม นั้นเป็นการที่ทุกคนในหน่วยงานหรือในทีมงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารโดยร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันแก้ปัญหา และ สมบูรณ์ อ่ำพนพนารัตน์ (2550: 16) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม ว่าเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ สามารถเข้ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในเรื่องที่มีผลกระทบร่วมกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยมีการจัดการ การควบคุม การใช้ และกระจายทรัพยากร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิต เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็น และได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การสำรวจขั้นต้น (2) การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญ (3) การแสวงหาแนวทางในการแก้ไข (4) การกำหนดแนวทาง (5) การปฏิบัติตามโครงการ (6) การประเมินผล (7) การพิจารณาทบทวนโครงการที่ได้ทำไปแล้ว สำหรับ McGregor (2000: 58) กล่าวถึงการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยบรรยากาศของการทำงานที่มีความสะดวกสบาย สมาชิกมีความเข้าใจและยอมรับในภารกิจของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกมีโอกาสออกและใช้ความคิดเห็นเพื่อให้การมีส่วนร่วมกิจกรรม มีความตระหนกอยู่เสมอในภารกิจ มีการยอมรับเหตุผลของกันและกัน การวิจารณ์เป็นไปอย่างเปิดเผยและมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา มีการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ ๆ ประกอบไปด้วย 4 มิติ คือ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งที่ได้ตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับ วรรณาส แสงมณี (2549: 59) ที่กล่าวถึงการทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพว่า ต้องประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ (1) ความสมดุลในบทบาท (2) เป้าหมายที่ชัดเจน (3) ความเปิดเผยและกล้าเผชิญหน้า (4) การสนับสนุนและไว้วางใจกัน (5) ความร่วมมือและความขัดแย้ง (6) วิธีดำเนินการที่ดี (7) ภาวะผู้นำที่เหมาะสม (8) การตรวจสอบและติดตามงาน (9) การพัฒนาบุคลากร (10) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (11) การติดต่อสื่อสารที่ดี นอกจากนั้นแล้ว Moorhead และ Griffin (2000) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ผู้ทำงานได้แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของตนเอง เป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนและดำเนินการ ร่วมประเมิน ร่วมรับผิดชอบในงานที่ทำร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานและบรรลุเป้าหมายใน แนวทางที่ได้วางไว้ โดย การบริหารแบบ

มีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และร่วมมือในปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขัน ให้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งมี 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

Cohen and Uphoff (1977: 213-218) ได้อธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งนับเป็นประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

สุรัสวดี หุ่นยนต์ (2548: 17) ได้เสนอ รูปแบบหรือชนิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ก่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการพัฒนาไว้ 4 รูปแบบ ซึ่ง ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการ และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนประชาชน

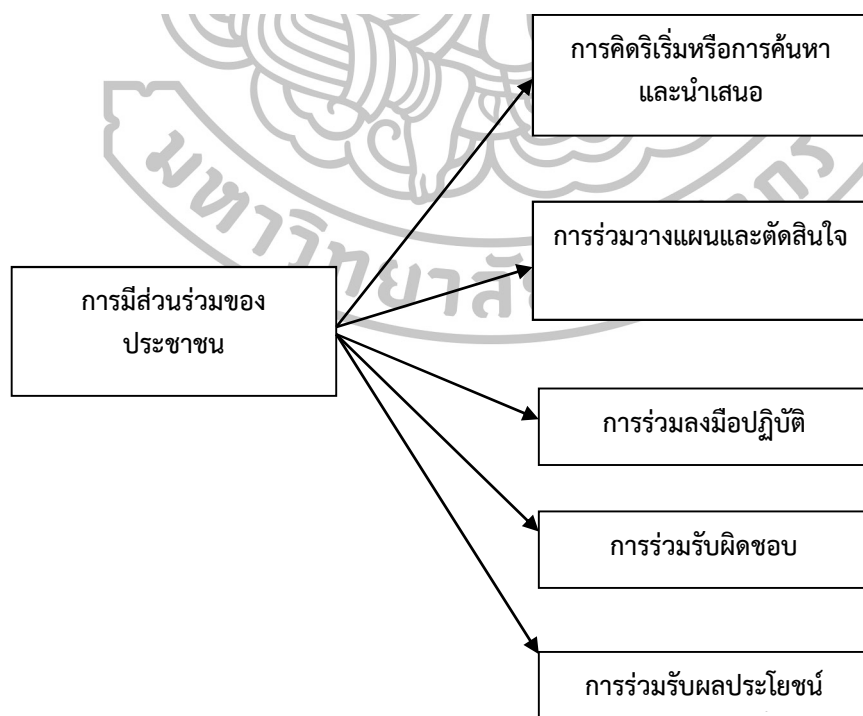
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ชนิดหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมทั้ง 4 แบบ นับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถตอบสนองกับความต้องการของประชาชนตามแนวคิดของการกระจายอำนาจทางการปกครอง สอดคล้องกับแนวคิดของ อรพินท์ ส孚โชคชัย (2553: 14) ที่มองถึงการมีส่วนร่วม ของประชาชน คือ ร่วมและสนองความเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ร่วมรับรู้ข้อมูลและร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ รวมทั้ง กรรณิการ์ ชมดี (2542: 13-15) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมประชุม ร่วมออกเงิน การเป็นกรรมการ มีส่วนเป็นผู้นำ การร่วมสัมภาษณ์ การเป็นผู้ชักชวน บริจาค การผู้บริโภค ผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง การร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ดังนั้น การมีส่วนร่วม คือ วิธีการบริหารหรือรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนแสดงความคิดเห็น และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ การตัดสินใจ ในประเทศโลกเสรี ที่เชื่อเรื่องความเสมอภาคและประชาธิปไตย ถ้าเอาวิธีการนี้มาใช้ จะช่วยเพิ่มความพอใจและแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมต้องเริ่มที่ความเชื่อในวิธีการนี้ การทำงานในกระบวนการนี้ส่วนดีคือ เป็นการสื่อสารให้เข้าใจกระบวนการที่จะไปถึงขั้นสุดท้ายในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมจะทำให้การวางแผนต่างๆถูกต้องชัดเจนตรงตามความต้องการ เกิดความร่วมมือ และทำให้งานบรรลุตามเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่อการทำงาน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้ประสบความสำเร็จได้ คือการสร้างความรู้สึกร่วมกันและร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้ร่วมกันตัดสินใจ ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้จะนำไปให้ทุกคนร่วมมือกันดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ต่อไป ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการที่เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมแก้ปัญหา ช่วยให้มีความประสิทธิผลและประสิทธิภาพเชิงความคาดหวัง จากการร่วมปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และการสร้างความคาดหวังร่วมกัน ในทุกระดับ ช่วยลดการต่อต้าน และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ร่วมทำโครงการเกิดความพึงพอใจทำให้มีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น

จากที่นำเสนอมาแล้วทั้งหมดนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จะมีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญโปรดดู แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ลักษณะในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะดูจากการรับรู้ การให้ความสำคัญ และระดับในการปฏิบัติของประชาชนในพื้นที่นั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานที่ได้มีการทำร่วมกัน และในงานวิจัยนี้ จะหมายถึงการบริหารการจัดการจัดสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการระดับเมือง

5.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

มานิตย์ นวลละออ (2549: 4) กล่าวถึง มิติองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจาก Model Dimension of People's Participation ดังนี้

มิติที่ 1 ระบบคุณค่า สมมติฐาน และเป้าหมายของผู้ดำเนินการ การใช้กรอบความคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (ลักษณะ, ผลกระทบ)

มิติที่ 2 คุณลักษณะของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับขั้นตอนใด ใครบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนเกิดขึ้นได้อย่างไร (สมัครใจ, ถูกเกณฑ์)

มิติที่ 3 บริบทของการมีส่วนร่วม ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของประชาชน

มิติที่ 4 ผลที่เกิดขึ้น เชิงรูปธรรมหรือเชิงนามธรรม

การมีส่วนร่วมตลอดจนประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. อำนาจการตัดสินใจ ของผู้ร่วมทำงานว่าซึ่งมีระดับ การตัดสินใจที่แตกต่างกัน ข้อมูล ข่าวสารเป็นทรัพยากรสำคัญของอำนาจ และควมมีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน หากไม่มีการชี้แจงข้อมูลข่าวสารประสิทธิภาพก็จะต่ำลง การมีส่วนร่วมจะเน้นถึงการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

2. ผลประโยชน์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการก่อให้เกิดพฤติกรรมในตัวประชาชนซึ่งมีความสำคัญในการที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลทำให้เกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จ

3. มีการรับรู้ แห่งตนในการเพิ่มความสามารถเพิ่มผลงาน ตลอดจนเข้าร่วมในการตัดสินใจในงานที่สำคัญ ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีอำนาจเพิ่มขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ จึงเข้ามีส่วนร่วมและเสริมสร้างประสิทธิภาพให้มากขึ้น

4. ความรู้ และทักษะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสำคัญในการตัดสินใจและปฏิบัติงานของภารกิจนั้น

5.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน

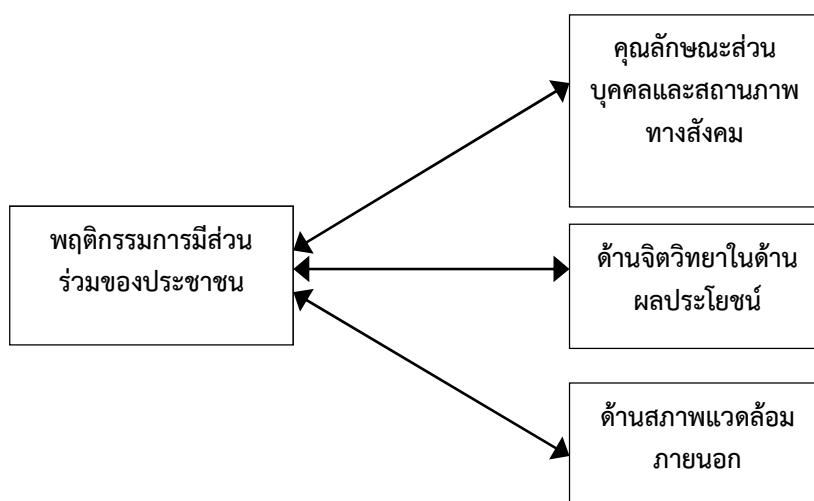
พฤติกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยต่างกัน ซึ่ง McClosky (2008: 12) ได้อธิบายไว้ ดังนี้คือ

1. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมสังคม (The Social Environment) เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ เพศ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจของประชาชน

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variable) ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าการเข้าร่วมนั้นให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนอย่างไรบ้าง ตอบสนองความต้องการ เช่น การมีอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น สถานภาพที่สูงขึ้น การยอมรับจากสังคม เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งนโยบายของแต่ละรัฐบาล มักมีความแตกต่าง ในด้านความต้องการให้ประชาชนมีบทบาทมากหรือน้อย ไม่เท่ากัน

การที่ประชาชนจะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของประชาชนมีส่วนสำคัญ ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษาสถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนาอาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในสถานภาพแรงงาน เศรษฐกิจ การศึกษา ความรู้ความเชี่ยวชาญ ได้ครอบครอง ความเชื่อ ค่านิยม นิสัย ประเพณีในชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดียวกัน

แผนภูมิที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชน

5.4 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making) การดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล (Evaluation) นอกจากนั้นแล้วยังมีนักวิชาการ ได้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้ว่า

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2553: 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนรวมตลอดถึงความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการในชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติงานตามนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ในกระบวนการของการพัฒนาโดยภาครัฐ ทบทวนการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญมากในฐานะเป้าหมายของการพัฒนา

Putti (2007) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหา หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือสนองความต้องการ ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไขและสนองความต้องการ ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลร่วมการลงทุนโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์ และแบ่งการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มีได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุน เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลการจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบผู้กระทำได้รับผลทันทีแต่จะไม่ได้รับผลระยะยาว และจะมีผลเสียคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

5.5 แนวทางการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549: 142-149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด ดังนี้

1. ด้านการรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย ตลอดจนเข้าใจสิทธิหน้าที่ตามหลักการเท่าเทียมกัน ประสานประโยชน์ มิฉะนั้น จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทักษะคติ (Attitude) สร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและประชาชน ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและกระบวนการ ปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน จริงใจในการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหา จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย เพื่อให้มีหลากหลาย ทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์จนเกิดความเป็นธรรมขึ้น

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างความเข้าใจ ความจริงใจ ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม สร้างความเชื่อถือศรัทธา เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) ที่ใช้ร่วมกัน ทั้งข้อเท็จจริง ความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง อย่างหลากหลายและสมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกมีหลากหลาย ตรงกับความต้องการมากขึ้น ทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย มีความรอบคอบยิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพ

6. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการหาวิธีแก้ไขปัญหายุ่งยากซับซ้อนร่วมกัน เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการ โดยหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีที่ประชาชนจะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. ความมุ่งหมาย (Purpose) ในการมีส่วนร่วมต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ประชาชนผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ มีความเข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น การดำเนินกิจกรรม มีเป้าหมาย รูปแบบและลักษณะอย่างไร รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่า มีกี่ขั้นตอนและประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

8. การประเมินผล (Appraisal) เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน สร้างความเป็นธรรม โปร่งใส รวมทั้งสามารถนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่ต้นจนจบ โครงการจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

9. ความโปร่งใส (Transparency) เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผนโครงการลงได้ ประกอบด้วย การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

สมเดช สีแสง (2553: 29) กล่าวว่า การเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดประสบการณ์ สร้างการเรียนรู้ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้า ภาครัฐจะต้องเตรียมความพร้อมและเห็นประโยชน์ ในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการพัฒนาสิ่งต่างๆจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมรวมทั้ง การส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่าย การทำความเข้าใจกัน ผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มต่างๆในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุน โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งการดำเนินงานจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

Hirsch (1990) ได้สรุปจุดเด่นของการมีส่วนร่วมได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท การมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่เกิดจากประชาชนในชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกับบริบทของชุมชนเป็นอย่างดี ย่อมทำให้การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และยังเป็นแรงกระตุ้นให้ได้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติอย่างเต็มที่

3. ด้านจิตใจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในการพัฒนา ย่อมทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตในสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นสิ่งที่เสริมสร้างความสำเร็จในการพัฒนา ด้านสวัสดิการชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของภาครัฐ รวมไปถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคองค์กรเอกชน ต่างๆ การขับเคลื่อนงานสวัสดิการนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน

6. แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น

กระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่แทรกตัวเข้าไปอยู่ในทุกเรื่องที่จะพบวก่อนอื่นต้องทำการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs assessment) เพื่อตอบคำถามให้ได้ว่ามันมีปัญหายังไงนั้นจริงและตัวสภาพปัญหานั้นคืออะไรแน่ ซึ่งคำว่า “การประเมินความต้องการจำเป็น” หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากมีความขัดแย้งระหว่างความแตกต่างที่พบก็จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546: 6) เช่น ต้องหาความต้องการสวัสดิการชุมชน (needs assessment) 7 มิติ เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง โดยนำความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดสวัสดิการชุมชนที่อยากได้เป็นตัวตั้ง (สิ่งที่ควรจะเป็น) ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นจริง (สิ่งที่เป็นอยู่) ซึ่งจะพบ ความแตกต่างที่ต้องการพัฒนาว่าจริงๆ แล้วประชาชนต้องการรูปแบบการจัดสวัสดิการจริงหรือไม่ สิ่งใดที่ขาดไปและควรพัฒนาอะไร ซึ่งจะต้องนำสิ่งที่ต้องพัฒนาไปกำหนดไว้ในการพัฒนาสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการระดับเมืองต่อไป ซึ่ง สุวิมล ว่องวานิช (2548: 62) ได้ให้ความหมายคำว่า “การประเมินความต้องการจำเป็น” ไว้ว่า เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่เป็นการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทางในเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

ดังนั้น Needs Assessment หรือ การประเมินความต้องการจำเป็น จึงเป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากมีความขัดแย้งระหว่างความแตกต่างที่พบก็จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546: 6) ซึ่งจะพบความแตกต่างที่ต้องการพัฒนารวมทั้งวิธีการตัดสินคุณค่าหรือดีราคาของสิ่งที่ถูกประเมินและเป็นการเสนอสารสนเทศ เพื่อช่วยเสนอทางเลือกในการตัดสินใจต่อการดำเนินการต่าง ๆ สำหรับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544:21) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจหรือผู้เกี่ยวข้องได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย ศิริชัย กาญจนवासี (2545: 21 - 22) ได้อธิบายว่าเป็นกระบวนการศึกษาสิ่งต่างๆโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย (Research Oriented) เป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน สอดคล้องกับ นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545: 151) ที่ได้สรุปความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า จะนำไปสู่กระบวนการที่เรียกว่า Evaluation ต่อไป จึงกล่าวได้ว่า Evaluation เป็นความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ที่กว้างและครอบคลุมมากที่สุด นอกจากนี้ เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 8-9) ได้กล่าวเสริมถึงความหมายในลักษณะสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่าง Need Assessment กับ Evaluation ว่า เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) เบื้องต้น สำหรับ พิสนุ พงศ์ศรี (2549: 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ว่าเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยนำสารสนเทศหรือผลจาก

การวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2548: 62) ได้ให้ความหมายคำว่า “การประเมินความต้องการจำเป็น” ไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

จากที่กล่าวมาถึงความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ข้างต้น สรุปได้ว่า หมายถึงกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยนำผลการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสามารถนำผล ไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546: 18-21) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น สรุปได้เป็น 3 ตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการประเมิน (Pre-Assessment) เป็นการสำรวจ (Exploration) ที่ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

1. วางแผนสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
2. นิยามหรือกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
3. กำหนดขอบเขตของการประเมินความต้องการจำเป็นหลักและ/หรือประเด็นที่ต้องการประเมิน
4. กำหนดรายละเอียดและข้อมูลความต้องการตามขอบเขตที่จะประเมินซึ่งรวมถึงกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน
5. ตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ แผนเบื้องต้นสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นและการนำไปใช้ในขั้นที่ 2 และ 3

ขั้นที่ 2 ขั้นการประเมิน (Assessment) หลังจากการสำรวจความต้องการจำเป็นต่างๆ แล้วในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

1. สรุปตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับบริบท ขอบเขต และสิ่งที่เกี่ยวข้องในการประเมินความต้องการจำเป็น
2. เก็บรวบรวมข้อมูลของความต้องการ ซึ่งในขั้นตอนนี้ย่อมทำให้ทราบความต้องการของผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมาย
3. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในเบื้องต้นระยะแรก
4. วิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการหรือประเด็นปัญหา

5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ ความต้องการจำเป็นหรือปัญหาที่ต้องการการแก้ไขตามลำดับความสำคัญในระยะแรก

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการประเมิน (Post Assessment) เมื่อได้ผลการประเมินความต้องการจำเป็นแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การนำผลการประเมินไปใช้ (Utilization) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. จัดเรียงลำดับ (Set Priority) ความสำคัญของความต้องการจำเป็น เทคนิคที่ใช้ในการจัดเรียงลำดับ เช่น การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ (Multi Component Data Analysis) การกำหนดดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีการถ่วงน้ำหนัก (Weighted Needs Index)

2. พิจารณาหาทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหา จากข้อที่ 1 การจัดเรียงลำดับทำให้ทราบปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนที่สุด ถ้าหากไม่นำมาแก้ปัญหาก็จะสูญเปล่าในการทำการประเมิน ดังนั้นจึงต้องช่วยกันพิจารณาหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

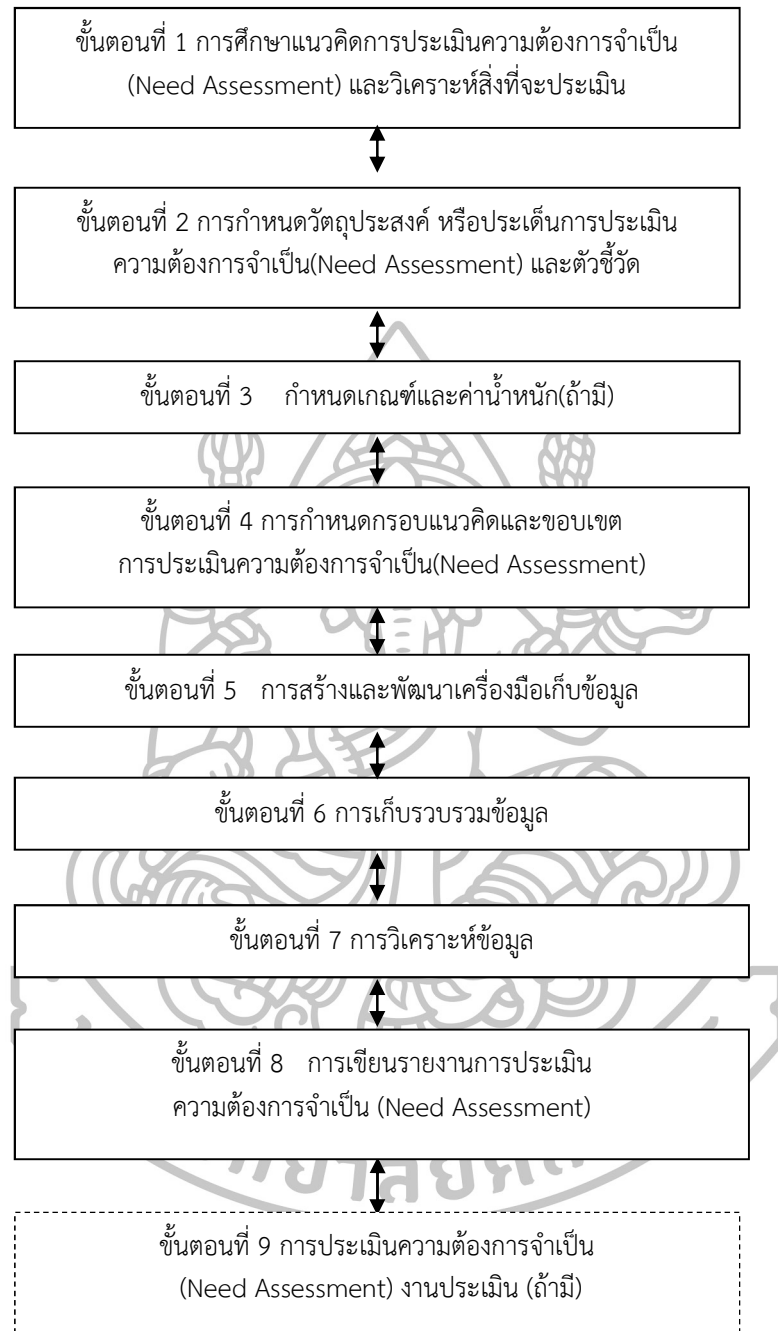
3. พัฒนาแผนการปฏิบัติ เพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไป

4. ประเมินผล ของการประเมินความต้องการจำเป็น

5. รายงานผล การประเมินความต้องการจำเป็น

พิสนุ พองศรี (2549: 228) ได้แสดงขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ไว้ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

ที่มา: พิสนุ พงศ์ศรี, การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เทียมฟ้า, 2549), 23.

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นการพัฒนาารูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินความต้องการจำเป็น(Need Assessment) เพื่อเป็นเครื่องชี้วัด "ความอยู่ดีมีสุข" ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ เครื่องชี้วัด "ภารกิจ" ที่บุคคลจะสามารถกระทำได้ และหรือ "สมรรถภาพ" ที่บุคคลมีอยู่ รัฐมีบทบาทหน้าที่ที่ จะต้องปรับปรุงยกระดับมาตรฐาน "ความอยู่ดีมีสุข"ของประชาชน โดยการจัดบริการหรือจัดหา เครื่องมือต่าง ๆในอันที่จะสนับสนุนการพัฒนาระดับความสามารถและศักยภาพของประชาชน

7. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบนั้นเป็นการนำทฤษฎีแนวทางและกรอบแนวคิดมาพัฒนาเพื่อให้สามารถแปลความหมายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้โดยสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือเป็นโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยต่าง ๆ หรือตัวแปรมีความเกี่ยวข้องเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ จุดมุ่งหมายสำคัญของการตรวจสอบรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.1 ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ

รูปแบบ หรือ Model มีความหมาย สรุปได้ดังนี้ ตามพจนานุกรมการศึกษาของ Good (1973) กล่าวไว้ คือ รูปแบบ หมายถึง หลักการหรือแนวคิด และเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ส่วน Keeves (1988); Joyce and Weil (1992); Baldev Raj (1996); Willer (1999) ได้ให้ความหมายว่า เป็นแนวคิดหรือการย่อหรือการจำลองหรือการเลียนแบบความสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของข้อมูลในระบบที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องนั้น หรือเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การศึกษา โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สลับซับซ้อนขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์สำคัญเพื่อเป็นการจัดระเบียบโดยการลดทอนเวลาให้เข้าใจสาระสำคัญของปรากฏการณ์นั้นให้ง่ายขึ้น เช่น การจำแนกประเภท กรอบแนวคิดของงานวิจัย เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว Daft (1992) และ Bardo and Hardman (1982) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์นั้น ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม แต่เป็นตัวแทนอย่างง่ายที่ใช้อธิบายมิติที่สำคัญบางมิติเท่านั้น ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมนั้น ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร ดังนั้น รูปแบบจึงเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของชุดปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยามความสัมพันธ์ และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรงจะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป

จากความหมายของรูปแบบที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้นักทฤษฎีมองเห็นเหตุการณ์และแสดงความสัมพันธ์ ตลอดจนการควบคุม อ้างอิง หรือ แปลความหมาย การสร้างรูปแบบจึงเป็นที่นิยมของนักทฤษฎีโดยทั่วไป รูปแบบเป็นการแสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเท่านั้น ไม่ใช่ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์จริง จึงเป็นเพียงข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่ประกอบเข้าด้วยกันจริง ๆ สรุปได้ว่า รูปแบบช่วยให้นักทฤษฎีได้ง่ายขึ้น แต่ไม่ใช่ตัวทฤษฎีโดยตรง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้คำว่า “รูปแบบ (Model)” เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจและนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบต่อไป

7.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบตามแนวคิดของ Keeves (1988) และ Bardo and Hardman (1982) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็นประเภทต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่ใช้สมการหรือสูตรทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

2. รูปแบบเชิงสาเหตุหรือทฤษฎี (Casual/Theoretical Model) เป็นรูปแบบความคิดที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์วิถีเส้นทาง (Path Analysis) ทำให้สามารถศึกษาารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้ คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว ซึ่งรูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการจะแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรของสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

3. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นจากรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน และเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน

7.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบที่ควรมีสิ่งที่สำคัญ คือ จะต้องนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้หรือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้ โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถใช้อธิบาย ปรากฏการณ์ต่อเรื่องนั้นได้ รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ ความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ ประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง เพราะฉะนั้น รูปแบบเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์มาก แต่ต้องใช้ให้ถูกกับงานในแต่ละลักษณะ จึงไม่อาจจะกำหนดให้เป็นหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวได้ (Brown and Moberg, 1980; Keeves, 1988)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบทางทฤษฎีของการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมื่องนั้นไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีองค์ประกอบใดบ้าง จำนวนเท่าใด และมีลักษณะเป็นอย่างไร ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จเป็นสำคัญ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบโดยใช้ข้อมูลที่พิสูจน์และเชื่อถือได้ รวมทั้งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

7.4 จุดมุ่งหมายสำคัญของการตรวจสอบรูปแบบ

การตรวจสอบรูปแบบมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการตรวจสอบ รูปแบบนั้นว่ามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพียงตรง เชื่อถือได้เพียงใด จุดมุ่งหมายสำคัญของการตรวจสอบรูปแบบ ว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงหรือไม่ โดยปกติแล้วรูปแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะดำเนินการตรวจสอบรูปแบบ ด้วยวิธีการทางสถิติ แต่การตรวจสอบรูปแบบบางเรื่องนั้นไม่สามารถกระทำด้วยวิธีการดังกล่าวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการ ซึ่งผลของการตรวจสอบจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธรูปแบบนั้น และนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ต่อไป (Keeves, 1988) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถดำเนินการโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองจำนวน 5-8 ท่านเพื่อทำการตรวจสอบรูปแบบโดยอาศัยความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบ จะดำเนินการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะประเด็นที่ถูกลำมาพิจารณา ผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปของสิ่งที่จะทำการประเมิน มีการกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัย จึงสรุปว่า การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง หมายถึง การดำเนินการด้วยวิธีการทางสถิติหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในการปฏิบัติจริง ซึ่งผลของการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธรูปแบบนั้นและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป

7.5 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบ เป็นการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปใช้ได้ ประโยชน์สูงสุด สำหรับการพัฒนารูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง นั้นมีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบเริ่มจาก 1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 2) การศึกษาสภาพปัญหาของ การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองในปัจจุบัน 3) การศึกษาความต้องการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 4) การกำหนดกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 5) การสร้างรูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6) การพิจารณา ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง และ 7) การรูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

การพัฒนารูปแบบดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดทำวิเคราะห์ขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่า ผู้วิจัยจะต้องศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่

เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองนำเอาข้อมูล ที่รวบรวมศึกษามาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สร้างความสัมพันธ์เกี่ยวกับ องค์ประกอบของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของ การวิจัย มีการพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาความเป็นไปได้ของรูปแบบ อย่างไรก็ตามยัง ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบที่สามารถใช้ให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยรูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ ระดับเมือง ผู้วิจัยจะนำเสนอการพัฒนารูปแบบที่ดีและเหมาะสมและได้มีการตรวจสอบรูปแบบจาก ผู้ปฏิบัติงานจริง ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชนเชิง บูรณาการระดับเมืองและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงต้องอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มี ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะได้นำรูปแบบที่ ได้รับการพิจารณาแล้ว ไปใช้ให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาชุมชน สังคม ของประเทศไทย ต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบทางทฤษฎีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง นั้นคือสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัย เพื่อถ่ายทอด ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายและกระชับถูกต้องและสามารถตรวจสอบ เปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงของการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่เป็นผลกระทบ ขั้นสุดท้ายของการพัฒนา คือ มีสวัสดิการทั้ง 7 มิติ ได้แก่ สวัสดิการด้านการเกิด สวัสดิการการตาย สวัสดิการสุขภาพอนามัย สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการศึกษา และ สวัสดิการการกัญภัย กล่าวได้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่เป็นรูปแบบทางทฤษฎี ที่กำหนดเป็นองค์ประกอบและดัชนีชี้วัดอาจมีชื่อหรือความหมายที่แตกต่างกันตามบริบทหรือขนาด ของระดับการวัดของการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาแบบใหม่ที่มีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขต กว้างขวางมีรูปแบบไม่แน่นอน ไม่มีความชัดเจน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามความคิดเห็น ของประชาชนสาระหรือเนื้อหาของการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองจึงเกี่ยวข้องที่เป็น ความหมาย และลักษณะของคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ความอยู่ดีมีสุข ในชุมชนชุมชนนำอยู่ ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนความหมายของการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับ เมืองจึงมีลักษณะแตกต่างกันมีความหลากหลายขึ้นกับทัศนคติการรับรู้ของระดับประชาชน สภาพของ แต่ละท้องถิ่น ที่ต้องใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่เหมาะสม เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และ การบริหารจัดการที่เข้มแข็ง โดยทุกมิติจะต้องสัมพันธ์และส่งเสริมต่อการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ ระดับเมืองร่วมกันเป็นองค์รวม ในทุกด้าน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากจะทบทวนวรรณกรรม แนวคิดแล้วนั้น การให้ได้มาซึ่งแนวทางการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” จำเป็นต้องอาศัยฐานงานวิจัยทั้งในและ ต่างประเทศดังนี้

8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.1.1 งานวิจัยสวัสดิการชุมชน

วิภูษิต แก้วเกต (2550: 199-207) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชนโดยหุ้นส่วนการพัฒนาหลายฝ่าย ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลน้ำเกีฮัน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน” พบว่าประชาชน และบุคลากรของหน่วยงานในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมให้และรับบริการสวัสดิการนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในส่วนของสวัสดิการแบบเป็นทางการนั้น การมีส่วนร่วมในการให้บริการอยู่ในระดับน้อย แต่มีส่วนร่วมในการรับบริการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในที่นี้การมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง มากกว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น

สวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ โครงการพัฒนาศึภษาภาพหมู่บ้าน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสโดย พมจ.

ด้านสวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น หรือ อบต.นั้น กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการอยู่ในระดับน้อย อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับ บริการสาธารณูปโภคมากกว่าเรื่องอื่นๆ รองลงมา คือ การสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนธุรกิจชุมชนของนิคมอาชีพ และโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดย สนับสนุน การศึกษาร่วมกับโรงเรียน และชุมชน จะเห็นได้ว่าสวัสดิการดังกล่าวสอดคล้องกับ สวัสดิการโดย หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมาก ส่วนสวัสดิการที่ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โครงการอาหารกลางวัน และนมโรงเรียน การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของ คนจน การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ติดเชื้อเอดส์ เนื่องจากสวัสดิการเหล่านี้ ถือเป็นภารกิจของ อบต. ที่ต้องรับผิดชอบดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ กฎหมายบังคับอยู่แล้ว

สวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นไม่มี อยู่ในชุมชน ที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ แต่เป็นลักษณะที่คนในชุมชนเข้าไปทำงานในบริษัท ห้างร้าน โรงงาน แล้วจึงได้รับ สวัสดิการตามกฎหมายบังคับ หรือสวัสดิการที่หน่วยงานนั้นๆ จัดให้ ตามความสมัครใจ ในส่วนของ สวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการให้และรับ บริการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในที่นี้มีส่วนร่วมในสวัสดิการโดยภาคชุมชนมากกว่าสวัสดิการโดย องค์กรภาคเอกชนที่ไม่แสวงหา ผลกำไร โดยการมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการนี้อยู่ ในระดับปานกลาง

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในสวัสดิการโดยภาคชุมชนในรูปของเครือข่ายการดูแล กันตาม ธรรมชาติอยู่ในระดับมาก ซึ่งในเรื่องการช่วยเหลือดูแลกันในครอบครัว และเครือญาติ นั้นมี ส่วนร่วมมากกว่าการจัดสวัสดิการในทุกเรื่อง แต่อย่างไรก็ดีในการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ครอบครัวมี บทบาทในการเลี้ยงดูลูกหลานน้อยลง และเด็กก็ไม่สนใจช่วยแบ่งเบาภาระงานของ ครอบครัวมากนัก รากฐานสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนช่วยเหลือดูแลกันมากนั้น เนื่องจากโครงสร้าง ความสัมพันธ์ที่เป็น เครือญาติกันทั้งตำบล และใน 5 หมู่บ้านจะมีการติดต่อเชื่อมโยงถึงกันอยู่ตลอด ทำให้ขยายเครือข่าย

การช่วยเหลือดูแลกันไปยังหมู่เพื่อนฝูง และเพื่อนบ้านด้วย มีการทำ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จัดงาน บุญประเพณีร่วมกัน ทำให้ได้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการโดยภาคชุมชนในรูปของกลุ่มต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การมีส่วนร่วมของแต่ละกลุ่มนั้นใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมใน กองทุนฌาปนกิจตำบล และกลุ่มออมทรัพย์มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งกองทุนฌาปนกิจตำบลนี้ทุกคนในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมจ่ายสมทบรายหัว เพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านยามเสียชีวิต ส่วนกลุ่มออมทรัพย์นั้นมีอยู่ในทุกหมู่บ้าน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายออมทรัพย์ตำบล มีการจัดสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ในรูปตัวเงินให้กับสมาชิก ดำเนินการมาก่อนที่จะมีกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือ "กองทุนออมวันละบาท" ด้านสวัสดิการโดยองค์การภาคเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการโดยองค์การศาสนา อันได้แก่ วัด และ คริสตจักรในชุมชน อยู่ใน ระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการทำบุญกุศล และรับผลบุญกุศลนั้นๆ มากกว่า เรื่องการอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเรื่องการสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้าน ประชาชนมี ส่วนร่วมไปทำบุญกุศลกันสม่ำเสมอ แม้ว่าจะเป็นคนว่างงานที่มีรายได้น้อย หรือแทบไม่มีรายได้ เลยก็ตาม โดยมีความคิดว่า "มีมากก็ให้มาก มีน้อยก็ให้น้อย"

ในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการสวัสดิการที่มีอยู่ใน ชุมชน สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการมากกว่าสวัสดิการแบบเป็นทางการ โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในสวัสดิการโดยภาคชุมชนในรูปของ เครือข่ายการดูแลกันตามธรรมชาติมากกว่าทุกเรื่อง รองลงมา คือ สวัสดิการโดยภาคชุมชนในรูป ของกลุ่มสวัสดิการโดยองค์การศาสนา สวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง สวัสดิการโดย หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น และสวัสดิการโดยมูลนิธิ องค์การการกุศล และองค์การพัฒนาเอกชน

ประสิทธิ์ มีช่วง (2552: 153-163) ได้ศึกษาเรื่อง "ทางเลือกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล" พบว่าสวัสดิการสังคม สำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีการดำเนินการใน ชุมชนควรจัดในลักษณะ "สวัสดิการสังคมแบบ 3 ส่วน" (ไตรภาคี) หรือเรียกว่า "แบบสวัสดิการ พหุลักษณะ" ทางเลือกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. สวัสดิการสังคมแบบรัฐสนับสนุน หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐสนับสนุน เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐโอนถ่ายงานสู่ อบต. ที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยทั่วถึง เป็นธรรม ครอบคลุม รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการเบี้ยสงเคราะห์ยังชีพ การจัดบริการ สุขภาพโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการทุนการศึกษา การจัดสวนสาธารณะ การส่งเสริมศึกษาเรียนรู้ 12 ปี เป็นต้น

การพัฒนาโดยส่วนใหญ่จะตกอยู่ในมือของภาครัฐเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจากการต้องการความรวดเร็วและความสะดวกในกระบวนการการทำงาน ในแต่ละขั้นตอนของการวางแผนการ ปฏิบัติงาน รวมถึงการประเมินผล แนวทางเช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ปิดช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งๆ ที่ปัญหาชุมชนที่เกิดขึ้นมีมากเกินกว่าขีดความสามารถในการจัดการของ

ภาครับแต่เพียงฝ่ายเดียว ตัวอย่างเช่น ประชาชนในชุมชนเมืองซึ่งประกอบด้วยชุมชนแออัด ชุมชนชานเมือง เคหะชุมชน และชุมชนหมู่บ้านจัดสรร รวมแล้วประมาณ 1,246 ชุมชน ประสบปัญหาหลักอัน ได้แก่ การขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณสุขโรคและบริการขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรม ความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีจำนวนมาก แต่ภาระความรับผิดชอบกลับตกอยู่กับการจัดการของภาครัฐแต่เพียง อย่างเดียว โดยที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาร่วมกับภาครัฐแต่อย่างใด ส่งผลให้ปัญหา ของชุมชนไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดอย่างที่สุด จนเป็นเหตุในการบั่นทอนความเป็นชุมชนที่ละ เล็กเล็กลง เพราะศักยภาพของคนในชุมชนไม่ได้รับการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการสร้างค่านิยมที่ไม่ ถูกต้องให้กับชุมชน เนื่องจากชุมชนจะไม่พึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาของตนเอง แต่เฝ้ารอคอยการแก้ไขปัญหา จากภาครัฐ รัฐจึงกลายเป็นผู้จัดสวัสดิการสังคมแทนชุมชนแทบทั้งหมด

2. สวัสดิการสังคมแบบของประชาชน หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็งของภาคชุมชน ภาคประชาชนพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่ม เป้าหมายเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน หรือการสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับ คนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิ ปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนชา-กาด ใน ศาสนาอิสลาม รวมทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดแก่เจ็บตายเช่นกองทุนสัจจะออมทรัพย์กองทุนออมวันละบาทกองทุน สวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

3. สวัสดิการสังคมแบบเครือข่ายท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากอำนาจ หน้าที่ของ อบต. ร่วมกับองค์การเครือข่ายในชุมชน เช่น องค์การประชาชน องค์การเอกชน องค์การภาค ธุรกิจชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมกันระหว่างท้องถิ่น โดยใช้แผนโครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

4. สวัสดิการสังคมแบบ 3 ส่วน หรือแบบพหุลักษณะ หมายถึง สวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการประสาน ผนึกรวมกันระหว่างสวัสดิการของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การประชาชนและภาคเอกชนเข้าด้วยกัน แนวคิดที่ต้องการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการ ชุมชนทำให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพัทธ์มิตรไมตรีที่ดีต่อกันของคนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนรู้สึกมั่นคงภาคภูมิใจอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

การจัดสวัสดิการสังคม เป็นการระบบการดูแล สงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลให้กับผู้มี ความยากไร้ฐานะยากจนในสังคม ชุมชน "สวัสดิการสังคม" (Social Welfare) หมายถึงระบบการ จัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหาการพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคง ทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็น ขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและ

พึ่งตนเอง ได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมตามมาตรฐานสากลทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่ อาศัย การทำงาน การมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงต้องยึดหลักการการทำงานร่วมกันระหว่าง "รัฐบาลกลางสนับสนุน/องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในชุมชน" ร่วมกันจัดระบบสวัสดิการสังคม 3 แนวทางคือ

ระบบสวัสดิการสังคมในภาพรวมของชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้พบว่าระบบสวัสดิการสังคม สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีการดำเนินการในชุมชนควรจัดในลักษณะ "สวัสดิการสังคมแบบ 3 ส่วน" (ไตรภาคี) หรือเรียกว่า "แบบสวัสดิการพหุลักษณะ ทางเลือก การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. สวัสดิการสังคมแบบรัฐสนับสนุน หมายถึง การจัดสวัสดิการที่ภาครัฐสนับสนุนโดยตรงให้กับท้องถิ่น เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพคนพิการ เงินสงเคราะห์คนป่วยโรคเอดส์ ฯลฯ เป็นเพียง อดต. ดำเนินการจัดหาเป้าหมายมารับบริการ การสนับสนุนจากรัฐที่เข้าไปสนับสนุน

2. สวัสดิการสังคมแบบของประชาชน หมายถึง สวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็งของภาคประชาชนในชุมชน พื้นถิ่น ในท้องที่หนึ่งๆ ร่วมมือกันจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบหนึ่ง โดยเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่ม เป้าหมายเป็น รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน หรือการสร้าง หลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้าน ประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตายได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์กลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนออมวันละบาท กลุ่มกองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการ ผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

3. สวัสดิการสังคมแบบเครือข่ายท้องถิ่นหมายถึงสวัสดิการชุมชนโดยรัฐใช้อำนาจ- หน้าที่ของ อดต. ดำเนินการ โดยร่วมมือกับองค์การเครือข่ายในชุมชนเป็นกลไกบริหารจัดการ เช่น องค์การประชาชน องค์การเอกชน องค์การภาคธุรกิจชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการ ร่วมกันระหว่างท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

4. สวัสดิการสังคมแบบ 3 ส่วน หรือแบบพหุลักษณะ หมายถึง สวัสดิการชุมชนที่เกิด จากการประสาน ผนึกรวมกันระหว่างสวัสดิการของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การประชาชนและภาคเอกชนเข้าด้วยกัน แนวคิดที่ต้องการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชนซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้นอาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการ ชุมชนทำให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพัทธ์ มิตรไมตรีที่ดีต่อกันของคนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนรู้สึกมั่นคงภาคภูมิใจอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

ปัทมวดี โพนกุล ชูชุกิ (2552: 85-92) ได้ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมปริทรรศน์ และการสังเคราะห์ความรู้เรื่อง “สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย” พบว่า สวัสดิการสังคมมีความจำเป็นต่อการจัดสวัสดิการเองของชุมชน อภิญา เวชชัยและศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547) กลับคาดหมายบทบาทของชุมชนในระดับสูง หนังสือเรื่อง สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน: แนวคิด นโยบาย แนวทางปฏิบัติ โดยอภิญาและศิริพร (2547) สรุปว่าองค์การเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนยังไม่สามารถจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชนได้อย่างเพียงพอ บางกลุ่มล้มเหลว และแม้ชุมชนจะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง แต่ในด้านหลักๆแล้วก็ยังต้องพึ่งรัฐอยู่ กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จนั้นชี้ให้เห็นว่า จะสามารถนำไปขยายผลได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะแต่ละชุมชนนั้นมีปัจจัยแวดล้อม มีทรัพยากรตั้งต้นที่แตกต่างกัน องค์การเศรษฐกิจของชุมชนอาจจะยังไม่สามารถบริหารจัดการระบบสวัสดิการแทนรัฐ แต่สามารถเป็นองค์ประกอบหลักของระบบการจัดสวัสดิการได้ และนักวิจัยได้สรุปในภาพรวมว่า “ระบบการจัดสวัสดิการสังคมในสังคมไทยยังอ่อนด้อยในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะด้านผู้จัด (รัฐ/เอกชน/ชุมชน) ด้านความครอบคลุม และด้านระบบสวัสดิการ เป็นสวัสดิการระดับต่ำและไม่เพียงพอ”

สมชัย จิตสุชนและคณะ (2554: 10-11) ได้ศึกษาเรื่อง “สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี 2560” พบว่า คนไทยตั้งแต่เกิดจนตายควรได้รับสวัสดิการในฐานะที่เป็นสวัสดิการพื้นฐาน

สวัสดิการก่อนเกิด เป็นสวัสดิการที่ได้รับผ่านแม่ที่อุ้มท้องมีการบำรุงครรภ์อย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วย การดูแลจากบุคลากรทางการแพทย์ การได้รับโภชนาการที่ครบถ้วนสำหรับตนเองและสำหรับทารกในครรภ์

สวัสดิการสำหรับเด็กและนักเรียน รัฐช่วยค่าเลี้ยงดูบุตรให้เด็กไทยทุกคนในอัตราเท่ากับสิทธิประโยชน์ผ่านกองทุนประกันสังคมคือคนละ 400 บาทต่อคนต่อเดือนจนอายุ 6 ปี มีศูนย์เด็กเล็กที่ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนทุกคนอย่างทั่วถึงทั้งด้านโภชนาการ การพัฒนาสติปัญญา (ไอคิว) และพื้นฐานทางอารมณ์ (อีคิว) รวมทั้งสถานสงเคราะห์เด็กสำหรับช่วยเหลือเด็กทุกคนที่ประสบปัญหาทางสังคม สำหรับด้านการศึกษาจัดให้เรียนฟรีเป็นระยะเวลา 15 ปีโดยเพิ่มค่าครองชีพเพิ่มเติมให้กับครอบครัวนักเรียนที่ยากจน (เช่น ค่าเดินทางมาโรงเรียน) เพิ่มระดับคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกันมากขึ้นคือเปิดโอกาสการเข้าถึงการศึกษาโดยไม่มีสิ่งกีดกัน (barrier) นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งระบบการศึกษาทางเลือกอื่นๆ (การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย) และการศึกษาที่ครอบคลุมชนกลุ่มน้อย

ไพฑูริย์ นิยมนา และคณะ (2552) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีจำนวน 6 กลุ่มกองทุนที่รวมตัวกันในลักษณะของเครือข่าย และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องมาแล้วมากกว่าหนึ่งปี โดยตั้งชื่อเครือข่ายว่า “เครือข่ายกองทุนเสริมสร้างชีวิตและสวัสดิการชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ” แต่ละชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมกองทุนสองกองทุนควบคู่กันไป คือ “กองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน” และ “กองทุนสวัสดิการชุมชน” โดยกองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน จะดำเนินกิจกรรมทางการเงิน มีการซื้อหุ้น การฝาก การถอน และการกู้ ซึ่งผลกำไรจากการดำเนินการของ

กองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน ร้อยละ 30 จะจัดสรรเพื่อนำไปเป็นทุนสำหรับการจัดสวัสดิการให้กับชาวชุมชนที่เป็นสมาชิก

สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน 1.การก่อตัวของเครือข่ายด้วยการจัดประกายและขยายความคิดด้วยแนวคิดตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมด้วยการตั้งประเด็นในเชิงท้าทายเพื่อการสร้างความตระหนักให้กับชาวชุมชนว่า ชุมชนเราจะก้าวสู่การเป็นชุมชนเทิดพระเกียรติเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร 2.มีการกำหนดคำขวัญเพื่อการบริหารจัดการว่า “ร่วมทุน รวมใจ รับผิดชอบต่อชุมชน” และมีพันธกิจร่วมกันว่า จะแบ่งเบาภาระหนี้เงินกู้ยืมของระบบของสมาชิก พร้อมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการออม บริหารจัดการเครือข่ายในรูปของคณะกรรมการ โดยที่แต่ละกลุ่มกองทุนบริหารจัดการอย่างอิสระภายใต้บริบทชุมชนตนเอง แต่มีแนวทางในการบริหารจัดการคล้ายคลึงกัน 3.มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกองทุนด้วยการจัดให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องและใช้สถานที่ประชุมหมุนเวียนกันจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานร่วมกัน มีการรวมสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งเครือข่ายเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปทำประกันชีวิตให้กับสมาชิก และมีการกู้เงินระหว่างกลุ่มเพื่อเสริมสภาพคล่องทางการเงินให้กับกองทุนตนเอง 4.การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอื่นอย่างต่อเนื่อง เช่นการร่วมพิธีเปิดกองทุน การจัดสรรเงินเข้าเครือข่ายเพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นการประชุมการศึกษาดูงาน เป็นต้น

จินตนา กาศมณี (2557) ได้ศึกษา “การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว” ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เกิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน ดังนั้น ทุกชุมชนในเครือข่ายจึงตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการร่วมมือร่วมใจสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างสวัสดิการชุมชนเพื่อก่อให้เกิด การช่วยเหลือเกื้อกูล พี่พากันของคนในชุมชน และการป้องกันชุมชนจากภัยภายนอกที่เป็นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน นำไปสู่ความเข้มแข็งให้คนในชุมชน ลักษณะสำคัญที่นำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว มี 4 ประการ ดังนี้

ประการแรกคือ การสร้างทุนทางสังคม ประกอบด้วยความไว้วางใจ เชื่อใจ และเครือข่ายทางสังคม ประการที่สองคือ ภาวะผู้นำที่เกิดจาก “จิตวิญญาณของผู้นำ” ซึ่งมาจากความซื่อสัตย์ ความจริงใจ การมีจิตสาธารณะ การมีวิสัยทัศน์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชุมชน ประการที่สามคือ การมีส่วนร่วม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการชุมชน ที่มาจากการสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างยั่งยืน และประการที่สี่คือ การสร้างเครือข่ายเป็นลักษณะที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน ที่เกิดจากการสร้างการเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเอง การรักษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้

เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนในเขตพื้นที่คนนายาว ที่มีความคิดเห็นตรงกันในการสร้าง “สวัสดิการชุมชน” ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมจนนำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคนนายาว อีกทั้งยังพบว่า บทบาทภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การหนุนเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ และอำนาจต่างๆ ที่ไม่ชอบธรรม จึงนับว่ามีความสำคัญและกระทำได้อยู่ภายใต้บทบาทดังกล่าว

8.1.2 งานวิจัยความมั่นคงของมนุษย์และความอยู่ดีมีสุข

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทย ตัวชี้วัด 10 มิติ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำ และรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สังคม-วัฒนธรรม สิทธิและความเป็นธรรม และการเมืองธรรมาภิบาล มีตัวชี้วัด 2 ระดับ คือระดับบุคคล 69 ตัวชี้วัด ระดับพื้นที่ 56 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาทั้ง 10 มิติ พบว่า ค่าดัชนีฯ ในภาพรวมทั้งประเทศ มีค่าเฉลี่ย 69.65 ค่าสูงสุด 87.87 และค่าต่ำสุด 11.62

สาสิณี เทพสุวรรณ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย ผลการศึกษา พบว่า ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง กลุ่มอายุ 20-39 ปี สูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ และกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุข แต่ละประเภท พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และการสร้างดัชนีความอยู่ดีมีสุขโดยการให้ค่าตัวถ่วงน้ำหนักต่างกันจะมีผลทำให้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมสูงขึ้นกว่าการถ่วงน้ำหนักเท่ากัน ทั้งนี้เป็นเพราะการถ่วงน้ำหนักดังกล่าว เป็นการถ่วงน้ำหนักจากการให้ประชาชนลำดับความสำคัญของเหตุผลที่ก่อให้เกิดความสุขด้วยตนเอง ดังนั้นการกำหนดนโยบายเพิ่มความสุขของประชาชนควรคำนึงถึงความเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

เกษราภรณ์ คลังแสง และบัวพันธ์ พรหมพักพิง (2551) การสังเคราะห์ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข: การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขจังหวัดเลย พบว่า องค์ประกอบหลักตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของคนเมืองเลยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สุขภาพและสังคม ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า สิ่งที่คนเมืองเลยอยากจะเป็นคือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตามากที่สุด ร้อยละ 26.20 รองลงมา คือการมีอาหารอุดมสมบูรณ์ร้อยละ 14.60 การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บร้อยละ 13.10 การมีลูกหลานที่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต และมาดูแลยามแก่เฒ่า ร้อยละ 10.00 การมีทรัพย์สิน เงินทอง และการมีปัจจัย 4 เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 9.20 การมีน้ำสำหรับบริโภคและใช้ในการทำเกษตรกรรมร้อยละ 6.20 การได้ทำบุญ ได้ช่วยเหลือคนอื่น ชุมชนและสังคมในบางโอกาสร้อยละ 3.80 การมีที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และชีวิตของตนเองร้อยละ 1.50 และมีความปลอดภัยในชีวิต ร้อยละ 0.80

ตามลำดับ และพบอีกว่า คนเมืองเลยมีความสุขในระดับพอสมควรมากที่สุดสูง ถึงร้อยละ 82.20 และมีผู้ที่มีความสุขในระดับมากเท่ากับผู้ที่ไม่ค่อยมีความสุขคือ ร้อยละ 8.90

พิริยะ ผลพิรุฬห์ และปงปอนด์ รักอำนวยกิจ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสุขจากทุนทางสังคม: กรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางสังคมในระดับต่างๆไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ส่งผลต่อความสุขอย่างมีนัยสำคัญ ยังพบอีกว่า ความสุขของบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว ส่งผลเชิงบวกต่อความสุขของบุคคลนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ถ้าคนในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลทำให้ครอบครัวนั้นมีความสุขมากขึ้นด้วย

ยุทธนา คลายอยู่ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของราษฎรในชุมชนบนพื้นที่สูง: กรณีศึกษาอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิเคราะห์วัดระดับความอยู่ดีมีสุขพบว่า โดยภาพรวมแล้วราษฎรในชุมชนบนพื้นที่สูง ร้อยละ 79.61 มีระดับสูงกว่าราษฎรในพื้นที่ทั่วไป ร้อยละ 76.40 ยกเว้นด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน และสภาพแวดล้อมที่มีค่าต่ำกว่าพื้นที่ทั่วไป และเมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อดัชนีแต่ละตัวโดยการหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่มนั้น สรุปได้ว่าเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ซึ่งจะเห็นความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขน้อย และยังไม่ค่อยเข้าใจความหมายของตัวชี้วัดแต่ละตัวจึงทำให้โอกาสที่เกษตรกรจะไม่เห็นด้วยกับดัชนีชี้วัดสำหรับใช้ในพื้นที่ทั่วไปมีค่ามาก สังเกตได้จากค่าผลกระทบส่วนเพิ่มของตัวแปรด้านระดับการศึกษา และตัวแปรด้านอาชีพจะมีค่าติดลบมาก ส่วนตัวแปรด้านอายุ และตัวแปรด้านรายได้มีผลต่อการยอมรับดัชนีชี้วัดน้อย ส่วนตัวแปร ด้านสถานะทางสังคมมีผลต่อการยอมรับดัชนีชี้วัดมาก เนื่องจากผู้ที่เป็นผู้นำมีระดับการศึกษาสูงกว่าสมาชิกในชุมชนทั่วไป และสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชนมากกว่าราษฎรทั่วไป และตัวแปรด้านประเพณี ศิลปวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อพื้นที่สูง

เริงชัย ต้นสุชาติ (2551) ได้ศึกษาดัชนีความสุขและความอยู่ดีมีสุขของประชากรอำเภอสนทราย ผลการวิจัยพบว่า ความสุข หมายถึง “การมีอาชีพมั่นคง พออยู่พอกิน ไม่มีหนี้สิน มีความสุขกายสบายใจ ครอบครัวอบอุ่น และการมีความสามัคคีในชุมชน” พบว่า ความสุขโดยเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 3.63 อยู่ระดับปานกลาง โดยเพศหญิงจะประเมินความสุขโดยเฉลี่ยมากกว่าเพศชาย และสถานภาพสมรสจะประเมินความสุขมากกว่าสถานภาพโสดและแยกกันอยู่ หรือหย่าร้างหรือหม้าย และการศึกษายังได้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรเชิงปริมาณทางเศรษฐศาสตร์อันได้แก่ รายได้ และการออม มีความสัมพันธ์กับระดับของความสุขในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่หนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เชื่อว่ารายได้เป็นปัจจัยกำหนดความสุข เพราะสามารถนำมาใช้ในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ประการที่สาม ดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพทางด้านสังคมอันได้แก่ ด้านครอบครัว เศรษฐกิจ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ปัญหาสังคม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่างก็มีความสำคัญในการอธิบายความสุขในแต่ละระดับได้ ประการที่สี่ การให้ความสำคัญกับเป้าหมาย ความสำเร็จ และความภาคภูมิใจของครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเรียนและหน้าที่การงานของบุตรหลาน

มากที่สุด รองลงมาคือความอบอุ่นภายในครอบครัว ส่วนอันดับที่สาม จึงเป็นเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ารายได้ไม่ได้เป็นเพียงตัวแปรเดียวหรือเป็นตัวแปรที่มีสำคัญสูงสุดที่สามารถกำหนดระดับของความสุขของบุคคลได้ ยิ่งขึ้นอยู่กับความอบอุ่นและความเข้าใจกันของสมาชิกในครอบครัว ความอยู่ดีกินดี การมีสุขภาพทั้งกายและจิตใจที่ดี ตลอดจนปัญหาสังคมในชุมชนและความปลอดภัยในชุมชนอีกด้วย

สุนทรีย์ แม่แสง (2551) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพกับความสุขของครอบครัว ตำบลพังแดง อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวในตำบลพังแดง อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($x = 7.07$, S.D. = 0.078) ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($x = 6.58$, S.D. = 0.080) ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($x = 6.67$, S.D. = 0.071) และด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($x = 6.91$, S.D. = 0.079) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของครอบครัวกับความสุข ไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.31 แต่พบว่า ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงกันข้ามระดับน้อย

ความสุขระดับประชาชนครอบครัวและชุมชนพบว่า มีความอยู่ดีมีสุขในระดับมาก ความต้องการด้านการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนและครอบครัวต้องการให้พัฒนาด้านแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคเพื่อการเกษตรพัฒนาระบบกำจัดขยะมูลฝอยจัดให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพัฒนาและส่งเสริมอาชีพส่งเสริมการทำเกษตรปลอดสารพิษสนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบจัดให้มีบริการด้านสุขภาพจัดให้มีสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2551) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2550 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของคนไทยที่ได้จากการประเมินจากมาตรวัดมีดังนี้ คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ 8.07 จาก 10) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 9.01 จาก 10) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (คะแนน 8.18 จาก 10) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด อยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยในรอบปีที่ผ่านมาตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเจ็บป่วยเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับรักษาตัวในสถานพยาบาล และไม่มีโรคประจำตัว สำหรับภาวะความเครียดนั้น ส่วนใหญ่ไม่มีอาการผิดปกติที่แสดงถึงความเครียด คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง ร้อยละ 55.7 เห็นว่าเหมือนเดิม ร้อยละ 29.0 เห็นว่าดีขึ้น มีเพียงร้อยละ 15.3 ที่เห็นว่าเลวลง โดยสรุปคุณภาพชีวิตของคนไทยในแต่ละภาค ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากและใกล้เคียงกัน

อุไรรัตน์ บุตรตะกะ (2551) ความต้องการการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนและครอบครัว : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามโดยผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยความสุขของประชาชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (6.55) ค่าเฉลี่ยความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง (6.75) ค่าเฉลี่ยความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านสุขภาพและความมั่นคงอยู่ในระดับมาก (7.18) และค่าเฉลี่ย ความอยู่ดีมีสุขด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (7.65)

2. ค่าคะแนนระดับความสุขของระดับประชาชนครอบครัวและชุมชนตามการรับรู้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก (7.4, 7.69 และ 7.44)

พรเพ็ญ ปานคำ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนผู้ย้ายถิ่นอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนผู้ย้ายถิ่นอีสานส่วนใหญ่ประเมินว่าครัวเรือนมีความสุขโดยครัวเรือน ที่ประเมินว่ามีความสุขคิดเป็นร้อยละ 100.0 คือครัวเรือนที่มีดิน 51-60 ไร่ และครัวเรือนที่ได้รับการบริการจาก หน่วยงานรัฐและเอกชนตั้งแต่ 17 บริการขึ้นไป นอกจากนี้ ครัวเรือนที่มีฐานะรายประเมินว่ามีความสุขคิดเป็น ร้อยละสูงถึง 91.0 รองลงมาครัวเรือนที่มีการศึกษาตั้งแต่ 9.4 ปีขึ้นไป ประเมินว่ามีความสุข คิดเป็นร้อยละ 85.7 แต่อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่ประเมินว่าไม่มีความสุขมากกว่า ร้อยละ 40.0 คือ ครัวเรือนที่ขาดแคลนข้าว ตั้งแต่ 11 เดือนขึ้นไป และครัวเรือนยากจน นอกจากนี้ยังพบว่า ครัวเรือนที่มีขนาดครัวเรือน ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ประเมิน ว่าไม่มีความสุขคิดเป็นร้อยละ 39.5 และครัวเรือนที่มีสัดส่วนผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรน้อยกว่าร้อยละ 26.0 ประเมินตนเองว่าไม่มีความสุข คิดเป็นร้อยละ 39.0 โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุข ได้แก่ จำนวนเครื่องอำนวยความสะดวกภายในครัวเรือน ความเพียงพอทางด้านอาหารของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และสัดส่วนผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนผู้ย้ายถิ่น พบว่า ขนาดของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนผู้ย้ายถิ่นยากจน และ สัดส่วนผู้มีถิ่นพำนักทางกรุงเทพฯ และเขตเมือง โดยตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาจำแนกระดับความอยู่ดีมีสุขของ ครัวเรือนย้ายถิ่นได้ร้อยละ 93.5

ภัทรพร ศรีพรหม (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขและสินทรัพย์ทุนในชุมชนชนบท : กรณีหมู่บ้านท่า ตำบลยางคำ อำเภอ โพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด และหมู่บ้านดงตำบลพังแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชนบททั้งสองแห่งมีสถานะของสินทรัพย์ทุนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม ซึ่งมีทุนกายภาพในรูปของบ้านที่อยู่อาศัยและ ที่ดินทำกิน มีทุนการเงินในรูปแบบการออมทรัพย์ของกลุ่มและกองทุน และมีการกักเงินในระบบและนอก ระบบจากเครือข่ายและนายทุนนอกหมู่บ้าน ครัวเรือนมีโอกาสในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ครัวเรือนมีความรู้ ทักษะ และภูมิปัญญาสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและประสบการณ์ของตนเอง การมีสุขภาพดีส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทุนทางสังคมยังเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ในแนวราบที่มีอยู่ในชุมชนชนบท

การสะสมและการแปลงรูปสินทรัพย์ทุนของครัวเรือนและชุมชนในชนบทต่อความอยู่ดีมีสุขของ ครัวเรือน พบว่าครัวเรือนและชุมชนมีการสะสมและแปลงรูปสินทรัพย์ทุนในการดำรงชีวิต ซึ่งสินทรัพย์ทุนดังกล่าวครัวเรือนและชุมชนได้นำมาใช้ประโยชน์เพื่อให้บรรลุในสิ่งที่

ต้องการทั้งความอยู่ดีมีสุขทางภาวะวิสัย และความอยู่ดีมีสุขทางอัตวิสัย การพัฒนาประเทศในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา พบว่าทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้เป็น จำนวนมากส่งผลให้ทุนทรัพยากรธรรมชาติลดลงอย่างชัดเจน ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือครัวเรือนให้ความสำคัญกับ ทุนมนุษย์ในเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ส่วนการอพยพย้ายถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน ด้านหนึ่งยังคงเป็นการบริโภค และการเงิน แต่อีกด้านหนึ่งเป็นการไหลออกของแรงงานในครัวเรือน ส่งผลทำให้ทุนมนุษย์ในชุมชนชนบท อ่อนแอลง

เกษราภรณ์ คลังแสง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนยากจนและครัวเรือนทั่วไปด้วยแบบประเมินตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และความอยู่ดีมีสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น: กรณีศึกษาตำบลยางคำ อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขในภาพรวมของครัวเรือนยากจนและครัวเรือนทั่วไป ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านการมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.62, S.D. = 0.41) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.61, S.D. = 0.38) ด้านการมีและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี ในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.64, S.D.= 0.50) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.54, S.D. = 0.42) ด้านความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและสารพิษในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.27, S.D.= 0.68) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.33, S.D. = 0.63) ด้านการมีสุขภาวะองค์กรรวมในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.45, S.D.= 0.50) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.47, S.D. = 0.53) ด้านการสืบทอดจารีตประเพณีปฏิบัติในชุมชน ในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.58, S.D. = 0.48) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.62, S.D. = 0.44) และด้านความมั่นคงทางชีวิตในครัวเรือนและชุมชน ในครัวเรือนยากจน (ค่าเฉลี่ย 4.54, S.D. = 0.54) ครัวเรือนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.53, S.D. = 0.58) และเมื่อทดสอบความแตกต่างของตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนยากจนและครัวเรือนทั่วไป พบว่า ครัวเรือนยากจนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และครัวเรือนทั่วไปมี ค่าเฉลี่ย 4.54 ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2553) ได้ทำการศึกษาความสุขของคนไทย : การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จิตวิญญาณ และความภาคภูมิใจ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความสุข คือการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จิตวิญญาณ และความภูมิใจในตนเอง และมีปัจจัยควบคุมด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า มีประชากรจำนวน 25,324 คน หญิงมีสัดส่วนสูงกว่าชาย ประชากรที่มีสัดส่วนสูงสุดอยู่ในกลุ่มวัยแรงงาน (25-59 ปี) เป็นผู้มีคู่จระดับประถมศึกษา เป็นกรรมกร ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างไม่ดี และอาศัยอยู่ในเขตชนบท ร้อยละ 81.60 ของประชากรอยู่ในกลุ่มที่มีระดับความสุขมาก พบว่า ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมด้วยการรักษาศีลห้าครบทุกข้อเป็นประจำ การทำสมาธิเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา ความรู้สึกว่าตนเองเคร่งศาสนา มากกว่า มีโอกาสที่จะมีความสุขมากกว่า ส่วนเรื่องจิตวิญญาณ วัดโดยการให้โอกาสผู้อื่นก่อนตนเอง ความรู้สึกเป็นสุข เมื่อช่วยเหลือผู้อื่น การบริจาค และความภาคภูมิใจในตนเอง ยังมีมากก็มีโอกาสมีความสุขมากขึ้น โดยสรุป ร้อยละ 81.60 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปอยู่ในกลุ่มที่มีระดับความสุขมาก การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จิตวิญญาณ และความภูมิใจในตนเอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขคนไทย

วาสนา เทียมศร (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ความอยู่ดีมีสุขทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย พบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลชนแดนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี เพราะได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำ และรู้จักการดูแลสุขภาพของตนเอง ด้านความรู้ ผู้สูงอายุ สามารถอ่านออกเขียนได้เป็นจำนวนมากกว่าผู้ไม่รู้หนังสือ ด้านรายได้และการกระจายรายได้พบว่า ผู้สูงอายุ ยังต้องทำงานเนื่องจากยังทำงานได้และต้องเลี้ยงดู ครอบครัว ส่วนใหญ่มีรายได้จากเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพและเงินที่ตนเองทำงานได้ด้านครอบครัว พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีครอบครัวและยังอยู่ร่วมกัน คอยดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว และด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลได้รับการดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีที่พักอาศัย ที่มั่นคงแข็งแรง ปราศจากสิ่งรบกวน จากภายนอก

สังคม ศุภรัตน์กุล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความมั่นคงด้านสุขภาพของ ครอบครัวในชนบทอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวในชนบทอีสานมีรูปแบบกระบวนการสร้างความมั่นคงด้านสุขภาพของครอบครัว 3 รูปแบบ ประกอบด้วย (1) รูปแบบการสร้างผ่านครอบครัว ได้แก่ การขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวและภูมิปัญญาพื้นบ้าน (2) รูปแบบการสร้างผ่านชุมชน ได้แก่ กระบวนการรวมกลุ่มเพื่อทำการในชุมชนและการสร้างเครือข่ายสุขภาพชุมชน และ (3) รูปแบบการสร้างผ่านโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ การจัดบริการสุขภาพของรัฐและการสนับสนุนการดำเนินงานสุขภาพของส่วนท้องถิ่น ทั้งหมดนี้มีทุนทางสังคมเป็นองค์ประกอบได้แก่ (1) ทุนมนุษย์ (2) ทุนทางสังคมในครอบครัว (3) ทุนทางสังคมในชุมชน และ (4) ทุนทางสังคมในโครงสร้าง

ครอบครัวในชนบทอีสานมีระดับความมั่นคงด้านสุขภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.8 โดยมีระดับความมั่นคงด้านสุขภาพของครอบครัวในมิติทางกายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 69.3 รองลงมาคือมิติทางปัญญา มิติทางสังคมและมิติทางใจ คิดเป็นร้อยละ 51.2 49.2 และ 48.2 ตามลำดับ ซึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุดจากทุนทางสังคมในโครงสร้าง ($x=0.53$) รองลงมา คือจากทุนทางสังคมในครอบครัว ($x=0.40$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดจากทุนทางสังคมในชุมชน ($x=0.32$) รองลงมาคือ จากทุนทางสังคมในโครงสร้าง ($x=0.28$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมต่ำสุดจากทุนมนุษย์ ($x=0.10$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุนทางสังคมทั้งหมดนี้สามารถอธิบายระดับความมั่นคงด้านสุขภาพของครอบครัวในชนบทอีสานได้ร้อยละ 74.0 ($R^2=0.74$)

ชูเกียรติ สุตะวงศ์ ปีการศึกษา (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนชุมชน อยู่ดีมีสุขภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การถอดบทเรียน กรณีศึกษา หมู่บ้านสันปูเลย ตำบลบัวสลี อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า

บริบทของชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ศักยภาพของชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญ ต่อการพัฒนาจนสามารถประสบความสำเร็จสู่การเป็นชุมชนอยู่ดีมีสุข ได้แก่ 1) ระบบเครือข่าย มีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัย 2) ภาวะผู้นำ มีการปกครองที่ตัดสินใจดำเนินงานโดยต้องผ่านประชาคมหมู่บ้านมีการทำแผนชุมชนร่วมกัน รวมถึงการปกครองมีการจัดระบบสังคมที่ดีทำให้

สมาชิกในชุมชนมุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันคือชุมชนอยู่ดีมีสุขภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ไว้สำหรับร่วมกันทำกิจกรรม โดยการให้ทดลองปฏิบัติจริง ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข ได้แก่ ปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มพลังงานทดแทน รวมถึงกองทุนสวัสดิการของชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มยุงฉางธนาคารข้าว ปัจจัยทุนทางสังคม ชุมชนยึดมั่นปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์มีภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านสมุนไพร และการจัดการระบบเหมืองฝาย โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และปัจจัยทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนมีทรัพยากรหลากหลาย ทั้งดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างการดำรงชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

สำหรับแนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนอยู่ดีมีสุขนั้น ชุมชนโดยแกนนำและองค์การได้เข้าไปกระตุ้นความคิด สร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในชุมชน ร่วมมือกันทำกิจกรรมทั้งในระดับครัวเรือน และระดับหมู่บ้านเพื่อบรรลุเป้าหมายความอยู่ดีมีสุข โดยมุ่งส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หาทางลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ โดยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือจึงขาย ส่งเสริมการออม การทำเกษตรอินทรีย์ การรวมกลุ่มไร่นาสวนผสม กลุ่มเพาะเชื้อเห็ด การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง แปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิธีใช้สมุนไพรตามหลักโบราณ การเล่นดนตรีพื้นเมืองและฟ้อนรำให้แก่เยาวชน เพื่อสืบสาน ภูมิความรู้ วัฒนธรรมมีการจัดตั้งกาด (ตลาด) พื้นบ้านอาหารปลอดภัย สร้างสรรค์พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ปลูกป่าไม้ทดแทนเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและไม่ละเลยในการดูแลสุขภาพให้ทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ ให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส กิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมกับการบริหารจัดการชุมชนภายใต้กฎระเบียบที่ร่วมกันกำหนดให้เป็นแนวปฏิบัติ โดยใช้หลักคำสอนของศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน ควบคู่กับการส่งเสริมองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกเป็นการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนกับความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม ชุมชนสามารถอยู่ดีมีสุขได้ ด้วยยึดมั่นในคุณธรรมนำชีวิต ประกอบอาชีพสุจริตบนพื้นฐานของความพอประมาณ และใช้ความรู้ประกอบการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

8.1.3 งานวิจัยการมีส่วนร่วม

จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเฉพาะด้านการติดตามตรวจสอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อยู่ในระดับ ปานกลาง และจำแนกการติดตามการข่าวสารความเคลื่อนไหวการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และติดตามการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชน

ดวงเดือน นกหวี (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครภูเก็ต ซึ่งได้ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วม 4 ด้านดังนี้

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า เทศบาลได้ให้ประชาชนร่วมคิดเพื่อกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่นในระดับมาก รองลงมาได้แก่ประชาชนได้ร่วมกับเทศบาลพิจารณาคัดเลือกและกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาเทศบาล และได้เข้าร่วมประชุมเมื่อมีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้แทนประชาคมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา รองลงมาประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการโครงการ/กิจกรรมต่างๆในแผนพัฒนาเทศบาล

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า แผนพัฒนาตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาท้องถิ่น รองลงมาประชาชนได้รับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาเทศบาล และปัญหาความต้องการของประชาชนได้รับการแก้ไข และประชาชนได้เข้าร่วมในการประชาคมในแผนพัฒนา/โครงการของเทศบาล

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของประชาชน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาเทศบาลด้วยการตอบแบบสอบถามหรือการให้สัมภาษณ์ รองลงมา การมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลโครงการในชุมชน และประชาชนได้ติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลที่เทศบาลประกาศใช้

ทัชเชษฐ์ นิยมสุข (2551) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1. การรับข่าวสารการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนจะได้รับข่าวสารการบริหารงานของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง แหล่งการรับข่าวสาร มาจากเสียงตามสายและประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานด้านสาธารณสุขประโยชน์ พบว่าประชาชน ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ในระดับต่ำ

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครในระดับปานกลาง

3. ผลการศึกษากลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ในเรื่องการรับข่าวสารการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนมากได้รับข่าวสารจากเสียงตามสายมากที่สุด และกลุ่มเป้าหมายส่วนมากจะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์เกี่ยวกับการทำงานด้านสาธารณสุขประโยชน์ด้วยตัวเอง

4. ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ เรื่องความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลและ ความไม่มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารไม่ทั่วถึงและรวดเร็ว

5. ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร โดยมีความต้องการดังนี้ ให้จัดตั้งองค์การที่คอยประสานงานระหว่างประชาชนกับเทศบาล ในการจัดทำกิจกรรมในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานของเทศบาล แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการตลอดจนแนวทางแก้ไข และร่วมตัดสินใจในการบริหารงานของเทศบาล

มาลี เบ็ญจมะโน (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ความคาดหวังในผลประโยชน์ของประชาชน ทักษะสอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล และความเชื่อถือในตัวผู้นำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยเป็นสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไม่มีนัยสำคัญ

อลงกรณ์ ปรารบไพรี (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนา 5 ปี (2552-2549) โดยกระบวนการประชาคม: กรณีศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แผนพัฒนาอำเภอที่จัดทำโดยกระบวนการประชาคม เป็นแผนที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน ได้ดีกว่าแผนพัฒนาอำเภอรูปแบบเดิมที่จัดทำโดยภาครัฐ โดยมีสาเหตุดังนี้

1. สมาชิกประชาคมส่วนใหญ่ เห็นว่าประชาคม คือ องค์การที่เสมือนตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน จึงสามารถรับฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่โดยไม่ละเลยต่อเสียงส่วนน้อย อีกทั้งดำเนินการโดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าพวกพ้อง สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย

2. แผนพัฒนาอำเภอโดยกระบวนการประชาคม เป็นแผนที่สะท้อนความต้องการของประชาชนจึงสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าแผนพัฒนาอำเภอที่จัดทำโดยส่วนราชการ

3. ประชาชนสามารถผลักดันโครงการต่างๆให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเสนอแผนงาน/โครงการของชุมชนต่อส่วนราชการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล

สาธิต เชื้ออยู่นาน (2554) ได้ศึกษาการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนจังหวัดพะเยาระหว่างภาครัฐบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาชุมชนและองค์กรชุมชน ผลการศึกษาพบว่าภารกิจริเริ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเกิดขึ้นมาจะไม่ประสบความสำเร็จหากไม่ได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำ

ท้องถิ่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทั้งในการอำนวยความสะดวกและจัดสรรงบประมาณในการสมทบ ในทำนองนี้เมื่อพิจารณามิติการเมืองภายในตำบลจึงมีผลต่อความมั่นคงของระบบการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งหากการบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพและไม่พยายามสร้างให้ภาคส่วนในตำบลมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้น อนาคตของการดำเนินการของกองทุนสวัสดิการชุมชนก็จะแปรผันไปตามการขึ้นลงและการเข้าออกของผู้นำท้องถิ่น

ดังนั้นจากการศึกษาจึงค้นพบว่าภาคีรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาชุมชน จะต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ ความเข้าใจและความชอบธรรมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรชุมชนในตำบลก็เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับหารดำเนินงานกองทุนฯ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสมบัติสาธารณะของตำบลมากขึ้น และนำไปสู่ความรู้สึกร่วมกันของประชาชนส่วนใหญ่ให้รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Diener (2000) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้คนมีความสุขหรือไม่มีความสุข มี 7 ตัวชี้วัด คือเงินทอง สติปัญญา และการศึกษา อายุและสถานภาพการสมรส ความเชื่อในศาสนา สัมพันธภาพกับคนรอบข้างและคนในครอบครัว และการได้ทำสิ่งที่ชอบในชีวิต พบว่า เงินทอง ความร่ำรวย จากการศึกษาค้นคว้า เมื่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์สมบูรณ์แล้ว เช่น มีอาชีพ มีบ้าน มีรถ มีครอบครัว ความร่ำรวยที่เพิ่มขึ้นไม่ได้ทำให้คนมีความสุขมากขึ้น

ระดับสติปัญญาและการศึกษาไม่มีส่วนสัมพันธ์กับความสุข ในทางตรงข้ามพ่อแม่หรือผู้คน ในยุคสมัยก่อนไม่ได้รับการศึกษามากนัก แต่พวกเขาก็มีความสุข

อายุและสภาพสมรส คนสูงอายุจะมีความสุขมากกว่าคนหนุ่มสาว คนที่กำลังจะแต่งงานมีความสุข รวมทั้งคนที่แต่งงานแล้วจะมีความสุขมากกว่าคนโสด

ความเชื่อในศาสนา การมีความเชื่อในศาสนาทำให้จิตใจมีความสุข อาจเป็นเพราะพระธรรม คำสั่งสอน หรือการเข้าไปอยู่ในกลุ่มคนที่คอยให้กำลังใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้างและคนในครอบครัวมีส่วนทำให้คนมีความสุข โดยเฉพาะการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและชุมชน

การได้ทำสิ่งที่ชอบในชีวิต ทำให้คนมีความสุขได้

Layard (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสุขของประชาชนทั่วโลก โดยใช้ดัชนีชี้วัดความสุขเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ สำหรับปัจจัยที่มีต่อความสุขได้แยกออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านฐานะเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ด้านการทำงาน ด้านเพื่อนและสังคมรอบด้าน ด้านค่านิยมส่วนบุคคล และด้านความอิสระส่วนตัว จากการศึกษาค้นคว้า ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ คนส่วนใหญ่เชื่อว่าเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการมีความสุข และยังเรามีเงินมากเท่าใดเรายังมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น แต่ผลการสำรวจพบว่า พวกเขาจะเลือกทางเลือกไหนในระหว่าง 2 ทาง คือทางเลือกแรกสมมุติให้พวกเขามีรายได้ 50,000 เหรียญต่อปี ในขณะที่ผู้อื่นมีรายได้เฉลี่ย 25,000 เหรียญต่อปี และทางเลือกที่สองพวกเขาจะมีรายได้ 100,000 เหรียญต่อปี ขณะที่

ผู้อื่นมีรายได้เฉลี่ย 250,000 เหรียญต่อปี ผลปรากฏว่า ผู้ร่วมในการสำรวจเลือกทางเลือกแรกมากกว่า หมายความว่า โดยทั่วไปเราให้ความสำคัญกับรายได้ในเชิงเปรียบเทียบ มากกว่าตัวเงินจริงที่เราได้รับ และปกติเรามักเปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในฐานะพอๆกับเราหรือคนรอบข้าง หากเปรียบเทียบตัวเรากับ คนที่มีฐานะสูงกว่าเรา จะมีความสุขลดลง อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าเงินไม่สำคัญตรงกันข้าม เงินมีความสำคัญต่อการมีความสุขอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ กับคนที่มีฐานะยากจน เพราะจำนวนเงินที่ เท่ากันมีผลต่อคนรวยและคนจนไม่เท่ากัน

ด้านสุขภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสุขมนุษย์มีความอดทนต่อความเจ็บปวด และการป่วยทางจิตได้น้อยกว่าการมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย นั้นหมายความว่าปัญหาเรื่องความเจ็บปวด และปัญหาทางจิตมีผลกระทบต่อความสุขมากกว่าความจำกัดของสภาพร่างกาย

ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า คนที่แต่งงานมีความสุขมากกว่าคนโสด โดย ระดับความสุขของคู่แต่งงานจะเริ่มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 2-3 ปี ก่อนการแต่งงาน และเพิ่มขึ้นถึงระดับสูงสุด ภายใน ปีแรกของการแต่งงาน หลังจากนั้นระดับความสุขจะเริ่มลดลง แต่ระดับความสุขยังคงสูงกว่า 4 ปี ก่อนการแต่งงาน ทั้งนี้การแต่งงานให้ประโยชน์หลายอย่างต่อคู่สมรส เช่น (1) ความรู้สึกว่ามีคนรัก ทำให้ระดับฮอร์โมนมีความสมดุลเพิ่มขึ้น (2) ความสะดวกสบายต่างๆเพิ่มขึ้น เพราะมีการช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน (3) ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น เพราะมีทรัพย์สินมากขึ้น และ (4) ความสามารถที่จะ มีเพศสัมพันธ์ที่ดีกว่าทั้งในด้านจำนวนครั้งที่ทำมากกว่า และระดับความพึงพอใจ แต่ครั้งที่สูงกว่า ผล การศึกษาถึงระดับการลดลงของความสุขจากการหย่าร้าง พบว่า คู่สมรสจะมีความสุขลดลง โดยปีที่ แยกที่สุดคือปีที่หย่าร้าง แต่ผู้ชายกลับไปมีระดับความสุขเท่าเดิมหนึ่งปีหลังการหย่าร้าง ขณะที่ผู้หญิง จะยังคงทรมานต่อไปอีกหลายปี การหย่าร้างส่งผลกระทบต่อเด็กอีกด้วย พบว่า กว่าร้อยละ 70 ของ เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างจะก่ออาชญากรรมเมื่ออายุเพียง 15 ปี อีกทั้งต้องออกจากโรงเรียน โดยไม่จบ การศึกษามากกว่าเด็กทั่วไปถึงสองเท่า แม้ว่าคู่สมรสจะแต่งงานใหม่ก็ไม่ทำให้สถิติเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป

ด้านการทำงาน งานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีความสุข เพราะงานจะนำมาซึ่งรายได้ แล้ว ยังนำมาซึ่งมิตรภาพและความสำเร็จ การมีงานทำยังเป็นสัญลักษณ์ของการมีส่วนช่วยเหลือสังคม ทำให้ได้รับการยกย่องและมีสถานภาพทางสังคม การตกงานจึงเป็นหายนะสำหรับชีวิตเพราะจะรู้สึก เสมือนถูกปฏิเสธจากสังคม ส่งผลให้เขาสูญเสียความนับถือตัวเอง และมีความสุขลดลง

สังคมที่ดีทำให้คนเรามีความสุข ตัวชี้วัดคุณภาพของสังคม ได้แก่ ความรู้สึกไว้น้อยเชื่อ ใจกันของคนในสังคม การสำรวจในประเทศต่างๆ ทั่วโลก พบว่าประเทศที่ประชาชนรู้สึกไว้วางใจกัน มากที่สุดคือ นอร์เวย์ ร้อยละ 64 ส่วนประเทศบราซิลเป็นประเทศที่ประชาชนเชื่อใจกันน้อยที่สุด ร้อยละ 5 และพบอีกว่าประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้วย้ายถิ่นฐานบ่อยกว่าคนในประเทศกำลัง พัฒนา การโยกย้ายบ่อยๆ ทำให้ประชาชนขาดความไว้น้อยเชื่อใจกัน และก่อให้เกิดปัญหาทางจิตจนมี ผลทำให้ความสุขลดลง

ด้านค่านิยมส่วนบุคคล เนื่องจากความสุขของแต่ละคนย่อมมาจากตัวเราเอง คนเรา จะมีความสุขเพิ่มมากขึ้นเมื่อพอใจกับสิ่งที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่นเราจะ พบความสุขจากภายในตัวเราเอง

ด้านความอิสระส่วนตัว มี 3 มิติ คือ อิสระภาพส่วนตัว อิสระภาพทางการเมือง และ อิสระภาพทางการเงิน จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ พบว่าในประเทศที่ประชาชนมีสิทธิมีเสียงรัฐบาลที่มีคุณภาพ (ปราศจากการทุจริตและระบบการบริการที่มีประสิทธิผล) ประเทศปราศจากความรุนแรง ประชาชนในประเทศนั้นจะมีความสุขมากกว่าประเทศที่มีลักษณะตรงข้าม

Franke, Thomas (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Innovation: The European Journal of Social Sciences ในประเทศเยอรมนี ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินการตามของโปรแกรมของสวัสดิการ ที่ต้องมีโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารจัดการ สหกรณ์เป็นพื้นฐานสำหรับการตระหนักถึงมาตรการการจัดกิจกรรมและการระดมและกระบวนการฟื้นฟูตามความจำเป็นโดยพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการจัดการงานสวัสดิการให้เข้าถึงเป้าหมายในการพัฒนาแบบบูรณาการเมือง โดยการจัดสวัสดิการนี้จะถูกนำมาใช้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับรูปแบบขององค์กรต่างๆ ที่มีปัจจัยความพร้อมที่ไม่เท่ากัน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจที่ประกอบด้วยโครงสร้างที่ซับซ้อน ที่เกี่ยวข้องกับระดับที่แตกต่างกันของการควบคุมและการดำเนินงานในกรอบของสังคมเชิงบูรณาการของเมือง เช่น ด้านการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา ที่ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนหรือจากศูนย์การศึกษาของภาครัฐ เนื่องจากส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและคิดว่าภาระในครอบครัวและความสามารถในการเรียนรู้ที่มีจำกัดเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา สิ่งในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการ คือ การฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับเพศและความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในอาชีพและชีวิตประจำวัน และโดยส่วนใหญ่ต้องการสิทธิทางด้านสาธารณสุขมากที่สุด โดยพบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีปัญหาในเรื่องนี้

Leveille, Trocmé and Chamberland (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Community Partnerships in Child Welfare ผลการวิจัยพบว่าภาครัฐมักมีการจัดการที่มักจะละเลยในเรื่องการกระทำผิดต่อเด็กที่มีความซับซ้อนทางสังคมโดยเป็นแบบอย่างวิธีการทางด้านสวัสดิการที่เป็นบริการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ที่เป็นแหล่งที่มาของการสอบสวน ในความไม่เสมอภาค ที่รองรับประชากรกลุ่มย่อย เช่นชาวพื้นเมืองหรือคนพิการ ในระบบสวัสดิการเด็กนั้นมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ากับความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่มีชนชั้นในหมู่ประชากรกลุ่มย่อยที่มีช่องโหว่ในระบบสวัสดิการเด็ก ดังนั้นข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางที่หน่วยงานภาครัฐจะนำไปใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

Rose Ernst , Linda Nguyen, Kamilah C. Taylor (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Citizen Control: Race at the Welfare Office ผลการวิจัยพบว่าในรัฐออลิงตันนั้นจัดให้กับประชาชนหนึ่งในสามของผู้อยู่อาศัยทั้งหมดที่มีความแตกต่างกัน โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสวัสดิการต้องมีวิธีการ ที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 54 ชุมชน ที่สรุปผลการวิจัยที่แสดงหลักฐานว่าภาครัฐตอกย้ำความคิดในเรื่องของการเหยียดผิว จากการศึกษาที่มีการตรวจสอบของการให้เงินสินเชื่อบ้านหรือการวิเคราะห์ทางกฎหมายที่มีอคติ ดังนั้นจากการสำรวจว่าแอฟริกันอเมริกัน เอเชียอเมริกันหรือตรวจสอบ Latina ที่เห็นได้ชัดโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างอเมริกันผิวขาวกับแอฟริกันอเมริกันหรืออเมริกันเอเชียเกี่ยวกับสถานะความเป็น

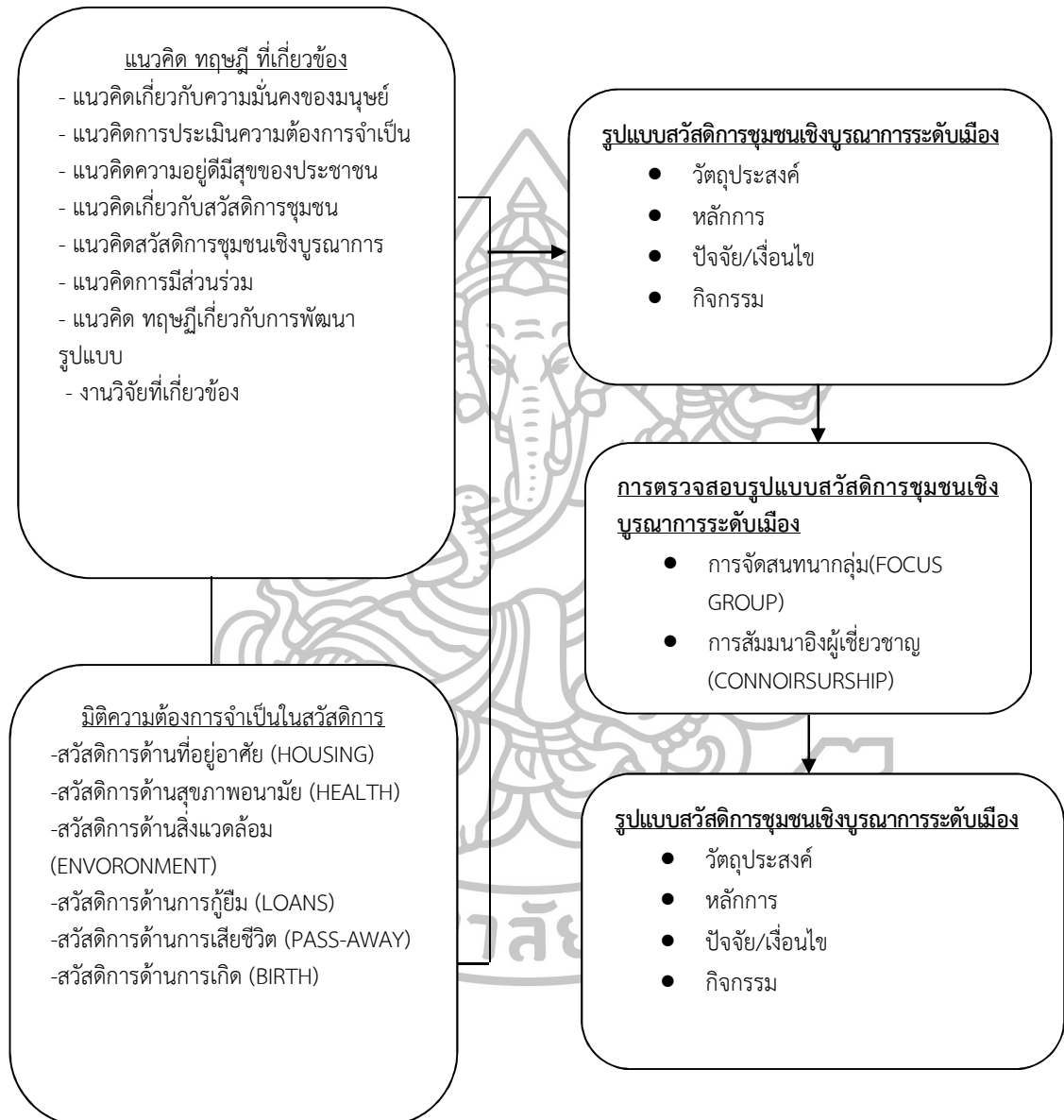
พลเมืองของความเป็นชนชาติของชาวอเมริกัน เอเชีย หรือชาวต่างประเทศอื่นๆ สรุปได้ว่าในกรุงวอชิงตัน เมืองหลวงของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นระบบสวัสดิการของประชาชนจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นั้นสำหรับระดับสวัสดิการที่จะได้จากภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชนกลุ่มต่างๆที่ไม่เท่ากัน

Action for Welfare Research and Development Society (2014) ผลการวิจัยพบว่าได้มีโครงการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิการที่มีการปรับปรุงสุขภาพในประเทศนอร์ดิกโดยการหาวิธีการแก้ปัญหาเพื่อสังคมและให้บริการด้านสุขภาพกับประชาชนที่มีคุณภาพสูงเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของฟินแลนด์ เดนมาร์ก ไอซ์แลนด์ ที่ต้องการสร้างสวัสดิการที่จะตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นสำหรับความร่วมมือการวิจัยในเรื่องสุขภาพและสวัสดิการของชาวยุโรป ในมุมมองกว้าง ไม่เพียง แต่การจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์จากการว่างงานหรือด้านศึกษา แต่จะพยายามที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบของประชากรในสังคมและปัจจัยด้านสุขภาพที่จะนำไปสู่การจำแนกประเภทของโรคที่จะนำไปสู่การรักษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการป้องกันโรคที่ดีและระบบสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและผลที่ได้จากการศึกษานั้นจะนำไปพัฒนาเป็นโครงการในด้านสวัสดิการที่ตอบสนองแบบเฉพาะเจาะจงกับประชากรที่มีความแตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ฯลฯ

Mary M. McKay (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Global Social Welfare โดยเป็นการวิจัยประยุกต์ในงานการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ ไปทั่วโลกโดยให้ความสำคัญกับประเทศกำลังพัฒนา ในการเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลกลุ่มครอบครัวและชุมชน ด้านการทำงานเพื่อสังคมระดับโลก ผลการวิจัยพบกว่าในการพัฒนานโยบายสวัสดิการสังคมและการปฏิบัติ ในด้านความเป็นอยู่ของบุคคลกลุ่มครอบครัวและชุมชน ความยากจน การขาดแคลนอาหารและความไม่มั่นคงที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมของสุขภาพ มารดาและเด็กสุขภาพ สุขภาพจิต การติดยาเสพติดโรคและความเจ็บป่วยทางเพศและความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและทรัพยากรทางสังคม การเสริมสร้างการดูแลและการให้บริการ การบาดเจ็บ และการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงคราม ความรุนแรง การเคลื่อนไหวของประชากรและการค้าสงครามและผู้ลี้ภัยอพยพ / ย้ายถิ่น การค้ามนุษย์ เด็กกำพร้า และมีช่องโหว่ เด็ก ๆ ที่มีการเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างบุคคลครอบครัวและชุมชนและรัฐบาล ซึ่งในการจัดสวัสดิการที่มีความซับซ้อนในด้านของความต้องการต่างๆของทั้งประชาชนและชุมชน ที่จะต้องทำตัวชีวิตและมีการประเมินทุกช่วงเวลาหนึ่งเพื่อให้มีข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงโครงการหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาในครั้งต่อไป

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองนั้นสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานโดยเริ่มต้นการวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณก่อน (Quantitative Research) แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นการวิจัยในลักษณะของการศึกษาชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง (Welfare Mix) โดยเป็นการแสวงหาความรู้ที่ได้จากปรากฏการณ์จริงและทำให้ได้ข้อมูลการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการในด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังเป็นงานวิจัยฐานชุมชน (Community-Based Research) ซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองได้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการเลือกพื้นที่วิจัยที่เป็นชุมชนเมืองที่มีการแก้ไขปัญหาชุมชนโดยฐานสวัสดิการ ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นนั้น พบว่า เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนระดับเมืองบางเขนเป็นชุมชนในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนโดยมีภาคีความร่วมมืออันดีแก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นและองค์กรเอกชน ซึ่งแนวทางการทำงานดังกล่าวของชุมชนบางเขนถือว่าเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์การแก้ปัญหาที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการของรัฐได้ นอกจากนั้นยังพบว่าในเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนระดับเมืองบางเขน มีชุมชนบางบัว (หลังกองการภาพ) ที่สามารถเป็นแกนนำในการจัดสวัสดิการชุมชนในเรื่องที่อยู่อาศัยและประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไปเป็นอย่างดีและนำไปสู่การเป็นเครือข่ายที่มีกองทุนด้านสวัสดิการชุมชนมีชุมชนเครือข่ายถึง 36 ชุมชน มีเงินกองทุนจำนวนกว่า 19 ล้านบาท

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้พื้นที่ชุมชนบางบัว (หลังกองการภาพ) และเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนระดับเมืองบางเขนเป็นพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

หลักจากผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยแล้ว จึงได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร (Population)

ประชากร ได้แก่ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตบางเขน ปี พ.ศ.2557 ซึ่งมีประชากร 190,659 คน แบ่งเป็นเพศชาย 92,407 คน และเพศหญิง 98,252 คน โดยมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 92,627 หลังคาเรือนใน 75 ชุมชน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตบางเขนซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนเครือข่ายระดับเมืองบางเขนจำนวน 13 ชุมชน 2,828 ครัวเรือน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ชุมชน ทั้ง 13 แห่ง โดยการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973: 727-729) ในการคำนวณเพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ชุมชน ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ยอมให้มีความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ซึ่งมีรายละเอียดของการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ชุมชนดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน ขนาดของประชากร
 e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม (0.05)

จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ค่าที่คำนวณได้ เท่ากับ 351 ครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ 13 ชุมชน จำนวน 400 ครัวเรือน เพื่อได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ที่มีความถูกต้องมากกว่าโดยแบ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแห่งเพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายและครอบคลุม โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีรายละเอียด แสดงดังตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับที่	รายชื่อชุมชน	ประชากร (ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
1	ชุมชนก้าวหน้า	296	39
2	ชุมชนชายคลองบางบัว	396	52
3	ชุมชนบางบัว(หลังกองการภาพ)	229	38
4	ชุมชนร่วมใจพัฒนาใต้	295	39
5	ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ	459	60

ตารางที่ 2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ลำดับที่	รายชื่อชุมชน	ประชากร (ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
6	ชุมชนร้อยกรอง	229	39
7	ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	387	51
8	ชุมชนรววิวัฒนา	45	5
9	ชุมชนสามัคคีรวมใจ	195	26
10	ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้	68	10
11	ชุมชนบ้านบางเขน	44	5
12	ชุมชนอุทิศนุสรณ์	120	26
13	ชุมชนคลองหลุมไผ่	65	10
รวม		2,828	400

ที่มา: กรุงเทพมหานคร, สำนักงานเขตบางเขน, (2559). “เอกสารสำรวจจำนวนประชากรเขตหลักสี่ ปี 2559,” (เอกสารสำรวจจำนวนครัวเรือนเขตบางเขน ประจำปี สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร).

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในทางเทคนิคที่ใช้การขอความคิดเห็นจากผู้มีประสบการณ์ตรง (Critical Incident Technique) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมทั้งการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ไปทำการติดต่อขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ท่านอื่นๆที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในเวลาต่อมา โดยทุกครั้งที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน (Heterogeneous Group) จำนวน 13 ท่าน ดังตารางที่ 3 (กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05) (สมประสงค์ เสนารัตน์, 2555) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อผู้วิจัยสามารถดำเนินการและควบคุมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้มีชื่อเสียงและภารกิจมากจึงต้องทำด้วยตนเองในทุกขั้นตอนของการติดต่อประสานงาน และผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องของการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยมีหลักเกณฑ์ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีความรู้ ประสบการณ์ ตรงจุดประสงค์ของการศึกษา ตามกรอบแนวความคิด ทฤษฎี (Theoretical Sampling) ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้วิจัยเมื่อได้ทำการวิจัยมาระดับหนึ่ง จะทราบว่าบุคคลประเภทไหนที่เหมาะสมจะถูกคัดเลือกเนื่องจากสามารถพัฒนาหรือทำให้บรรลุไปสู่ทฤษฎีหรือองค์ความรู้ที่แสวงหา ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องกับคลุกคลีและสร้างความสนิทสนมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จนทราบ

ว่าใครที่เหมาะสมเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของงานวิจัยที่ในงานนี้ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องมีรายชื่อดังนี้

ตารางที่ 3 รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ลำดับที่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	ตำแหน่งและประสบการณ์
1	นายประภาส แสงประดับ	ประธานสหกรณ์เคหสถานเพื่อที่อยู่อาศัยคลองบางบัวจำกัด
2	นายวิไลย์ เรืองมา	ประธานชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา
3	นางต้อย พลอยขาว	ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านมั่นคง ชุมชนบางบัว
4	นางสาว ละออง เสือศิริ	ประธานชุมชนอุทิศนุสรณ์
5	นายชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร	ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ
6	นางสาววราภรณ์ ปานะพิพัฒน์	ประธานสหกรณ์บ้านบางเขน
7	นางสาววัชรีย์ เย็นสบาย	ประธานชุมชนคลองหลุมไผ่
8	นางเรียม ดวงกระโทก	ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนร้อยกรอง
9	นายมานพ จงเกษมธรรม	เลขานุการเครือข่ายสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว
10	นายทวาท มาทอง	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนสามัคคีรวมใจ
11	นางสาวสดสิริ วัฒนาพัทธ์	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนบางบัว
12	นายณัฐภัทรธร เนติบันลือฤทธิ์	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ร่วมใจพัฒนาใต้
13	นาย สุชิน แสงศรี	ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรวีพัฒนา
14	พันโท สมชาย จินตประยูร	ประธานกลุ่มออมทรัพย์บางบัวเชิงสะพานไม้
15	นางชูศรี สุขรอด	ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนก้าวหน้า

หน่วยการวิเคราะห์

งานวิจัย “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” นั้นมีหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ชุมชนเป็นหน่วยการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ด้านต่างๆ ในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเพื่อนำไปสู่การรูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัย “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” นั้น สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นประกอบด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) และแบบประเมินรูปแบบ

1.1 แบบสอบถาม

1.1.1 ลักษณะของแบบสอบถาม

การศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อการวิจัยซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกองทุนและหนี้สิน โดยมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการด้านสวัสดิการ 5 มิติ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามประกอบไปด้วยข้อคำถามในมิติต่าง ๆ 5 ด้านดังนี้

1. สวัสดิการด้านการเกิด จำนวน 5 ข้อ
2. สวัสดิการด้านการตาย จำนวน 5 ข้อ
3. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 5 ข้อ
4. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 5 ข้อ
5. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ
6. สวัสดิการด้านการคุ้มครอง จำนวน 5 ข้อ

โดยแบบสอบถามความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยทุกข้อจะมีคำตอบ 2 สภาพ เป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual Response Format) คือ ระดับสวัสดิการที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน และระดับสวัสดิการที่คาดหวังที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (อุทุมพร จามรมาน, 2548)

5 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันมากที่สุดและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันมากและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นมาก

3 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันปานกลางและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันน้อยและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นน้อย

1 หมายถึง ความเป็นจริงที่ตรงกับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุดและสภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถาม ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1981: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย

1. การได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน
2. ประเภทของสวัสดิการที่ประชาชนได้รับ
3. ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานอยู่สามารถจัดสวัสดิการได้

มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด คิดเป็นคะแนน 5 คะแนน

มาก คิดเป็นคะแนน 4 คะแนน

ปานกลาง คิดเป็นคะแนน 3 คะแนน

น้อย คิดเป็นคะแนน 2 คะแนน

น้อยที่สุด คิดเป็นคะแนน 1 คะแนน

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถาม ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1981: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการความต้องการในการจัดสวัสดิการชุมชน ที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่นอกเหนือจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1-3

ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ ผู้วิจัยจะได้รวมคะแนนแบบสอบถามในประเด็น ระดับความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ และจำแนกระดับความต้องการจำเป็นใหม่ ออกเป็น 3 อันตรภาคชั้น โดยใช้สูตรการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น แล้วพบว่า มีข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ ค่าที่เป็นไปได้มากที่สุด (คะแนนสูงสุดตามลิเคิร์ตคือ 5 คะแนน คูณจำนวนข้อ) คือ 140 และค่าที่เป็นไปได้น้อยที่สุดคือ (คะแนนต่ำสุดตามลิเคิร์ตคือ 1 คะแนน คูณจำนวนข้อ) คือ 28 ได้ค่าพิสัยเท่ากับ 112 จำนวนอันตรภาคชั้นที่ต้องการคือ 3 เพราะฉะนั้นได้ค่าความกว้างของอันตรภาคชั้นเท่ากับ 37.34 ได้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลระดับความต้องการจำเป็น ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 102.69 – 140.00	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย 65.35 – 102.68	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 28.00 – 65.34	หมายถึง น้อย

1.2 การสร้างแบบสอบถาม

1.2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ที่ทำการวิจัย

1.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนความถูกต้องของภาษาและนำมาปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปเก็บข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย

1.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

เนื่องจากการสร้างเครื่องมือในการศึกษาซึ่งได้มาจากการค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนั้นเพื่อความถูกต้องผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการตรวจสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) ซึ่งดูจากความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และภาษา โดยการพิจารณาจากนิยามเชิงทฤษฎีและนิยามศัพท์เฉพาะ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์

ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาความเป็นปรนัย (Objectivity) ในความชัดเจนของข้อความและคำตอบว่าเข้าใจตรงกันหรือไม่ ซึ่งในการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ใช้การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (Hemphill and Westie, 1950: 325-342) ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

- + 1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
 - 0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
 - 1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อความไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- ก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง โดยการหาค่า IOC นั้นผู้วิจัยได้นำไป

ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1. ดร. ศศิธร ศรีพรหม
2. ดร.เบญจมาภรณ์ เสนารัตน์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรกฤทธิ์ บัวเวช
4. ดร.สิริยา รัตนช่วย
5. ดร.อัจฉรา ชลายนาวิน

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อความที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน

การประเมินรูปแบบที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาโดยเฉพาะโดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คิดเป็นคะแนน	5 คะแนน
มาก	คิดเป็นคะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	คิดเป็นคะแนน	3 คะแนน
น้อย	คิดเป็นคะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	คิดเป็นคะแนน	1 คะแนน

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อความ ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1981: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือการวิจัย (Reliability Analysis)

การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Pre-Test) จำนวน 50 ชุด กับชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง และได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามซึ่งปรากฏผลว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.948 โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ

α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n คือ จำนวนข้อของแบบทดสอบ

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของแบบทดสอบรายข้อ

s_t^2 คือ ความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

ตามที่ (jump, 1978) ได้เสนอแนะเป็นเกณฑ์การยอมรับไว้ดังนี้

ค่า Cronbach's Alpha มากกว่าและเท่ากับ 0.7 สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research)

ค่า Cronbach's Alpha มากกว่าและเท่ากับ 0.8 สำหรับงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research)

ค่า Cronbach's Alpha มากกว่าและเท่ากับ 0.9 สำหรับการตัดสินใจ (Important Research)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” นั้นผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งประกอบไปด้วย

2.1.1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

ในการศึกษาครั้งนี้เริ่มจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อมูลที่ถูกต้องในเบื้องต้นและสามารถนำไปวิเคราะห์ตีความข้อมูลต่างๆ โดยแหล่งข้อมูลนั้นได้แก่ เอกสารของชุมชน เอกสารสำคัญทางราชการ เอกสารรายงานการวิจัย วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนสิ่งพิมพ์อื่นๆ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย ทั้งนี้การการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร

(Documentary Analysis) นั้นสามารถฉายภาพของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้และทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆซึ่งจะนำไปสู่การทำวิจัยได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.1.2 การสังเกต (Observation)

ผู้วิจัยใช้การสังเกตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยโดยใช้การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในการมีส่วนร่วมของกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกขณะเดียวกันจะซักถามและจดบันทึกข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติม

2.1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์จะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำหรือความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ทำให้ทราบลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพ ทักษะ ค่านิยม และอื่น ๆ จากการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมออกมาระหว่างการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้เกิดความชัดเจน รวมทั้งการสัมภาษณ์อย่างไม่มีการโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยไม่ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีขอบเขตของคำถามที่แน่นอน มีเพียงแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) กว้างๆ ซึ่งสร้างขึ้นเป็นประเด็นหรือหัวข้อในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ

2.1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) นั้นผู้วิจัยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ทั้ง ประกอบไปด้วย ตัวแทนภาครัฐและผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 14 ท่าน มาร่วมกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.1.5 การจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ในการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ครั้งนี้ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสวัสดิการชุมชน สวัสดิการชุมชนเมือง สวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการที่ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความเห็นและข้อเสนอแนะรวมถึงเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ ตลอดจนให้การรับรองรูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

2.2 การสร้างเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเช่น แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองมากำหนดโครงสร้างและประเด็นต่างๆ โดยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2.3 สร้างเครื่องมือวิจัยตามโครงสร้างและประเด็นที่กำหนด นำเครื่องมือที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.2.4 นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่กำหนด

2.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการทำวิจัยเป็นอย่างยิ่งดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อนำไปมอบให้กับบุคคล หน่วยงานและชุมชนที่จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือแต่ละประเภท

ขั้นตอนที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูลจากบุคคล หน่วยงานและชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Steps in Research)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ในการศึกษาความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองของประชาชนนั้นผู้วิจัยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตบางเขนซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนเครือข่ายระดับเมืองบางเขนจำนวน 13 ชุมชน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถจำนวน 13 คน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นของสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อหาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนจากการทดสอบทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ผู้วิจัยศึกษาชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง จำนวน 13 ชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกิจกรรม ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่มีความรู้

ความสามารถ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยเงื่อนไข กิจกรรม ใน
จัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง และการนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณในขั้นตอนที่ 1
และ 2 มาประกอบการวิเคราะห์ และสร้างเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับ
เมือง

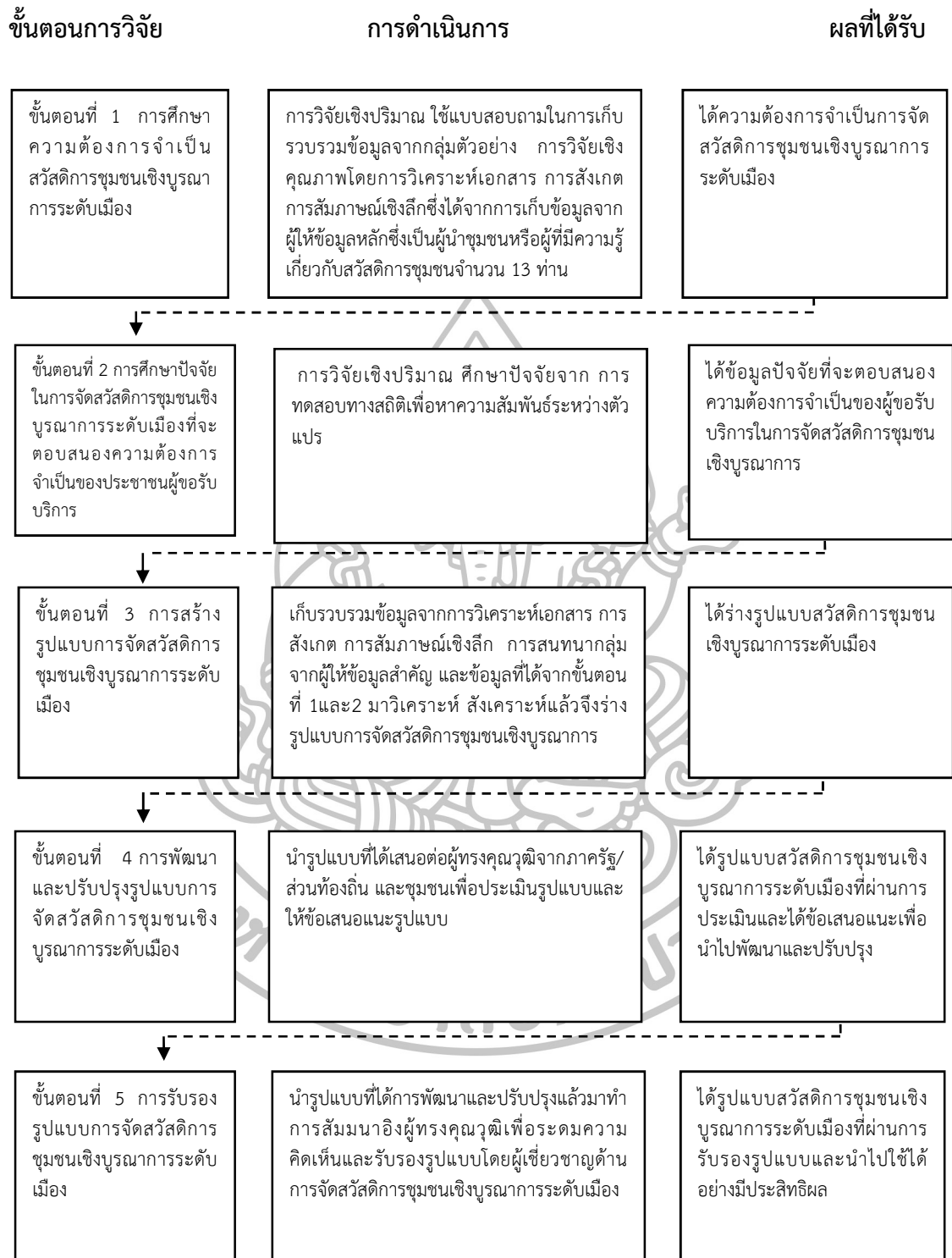
เมื่อได้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ/
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้ง ตัวแทนภาครัฐ/ท้องถิ่น และตัวแทนชุมชน จำนวน 5 ท่านทำการประเมิน
รูปแบบ โดยให้คะแนนเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบประเมิน (IOC) เมื่อตรวจสอบแล้ว
ผู้วิจัยทำการปรับปรุงรูปแบบต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับ
เมืองแล้ว ผู้วิจัยนำรูปแบบที่ได้เข้าสู่อการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ
ด้านสวัสดิการ สวัสดิการชุมชนเมือง ผู้นำชุมชน จำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการ
ชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง โดยคำนึงความถูกต้อง ความครอบคลุม ความมีประสิทธิภาพ ความ
เป็นไปได้ในการนำไปใช้และความเหมาะสมของรูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง
หลังจากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบที่ได้การรับรองไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบสวัสดิการชุมชนเชิง
บูรณาการระดับเมืองเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการนำไปใช้งานจริง

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Steps in Research) ทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้วิจัยจึงขอสรุปเป็น
ภาพขั้นตอนดังแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Steps in Research)

การจัดกระทำข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” นั้นผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว โดยเลือกเอาแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์มาจัดระเบียบข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ในส่วนของกรวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยซึ่งวิธีการทางสถิติที่นำมาใช้ได้แก่

1.2.1 การจัดตำแหน่งเปรียบเทียบ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)

1.2.2 การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และการแจกแจงความถี่ โดยการหาอันตรภาคชั้น โดยใช้สูตร

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{พิสัย}}{\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้นที่ต้องการ}}$$

พิสัย คือ ค่าสูงสุด - ค่าต่ำสุด

1.2.3 การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Tendency) ได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

1.2.4 การวัดการกระจาย (Measure of Variation) ได้แก่ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2.5 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548: 279)

$$PNI_{Modified} = (I-D) / D$$

I คือ คะแนนสภาพที่คาดหวัง

D คือ คะแนนสภาพที่เป็นอยู่จริง

1.3 หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาสรุปข้อมูลและอภิปรายผลเพื่อนำเสนอแนวทาง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง”ต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสนทนากลุ่มและ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาแยกไว้เป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Pattern Matching) พร้อมทั้งใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Valid and Reliable)

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้ทำการศึกษาชุมชนในเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานครโดยเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับเขตบางเขนจำนวน 13 ชุมชนรวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ หรืออื่นๆ นำมาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์เชื่อมโยงตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อให้สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยจะแบ่งเป็นบทต่อไป

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน ผู้รับบริการอย่างทั่วถึง และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้ง 5 ขั้นตอน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนทั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตอบโจทย์การวิจัยโดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตบางเขนซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนเครือข่ายระดับเมืองบางเขนจำนวน 13 ชุมชน 3,305 ครอบครัว ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ชุมชน ทั้ง 13 แห่ง โดยการใช้สูตรของยามานะ (Yamanee, 1973: 727-729) ในการคำนวณเพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ชุมชน ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ยอมให้มีความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 โดยข้อมูลโดยสรุปของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ ระดับความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยการศึกษาตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว สถานภาพในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	154	38.5
หญิง	246	61.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.5 เป็นเพศหญิง และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.5 เป็นเพศชาย

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 34 ปี	40	11.4
35 - 49 ปี	152	43.3
50 - 63 ปี	159	45.3
ไม่ตอบ	49	100.0
รวม	351	

จากตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 45.3 มีอายุอยู่ในช่วง 50 - 63 ปี รองลงมาร้อยละ 43.3 อายุ 35 - 49 ปี และมีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 11.4 ที่มีอายุ 20 - 34 ปี

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	15	3.8
ประถมศึกษา	198	49.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	72	18.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	33	8.3
อนุปริญญา	38	9.5
ปริญญาตรี	37	9.3
สูงกว่าปริญญาตรี	7	1.8
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 49.5 มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 18.0

มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.5 มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับอนุปริญญา ร้อยละ 9.3 ปริญญาตรี ร้อยละ 8.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 3.8 ไม่ได้รับการศึกษา และมีเพียงร้อยละ 1.8 ที่มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	16	4.0
นักเรียน นักศึกษา	5	1.3
ธุรกิจส่วนตัว	20	5.0
รับจ้างทั่วไป	119	29.8
ค้าขาย	66	16.5
เกษตรกร	1	0.3
พ่อบ้าน แม่บ้าน	34	8.5
พนักงานเอกชน	74	18.5
รับราชการ	16	4.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	19	4.8
ลูกจ้างของรัฐ	28	7.0
อื่นๆ	2	0.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 29.8 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 18.5 ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน และมีเพียงร้อยละ 0.3 ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	37	9.3
5,000-15,000 บาท	126	31.5
15,001-25,000 บาท	138	34.5
25,001-35,000 บาท	68	17.0
35,000-45,000 บาท	25	6.3
45,000 บาทขึ้นไป	6	1.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 34.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001 - 25,000 บาท รองลงมาร้อยละ 31.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000 - 15,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 1.5 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 45,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลสถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าบ้าน	229	57.3
ผู้อยู่อาศัย	167	41.8
อื่นๆ	4	1.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 57.3 เป็นเจ้าบ้าน และร้อยละ 41.8 เป็นผู้อยู่อาศัย

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1-3 คน	129	32.25
4-6 คน	236	59
7-9 คน	32	8
10 คนขึ้นไป	3	0.75
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 59.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 32.3 มีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน และมีเพียงร้อยละ 0.8 ที่มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 10 คนขึ้นไป

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เป็นสมาชิก	25	6.4
เป็นสมาชิก	367	93.6
ไม่ตอบ	8	100.0
รวม	400	

จากตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93.6 เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.4 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก กองทุนสวัสดิการชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1-6 ปี	179	51.9
7-13 ปี	162	47.0
14-19 ปี	4	1.2
ไม่ตอบ	55	100.0
รวม	400	

จากตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93.6 เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.4 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้น ร้อยละ 51.0 เป็นสมาชิกมาแล้ว 1-6 ปี รองลงมาร้อยละ 47.0 เป็นสมาชิกมาแล้ว 7-13 ปี และมีเพียงร้อยละ 1.2 ที่เป็นสมาชิกมาแล้ว 14-19 ปี

1.2 ความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ

ในประเด็นเรื่องความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ อันได้แก่ สวัสดิการด้านการเกิด สวัสดิการด้านการเสียชีวิต สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม และ สวัสดิการด้านการกู้ยืม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสามส่วน ได้แก่ สวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน 3 อันดับแรก สวัสดิการที่คาดหวังว่าจะได้รับในอนาคต 3 อันดับแรกเช่นกัน และทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องความเหมาะสมของสวัสดิการด้านต่างๆ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ผลการศึกษาพบว่า

สวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน พบว่า สวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบันที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุด 3 ลำดับ เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง คือสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ 32.9 และลำดับที่สามคือสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 42.8 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนร้อยละของสวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน

สวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
อันดับ 1		
สวัสดิการด้านการเกิด	30	8.0
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	36	9.6
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	60	16.0
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	142	37.8
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	22	5.9
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	86	22.9
ไม่ตอบ	24	100.0
รวม	400	
อันดับ 2		
สวัสดิการด้านการเกิด	12	4.3
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	19	6.9
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	91	32.9
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	66	23.8
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	88	31.8
ไม่ตอบ	24	100
รวม	301	
อันดับ 3		
สวัสดิการด้านการเกิด	8	4.1
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	41	21.1
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	83	42.8
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	60	30.9
ไม่ตอบ	216	100
รวม	376	

สวัสดิการที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต พบว่า สวัสดิการที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุด 3 ลำดับ เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่หนึ่งคือสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาคือสวัสดิการด้านสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 29.0 และลำดับที่สามคือ สวัสดิการด้านการเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 37.2 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนร้อยละของสวัสดิการที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต

สวัสดิการที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต	จำนวน	ร้อยละ
อันดับ 1		
สวัสดิการด้านการเกิด	23	5.8
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	45	11.4
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	52	13.2
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	193	49.0
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	19	4.8
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	60	15.2
ไม่ตอบ	6	100.0
รวม	400	
อันดับ 2		
สวัสดิการด้านการเกิด	8	2.6
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	58	18.7
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	90	29.0
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	69	22.3
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	83	26.8
ไม่ตอบ	6	100.0
รวม	316	
อันดับ 3		
สวัสดิการด้านการเกิด	9	3.6
สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	92	37.2
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	29	31.6
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	65	26.3
ไม่ตอบ	7	100.0
รวม	254	

2. ความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

2.1 ภาพรวมของความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการทั้ง 6 มิติ ได้แก่ สวัสดิการด้านการเกิด สวัสดิการด้านการตาย สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการด้านการกุศล เพื่อหาลำดับความสำคัญอย่างน้อย 3 ลำดับโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI Modified)

ผลการศึกษาพบว่าความต้องการจำเป็นของประชาชนลำดับที่ 1 ได้แก่ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.82 ลำดับที่ 2 ได้แก่ สวัสดิการด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกุศล โดยมีค่า PNI เท่ากันอยู่ที่ 0.78 และลำดับที่ 3 ได้แก่ สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.60 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

สวัสดิการ	ในปัจจุบัน		ที่คาดหวังในอนาคต		PNI	ลำดับที่
	X	S.D.	X	S.D.		
ด้านการเกิด	2.99	1.167	4.65	0.833	0.56	4
ด้านการเสียชีวิต	2.59	0.980	4.61	0.791	0.78	2
ด้านสุขภาพอนามัย	2.96	1.031	4.61	0.828	0.56	4
ด้านที่อยู่อาศัย	2.45	0.952	4.46	0.800	0.82	1
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.87	1.012	4.58	0.828	0.60	3
ด้านการกุศล	2.64	1.216	4.69	0.769	0.78	2

2.2 ความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการทั้ง 6 มิติ โดยการจำแนกประเด็นรายข้อ ได้แก่ สวัสดิการด้านการเกิด จำนวน 5 ข้อ สวัสดิการด้านการตาย จำนวน 5 ข้อ สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 5 ข้อ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 4 ข้อ สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ข้อ และ สวัสดิการด้านการกุศล จำนวน 5 ข้อ โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI Modified)

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อพบว่า จากผลการศึกษาภาพรวมของความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง (ตารางที่ 15) ความต้องการจำเป็นของประชาชนลำดับที่ 1 ได้แก่ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เมื่อจำแนกรายข้อแล้วพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือประเด็นที่ว่า มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของท่านมากน้อยเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.75 ส่วนลำดับที่ 2 ได้แก่ การจัดการด้านออมทรัพย์เพื่อที่

อยู่อาศัยในชุมชนของท่านเหมาะสมเพียงใด มีการจัดการเรื่องสิทธิของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเหมาะสมเพียงใด และชุมชนมีการร่วมวางผังในเรื่องที่อยู่อาศัยของชุมชนเพียงใด โดยมีค่า PNI เท่ากันที่ 0.66 (ตารางที่ 16)

ส่วนความต้องการจำเป็นของประชาชนในภาพรวมลำดับที่ 2 ได้แก่ สวัสดิการด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกู้ยืม เมื่อจำแนกรายข้อแล้วพบว่า

สวัสดิการด้านการเสียชีวิต ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือประเด็นที่ว่า ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสมเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.95 ลำดับที่ 2 คือประเด็นที่ว่า การช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายการจัดการศพเหมาะสมเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.93 และลำดับที่ 3 คือประเด็นที่ว่า มีกองทุนฌาปนกิจชุมชนเหมาะสมเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.86 ดังตารางที่ 16

สวัสดิการด้านการกู้ยืมประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือประเด็นที่ว่า ชุมชนมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอมากน้อยเพียงใด และการเข้ามาช่วยเหลือของรัฐในการเข้ามาช่วยเหลือการกู้เงินของชุมชนมากน้อยเพียงใด โดยมีค่า PNI เท่ากันที่ 0.74 ลำดับที่ 2 คือประเด็นที่ว่า ชุมชนมีเครือข่ายด้านการเงินที่ดีมากน้อยเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.73 และลำดับที่ 3 คือประเด็นที่ว่า ชุมชนมีการดำเนินการเพื่อกู้ยืมเหมาะสมเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.72 ดังตารางที่ 16

ความต้องการจำเป็นของประชาชนในภาพรวมลำดับที่ 3 ได้แก่ สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อจำแนกรายข้อแล้วพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือประเด็นที่ว่า ชุมชนมีระบบบริการจัดเก็บขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลองมากน้อยเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.67 ลำดับที่ 2 คือประเด็นที่ว่า มีพื้นที่สาธารณะของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆเหมาะสมเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.64 และลำดับที่ 3 คือประเด็นที่ว่า มีระบบสาธารณสุขที่ครอบคลุมที่ครบถ้วน สมบูรณ์มากน้อยเพียงใด โดยมีค่า PNI อยู่ที่ 0.62 ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ

ความต้องการจำเป็น	ในปัจจุบัน		ที่คาดหวังในอนาคต		PNI	ลำดับที่
	X	S.D.	X	S.D.		
สวัสดิการด้านการเกิด						
1. ช่วงตั้งครรภ์แม่ที่อุ้มท้องได้รับบริการโภชนาการครบถ้วนทั้งแม่และเด็กอย่างเหมาะสมเพียงใด	2.8	1.008	4.45	0.839	0.59	3

ตารางที่ 16 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ (ต่อ)

ความต้องการจำเป็น	ในปัจจุบัน		ที่คาดหวังในอนาคต		PNI	ลำดับที่
	X	S.D.	X	S.D.		
2. ได้รับบริการการคลอดบุตรอย่างถูกต้องหลักทางการแพทย์แผนปัจจุบันโดยสะดวกและปลอดภัยเพียงพอ	3.01	1.103	4.62	0.835	0.53	5
3. เมื่อมีการคลอดบุตรได้รับเงินช่วยเหลือเหมาะสมเพียงพอ	2.34	1.015	4.62	0.832	0.97	1
4. มีศูนย์เด็กเล็กที่ให้บริการอย่างครบถ้วนทั้งด้านโภชนา การพัฒนาด้านอื่นๆเพียงพอ	2.62	1.044	4.54	0.855	0.73	2
5. เด็กได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมเพียงพอ	2.98	1.084	4.65	0.793	0.56	4
สวัสดิการด้านการตาย						
6. การช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายการจัดการศพเหมาะสมเพียงพอ	2.38	0.979	4.6	0.819	0.93	2
7. ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสมเพียงพอ	2.38	0.963	4.63	0.803	0.95	1
8. มีกองทุนฌาปนกิจชุมชนเหมาะสมเพียงพอ	2.47	1.022	4.6	0.817	0.86	3
9. ชุมชนมีสถานที่ในการจัดการศพเหมาะสมเพียงพอ	2.72	1.042	4.48	0.843	0.65	5
10. ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการจัดงานศพเพียงพอ	2.61	1.052	4.42	0.843	0.69	4
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย						
11. การรักษาพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเหมาะสมเพียงพอ	3.01	1.111	4.67	0.785	0.55	4
12. มีสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านเหมาะสมเพียงพอ	3.03	1.191	4.63	0.813	0.53	5

ตารางที่ 16 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ (ต่อ)

ความต้องการจำเป็น	ในปัจจุบัน		ที่คาดหวังในอนาคต		PNI	ลำดับที่
	X	S.D.	X	S.D.		
13. มีการตรวจเยี่ยมและให้คำปรึกษาปัญหาด้านสุขภาพ โดยนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาน้อยเพียงใด	2.78	1.129	4.51	0.844	0.62	3
14. สิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชนมีความปลอดภัยต่อสุขภาพของท่านเพียงใด	2.74	1.075	4.57	0.82	0.67	2
15. กรณีเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาลท่านได้รับเงินชดเชยเหมาะสมเพียงใด	2.23	1.069	4.68	0.788	1.10	1
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย						
16. มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของท่านมากน้อยเพียงใด	2.74	1.11	4.79	0.509	0.75	1
17. การจัดการด้านออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยในชุมชนของท่านเหมาะสมเพียงใด	2.88	1.057	4.77	0.521	0.66	2
18. มีการจัดการเรื่องสิทธิของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเหมาะสมเพียงใด	2.84	1.135	4.72	0.542	0.66	2
19. ชุมชนมีการร่วมวางผังในเรื่องที่อยู่อาศัยของชุมชนเพียงใด	2.81	1.121	4.67	0.573	0.66	2
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน						
20. มีกิจกรรมร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดสะอาดชุมชน มากน้อยเพียงใด	2.91	1.009	4.64	0.606	0.59	4
21. มีระบบสาธารณสุขโรคที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด	2.92	1.03	4.74	0.578	0.62	3
22. มีพื้นที่สาธารณะของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆเหมาะสมเพียงใด	2.81	1.05	4.62	0.614	0.64	2
23. ชุมชนมีระบบบริการจัดเก็บขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลองมากน้อยเพียงใด	2.84	1.043	4.73	0.559	0.67	1

ตารางที่ 16 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยการจำแนกรายข้อ (ต่อ)

ความต้องการจำเป็น	ในปัจจุบัน		ที่คาดหวังในอนาคต		PNI	ลำดับที่
	X	S.D.	X	S.D.		
สวัสดิการด้านการกู้ยืม						
24. ชุมชนมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอมากน้อยเพียงใด	2.68	1.103	4.67	0.649	0.74	1
25. ชุมชนมีการดำเนินการเพื่อกู้ยืมเหมาะสมเพียงใด	2.73	1.102	4.7	0.628	0.72	3
26. การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ชุมชนกำหนดมีความเหมาะสมเพียงใด	2.86	1.199	4.74	0.667	0.66	4
27. ชุมชนมีเครือข่ายด้านการเงินที่ดีมากน้อยเพียงใด	2.66	1.087	4.6	0.633	0.73	2
28. การเข้ามาช่วยเหลือของรัฐในการเข้ามาช่วยเหลือการกู้เงินของชุมชนมากน้อยเพียงใด	2.64	1.084	4.6	0.626	0.74	1

3. ปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

การศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 11 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลการทดสอบทางสถิติพบว่า

3.1 เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างไร

H_0 : เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: p = 0$

H_1 : เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: p \neq 0$

ตารางที่ 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ
อย่างทั่วถึง

เพศ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ชาย	13.9	54.3	31.8	100.0
หญิง	17.1	62.4	20.4	100.0

Significant = 0.038

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 6.548

แปลความหมาย

จากตารางที่ 17 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย เพศกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 6.548 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.2 อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ
อย่างทั่วถึง

อายุ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
20 – 34 ปี	22.5	57.5	20.0	100.0
35 – 49 ปี	19.1	56.6	24.3	100.0
50 - 63 ปี	13.3	57.6	29.1	100.0

Significant = 0.446

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 3.711

แปลความหมาย

จากตารางที่ 18 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย อายุกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 3.711 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.446 ซึ่งมากกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H_0 และปฏิเสธ สมมติฐาน H_1 สรุปว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.3 การศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : การศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 19 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การศึกษา	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้รับการศึกษา	13.3	26.7	60.0	100.0
ประถมศึกษา	16.2	62.4	21.3	100.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	24.3	51.4	24.3	100.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9.1	66.7	24.2	100.0
อนุปริญญา	2.7	67.6	29.7	100.0
ปริญญาตรี	21.6	62.2	16.2	100.0
สูงกว่าปริญญาตรี	0.0	28.6	71.4	100.0

Significant = 0.001

Cells Count less than 5 = 18.9%

Pearson Chi-Square = 31.799

แปลความหมาย

จากตารางที่ 19 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การศึกษากับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 31.799 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.001 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และ ยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.4 อาชีพมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : อาชีพมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

อาชีพ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	6.3	37.5	56.3	100.0
นักเรียน นักศึกษา	0.0	50.0	50.0	100.0
ธุรกิจส่วนตัว	5.0	85.0	10.0	100.0
รับจ้างทั่วไป	13.7	56.4	29.9	100.0
ค้าขาย	18.2	65.2	16.7	100.0
เกษตรกร	100.0	0.0	0.0	100.0
พ่อบ้าน แม่บ้าน	23.5	61.8	14.7	100.0
พนักงานเอกชน	21.9	56.2	21.9	100.0
รับราชการ	31.3	43.8	25.0	100.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5.3	63.2	31.6	100.0
ลูกจ้างของรัฐ	3.6	67.9	28.6	100.0
อื่นๆ	50.0	50.0	0.0	100.0

Significant = 0.011

Cells Count less than 5 = 19.98%

Pearson Chi-Square = 39.885

แปลความหมาย

จากตารางที่ 20 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย อาชีพกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 39.885 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.011 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และ ยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.5 รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับ

บริการ

H_0 : รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ
อย่างทั่วถึง

รายได้	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
น้อยกว่า 5,000 บาท	5.6	58.3	36.1	100.0
5,000-15,000 บาท	13.0	53.7	33.3	100.0
15,001-25,000 บาท	15.2	59.4	25.4	100.0
25,001-35,000 บาท	22.1	69.1	8.8	100.0
35,000-45,000 บาท	32.0	56.0	12.0	100.0
45,000 บาทขึ้นไป	16.7	83.3	0.0	100.0

Significant = 0.003

Cells Count less than 5 = 22.2%

Pearson Chi-Square = 26.862

แปลความหมาย

จากตารางที่ 21 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย รายได้กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 26.862 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.003 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) อย่างไรก็ตามพบว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละ Cell ที่น้อยกว่าและเท่ากับ 5 มีจำนวนร้อยละ 22.2 ซึ่งมากกว่าค่าที่กำหนดไว้คือร้อยละ 20 ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการคำนวณ เพราะฉะนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 และ ปฏิเสธสมมติฐาน H_1 สรุปว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.6 สถานภาพในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชน

ผู้ขอรับบริการ

H_0 : สถานภาพในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชน

ผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : สถานภาพในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชน
ผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 22 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพในครัวเรือนกับความต้องการจำเป็นของประชาชน
ผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

สถานภาพใน ครัวเรือน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
เจ้าบ้าน	19.4	55.5	25.1	100.0
ผู้อยู่อาศัย	11.5	64.2	24.2	100.0
อื่นๆ	0.0	75.0	25.0	100.0

Significant = 0.216

Cells Count less than 5 = 33.3%

Pearson Chi-Square = 5.786

แปลความหมาย

จากตารางที่ 22 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย สถานภาพในครัวเรือน
กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square
เท่ากับ 5.786 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.216 ซึ่งมากกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05)
เพราะฉะนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H_0 และปฏิเสธ สมมติฐาน H_1 สรุปว่า สถานภาพในครัวเรือนไม่มี
ความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชน
ผู้ขอรับบริการ

H_0 : จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของ
ประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชน

ผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 23 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
1-3 คน	22.7	56.3	21.1	100.0
4-6 คน	12.3	61.9	25.8	100.0
7-9 คน	17.2	55.2	27.6	100.0
10 คนขึ้นไป	0.0	33.3	66.7	100.0

Significant = 0.123

Cells Count less than 5 = 33.3%

Pearson Chi-Square = 10.034

แปลความหมาย

จากตารางที่ 23 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 10.034 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.123 ซึ่งมากกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H_0 และปฏิเสธ สมมติฐาน H_1 สรุปว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.8 สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: p = 0$

H_1 : สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: p \neq 0$

ตารางที่ 24 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

สวัสดิการ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
สวัสดิการด้านการเกิด	3.3	73.3	23.3	100.0
สวัสดิการด้านการตาย	0.0	22.2	77.8	100.0
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	11.7	61.7	26.7	100.0

ตารางที่ 24 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง (ต่อ)

สวัสดิการ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	19.7	75.4	4.9	100.0
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	13.6	68.2	18.2	100.0
สวัสดิการด้านการกู้ยืม	28.5	47.0	28.5	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 16.7%

Pearson Chi-Square = 102.917

แปลความหมาย

จากตารางที่ 24 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่ามีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 102.917 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และ ยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.9 สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 25 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

สวัสดิการ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
สวัสดิการด้านการเกิด	9.1	50.0	40.9	100.0
สวัสดิการด้านการตาย	6.7	33.3	60.0	100.0
สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	13.5	75.0	11.5	100.0

ตารางที่ 25 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง (ต่อ)

สวัสดิการ	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	21.6	55.8	22.6	100.0
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	15.8	73.7	10.5	100.0
สวัสดิการด้านการกักขัง	10.0	76.7	13.3	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 28.6%

Pearson Chi-Square = 56.063

แปลความหมาย

จากตารางที่ 25 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่ามีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 56.063 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) อย่างไรก็ตามพบว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละ Cell ที่น้อยกว่าและเท่ากับ 5 มีจำนวนร้อยละ 28.6 ซึ่งมากกว่าค่าที่กำหนดไว้คือร้อยละ 20 ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการคำนวณ เพราะฉะนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 และ ปฏิเสธสมมติฐาน H_1 สรุปว่าสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.10 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

1. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิด มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิด ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิดมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 26 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิดกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	0.0	48.3	51.7	100.0
ได้	18.7	61.4	19.9	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 32.713

แปลความหมาย

จากตารางที่ 26 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิด กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 32.713 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเกิดมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

2. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตาย มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตายไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตายมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 27 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตายกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	5.0	35.0	60.0	100.0
ได้	17.2	62.3	20.6	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 30.621

แปลความหมาย

จากตารางที่ 27 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตาย กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่าPearson Chi-Square เท่ากับ 30.621 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการตายมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	25.8	61.9	12.3	100.0
ได้	9.6	57.9	32.5	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 31.510

แปลความหมาย

จากตารางที่ 28 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่าPearson Chi-Square เท่ากับ 31.510 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพอนามัยมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

4. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 29 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	21.6	67.6	10.8	100.0
ได้	9.9	50.8	39.3	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 45.654

แปลความหมาย

จากตารางที่ 29 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 45.654 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

5. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 30 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้าน
สิ่งแวดล้อมกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	27.9	57.4	14.7	100.0
ได้	10.2	60.5	29.3	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 24.854

แปลความหมาย

จากตารางที่ 30 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 24.854 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

6. การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืม มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

H_0 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_0: \rho = 0$

H_1 : การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืมมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$H_1: \rho \neq 0$

ตารางที่ 31 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการ
กู้ยืมกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

การได้รับความช่วยเหลือจาก กองทุนสวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ไม่ได้	24.4	69.2	6.4	100.0
ได้	9.4	52.0	38.6	100.0

Significant = 0.000

Cells Count less than 5 = 0%

Pearson Chi-Square = 59.434

แปลความหมาย

จากตารางที่ 31 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืมกับความต้องการจำเป็นของประชาชน ผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง พบว่า มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 59.434 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และ ยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการกู้ยืมมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

3.11 ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

H_0 : ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_0: \rho = 0$$

H_1 : ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความสัมพันธ์กับความ ต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

$$H_1: \rho \neq 0$$

ตารางที่ 32 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนกับความ ต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง

ระดับความคิดเห็นต่อกองทุน สวัสดิการชุมชน	ระดับความต้องการจำเป็น			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
มาก	42.5	55.8	1.8	100.0
ปานกลาง	6.1	67.3	26.5	100.0
น้อย	0.0	16.2	83.8	100.0

Significant = 0.032

Cells Count less than 5 = 0.0%

Pearson Correlation = 0.573

แปลความหมาย

จากตารางที่ 32 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ พบว่า มีค่า Pearson Correlation เท่ากับ 0.573 และค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.032 ซึ่งน้อยกว่านัยยะสำคัญที่กำหนดไว้ (0.05) เพราะฉะนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และ ยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ

กล่าวโดยสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาแล้วนั้น

1. ความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองพบว่า

ความต้องการจำเป็นของประชาชนลำดับที่ 1 ได้แก่ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย
ความต้องการจำเป็นของประชาชนลำดับที่ 2 ได้แก่ สวัสดิการด้านการเสียชีวิตและสวัสดิการด้านการกู้ยืม

ความต้องการจำเป็นของประชาชนลำดับที่ 3 ได้แก่ สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึงจากการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติของตัวแปรทั้ง 11 ตัวแล้ว พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ 6 ตัวแปร ได้แก่

2.1 ปัจจัยเรื่องเพศ

2.2 ปัจจัยเรื่องระดับการศึกษา

2.3 ปัจจัยเรื่องอาชีพ

2.4 ปัจจัยเรื่องสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1

2.5 ปัจจัยเรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านการเกิด การตาย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการกู้ยืม

2.6 ปัจจัยเรื่องระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้างต้นจะเห็นว่าความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง มีความต้องการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยเป็นอันดับแรก โดยกิจกรรมสวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีแล้ว คือ การจัดการด้านออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ประชาชนมีความต้องการสวัสดิการที่ความคาดหวังในอนาคตคือ ต้องการมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย รองลงมาความต้องการสวัสดิการด้านเสียชีวิต ซึ่งในปัจจุบันชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการจัดงานศพ และหวังว่าในอนาคตครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสม อันดับต่อมาสวัสดิการด้านการกู้ยืม ชุมชนต้องการสวัสดิการเรื่องการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ชุมชนกำหนดมีความเหมาะสม และสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อมมีระบบสาธารณสุขที่ครบถ้วน ถัดมาสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ชุมชนมีสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านเหมาะสม แต่หวังว่าในกรณีเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาลจะได้รับเงินชดเชยเหมาะสม และสวัสดิการด้านการเกิด ชุมชนได้รับสวัสดิการที่มีอยู่เรื่องการคลอดบุตรได้รับเงินช่วยเหลือเหมาะสมแล้ว อย่างไรก็ตามคาดหวังสวัสดิการที่จะได้รับในอนาคตคือเด็กได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมโดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการจำเป็นของประชาชนในชุมชนเมือง นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคล เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านแล้ว ปัจจัยเรื่องสวัสดิการที่มีความจำเป็นมากที่สุด และปัจจัยเรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับ

ความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการในชุมชนเมือง ดังนั้นเมื่อผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงบางประการที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติและพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาเสาะหาจากปรากฏการณ์จริงในเครือข่ายชุมชนระดับเมืองบางเขนโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนในช่วงริเริ่ม (พ.ศ.2535-2547)

1.1 ที่มาและจุดเริ่มต้นสวัสดิการชุมชน

เมื่อครั้งนายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร พ.ศ.2535 แล้วเผชิญกับสภาพปัญหาการขยายตัวของเมืองในเขตบางเขน มีประชาชนบางส่วนรุกล้ำพื้นที่ของรัฐในการสร้างที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองในเขตบางเขน จนกลายเป็นชุมชนแออัด มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นและไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณที่อยู่อาศัยและคูคลอง จนก่อให้เกิดปัญหาขยะ ปัญหาคูคลองสกปรก มีกลิ่นเน่าเสีย และการสัญจรไปมาทางน้ำไม่สะดวก จึงได้มีนโยบายการจัดการที่อยู่อาศัย โดยใช้วิธีการสร้างที่อยู่อาศัยชุมชนที่รุกล้ำพื้นที่ริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมของเมือง ชุมชนต่างๆ ริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร จึงรวมตัวจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคูคลอง 9 สายคลอง ประกอบด้วย คลองเปรม คลองสว่าง คลองหัวลำโพง คลองโอง่าง คลองลำสนุน คลองลาดพร้าว คลองบางบัว คลองบางเขน และคลองทุ่ง มีวัตถุประสงค์การก่อตั้งเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนดูแลรักษาคูคลองและสิ่งแวดล้อมให้สะอาด อีกนัยยะหนึ่งก็เพื่อสร้างให้เห็นถึงพลังเครือข่ายชุมชนไม่ใหหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดการไล่อื้อที่พังกาอาศัยของตนเองและชุมชน

ก่อนที่เราจะมีสวัสดิการ เครือข่ายก่อตัวมาทำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาก่อน มีคณะกรรมการที่ทำเรื่องนี้มาทำจนถึงปี 2545-2546 ก็มีโครงการบ้านมั่นคง เราก็ทำโครงการกับพอช.เรื่องบ้านมั่นคง ต่อมาก็สวัสดิการชุมชน และก็จะต่อยอดไปเรื่องอื่นๆ อีก เช่น อาชีพ (ชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร, 2559)

ชุมชนฝั่งคลองและฝั่งบกเรามีอุดมการณ์เดียวกัน คือทั้งสองเป็นพื้นที่บุกรุกเหมือนกัน มีปัญหาเดียวกัน เช่น ปัญหาเสาพิศคนแออัด ชุมชนสกปรก และในที่ที่ของเราริมคลองก็เหมือนกันเป็นที่ปิด ที่ถูกถม เหมาะสำหรับค้ายาเสพติด สกปรก แต่พอเราเห็นลูกหลานเกิดขึ้น เราก็เลยมองอนาคตของลูกหลานว่าถ้าจะปล่อยให้มันเป็นแบบนี้ไปเรื่อยๆ ลูกหลานจะไม่มีที่อยู่ เราก็เลยมีการประชุม คุยกันว่าจะทำอย่างไรกันดี ถ้าจะไปซื้อที่อยู่ข้างนอกก็ไม่มีปัญญาเพราะ

เราเกิดมาเป็นคนจน ก็เลยมาคุยกันทั้งคนบนบก คนในน้ำ หากคนมีประสบการณ์ มีพื้นฐานความรู้ มาพูดคุย ปรึกษากัน ก็เลยมีทางออกว่าจะทำโครงการ

บ้านมั่นคง เพื่อไม่ให้โดนไล่ออ เพราะรัฐเข้ามาที่ไรก็จะไล่เราอยู่เรื่อยๆ หากว่าเรา เป็นพวกสกปรก โสโครก พวกบุกรุก พวกสลัม (ตุ้ย พลอยขาว, 2559)

โดยเครือข่ายได้ริเริ่มกิจกรรมการทอดผ้าป่าขยะ โดยให้ผู้นำชุมชนล่องเรือรับซื้อ ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แล้วนำไปขายให้กับร้านรับซื้อ ได้เงินมาประมาณ 180,000 บาท เพื่อนำไปต่อเรือเนกประสงค์ ใช้ประโยชน์เป็นเรือดับเพลิง เรือดูดส้วม เรือเก็บขยะและใช้ใน กิจกรรมทางน้ำได้ ผลลัพธ์จากกิจกรรมดังกล่าว สามารถสร้างจิตสำนึกดีให้ชาวบ้านได้ร่วมกันรักษา คลอง ลดการทิ้งขยะ และนำขยะมาแลกเป็นเงินเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว จากผลสำเร็จของ กิจกรรมทำให้เครือข่ายมีการดำเนินการในการดูแลรักษาคลอง เช่น เก็บขยะ เทน้ำหมักชีวภาพ และ ช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรในท้องถิ่น และทำให้กรุงเทพมหานครชะลอการไล่ออชุมชนริมคลอง ที่ร่วมเป็นเครือข่าย

กระทั่งปี 2540 กรุงเทพมหานคร มีแผนจะไล่ออชุมชนสายคลองบางบัว จนทำให้ แกนผู้นำชุมชนสายคลองบางบัวได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้แยกตัวจากเครือข่ายพัฒนา สิ่งแวดล้อมคูคลอง 9 สายคลอง มาจัดตั้ง “เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อม คลองบางบัว” ในปีพ.ศ. 2541 ประกอบด้วยจำนวน 13 ชุมชน แบ่งเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันตก (หลักสี่) จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ สะพานไม้ 1 สะพานไม้ 2 ชุมชนร่มไทร สายคลองบางบัว ก้าวหน้า ร่วมมิตรแรงศรัทธา และฝั่ง ตะวันออก (บางบัว) จำนวน 7 ชุมชน เช่น สามัคคีร่วมใจ บางบัวกองการภาพ รุ่งใหม่พัฒนา ร้อยกรอง ร่วมใจพัฒนาได้ ร่วมใจพัฒนากลาง ร่วมใจพัฒนาเหนือ เพื่อดำเนินการกิจกรรมในการรักษาดูแล สายน้ำริมคลองบางบัว อย่างไรก็ตามประมาณช่วงปีพ.ศ. 2545 -2546 ผู้ว่าราชการจังหวัด กรุงเทพมหานคร มีท่าทีว่าจะไล่ออชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมคลองบางบัวทั้งหมดไปอยู่ที่แฟลตฝึกข้าวโพด แต่ไม่สำเร็จ

โครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการที่มาจากปัญหาร่วมกัน แต่ในส่วนของสาย คลองก็เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เราถูกว่าเป็นชุมชนแออัด ทำน้ำเน่าเสียต้องไปอยู่ที่อื่น มันก็ เลยทำเรามองว่าเราจะต้องมีการพัฒนาตัวเองให้เขาเห็นว่าเราสามารถจัดการตัวเองได้ เราใช้ ชีวิตอยู่กับคลองได้ (สดสิริ วัฒนากาพัทธ์, 2559)

กระทั่ง พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการบ้านมั่นคง โดยจัดสรรงบประมาณ 146.63 ล้านบาท ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) องค์กรภายใต้การกำกับของกระทรวงพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการโครงการบ้านมั่นคง ในพื้นที่นำร่อง 10 แห่งทั่วประเทศ และในปี 2547 ได้เข้ามานำเสนอแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงให้แก่เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลอง บางบัว แกนนำชุมชนและตัวแทนชาวบ้าน จำนวนประมาณ 40 คน จากนั้นจึงเป็นจุดริเริ่มของการ

ดำเนินงานจัดสวัสดิการชุมชน โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นหน่วยเอื้อหนุนหรือพี่เลี้ยงให้เกิดกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน

1.2 หลักการและกระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในช่วงริเริ่ม (พ.ศ.2535-2547)

แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการที่จะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อยและอยู่ในชุมชนแออัด โดยที่ครัวเรือนที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงดังกล่าวนี้จะต้องมีการออมเงินให้ได้เงินร้อยละ 10 ของวงเงินกู้จำนวน 150,000 บาท หรือคิดเป็นจำนวน 15,000 บาท ถึงจะมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการและกู้เงินเพื่อนำมาสร้างบ้านตามโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งมีหลายครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมก็จะไปกู้ยืมเงินนอกระบบและเงินจากญาติมาตกแต่งบ้านเพิ่มเติมเพื่อให้บ้านมีความพร้อมอยู่และมีความมั่นคงตามโครงการบ้านมั่นคง

เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง เจ้าของบ้านจะต้องส่งเงินสมทบเข้ากลุ่มออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน โดยเจ้าของบ้านมีสิทธิที่จะกู้เงินได้จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รายละไม่เกิน 150,000 บาท หรือตามความเป็นจริง ระยะเวลาในการชำระหนี้ไม่เกิน 180 งวด ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 แต่ผู้กู้จะต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 เพื่อสมทบเข้ากับเงินกองทุนสวัสดิการวันละบาท ซึ่งส่วนต่างจากดอกเบี้ยที่จ่ายจะจัดแบ่งเป็น ค่าใช้ในการบริหารร้อยละ 1 เงินสมทบกองทุนสำรองร้อยละ 1 และเงินสมทบกองทุนสวัสดิการร้อยละ 1

โดยชุมชนในเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อม คลองบางบัว ทั้งหมด 13 ชุมชน เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 9 ชุมชน และได้เริ่มก่อสร้างบ้านหลังแรกของโครงการบ้านมั่นคงที่ชุมชนสามัคคีร่วมใจเป็นบ้านนำร่อง

1. กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ

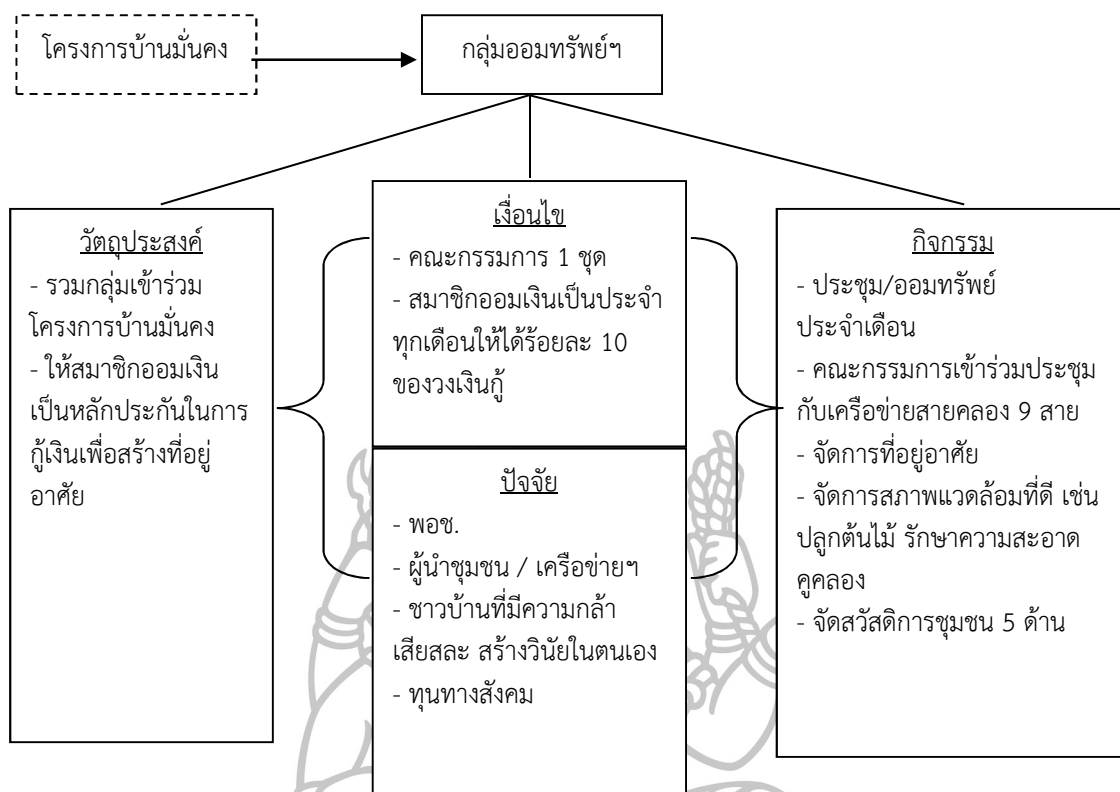
กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนในยุคริเริ่มดำเนินการตามเงื่อนไขภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรวมกลุ่มในการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง และใช้เป็นกลไกในการบริหารจัดการเงินทุนเพื่อกู้ยืมในการกู้ยืมเงินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ซึ่งหลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สมาชิกกลุ่มก็สามารถดำเนินการสร้างบ้านมั่นคงหลังแรกของที่ชุมชนสามัคคีร่วมใจเป็นบ้านนำร่องและได้ขยายการก่อสร้างบ้านมั่นคงไปยังชุมชนบางบัวกองการภาพ ในช่วงริเริ่มมีชุมชนในเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว 9 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสะพานไม้ 1 ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนก้าวหน้า ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนบางบัวกองการภาพ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ และชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ ได้ริเริ่มตามกระบวนการเพื่อเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงในปี 2546 ซึ่งขั้นแรกคือดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน และแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ บัญชี เภรัญญิก ทะเบียน ประชาสัมพันธ์และกรรมการ แล้วให้คัดเลือกคณะกรรมการแต่ละชุมชนๆ ละ 3 คน เข้ามาร่วมประชุมกับเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว

ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ให้สมาชิกมีการออมทรัพย์ ร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อต้องการให้ชาวบ้านมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันประจำทุกเดือน นำ ปัญหามาแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางแก้ไขสู่การพัฒนาต่อไป ซึ่งจากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มออมทรัพย์ฯ นายประภาส แสงประดับ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังต่อโครงการบ้านมั่นคงที่จะสามารถ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่ง ว่า

ผมเป็นหนึ่งในตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมรับฟังการประชุมโดยที่สถาบัน พัฒนาการชุมชน (พอช.) ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ คำแนะนำและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงการบ้านมั่นคง ซึ่งพวกเราก็เข้าใจว่าเป็นโครงการที่เป็นการยกบ้านขึ้นบนบกและมีการแบ่งปันพื้นที่บนบกบางส่วนให้กับคนที่อยู่ในน้ำด้วย โดยมีแนวทางอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1)การรื้อย้ายและปลูกสร้างใหม่ในที่ดินเดิม 2)รื้อย้ายและปรับปรุงบางส่วนในที่ดินเดิม โดยที่ทุกชุมชนนั้นจะต้องเสียสละพื้นที่ในเขตที่ดินอาศัยอยู่นั้นเป็นระยะ 3 เมตรตลอดทั้งแนวสอง ฝั่งคลองเพื่อสร้างเป็นที่วิ่งเล่นของรถจักรยาน และนอกจากนี้ยังสามารถที่จะให้รถพยาบาล หรือรถดับเพลิงสามารถเข้ามาในพื้นที่ชุมชนได้อย่างสะดวกสบายหากเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน และยังคงต้องร่วมกันปลูกต้นไม้ริมคลองเป็นระยะทางถึง 14 กิโลเมตร (ประภาส แสงประดับ, 2559)

โครงการบ้านมั่นคงเป็นจุดเริ่มต้นให้คนยากจน คนสลัมมีความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากนี้โครงการบ้านมั่นคงยังค่อยๆ ทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน สร้างความมั่นคงให้ ต่อเนื่องไปยังรุ่นลูกหลาน ซึ่งต้องเริ่มจากการรวมกลุ่มออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันและมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการและกู้เงินเพื่อนำมาสร้างบ้านตามโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งมีหลายครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม ก็จะไปกู้ยืมเงินนอกระบบ ดังนั้นกลุ่มออมทรัพย์ฯ จึงเป็นกลไกและเครื่องมือในการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัย การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การปลูกต้นไม้ริมถนน การรักษาความสะอาดของ คูคลอง จัดการปัญหาขยะ และปัญหาหนีระบบได้ รวมถึงได้มีการต่อยอดกิจกรรมด้านการพัฒนา ชุมชน จนเป็นพื้นฐานการรวมกลุ่มที่นำไปสู่การจัดการสวัสดิการที่ชุมชนเป็นฐาน ดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ

การจัดสวัสดิการชุมชนของแต่ละชุมชนในเครือข่ายฯ เป็นไปตามหลักบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ระบบ ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมกันรับผลประโยชน์ จึงเป็นกองทุนที่ทุกคนร่วมกันเป็น เจ้าของ ดังนั้น เงินกองทุนจึงได้มาจากการร่วมสมทบของสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่ง กำหนดขึ้นมา เช่น ออมวันละบาท การนำรายได้หรือกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสมทบ นอกจากนี้เงินกองทุนยังมาจากแหล่งอื่นๆ เช่น การสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ต่างประเทศ ตลอดจนดอกผลหรือรายได้จากการดำเนินงานของกองทุน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2547) โดยที่มาของเงินทุนสวัสดิการชุมชนมาจากการบูรณาการกองทุน 3 กองทุน ได้แก่

2.1 กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน กล่าวคือ เงินสมทบกองทุนสวัสดิการของกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้รับการจัดสรรเงินจากดอกเบี้ย ร้อยละ 1 ของสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง นำมาจัดสวัสดิการชุมชนขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน ได้แก่ เกิด เจ็บป่วย แต่งงาน บวช และเสียชีวิต

2.2 กองทุนสวัสดิการผู้นำ เกิดขึ้นจากเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว ร่วมกับเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคูคลอง 9 สายคลอง สำนักงานเขตบางเขนและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ โดยมีสัญญาประชาคมว่าจะพัฒนา

สิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูสายน้ำในลำคลองให้ดีขึ้น มีการกระตุ้นปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและร่วมกันรณรงค์ทอดผ้าป่าขยะ โดยนำขยะที่เก็บได้จากการทอดผ้าป่ามารวมกันที่วัดเทพสุทรและวัดบางบัว จากนั้นนำไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า ได้เงินประมาณ 50,000 บาท ซึ่งนำมาเป็นเงินทุนจัดสวัสดิการให้กับผู้นำชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก ต่อมาได้รับเงินสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 2 ล้านบาท ในการจัดสวัสดิการชุมชนให้กลุ่มผู้นำ โดยเน้นการคุ้มครองอุบัติเหตุและเจ็บป่วย และช่วยเหลือในรายการอื่น เช่น จ่ายค่าปรับ ค่าประกันตัวผู้นำ ในการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมกับหน่วยงานภาครัฐ ทำงานพัฒนาชุมชนที่มักจะพบกับความเสี่ยง เช่น กิจกรรมเฝ้าระวังยาเสพติด กิจกรรมพัฒนาคูคลอง เพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยมีเงื่อนไขว่าผู้นำชุมชนจะต้องเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการวันละบาท กล่าวคือต้องทำการออมเงินวันละบาท หรือเดือนละ 30 บาท จึงจะได้รับสวัสดิการพื้นฐานอื่นๆ เช่น การเกิด เจ็บป่วย แต่งงาน บวช และเสียชีวิต ทั้งนี้กองทุนยังเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการจัดสวัสดิการรายการอื่นสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ และคนยากจนในชุมชน อาทิ จัดงานศพให้กับผู้ยากจน เช่น ซื้อผ้าห่อศพ โรงศพ ค่าขนย้ายศพไปวัด เป็นต้น เงินกองทุนนี้จะถูกนำมาใช้แทนการขอเรียไ้เงินคนในชุมชนในกรณีช่วยเหลือคนยากไร้ในชุมชน อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องมีความเห็นร่วมกันในการช่วยเหลือสวัสดิการผู้ยากไร้ในชุมชน อาจกล่าวได้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนนี้ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ วัตถุประสงค์ เงื่อนไขการจัดสวัสดิการที่เป็นระเบียบ แต่เป็นการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนที่มีลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

2.3 กองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท เป็นการจัดตั้งกองทุนโดยเปิดให้สมาชิกกองทุนสวัสดิการผู้นำ กลุ่มออมทรัพย์โครงการบ้านมั่นคง และเปิดรับสมาชิกในชุมชนที่ต้องการออมเงินเพื่อมีสวัสดิการได้เข้าร่วม โดยสมาชิกออมเงินวันละ 1 บาท / เดือนละ 30 บาท / ปีละ 365 บาท มีสมาชิกแรกเริ่ม 1,501 คน ซึ่งสมาชิกจะได้รับสวัสดิการพื้นฐาน 5 ด้าน ได้แก่ เมื่อเกิดได้รับ 500 บาทต่อคน หากเจ็บป่วยได้รับ 500 บาทต่อครั้ง ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง แต่งงานได้รับ 500 บาท บวชได้รับ 500 บาท และเสียชีวิตญาติจะได้รับ 4,000 บาท

กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนในช่วงริเริ่มตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นหน่วยงานที่เข้ามาให้แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการกองทุน และได้กำหนดรูปแบบและเงื่อนไขการจัดสวัสดิการตามรูปแบบสวัสดิการชุมชนขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องตามความต้องการพื้นฐานของสมาชิกและคนในชุมชน โดยเริ่มแรกสวัสดิการชุมชนเขตบางเขนมีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ และเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนปัจจัยภายในที่เกื้อหนุน ได้แก่ ผู้นำ ทูตทางสังคม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ความเห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือกันในยากจำเป็น ความร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ความเสียสละของผู้นำ และสมาชิกมีส่วนร่วมในการออมเงินวันละบาท โดยมีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนที่จำเป็นพื้นฐาน เช่น ส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแนวคิด หลักการจัดสวัสดิการชุมชน และให้เงินสมทบเพื่อเป็นน้ำหล่อเลี้ยงให้องค์กรชุมชนสามารถบริหารจัดการและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนได้ในระยะ

เริ่มต้น ฉะนั้น การจัดสวัสดิการชุมชนในช่วงแรกนั้นนอกจากการช่วยเหลือสวัสดิการพื้นฐานแล้ว ยังส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเครือข่ายสายคลอง 9 สาย ต่างๆ ที่เกิดขึ้น นับว่าเป็นสวัสดิการชุมชนได้รับอีกรูปแบบหนึ่ง ดังแผนภูมิที่ 7

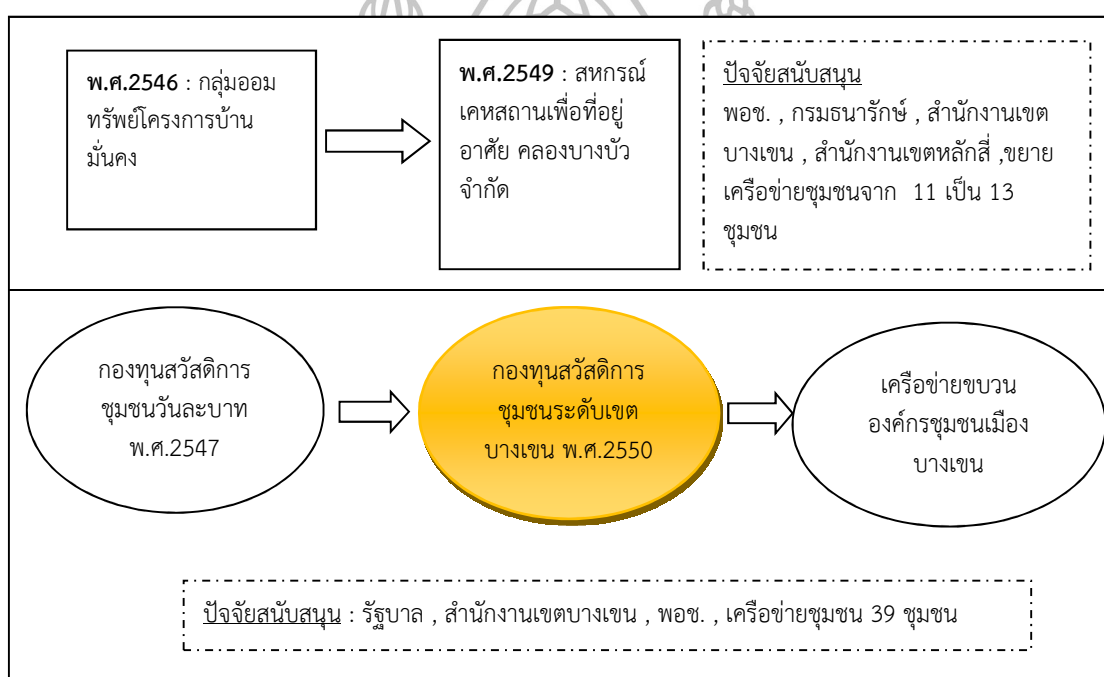
แผนภูมิที่ 7 แสดงรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการในช่วงริเริ่ม (พ.ศ.2535-2547)

5. รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการของกองทุนสวัสดิการชุมชนในปัจจุบัน (พ.ศ.2548-ปัจจุบัน)

5.1 พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

นับจากเข้าสู่กระบวนการในโครงการบ้านมั่นคงเมื่อปี 2547 เป็นต้นมาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว ได้มีการดำเนินงานในเชิงเครือข่ายที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนมากขึ้น กระทั่งเมื่อปี 2548 เครือข่ายฯ ที่เข้าร่วมโครงการบ้าน

มั่นคงได้ประสบปัญหาอุปสรรคในการสร้างบ้านมั่นคงหลังแรกๆ จึงเป็นจุดเปลี่ยนให้เครือข่ายฯ มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และอื่นๆ มากขึ้น ทำให้ผลการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงประสบความสำเร็จได้ จึงมีการจัดทำความร่วมมือในการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยที่เป็นทางการร่วมกับกรมธนารักษ์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นจนเกิดการขยายตัวของสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ในการนี้ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาทขยายตัวมากขึ้นด้วยเช่นกัน ส่งผลให้เครือข่ายฯ มีการพัฒนากรอบทำงานในระดับที่ใหญ่ขึ้น และมีการขยายการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยการดำเนินการที่มีสอดคล้องตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2550 ดังแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 พัฒนาการรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 โดยมีพื้นฐานหลักการและการบริหารจัดการมาจากกลุ่มออมทรัพย์ในโครงการบ้านมั่นคง กองทุนสวัสดิการผู้นำ กองทุนสวัสดิการวันละบาท ซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชนที่พัฒนาต่อยอดเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขต โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้สนับสนุนและส่งเสริมตลอดจนให้แนวทางการพัฒนา จากองค์กรสวัสดิการชุมชนขยายเป็นเครือข่ายชุมชนระดับเขตบางเขน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาลจึงดำเนินการจัดตั้งเป็น “กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน” ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 ฉะนั้น หลักการและวัตถุประสงค์การจัดสวัสดิการชุมชนจึงชัดเจนและมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพมากขึ้น รายละเอียดดังนี้

หลักการและแนวคิดสำคัญของสวัสดิการชุมชน

หลักการตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2550 โดยมีสาระสำคัญของตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนเขตบางเขน ดังนี้

“องค์กรสวัสดิการชุมชน” หมายความว่า องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน หรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

“เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน” หมายความว่า องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวขององค์กรสวัสดิการชุมชนมากกว่าหนึ่งองค์กรเพื่อร่วมมือ ประสานงาน และเชื่อมโยงในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการชุมชนทุกระดับ

หมวด 6 องค์กรสวัสดิการชุมชน มาตรา 40/1 องค์กรภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชนหรือที่ได้รวมตัวเป็นเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน ตามมาตรฐานที่คณะกรรมการให้รับรองเป็นองค์กรชุมชนได้

การยื่นคำขอและการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ประกอบไปด้วย

1. มีการดำเนินกิจการและผลงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมหรือการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมต่อเนื่องจนถึงวันยื่นคำขอไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
2. มีที่ทำการตั้งอยู่ในท้องที่ที่จะยื่นคำขอไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
3. มีบริการสวัสดิการสังคมในระดับชุมชนที่หลากหลายตามสภาพภูมิสังคมของชุมชน เช่น การช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของบริการ การรวมกลุ่มอาชีพ
4. มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างสม่ำเสมอ

ในการรับรององค์กรสวัสดิการชุมชนนั้น คณะกรรมการอาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ให้องค์กรสวัสดิการชุมชนถือปฏิบัติด้วยก็ได้

เมื่อมีการรับรองให้องค์กรใดเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนแล้ว ให้จัดแจ้งการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนในทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน และให้สำนักงานประกาศรับรองในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุชื่อองค์กรสวัสดิการชุมชนนั้น

มาตรา 40/2 องค์กรสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการสังคมหรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม

การสนับสนุนตามวรรคหนึ่งให้นำความในมาตรา 35 มาตรา 36 และมาตรา 37 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 35 องค์กรสาธารณประโยชน์อาจได้รับการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการสังคม ต่อไปนี้

1. เงินอุดหนุนกองทุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
 2. การช่วยเหลือจากสำนักงานในด้านวิชาการและพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน
 องค์กรสาธารณประโยชน์ตามความจำเป็นและเหมาะสมตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
 3. การช่วยเหลืออื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 36 โครงการที่จะขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นโครงการด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่มีผลต่อการป้องกัน การแก้ไขปัญหา
 การพัฒนาสังคม

2. เป็นโครงการที่ไม่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคม
 และ

3. เป็นโครงการที่มีการดำเนินงานมาแล้ว โดยมีทุนอยู่บางส่วน หรือเป็นโครงการใหม่
 มาตรา 37 ให้องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนตาม
 มาตรา 35 (1) จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 40/3 ในกรณีที่ปรากฏว่าองค์กรชุมชนใดมีพฤติการณ์ในการจัดสวัสดิการ
 สังคมที่ไม่สุจริต หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดหรือไม่มีผลงานตามมาตรฐานที่
 คณะกรรมการกำหนด อาจถูกเพิกถอนการรับรองได้ และให้นำความในมาตรา 38 มาตรา 39 และ
 มาตรา 40 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 40/4 หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรสาธารณประโยชน์
 อาจให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรสวัสดิการชุมชนตามควรแก่กรณี

**หลักการและแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชน ภายใต้แนวคิดของสถาบันพัฒนา
 องค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** ซึ่งมีหลักการ
 และแนวคิดสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชน ที่มีฐานคิดจากการทำงานเกี่ยวกับองค์กรการเงินและ
 สวัสดิการชุมชนในระดับตำบล โดยริเริ่มและผลักดันให้เกิดการสมทบงบประมาณจาก 3 ฝ่าย ใน
 อัตราส่วนสมทบ (1:1:1) ประกอบไปด้วย (1) ทุนจากการออมสมทบของสมาชิกในชุมชนทั้งในรูปแบบ
 กลุ่มออมทรัพย์เดิม หรือสัจจะลดรายจ่ายวันละบาท (2) การสมทบจากรัฐบาลกลาง (3) การสมทบ
 จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่รู้จักในภาคประชาสังคมที่เรียกว่า สวัสดิการชุมชน 3 ขา โดยให้
 ความหมายคำว่าสวัสดิการชุมชน หมายถึงการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่ง
 หมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ
 การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นระบบการช่วยเหลือ
 เกื้อกูลของคนในท้องถิ่นที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่าย และนำไปสู่
 การแก้ไขปัญหาความยากจน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555: 5)

ซึ่งการสนับสนุนหรือการสมทบจากรัฐบาลกลาง ได้ให้การสนับสนุนกองทุน
 สวัสดิการชุมชนมาตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยมีแนวทางการสนับสนุนหรือสมทบ แบ่งเป็น 3 ระดับ

1. ช่วงแรกเริ่มจะให้การสนับสนุนเพื่อการจัดตั้งองค์กร พัฒนาและสมทบเงิน
 บางส่วน

2. สมทบเงินเข้ากองทุนตามจำนวนสมาชิกที่มีอายุครบ 1 ปีขึ้นไปในอัตราวันละ 1 บาทต่อคนหรือปีละ 365 บาท โดยมีแผนสมทบตั้งแต่ปี 2553 ต่อเนื่อง 3 ปี

3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด พิจารณาสมทบตามงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ตามฐานะทางการคลังของแต่ละองค์กร ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 มิถุนายน 2553

แนวคิดสำคัญของสวัสดิการชุมชนตามแบบฉบับของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกอบไปด้วย 7 ข้อหลักๆ ได้แก่ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555: 5)

1. เงินเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมายการพัฒนาจัดสวัสดิการและสร้างความ เป็นอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยใช้ฐานทุนที่มีอยู่ภายในมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. ช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่สร้างความแตกแยก

3. พัฒนาอย่างองค์รวม เชื่อมโยงกับกิจกรรมและกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของ “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” , จังหวัดจัดการตนเอง

4. ทำจากสิ่งที่เป็นจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมในชุมชน รู้จักปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน

5. พึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยยึดหลัก “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”

6. กระบวนการดำเนินงานสอดคล้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

ปัจจัยภายในที่จะทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้ครบถ้วน และเป็นเครื่องมือในการสร้างหลักประกันสังคมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ในอนาคต องค์กรสวัสดิการชุมชนจะต้องยึดมั่นและดำเนินการ ใน 3 ด้าน ดังนี้

1. จำนวนสมาชิก ต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนครอบคลุมประชากรทั้งตำบล กระจายทุกช่วงวัย เพราะเมื่อสมาชิกจำนวนมาก เงินสมทบก็เพิ่มขึ้นมากขึ้นกัน ทำให้ช่วยลดความเสี่ยงของกองทุนได้

2. มีความมั่นคงทางการเงิน เมื่อสมาชิกจ่ายเงินครบถ้วน สม่าเสมอ มีการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ หรือมีรายรับจากแหล่งอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง สัดส่วนการจ่ายสวัสดิการให้สมาชิกและค่าใช้จ่ายบริหารจัดการสัมพันธ์กับรายรับ เน้นการพึ่งพาทุนภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

3. การบริหารจัดการเปิดเผย โปร่งใส ระบบบัญชีการเงินถูกต้อง สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลการดำเนินงานสู่สมาชิก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ตามที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานรับงบประมาณ เพื่อ

ดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2555 มีหลักการสำคัญในการดำเนินโครงการฯ ดังนี้

1. มุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อให้เกิดคุณภาพที่นำไปสู่ความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นหลัก โดยคำนึงถึงการสร้างขบวนการ การเปลี่ยนแปลงภาคประชาชน สร้างมิติทางสังคมให้เกิดการเกื้อกูลและสร้างความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. เครือข่ายสวัสดิการชุมชนทุกระดับในพื้นที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม

3. ยกระดับและต่อยอดจากสวัสดิการชุมชนที่ขบวนการองค์กรชุมชนดำเนินการอยู่ เป็นกระบวนการภาคประชาชน สร้างเวทีสาธารณะ และบูรณาการกับงานพัฒนาด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนและบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล

4. ในกระบวนการทำงานต้องสร้างการเรียนรู้และการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาสวัสดิการชุมชนทั้งในการปฏิบัติและวิชาการ

เป้าหมายการดำเนินงานของโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนปี 2555 ได้แก่

1. สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่มีอยู่แล้ว ให้มีคุณภาพในการบริหารจัดการและสามารถดูแลสมาชิกและผู้ด้อยโอกาสได้กว้างขวางทั่วถึง

2. สนับสนุนให้มีการขยายผลการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนใหม่ให้ครอบคลุมพื้นที่ตำบลและเมืองทั่วประเทศ

3. การจัดตั้งและพัฒนากลไกการขับเคลื่อนและกลไกสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด ของชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่จัดอยู่ให้เกิดการบูรณาการและการบริหารจัดการที่ดีเอื้อต่อการจัดสวัสดิการโดยชุมชน

4. สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ และจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย และกฎหมายอย่างต่อเนื่อง พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่บ้านาณภาคประชาชนสร้างความมั่นคงของชีวิต

ตามที่กล่าวไปข้างต้น กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 โดยดำเนินการตามหลักการสำคัญของโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2555 และมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานหนุนเสริมกระบวนการตั้งแต่แรกเริ่มในการสร้างฐานเดิมขององค์กรชุมชนเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว โครงการบ้านมั่นคง ประกอบไปด้วยกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตบางเขน มีองค์กรชุมชนเป็นฐานที่มีทุนเดิมค่อนข้างชัดเจน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ จึงพัฒนาต่อยอดและจัดตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับเขตบางเขน ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักเกณฑ์การบริหารตามระเบียบกองทุนฯ ดังนี้

วัตถุประสงค์กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ประกอบไปด้วย 8 ข้อ
ได้แก่

1. เพื่อจัดสวัสดิการด้านองค์การการเงิน กองทุนระดับเมืองโดยสมาชิกในระดับเมืองและชุมชน
2. เพื่อจัดสวัสดิการด้านการอาชีพระดับเมืองและระดับชุมชนให้เข้าถึงอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน
3. เพื่อให้เกิดสวัสดิการส่งเสริมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระดับเมืองและชุมชน
4. เพื่อให้เกิดกองทุนสวัสดิการด้านที่ดิน และที่อยู่อาศัยระดับเมืองและชุมชน
5. เพื่อให้เกิดการจัดสวัสดิการเฝ้าระวัง มีอาสาสมัครตำรวจบ้าน (อส.ตร.) ดูแลเฝ้าระวังความปลอดภัยของชุมชนและตรวจค้นเกี่ยวกับยาเสพติด
6. เพื่อให้คนชายขอบ คนที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ ได้มีการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น
7. เพื่อจัดสวัสดิการให้เข้าถึงผู้สูงอายุ
8. เพื่อให้ชุมชนและเครือข่ายเมือง ร่วมกับภาคีท้องถิ่นในการจัดการตนเองได้ โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก

ระเบียบหลักเกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณกองทุนที่เสนอรับการสมทบงบประมาณรอบที่ 1 ได้ระบุไว้ที่เกี่ยวข้องกับ กองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ดังเช่น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน, น.14-15)

ข้อ 1 เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประชาชนจัดตั้งขึ้น ดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือระดับเทศบาล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และระดับกรุงเทพมหานคร ที่มีการจัดตั้งและดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ได้รับรองจากคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดและกรุงเทพมหานครว่ามีการจัดตั้งจริง

ข้อ 2 สมาชิกและผู้รับประโยชน์กองทุนสวัสดิการชุมชนมีข้อพิจารณาประเด็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. กลุ่มจะต้องเปิดกว้างในการรับสมาชิกที่หลากหลายครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มคน เช่น เด็ก คนทำงาน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และสมาชิกจะต้องกระจายครอบคลุมพื้นที่ไม่กระจุกที่หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง โดยจะต้องมีสมาชิกกระจายอยู่ในหมู่บ้าน / ชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมดในตำบล/ท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งกองทุนนั้น
2. ในกรณีของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่พิเศษ เช่น กรุงเทพมหานครฯ มีการแบ่งการปกครองเป็นเขตและในเขตชุมชนมากกว่า 30 ชุมชนขึ้นไปโดยจะต้องมีสมาชิกกระจายอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมดในตำบล/ท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งกองทุนนั้น

3. กองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นแล้วจะต้องมีเงินกองทุนเพื่อสวัสดิการที่มาจาก การสมทบสมาชิกเพื่อสวัสดิการเป็นการเฉพาะ ซึ่งมีใช้เงินหุ้นหรือเงินฝากของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ปกติ และได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4. กองทุนสวัสดิการชุมชนจะต้องมีระบบการบริการจัดการกองทุนที่ดี และมีธรรมาภิบาล ได้แก่ คณะกรรมการบริหารที่มาจากการคัดกรองสมาชิก มีการกำหนดสถานภาพสมาชิกที่ชัดเจน มีระเบียบหลักเกณฑ์กองทุนที่ผ่านการเห็นชอบร่วมกันของสมาชิก โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของกองทุน มีการจัดทำระบบบัญชีการเงินที่เป็นปัจจุบัน มีการจัดฐานข้อมูลสมาชิกและกิจการกองทุน มีแผนหรือตัวชี้วัดการพัฒนากองทุนมีระบบการติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิกและผู้เกี่ยวข้อง

5. กองทุนสวัสดิการชุมชนนั้นจะต้องมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ไม่น้อยกว่า 3 ด้าน ตามความเหมาะสมและความสามารถในการสมทบของสมาชิก เช่น สวัสดิการเกี่ยวกับเด็ก สุขภาพ การศึกษา อาชีพ รวมถึงการเชื่อมโยงงานกับสวัสดิการกึ่งงานพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชน

การคำนวณงบประมาณสมทบ กองทุนที่เสนอรับการสมทบครั้งที่ 1 โครงการฯ จะสมทบสวัสดิการเท่ากับจำนวนเงินสมทบสวัสดิการของสมาชิกที่มีอายุครบ 1 ปี ณ วันที่ตั้งกองทุน รวมกันแต่ไม่เกิน 100,000 บาทต่อกองทุน ถ้ากองทุนฯ มีเงินสมทบของสมาชิกเท่ากับ 100,000 บาท โครงการจะสมทบ 100,000 บาท ถ้ากลุ่มมีเงินสมทบสวัสดิการมี 150,000 บาท โครงการจะสมทบ 100,000 บาท แต่หากเงินสมทบสวัสดิการมี 80,000 บาท โครงการจะสมทบ 80,000 บาท

กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีองค์กรชุมชนที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ในช่วงก่อตั้งมีสมาชิกแรกเข้าเพียง 53 คน ในจำนวน 14 ชุมชน ต่อมาปี 2555 มีการขยายฐานสมาชิกเป็น 27 ชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของโครงการที่จะต้องขยายผลจำนวนสมาชิกให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ของชุมชนในเขตบางเขน ทั้งหมด 70 ชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินการตามขั้นตอนหลักเกณฑ์การพิจารณางบประมาณสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนปี 2555 ในรอบแรก และได้ขยายฐานสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 39 ชุมชน ให้ได้เกินร้อยละ 50 ของชุมชนให้เป็นไปตามเงื่อนไข ตามที่ระเบียบฯ กำหนดไว้

ในช่วงระยะแรกกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนครอบคลุมเฉพาะชุมชนสายคลองบางบัว ต่อมาในระยะกลางมีเงื่อนไขที่จะต้องขยายผลให้สอดคล้องกับระเบียบชาติ จึงขยายสมาชิกเป็น 27 ชุมชน จาก 70 ชุมชน ในเขตพื้นที่บางเขน และในช่วงระยะที่สองก็ได้ขยายสมาชิกเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนชุมชนในเขตบางเขน มีองค์กรชุมชนเข้าร่วมจำนวน 39 ชุมชน (ประภาส แสงประดับ, 2559)

ในปัจจุบัน ข้อมูล ณ ปี 2556 กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มีชุมชนที่เข้าร่วมระดับเขต จำนวน 39 ชุมชน มีสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 3,689 คน และขยายฐานสมาชิกกระจายในพื้นที่เขตได้มากกว่าร้อยละ 50 คือ 39 ชุมชน จากจำนวนชุมชน 70 ชุมชน ประกอบไปด้วย

(1) ชุมชนสามัคคีร่วมใจ (2) ชุมชนร้อยกรอง (3) ชุมชนบางบัว (4) ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา (5) ชุมชนอยู่รวม (6) ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ (7) ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ (8) ชุมชนบ้านบางเขน (9) ชุมชนคลองหลุมไผ่ (10) ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ (11) กลุ่มตำรวจบ้าน (12) ชุมชนวรวินวิวัฒนา (13) ชุมชนกองกรภาพ (14) ชุมชนพิทักษ์คุณธรรม (15) ชุมชนซอยน้ำใส (16) ชุมชนรามอินชากม.6 (17) หมู่บ้านเฉลิมสุขนิเวศน์ชมรมผู้สูงอายุ (18) หมู่บ้านอนันต์สุขสันต์ชมรมผู้สูงอายุ (19) ชุมชนเสนาร่วมใจซอยสยามธรณี (20) ชุมชนเสนาร่วมใจ ซอยสยามธรณี (21) ชุมชนเลิศอุบล ซอยบุรุษพัฒนา กม.7 (22) ชุมชนพลังสามัคคี (23) ชุมชนสวนทอง1 (24) หมู่บ้านรามอินทรา67 ชมรมผู้สูงอายุ (25) กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ พหลโยธิน51 (26) ชุมชนหมู่บ้านไปรษณีย์65 (27) ชุมชนพัชรรัฐ (28) ชุมชนเสนาวิลล่า (29) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายสายคลอง (30) ชุมชนสดใส (31) กลุ่มสวัสดิการ อปพร (32) หมู่บ้านพร้อมสุขชมรมผู้สูงอายุ (33) ชุมชนสวนทอง2 (34) ชุมชนหมู่บ้านยิ่งศิริ (35) กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ พหลโยธิน55 (36) ชุมชนหมู่บ้านไปรษณีย์นิเวศน์ (37) ชุมชนวัดไตรรัตนาราม (38) ชุมชนวังวราเวศน์ (39) ชุมชนแพลต สน.บางเขน

คุณลักษณะกลุ่มองค์กรสวัสดิการชุมชนที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มีการขยายและกระจายสมาชิกครอบคลุมในเขตพื้นที่เมือง และกลุ่มคนหลากหลายอายุ อาชีพ และรวมไปถึงผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการจากภาครัฐได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามจากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 3,689 คน จำแนกเป็น สมาชิกกลุ่มบุคคลทั่วไป 2,317 คน รองลงมากลุ่มผู้สูงอายุ 1,129 คน เด็กและเยาวชน 199 คน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/ผู้พิการ 44 คน ตามลำดับ นอกจากนี้ จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทกลุ่มองค์กรชุมชนออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายโครงการบ้านมั่นคง เช่น ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนบางบัว ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนร่วมใจพัฒนาเหนือ ชุมชนร่วมใจพัฒนาใต้
2. เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อม 9 สายคลอง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายสายคลอง
3. กลุ่มคนที่มีอาชีพเดียวกัน เช่น กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ , กลุ่มสวัสดิการ อปพร , กลุ่มตำรวจบ้าน
4. ชมรมผู้สูงอายุ เช่น หมู่บ้านเฉลิมสุขนิเวศน์ชมรมผู้สูงอายุ, หมู่บ้านอนันต์สุขสันต์ 18-19-20 ชมรมผู้สูงอายุ, หมู่บ้านพร้อมสุขชมรมผู้สูงอายุ, หมู่บ้านรามอินทรา 67 ชมรมผู้สูงอายุ
5. ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรในเขตพื้นที่บางเขน เช่น ชุมชนแพลต สน.บางเขน

คุณลักษณะพื้นฐานของแต่ละกลุ่มองค์กรชุมชนในเครือข่ายสวัสดิการบางเขน มีความหลากหลายมาก รวมทั้งพื้นฐานความต้องการสวัสดิการชุมชนที่มีความจำเป็นก็แตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานการจัดสวัสดิการต่างกัน กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนจึงมีการตั้งระเบียบเกณฑ์กลางในการบริหารจัดการโดยรวม และเป็นเกณฑ์กลางสำหรับการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกทุกกลุ่มที่สามารถเข้าถึงได้ทั่วถึง

การกำหนดเกณฑ์กลางการจัดสวัสดิการชุมชนร่วมกันในระดับเขต เพื่อให้สมาชิก และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนร่วมกัน ประกอบไปด้วย 10 ข้อ ได้แก่

1. ต้องมีการสมทบสวัสดิการวันละบาท หรือเดือนละ 30 บาท หรือปีละ 365 บาท ในระดับชุมชนหรือระดับเขต แล้วแต่กรณี

2. หากสมทบในระดับเขต กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนจะเป็นผู้ดูแลจ่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนจะเป็นผู้ดูแลจ่ายสวัสดิการ หากสมทบในระดับชุมชน ชุมชนนั้นจะเป็นผู้ดูแลจ่ายสวัสดิการ

3. ต้องมีผู้แทนสวัสดิการในระดับชุมชนมาเป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนอย่างน้อย 1 คน

4. การเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน จะต้องมีการรับรององค์กรชุมชนหรือกลุ่มจากสำนักงานเขต หรือจากทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

5. มีการจัดสวัสดิการร่วมกันในระดับเขต ซึ่งอาจจะจำแนกโดยรวมเป็นการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้แก่คณะกรรมการ และจัดกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในระดับเขต ได้แก่

5.1 จัดโต๊ะจีนหรือผ้าป่าระดมทุนเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ร่วมกันปีละ 1 ครั้ง

5.2 จัดสวัสดิการไหว้พระ 9 วัด ร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.3 จัดพวงหรีดในนาม “กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน” เมื่อสมาชิกเสียชีวิตพร้อมร่วมงานศพ

5.4 จัดสวัสดิการรดน้ำดำหัวทำบุญตักบาตรและให้ของขวัญเป็นกำลังใจให้ผู้สูงอายุร่วมกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ 1 ครั้ง

5.5 จัดสวัสดิการให้สามี ภรรยา พ่อ แม่ และลูกของคณะกรรมการสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน เมื่อเสียชีวิตจ่ายให้ 1,000 บาท เจ็บป่วยนอนโรงพยาบาลอย่างน้อย 1 วัน

6. ประชุมคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

7. ทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานของชุมชนมาที่กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

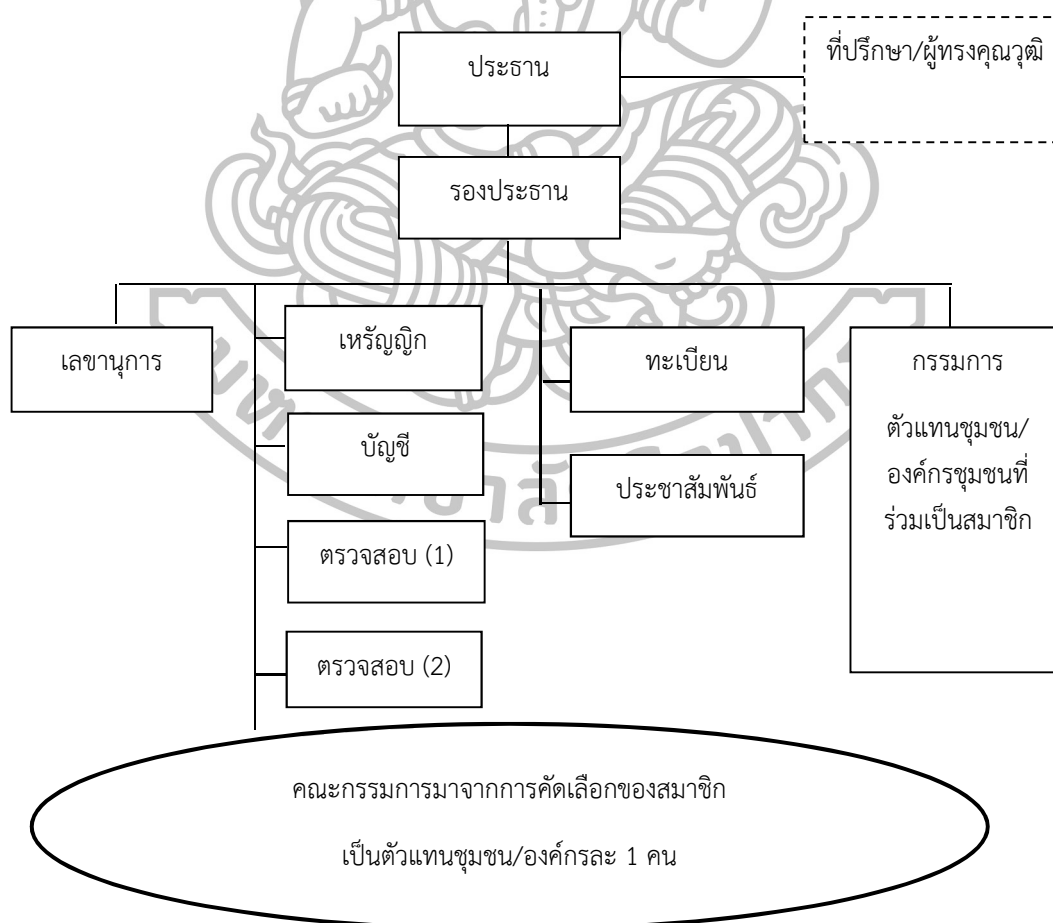
8. กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนจัดทำรายงานผลการดำเนินงานไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เดือนละครั้ง

9. มีการรณรงค์เรื่องสวัสดิการชุมชนและสวัสดิการที่อยู่อาศัยร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในวันที่อยู่อาศัยโลก

10. งบประมาณสมทบจากภาครัฐด้านสวัสดิการ ร้อยละ 70 จัดสรรในระดับชุมชน และอีก 30 จัดสรรเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ประกอบด้วย ที่ปรึกษากองทุน ประธานกองทุน ผู้ประสานงานกองทุน เลขานุการ เภรณูญิก บัญชี ฝ่ายตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ รวมทั้งสิ้น 40 คน โดยคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มาจากการคัดเลือกหรือตัวแทนของกองทุนแต่ละชุมชนที่เข้าร่วมอย่างน้อยชุมชน/องค์กรชุมชนละ 1 คน ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ พ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาจากเวทีประชาคมสมาชิกเป็นกรรมการบริหารกองทุนฯใหม่ได้ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนฯ และร่วมประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง รวมทั้งต้องมีการประสานงานการทำงานกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการของกองทุนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) , กรมธนารักษ์ , สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร , สำนักงานสนับสนุนการวิจัยท้องถิ่น (สกว.) , มหาวิทยาลัยในพื้นที่ อาทิ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นต้น ดังแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

- คณะกรรมการกองทุนฯ ตามโครงสร้างหน้าที่ สามารถแบ่งบทบาทหน้าที่ จำแนกเป็น
1. ประธานกองทุนฯ ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก รับรู้ถึงปัญหา และความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ
 2. ที่ปรึกษากองทุนฯ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานให้คณะกรรมการกองทุนฯ
 3. รองประธานกองทุนฯ ทำหน้าที่แทนประธานกรณีประธานไม่สามารถปฏิบัติงานได้
 4. เลขานุการ ทำหน้าที่ ผู้ประสานงานเก็บรวบรวมเอกสารจากชุมชนเตรียมวาระประชุมจดบันทึกวาระประชุม ออกหนังสือไปยังหน่วยงานต่างๆ
 5. ฝ่ายบัญชี ทำหน้าที่ สรุปยอดรับ-จ่ายจัดทำงบการเงินรายเดือน / รายปีทำกรบบันทึกบัญชี รายเดือน / รายปี
 6. เภรัญญิก ทำหน้าที่รวบรวมเอกสารการเบิกจ่ายรับ-จ่ายเงิน
 7. ทะเบียน ทำหน้าที่คุมทะเบียนสมาชิกรายชุมชนทั้งใหม่และเก่า
 8. ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารข้อมูล จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์
- ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

9. ฝ่ายตรวจสอบ ทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสารการเบิก-จ่าย ควบคุม ดูแล การทำงานของฝ่ายต่างๆ และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ ฯ ข้อที่ 19 คณะกรรมการบริหารกองทุนการจัดการสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรประโยชน์ของเงิน
2. ออกระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนและต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมประชาคมสมาชิก
3. รับสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิก พิจารณาสมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพตาม ข้อ 9. ในระเบียบฯ

4. พิจารณาออกหลักเกณฑ์เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม สิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
5. แต่งตั้งกรรมการทะเบียนประจำชุมชน ตามระเบียบฯ ข้อ 14.
6. จัดหรือเรียกประชุมสมาชิก ตามระเบียบที่กำหนด ตกลงกัน หรือตามที่สมาชิกร้องขอ จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมด และต้องให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่รับคำร้อง (หนังสือร้องขอจะต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องของทุกคน)

กระบวนการบริหารจัดการกองทุนฯ จะมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกกลุ่มและมีระบบการติดตาม ตรวจสอบที่โปร่งใส จึงได้กำหนดให้มีแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ กล่าวคือ

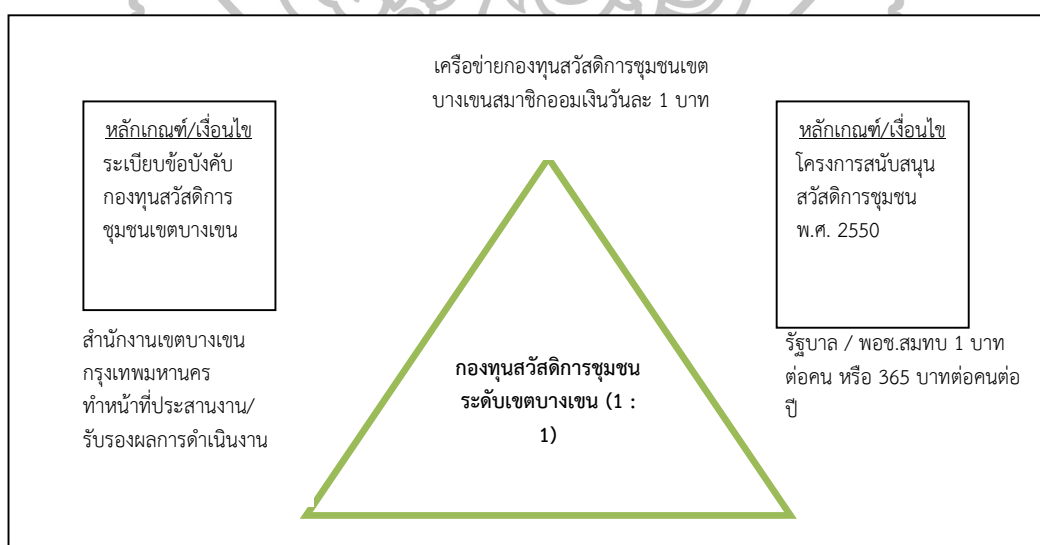
1. ให้คณะกรรมการมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง
2. ให้สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนเข้าร่วมประชุมประจำปี 2 ครั้ง หรือ 6 เดือนต่อครั้ง

3. จัดการประชุมใหญ่สวัสดิการระดับเขตปีละครั้ง เพื่อดำเนินการระดมทุนสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน
4. ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานการประชุมลงในสมุดบันทึกทุกครั้ง
5. ต้องมีระบบการบันทึกบัญชีการเงินที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้ ซึ่งต้องสามารถออกรายงานการเงินที่เป็นปัจจุบัน และดำเนินการสรุปรายการการเงินประจำเดือน และประจำปี
6. ต้องมีการติดตามประเมินผล โดยคณะกรรมการกองทุน / เครือข่ายสวัสดิการระดับเขตและชุมชน ประกอบไปด้วย มีแผนการติดตามประเมินผลทุก 3 เดือน และแผนการติดตามประเมินผลทุกๆ 1 ปี
7. มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิก หน่วยงานภาครัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เครือข่ายกองทุนระดับเมืองและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานแก่สาธารณะ
8. มีการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน

5.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน

5.2.1 แหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตมีแหล่งที่มาของเงินจัดสรรสวัสดิการจาก 2 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ เงินออมของสมาชิกกองทุนฯ วันละบาท ปีละ 365 บาท และเงินสมทบจากโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2555 ซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดสรรเงินสมทบตามให้เป็นไปตามระเบียบ ขั้นตอนต่างๆ กล่าวคือ ดังแผนภูมิที่ 10

แผนภูมิที่ 10 แสดงแหล่งที่มาของเงินทุนในการจัดสวัสดิการชุมชน

ส่วนที่ 1 : เงินออมของสมาชิก ที่เป็นเงื่อนไขให้สมาชิกออมเงินวันละ 1 บาท ซึ่งสามารถออมและจ่ายให้กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นหรือเงินสมทบเป็นรายเดือน หรือรายปี ปีละ 365 บาท

ซึ่งการกำหนดจำนวนเงินออมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในระเบียบ ข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขตได้กำหนดไว้ ข้อที่ 7 (2) ผู้สมัครรายหนึ่ง ๆ จะต้องออมเงินสมทบเข้ากองทุนการจัดสวัสดิการชุมชน ในระดับกลุ่ม หรือกองทุนระดับเขต อย่างสม่ำเสมอ รายวันมูลวันละ 1 บาท (1 ปี 365 บาท) หรือ รายเดือน หรือรายปี ๆ ละ 365 บาท และค่าสมัครรายละ 20 บาท ไว้ที่กองทุนสวัสดิการ ระดับกลุ่ม หรือชุมชน หรือกองทุนระดับเขตบางเขต

การออมเงินวันละบาทสมาชิกสามารถออมเงินได้ที่กองทุนสวัสดิการชุมชน หรือในกลุ่มสวัสดิการในภายในชุมชนของตนเอง และ/หรือออมเงินสมทบในกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขตด้วยอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ ยิ่งออมมากยิ่งขึ้นได้สวัสดิการมากเป็นทวีคูณหากออมเงินเป็นประจำ ต่อเนื่องครบ 6 เดือน ซึ่งวิธีการออมเงินสามารถออมเป็นรายเดือน เดือนละ 30 บาท หรือรายปี ปีละ 365 บาท ซึ่งข้อมูลเมื่อปี 2556 เงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิกมีจำนวน 5,236,540 บาท

ส่วนที่ 2 : เงินสมทบจากโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2550 สืบเนื่องจากนโยบายรัฐบาลในสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มอบให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม และต่อมากระทรวงพัฒนาสังคมฯ ได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ดำเนินการในโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้จัดสรรเงินสมทบให้แก่องค์กรสวัสดิการชุมชน ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขต ได้รับการพิจารณาการสมทบเนื่องจากสามารถปฏิบัติได้ตามที่ระเบียบหลักเกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณกองทุน กำหนดไว้ กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขตจึงได้รับการสมทบกองทุนสวัสดิการจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ทั้งหมดแล้ว 2 รอบ รวมงบประมาณการสมทบทั้งสิ้น 1,749,960 บาท แบ่งเป็น

1. สมทบกองทุนสวัสดิการรอบที่ 1 จำนวน 558,720 บาท
2. สมทบกองทุนสวัสดิการรอบที่ 2 จำนวน 1,191,240 บาท

เมื่อปีที่แล้ว ปกติถ้าพูดถึงการสมทบของรัฐบาล เรามี 360 บาท รัฐบาลก็จะสนับสนุนเรา 360 บาท แต่ปีที่แล้วงบประมาณไม่พอ เขาก็เลยมาเกลี้ยให้ทุกๆ กองทุน ได้เท่ากันหมด ก็เลยเหลือ ๆ 227 บาทต่อคนต่อหัว (ชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร, 2559)

อย่างไรก็ตาม การสมทบเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนใน 2 ส่วนข้างต้น ยังไม่ครบถ้วนตามหลักการแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนตามโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน พ.ศ. 2555 ที่กำหนดไว้ว่าจะต้องมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในที่นี้ก็คือ กรุงเทพมหานคร ดำเนินการสมทบเงินให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขตอีกหนึ่งส่วน แต่ด้วยกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลักษณะพิเศษ จึงมีข้อจำกัดและกระบวนการขั้นตอนในการสมทบเงิน

สวัสดิการชุมชนค่อนข้างมีความล่าช้าและซับซ้อน ทำให้ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในส่วนกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้ดำเนินการสมทบสวัสดิการชุมชน

การดำเนินงานของกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้ให้สนับสนุนสมทบเหมือนกับ อบต. เทศบาล เพราะโครงสร้างของกรุงเทพมหานครมีความซับซ้อนกว่า แต่เราก็มีความพยายาม และทำงานร่วมกับเครือข่ายเมืองก็คือให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกับเครือข่ายองค์กร สวัสดิการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนและขยายผลในระดับเขต และกรุงเทพฯก็กำลังดำเนินการจะออก พระราชบัญญัติให้มีการจัดสรรงบประมาณสมทบให้ครบ 3 ขา ตามที่ในพระราชบัญญัติกำหนดไว้ (สุรัตน์, 2559)

อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มความเป็นไปได้ที่จะให้การ สมทบการจัดสวัสดิการชุมชนให้ครบทั้ง 3 ขา ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการร่างข้อบัญญัติเรื่องการ ให้การสนับสนุนเงินสมทบแก่กองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจะริเริ่มดำเนินการ ในพื้นที่นำร่องจำนวน 35 เขต นับว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเมืองให้ ขยายตัวมากขึ้น และสนับสนุนให้เครือข่ายสวัสดิการชุมชนเดิมมีฐานทางการเงิน การบริหารจัดการ กองทุนที่มั่นคงและสามารถจัดสวัสดิการชุมชนให้กลุ่มผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐได้รับ สวัสดิการที่มีความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพทั่วถึงมากขึ้น เช่น สวัสดิการด้านการเกิด สวัสดิการ แต่งงาน/บวช ทุนการศึกษา สวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ และด้านการเสียชีวิต รวมถึงสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัว เงินที่จะได้รับ เช่น สวัสดิการที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย และการพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

5.2.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเขตบางเขน

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเขตบางเขน มีระบบการบริหาร จัดการกองทุน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่เงินร้อยละ 70 ใช้สำหรับการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุน โดยการจัดสวัสดิการนั้นจะให้ที่เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับชุมชน หรือกลุ่มองค์กร ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการภายในชุมชนของตนเอง และร้อยละ 30 เป็นการบริหารจัดการในระดับเขต โดยใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับคนทำงานหรือคณะกรรมการ และนำมาจัดสวัสดิการชุมชนในระดับ เขตที่เป็นกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ทั้งนี้ รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเขตบางเขนได้ดำเนินการตามหลักการสำคัญของ โครงการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการสังคม และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดเป็นเกณฑ์กลาง และ ข้อบังคับร่วมกัน โดยได้กำหนดเกณฑ์การจัดสวัสดิการ 8 ด้าน ประกอบด้วย การเกิด การเจ็บป่วย กรณีนอนโรงพยาบาลติดต่อกัน 2 วัน การบวช การแต่งงาน ทุนการศึกษา สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ และการเสียชีวิต

การจัดสวัสดิการชุมชนภายใต้เงินร้อยละ 30 ของกองทุน จะมีการจัด สวัสดิการที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ สวัสดิการสำหรับคนทำงาน สวัสดิการสมาชิกในระดับเขต ซึ่งการ จัดสวัสดิการสำหรับคนทำงานหรือคณะกรรมการเพื่อให้เป็นแรงจูงใจและเสริมกำลังใจให้สำหรับ

คนทำงาน โดยสวัสดิการที่คณะกรรมการจะได้รับนอกเหนือจากสวัสดิการที่จ่ายโดยทั่วไป ทั้ง 8 ด้าน ดังจะกล่าวในละเอียดในข้อ (1) คณะกรรมการ/คนทำงาน จะได้เพิ่มเติมในด้านสวัสดิการค่าตอบแทน ค่าอาหาร ค่าเดินทางไปปฏิบัติงาน และการดูแลช่วยเหลือครอบครัวบุคคลในครอบครัว

กระบวนการคือชุมชนจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกสวัสดิการเมืองบางเขน แล้วคณะกรรมการกองทุนฯ ก็จะรวบรวมสมาชิกทั้งหมดเพื่อขอ งบประมาณสนับสนุน 1 บาทต่อคน ที่บอกไป เสร็จแล้วพอเงินลงมาที่สวัสดิการชุมชนตัวนี้ ก็จะแบ่งการบริหารจัดการเป็น 70 : 30 ก็คือ 70 ให้ชุมชนบริหารจัดการภายใต้ 70 เปอร์เซ็นต์ ส่วน 30 เปอร์เซ็นต์อยู่ส่วนกลาง ...ซึ่งการจัดสวัสดิการทั้งหมด 14 ด้าน ในระดับเครือข่ายฯ แต่ว่าในแต่ละชุมชนอาจจะจัดไม่ถึง 14 ด้านก็ได้ ถ้าชุมชนไหนมีเงินกองทุนเยอะก็อาจจะสามารถจัดได้ 14 ด้าน แต่ถ้าชุมชนไหนมีเงินน้อยก็จัดแค่ 6 ด้านก็ได้ ตามที่เรากำหนดไว้ในเกณฑ์กลาง นอกเหนือจากนั้นก็ขึ้นอยู่กับเงินของชุมชนนั้น ๆ จะจัดการ (สดสิริ วัฒนาพัทธ์, 2559)

1. สวัสดิการสำหรับสมาชิกกองทุนฯ

กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน มีการจ่ายสวัสดิการที่เป็นตัวเงิน และไม่ได้เป็นตัวเงิน ดังนี้

1.1 เกิด	500	บาท
1.2 เจ็บป่วย ครั้งละ	500	บาท แต่ไม่เกิน 2 ครั้ง/ปี
1.3 บวช	500	บาท
1.4 แต่งงาน	500	บาท
1.5 ทุนการศึกษา	1,000	บาท ต่อปีการศึกษา
1.6 ทุพพลภาพ	100	บาท ต่อเดือน
1.7 ผู้สูงอายุ	อายุสมาชิกครบ 10 ปี และอายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ

100 บาท

อายุสมาชิกครบ 20 ปีและอายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ 150 บาท
อายุสมาชิกครบ 30 ปี และอายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ 200 บาท
อายุสมาชิกครบ 40 ปีและ อายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ 250 บาท
อายุสมาชิกครบ 50 ปีและ อายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ 300 บาท
อายุสมาชิกครบ 60 ปีและ อายุ 60 ปี	ได้บำนาญเดือนละ 350 บาท
1.8 เสียชีวิต อายุสมาชิกครบ 6 เดือนขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 4,000 บาท
อายุสมาชิกครบ 2 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 4,500 บาท
อายุสมาชิกครบ 4 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 5,000 บาท
อายุสมาชิกครบ 8 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 5,500 บาท
อายุสมาชิกครบ 16 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 6,000 บาท

2. สวัสดิการคนทำงาน

2.1 คณะกรรมการจะได้รับสวัสดิการคนทำงาน จะจ่ายให้ในกรณีที่ คณะทำงานปฏิบัติงานนอกพื้นที่เขตบางเขนจะได้รับสวัสดิการเป็นค่าตอบแทนจากกองทุนฯ 100 บาท/วัน/คนแต่ไม่เกิน 500 บาท/ครั้ง เพื่อใช้ในการเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าอาหารสำหรับ คนทำงาน

2.2 ในกรณี พ่อ แม่ สามี และลูก ของคณะกรรมการเจ็บป่วยเข้า โรงพยาบาลได้รับค่ารักษาพยาบาลอย่างน้อย 1 ครั้ง

2.3 ในกรณี พ่อ แม่ สามี และลูก ของคณะกรรมการ เสียชีวิต จะ ได้รับสวัสดิการ 1,000 บาท

3. สวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน

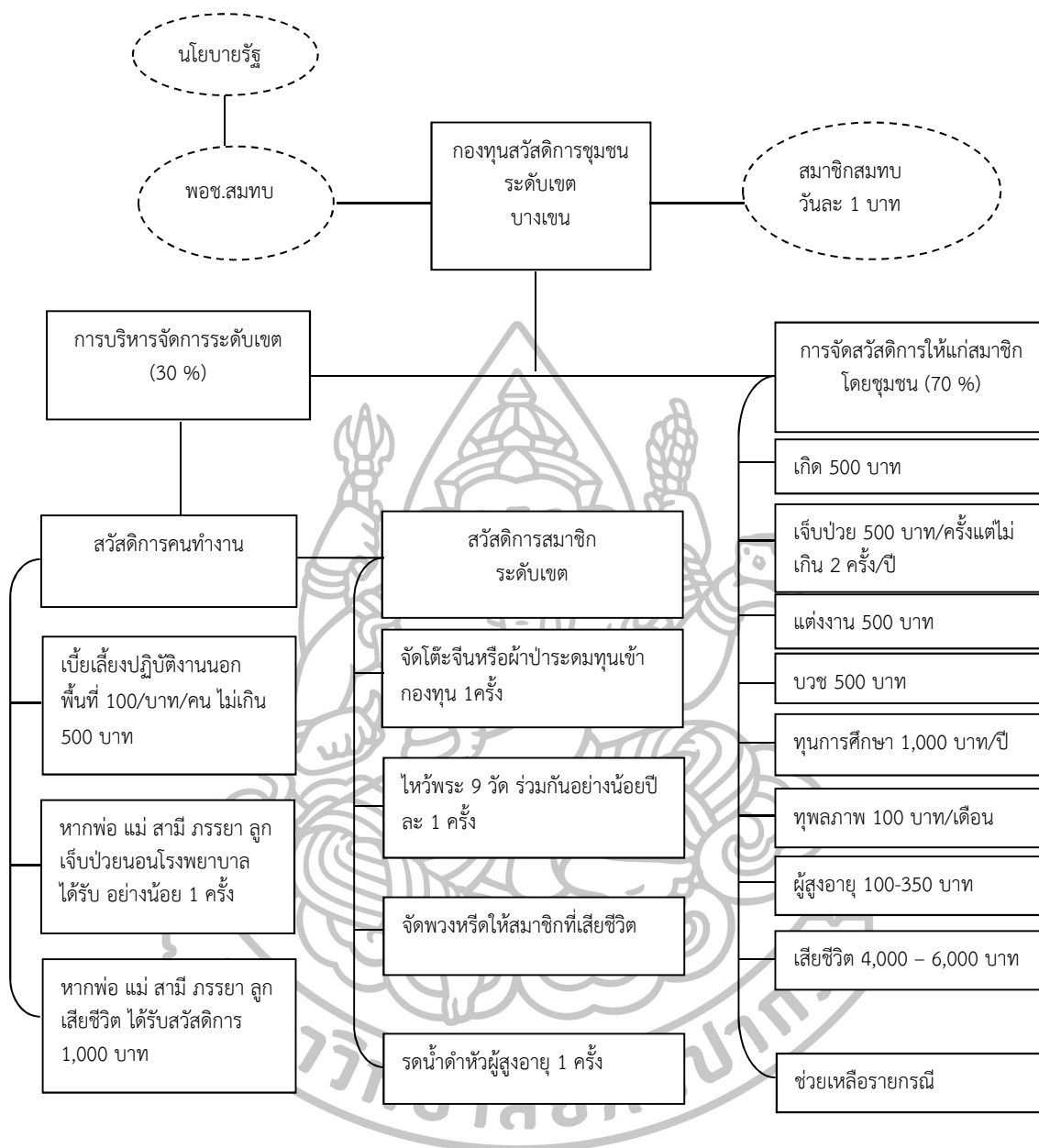
3.1 จัดโต๊ะจีนหรือผ้าป่าระดมทุนเข้ากองทุน ปีละ 1 ครั้ง เป็นกิจกรรม ที่ต้องการให้สมาชิกในระดับเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.2 ไหว้พระ 9 วัด ร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งสวัสดิการจัด กิจกรรมไหว้พระ 9 วัด จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสมาชิกกองทุนที่มีฐานเดิมมาจากกลุ่ม/ชมรม ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะในชุมชนบ้านจัดสรร ซึ่งคนในชุมชนค่อนข้างมีรายได้ มีฐานะ และจะให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการ กิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้น กิจกรรมไหว้พระ 9 วัด จึงเป็น สวัสดิการที่ตอบโจทย์ความต้องการของเครือข่ายระดับเมือง

3.3 จัดพวงหรีดให้สมาชิกที่เสียชีวิต ซึ่งการให้พวงหรีดจะต้องเขียนชื่อ เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตบางเขน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจและให้เกียรติต่อผู้เสียชีวิตและ ครอบครัว

3.4 รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ปีละ 1 ครั้ง เป็นกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย จัดขึ้นในวันสงกรานต์ของทุกปี

3.5 กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อาทิ จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ดังแผนภูมิที่ 11

แผนภูมิที่ 11 แสดงการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน

ส่วนที่ 3 : รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

6. ผลการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเรียงตามลำดับความสำคัญ 3 อันดับแรก คือ 1. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย 2. สวัสดิการด้านการเสียชีวิต และสวัสดิการด้านการให้กู้ยืม 3. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามด้านสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย และด้านการเกิด เป็นสวัสดิการจำเป็นพื้นฐานและยังเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุข อีกทั้งยังเป็นฐานสวัสดิการที่จะช่วยให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงเสาะหาจากปรากฏการณ์จริงในชุมชน และร่วมพัฒนา

รูปแบบการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการกับชุมชน โดยได้ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการทั้ง 6 ด้าน หรือ 6 รูปแบบย่อย เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิภาพ โดยสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-DEPTH INTERVIEW) สมาชิกในชุมชนและกลุ่มผู้นำ และคณะกรรมการ พบว่า

6.1 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัย

การจัดการสวัสดิการที่อยู่อาศัยในเครือข่ายระดับเมืองเขตบางเขน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความร่วมมือ และเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่มีความจำเป็นพื้นฐานระดับแรก ๆ ของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนของเครือข่าย ต่างกล่าวอ้างถึงว่าการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงได้ สวัสดิการด้านอื่น ๆ จะตามมา ดังที่กล่าวไปข้างต้นชุมชนเครือข่ายระดับเมืองเขตบางเขน เข้าร่วมในโครงการบ้านมั่นคง ที่สนับสนุนการบริหารจัดการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

1. หลักการ

หลักการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย คือให้คนในชุมชนที่มีรายได้น้อยและในชุมชนเมืองมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังสวัสดิการในอนาคตที่โดยส่วนใหญ่มีความต้องการสวัสดิการที่จำเป็นเรื่องการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงมากที่สุด โดยพัฒนาและส่งเสริมจากฐานสวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบันในด้านการออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ให้คนในชุมชนสามารถสร้างหลักประกันเพื่อการกู้ยืมได้ด้วยตนเอง สร้างวินัยการออมเงินอย่างน้อย 5 ปี ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อที่อยู่อาศัยได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของคนมีรายได้น้อยในเขตเมือง และร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี คือย้ายคนที่อยู่ชายคลองขึ้นมาอยู่ในชุมชนที่จัดสรรที่อยู่อาศัยให้มีความเป็นระเบียบและรักษาสิ่งแวดล้อมในคูคลอง

ในกรณีสมาชิกมีความจำเป็นและไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าผ่อนบ้านในโครงการบ้านมั่นคงได้ ก็สามารถมากู้ยืมเงินกองทุนฯ ปลดดอกเบียเพื่อเป็นเงินสำรองจ่ายค่าผ่อนบ้าน

ซึ่งการจัดสวัสดิการนี้ตามที่ระเบียบข้อบังคับ ด้านสิทธิประโยชน์ ข้อที่ 8 กำหนดไว้ว่า กรณีสมาชิกโครงการบ้านมั่นคงที่สมัครเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชน ผู้แทนกลุ่มคณะกรรมการสวัสดิการระดับชุมชนขอทดลองจ่ายค่าที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยเพื่อช่วยเหลือให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยชุมชนไม่เป็นหนี้เสีย โดยมีแผนฟื้นฟูหนี้กับทางองค์กรที่กู้เงินได้โดยมีความเห็นของคณะกรรมการเครือข่ายระดับเขตก่อน

2. วัตถุประสงค์

2.1 สร้างหลักประกันและความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อยและชุมชนแออัดในเมือง

2.2 ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อที่อยู่อาศัย

2.3 ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่อยู่อาศัยและจัดระเบียบชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี

2.4 จัดการปัญหาชุมชนแออัดในเมืองโดยการบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนร่วมกับหน่วยงานรัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กรมธนารักษ์ กรุงเทพมหานคร

2.5 การจัดสวัสดิการให้คนที่มียาได้น้อยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงทั่วถึงและยั่งยืน

3. กิจกรรม

3.1 การออมเงิน ซึ่งทุกชุมชนจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งการดำเนินการกิจกรรมนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์โครงการบ้านมั่นคงที่แหล่งกู้เงิน คือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กำหนดไว้ โดยสมาชิกที่มีความประสงค์จะกู้ยืมเงินมาสร้างที่อยู่อาศัยจะต้องสร้างหลักประกันให้กับตัวเองและครอบครัว โดยจะต้องดำเนินการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นประจำทุกเดือน อย่างน้อย 300 บาทต่อเดือน หรือออมให้ได้ ร้อยละ 10 ของวงเงินที่ต้องการกู้ยืมตามที่กำหนดไว้สูงสุดคือ 150,000 บาท หมายความว่าสมาชิกจะต้องออมเงินให้ได้อย่างน้อย 15,000 บาท ถึงจะเข้าหลักเกณฑ์ / เงื่อนไขการขอกู้เงินในโครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

โครงการบ้านมั่นคง บอกว่าที่คือบ้านสวัสดิการอยู่แล้ว เพราะไม่มีที่ไหนบ้าน 150,000 บาท แต่นอนได้ทั้งครอบครัว ผ่อนเดือนละพันกว่าบาท นี่เป็นสวัสดิการที่คนจนได้รับผลประโยชน์ (ต๋อย พลอยขาว, 2559)

ในส่วนโครงการบ้านมั่นคงก็ยังทำอยู่ มีที่เสร็จแล้วและกำลังก่อสร้าง เช่นชุมชนพัฒนาเหนือก็กำลังก่อสร้าง สามัคคีร่วมใจเหลืออีกประมาณ 40 หลัง และ ชุมชนที่สร้างเสร็จแล้ว 100 เปอร์เซ็นต์ มีสามัคคีร่วมใจ ชุมชนบางบัว ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ บ้านสวยอยู่ติดเขต และบ้านบางเขน ก็เสร็จแล้ว (สดลิริ วัฒนภาพพัทธ์, 2559)

3.2 จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน ประสานงานและดำเนินการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อย่างน้อย 5 ฝ่าย ประกอบด้วย กรมธนารักษ์ เกี่ยวข้องเรื่องที่ดิน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน (พอช.) เกี่ยวข้องในฐานะหน่วยงานแหล่งทุนกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย โครงการบ้านมั่นคง และหนุนเสริมกระบวนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง สำนักงานเขตหลักสี่ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการดูแลประชาชนในพื้นที่ และเจ้าของพื้นที่ดิน (ในบางชุมชน) สหกรณ์เคหะสถานเพื่อที่อยู่อาศัยคลองบางบัว หรือกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีเป้าหมายที่จะทำงานร่วมกัน ดังนี้

3.2.1 จัดให้เกิดความมั่นคงในการอยู่อาศัยด้วยการจัดสิทธิการเช่าที่ดินที่ถูกต้องเพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนต่างๆ เช่น ชุมชนบางบัวหลังกองการภาพ ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ชุมชน

บางเขน ชุมชนชายคลองบางบัวเชิงสะพานไม้ 1 ชุมชนสามัคคี และชุมชนก้าวหน้า ได้รับสิทธิการอยู่อาศัยที่ถูกต้องพร้อม ๆ กับการจัดระเบียบการอยู่อาศัย

3.2.2 ร่วมปรับปรุง พัฒนา ก่อสร้าง ชุมชนที่มีความมั่นคงโดยองค์กรชุมชน

3.2.3 เกิดแผนการทำงาน แผนการพัฒนา แผนงบประมาณ และการจัดกลไกการทำงานที่มีส่วนร่วมทุกฝ่าย

3.2.4 เกิดแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์พัฒนาโดยชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นร่วมมือดำเนินการกันอย่างใกล้ชิด

3.2.5 มีแผนการพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพการทำมาหากิน สวัสดิการ ระบบทุนชุมชนและการจัดการดูแลร่วมกันเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

3.2.6 สนับสนุนให้ชุมชนร่วมกันทำงานอย่างเชื่อมโยงกับเครือข่ายพัฒนาเพื่อให้เกิดการขยายการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย และสร้างการพัฒนาของชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ

3.3 คนในชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมด้วยช่วยกันทำ สร้างบ้านมั่นคง กล่าวคือใช้การจ้างงานช่าง และคนในชุมชน ค่าจ้างวันละ 250-300 บาทต่อวัน รวมถึงเครือข่ายคนในครอบครัวช่วยกันสร้างบ้าน ไม่ใช่ผู้รับเหมาภายนอก เพราะค่าจ้างแพงเกินกว่ากำลังทรัพย์ที่กักขังในโครงการบ้านมั่นคง ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการจ้างเท่าที่จำเป็น ลดรายจ่าย และควบคุมงบประมาณไม่ให้เกินกว่า 150,000 บาท เพื่อไม่ให้สมาชิกมีหนี้สินเพิ่มขึ้น และลดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ และสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

วิธีการปลูกบ้าน เราจะให้คนในชุมชนมาร่วมกันทำ ไม่เหมา เพราะเราต้องการ เซฟค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด วันเสาร์ อาทิตย์ ลูก เมีย ญาติ หยุดจากงานก็มาช่วยกันขนทราย ขนปูน ขนอิฐบั้ง (ทัศนัย บุญขวัญ, 2559)

3.4 สมาชิกออมเงินเป็นประจำทุกเดือน อย่างน้อย 300 บาทต่อคนต่อเดือน และต้องส่งเงินผ่อนบ้านเป็นประจำทุกเดือน ในกรณีที่ไม่มีเงินก็สามารถกู้ยืมเงินสำรองจากกองทุนอื่นๆ ในชุมชน โดยมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 หรือปลอดดอกเบี้ย ขึ้นอยู่กับกฎ กติกาภายในชุมชน และการพิจารณาของคณะกรรมการ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดหนี้เสีย ค้างจ่ายแก่แหล่งทุนหรือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

อย่างกรณี บางบัว เรามีเงินสมทบ มีสมาชิกประมาณ 600 กว่าคน เราก็จะเก็บได้ทุกเดือน เดือนละ 18,000 บาท ถ้าเดือนไหนมีคนตายเยอะ เงินก็อาจจะหมดไป แต่ถ้า

ไม่หมดเราก็สมทบไว้ เพราะบางที่ค่าบ้าน จะมีคนที่ไม่ได้ส่ง เงินส่วนนี้ก็สามารถเอาไปจ่ายให้กับ พอช.ก่อน เพื่อไม่ให้มีหนี้เสียและจะได้ไม่ต้องเสียค่าปรับ (สดศิริ วัฒนาพัทธ์, 2559)

การจ่ายให้ พอช. เราจะจ่ายในนามกลุ่ม ไม่ได้จ่ายในนามบุคคล แต่ชุมชน จะรู้ว่าใครไม่จ่ายบ้าง เพราะการทำสัญญา กับ พอช. เราทำให้นามชุมชนเพราะฉะนั้นชุมชน จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน (เรียม ดวงกระโทก, 2559)

3.5 สมาชิกและ/กลุ่ม จะต้องจ่ายเงินค่าเช่าที่ดินให้แก่กรมธนารักษ์ตามที่ตกลงไว้ อย่างไรก็ตามบางชุมชนไม่ได้อยู่ในพื้นที่ของกรมธนารักษ์ แต่ไปอยู่ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จะมีเงื่อนไขที่ยุ้งยากมากขึ้น กล่าวคือชุมชนจะต้องมีการดำเนินการขอโฉนดชุมชน และจัดตั้งเป็น ชุมชนอย่างเป็นทางการ มิเช่นนั้นก็ไม่สามารถก่อสร้างโครงการบ้านมั่นคงได้ เพราะไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินและ/หรือไม่ได้เช่าที่ดินของรัฐ / กรุงเทพมหานครอย่างเป็นทางการ จะเห็นได้ว่าปัจจัย/เงื่อนไข ด้านที่ดินมีผลต่อการสร้างบ้านมั่นคงของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังการจัดสวัสดิการ ด้านอื่นๆ อีกด้วย

ชุมชนเศรษฐกิจจิวรี่ ปัจจุบันตั้งอยู่ในที่ดินของ กทม. ซึ่งกำลังขอยื่นขอ โฉนดชุมชน เราทำการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยมา 5 ปี แล้วเตรียมพร้อมที่จะเข้าโครงการบ้าน มั่นคง แต่ตอนนี้ทำไม่ได้ เพราะไม่มีที่ดินที่จะให้เช่าเหมือนชุมชนอื่นๆ ... สมาชิกก็เริ่มไม่มั่นใจว่าจะเล่นต่อได้ไหมกลัวไม่ได้บ้าน กลัวโดนไล่อื้อ...ที่ดินสำคัญมากมีเช่นนั้นเราก็ไม่ได้ทำอะไรต่อเลย (สุชิน แสงศรี, 2559)

3.6 คณะกรรมการจะต้องมีการประชุม และจัดทำรายงานบัญชีทุกเดือน ให้แก่สมาชิกและนำส่งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นประจำ

กลุ่มจะต้องรู้ว่าเงินสวัสดิการใช้อะไรไปบ้าง ซึ่งคณะกรรมการจะต้อง มีการสรุปทุกเดือน และเราก็ต้องสรุปให้กองทุนฯ เหมือนกันว่าเงินเราเอาไปจ่ายอะไรบ้าง (ประภาส แสงประดับ, 2559)

3.7 ภาควิชาการเข้ามาให้การสนับสนุนความรู้วิชาการและการบริการ สังคม อาทิ สถาบันการศึกษาใกล้เคียงให้การสนับสนุนเรื่องการออกแบบบ้าน การวางผัง สถาปัตยกรรม ให้แก่ชุมชนในโครงการบ้านมั่นคง มาทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสร้างการมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ก็มีมหาวิทยาลัยเขามาช่วยเราออกแบบบ้านด้วยกัน จนได้แบบบ้านที่มีขนาด 12.5 ตารางวา มีบ้านเดี่ยวชั้นเดียว บ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านแฝด 2 ชั้น และบ้านแถว 2 ชั้น (วารสารณ์ ปานะพิพัฒน์, 2559)

มหาวิทยาลัยใกล้เคียงมาช่วยออกแบบบ้าน มาช่วยกิจกรรมชุมชน ตอนนี้มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มาช่วยในการออกแบบบ้าน ซึ่งเขาเข้ามาเองเราไม่ได้ไปขอเขา และก็มี mou ร่วมกันระหว่าง พอช. ชุมชน สหกรณ์ สถาบันการศึกษา (วีชรี เย็นสบาย, 2559)

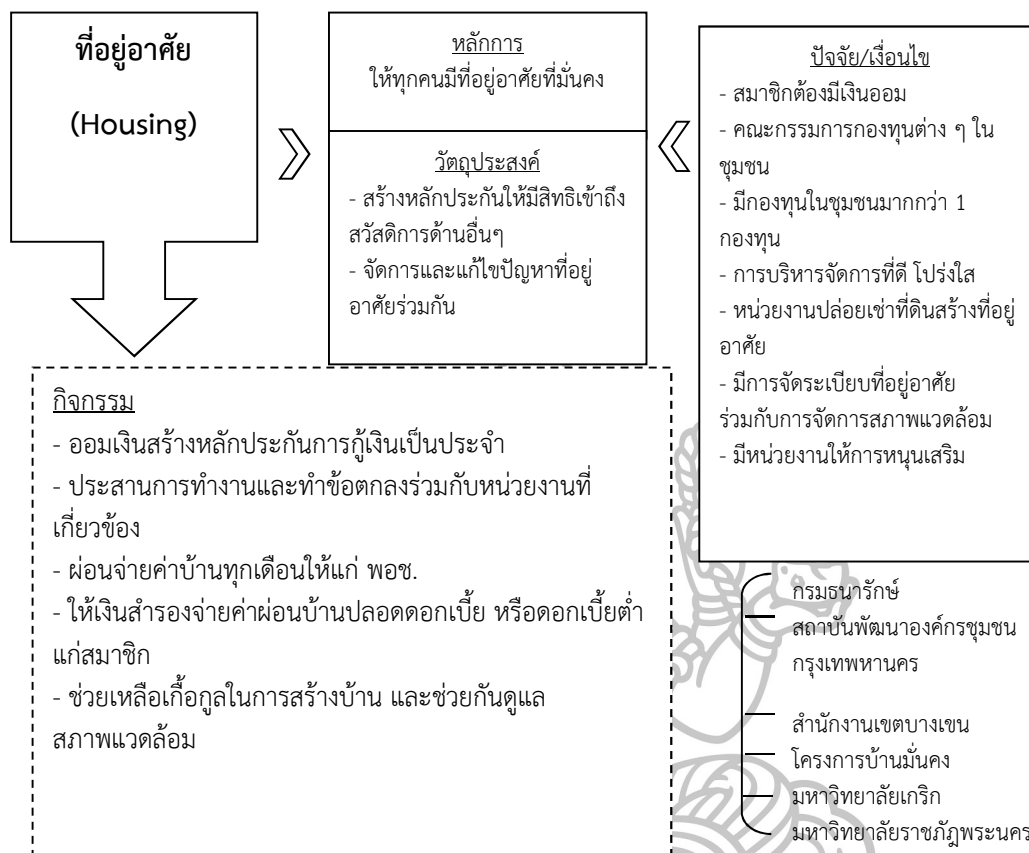
4. ปัจจัย/เงื่อนไข

4.1 สมาชิกต้องมีการออมเงินในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยต้องมีเงินออมร้อยละ 10 ของวงเงินที่ต้องการกู้ยืมจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือพอช.

4.2 ต้องมีหน่วยงานหลักที่มอบที่ดินให้ชาวบ้านเช่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งในเขตเมืองจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมธนารักษ์ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านดำเนินการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมั่นใจว่าจะไม่ถูกไล่รื้อ ซึ่งในส่วนนี้หน่วยงานหลายฝ่ายควรพิจารณาถึงความต้องการจำเป็นเรื่องการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง โดยหน่วยงานต้องทำข้อตกลงร่วมกันในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย

4.3 มีหน่วยงานภายนอกคอยให้การสนับสนุนในด้านการให้เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ และหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการให้ความร่วมมือในการจัดสวัสดิการที่จำเป็นแก่คนในชุมชนเมืองครอบคลุมทุกเรื่อง ทุกกลุ่ม

4.4 มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ และมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการเงินออม ดังแผนภูมิที่ 12

แผนภูมิที่ 12 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัย

โดยสรุปรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัย เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับการจัดสวัสดิการของคนเมือง เนื่องจากการขยายตัวของเมืองหลวงปัญหาที่อยู่อาศัยของคนเมืองที่มีเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ โดยเฉพาะปัญหาการถูกไล่รื้อที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด ชุมชนสลัม ให้เป็นระเบียบไม่บุกรุกพื้นที่เศรษฐกิจ พื้นที่ทางวัฒนธรรม แต่ทางออกของการจัดระเบียบชุมชนเมืองที่เป็นทางออกที่ดีนั้น เครือข่ายชุมชนเมืองระดับเขตบางเขนจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยหากมีการสร้างการมีส่วนร่วม การบูรณาการทำงานร่วมกันจากหลายภาคส่วน โดยใช้หลักการในโครงการบ้านมั่นคง มีวัตถุประสงค์คือการจัดการที่อยู่อาศัยให้มั่นคงและไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเมือง โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประชาสังคม จะต้องหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและมีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ

6.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิต

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิตเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่มีความจำเป็นและคนในชุมชนมีความต้องการมากเป็นอันดับสอง ด้วยเหตุที่เป็นกลุ่มคนยากจน มีรายได้น้อย เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตจึงมีความจำเป็นต้องใช้เงินออม หรือเงินที่มีอยู่ออกมา

ใช้จ่ายจัดการงานศพ ซึ่งการจัดสวัสดิการในด้านนี้ชุมชนใช้การช่วยเหลือเกื้อหนุนและร่วมมือเป็นเจ้าภาพในการจัดงานศพเป็นหลัก แม้ว่าผู้เสียชีวิตจะเป็นสมาชิกกองทุนฯ หรือไม่เป็นสมาชิกก็จะได้รับการช่วยเหลือด้วยความเจียมใจอย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตามการมีกองทุนสวัสดิการชุมชนจะช่วยให้สมาชิกมีเงินสำรองที่สามารถใช้จ่ายจัดการงานศพได้ โดยไม่ต้องไปขอเรียไรเงินจากเพื่อนบ้าน คนในชุมชนเหมือนแต่ก่อน ฉะนั้นสวัสดิการเมื่อเสียชีวิตจึงเป็นสวัสดิการจำเป็นต่อคนในชุมชนเมือง โดยเฉพาะในเรื่องครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสม

1. หลักการ

การจัดสวัสดิการยามเสียชีวิต เป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานของสวัสดิการชุมชนที่ได้กำหนดไว้ในเงื่อนไขหลักเกณฑ์สวัสดิการชุมชน กล่าวคือ

อายุสมาชิกครบ 6 เดือนขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 4,000 บาท
อายุสมาชิกครบ 2 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 4,500 บาท
อายุสมาชิกครบ 4 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 5,000 บาท
อายุสมาชิกครบ 8 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 5,500 บาท
อายุสมาชิกครบ 16 ปีขึ้นไป	ตาย ได้ค่าทำศพ 6,000 บาท

ซึ่งเป็นสวัสดิการที่คนในชุมชนให้ความสำคัญมาก เพราะจะเป็นเงินช่วยเหลือในการจัดการงานศพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยให้เสียชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ให้มีเงินจัดงานศพอย่างสมเกียรติ ไม่ต้องตกเป็นศพไร้ญาติ และสร้างภาระให้กับคนในครอบครัว จึงเป็นสวัสดิการจำเป็นในอนาคตที่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตอยากได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพในจำนวนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบความสัมพันธ์เรื่องความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนด้านการเสียชีวิตมีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นการได้รับบริการ

สมาชิกท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนในละแวกนี้ส่วนใหญ่เป็นคนจน มีรายได้น้อย คนยากไร้อยู่จำนวนมาก เวลาใครเสียชีวิตบางรายจะต้องขอเรียไรเงิน จากคนในชุมชนเพื่อนำเงินไปจัดการงานศพให้เพื่อน เพราะในบ้านเขาไม่มีเงินเพียงพอ นำสงสาร การจัดการงานศพรายหนึ่งต้องใช้เงินพอสมควร หลายชุมชนจึงมีกองทุนฌาปนกิจ ที่จ่ายสวัสดิการเฉพาะเสียชีวิต เมื่อมีกองทุนสวัสดิการชุมชนก็มีการจ่ายสวัสดิการชีวิตด้วยเช่นกัน ฉะนั้นหลักการการจัดสวัสดิการเสียชีวิตจ่ายเงินสวัสดิการสมทบค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพในจำนวนที่กำหนดไว้ตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ของกองทุนในชุมชน และให้เกียรติสมาชิกโดยการให้พวงหรีด การสนับสนุนค่าเดินทางสำหรับคนที่ไปร่วมงาน ในกรณีต้องช่วยเหลือศพไร้ญาติ จะเป็นการร่วมมือ ร่วมใจในการช่วยเหลือ เช่น ติดต่อประสานงานกับวัดเพื่อติดต่อจองศาลาวัด ผ้าห่อศพ โรงศพ และบำเพ็ญกุศล จำนวน 1 วัน เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีทางพุทธศาสนา

ของชุมชนพัฒนาได้สวัสดิการที่จำเป็นมากคือเมื่อเสียชีวิต และก็เจ็บป่วย เพราะตายไม่สามารถไปเอาเงินที่อื่น ๆ มาจัดงานศพได้ ฟังได้แต่กองทุนฯ (ณัฐภัทรธร เนติบัณฑิตอุทิศ, 2559)

เมื่อมีกรณีเสียชีวิต สมาชิกจะเข้ามาหาคณะกรรมการกองทุนฯ ก่อน เพื่อมาขอเบิกเงินไปก่อน 4,000-5,000 บาท ถ้ามีคนตายปุ๊บ เขาก็จะไปหากรรมการกองทุนฯ เพราะเขาต้องใช้เงินไปจัดการศพ ค่าเคลื่อนย้ายศพ โรงศพ และอื่นๆ (วัชรีย์ เย็นสบาย, 2559)

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยมีเงินในการจัดการงานศพ
- 2.2 เป็นการจัดการสวัสดิการจำเป็นให้แก่สมาชิกในช่วงสุดท้ายของชีวิต

3. กิจกรรม

สำหรับสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จะต้องปฏิบัติออมเงินวันละ 1 บาท ตามเงื่อนไขของกองทุนฯ และในยามเสียชีวิตสมาชิกจะได้รับสวัสดิการในกรณีเสียชีวิต จำนวน 4,000 บาท และพวงหรีดในนามกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน 1 พวง ตามเกณฑ์กลางที่กำหนดไว้ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตบางเขน แต่มีบางกรณีที่ชุมชนจะจ่ายสวัสดิการเพิ่มเติม เช่น พวงหรีด 1 พวง , โรงศพ 1 โรง , ผ้าห่อศพ , เงินสมทบจากกองทุนฌาปนกิจในชุมชน (ถ้ามี) จำนวน 4,000 บาทต่อคน

เรื่องเสียชีวิตอาจจะมีสองประเด็นคือ ที่เล่นกับกองทุนสวัสดิการฯ อย่างเดียว และมีชุมชนที่เขามีกลุ่มฌาปนกิจของชุมชนเอง เช่น บางบัว ถ้าตาย เขาก็จะได้เงินสวัสดิการ 2 ทาง คือได้เงินจากกองทุน 4,000 บาท และได้เงินจากกลุ่มฌาปนกิจ ที่มีการเก็บศพละ 20 บาท ต่างหาก (สดศิริ วิฑูรภาพัทธ, 2559)

ถ้าตายเราก็จะให้พวงหรีด ถ้าเขาไม่ค่อยมีเราก็จะช่วยเหลือเป็นเจ้าภาพบ้าง พิจารณาเป็นราย ๆ ไป...ชุมชนฉันบางรายต้องพา จ่ายค่ารถไปโรงพยาบาลด้วย เพราะเขาเป็นกล้ามเนื้ออ่อนแรง ทุกอย่าง พอตายก็ต้องไปหาวัด หาโรง หาคนแบกศพ ที่ชุมชนจะพิเศษคือจ่ายหมดทุกศพ ไม่เฉพาะสมาชิกแต่เราจะจ่ายน้อย (ละออง เสือศิริ, 2559)

สำหรับคณะกรรมการ/ผู้นำ และสมาชิกบางท่านที่ต้องเดินทางไปร่วมงานศพกองทุนฯ จ่ายค่าเดินทางให้ตามความเหมาะสมและตามมติของคณะกรรมการ

ในกรณีผู้ยากไร้ในชุมชนเสียชีวิต คณะกรรมการ ผู้นำกลุ่มจะดำเนินการติดต่อประสานงานกับมูลนิธิโพธิภาวนาในการมาเคลื่อนย้ายร่างผู้เสียชีวิตไปยังวัดหรือสถานที่ประกอบพิธีจัดการเรื่องผ้าห่อศพ โรงศพ และประสานงานไปยังคณะกรรมการวัด หรือเจ้าอาวาสวัดบางบัวในจัดการงานศพให้เป็นไปตามประเพณี อย่างน้อยให้มีการสวดอภิธรรม 1 คืน สมาชิกก็จะไปร่วมทำอาหารและสมทบเป็นเจ้าภาพในการจัดการงานศพให้เป็นรายกรณี

ให้เงิน 4,000 บาท ถ้าเจอแบบศพไม่มีญาติขอจะฝังต้นให้ ขอความร่วมมือจากทางวัด ช่วยประสานงานให้ และอย่างชุมชนสะพานใหม่เขาก็ให้โลงฟรี (วีซีรี เย็นสบาย, 2559)

ในกรณีถ้าศพอยู่ต่างจังหวัด ก็สามารถใช้เงินส่วนกลางไปจ่ายค่ารถไปร่วมงานก็ได้ แต่คนนั้นๆ ต้องเป็นคนดี ช่วยเหลืองานชุมชน และเป็นกรรมการ 3 คนที่คัดเลือกมาทำงานเครือข่ายๆ เรามีสวัสดิการให้กับแม่กรรมการด้วย (ประภาส แสงประดับ, 2559)

ถ้าเป็นกรณีสมาชิกนับถือศาสนาอิสลาม ช่วยเหลือครั้งละ 500-1,000 บาท ซึ่งหลักการจ่ายเงินขึ้นอยู่กับมติคณะกรรมการเช่นกัน

4. ปัจจัย / เงื่อนไข

ในการจัดสวัสดิการยามเสียชีวิต มีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่

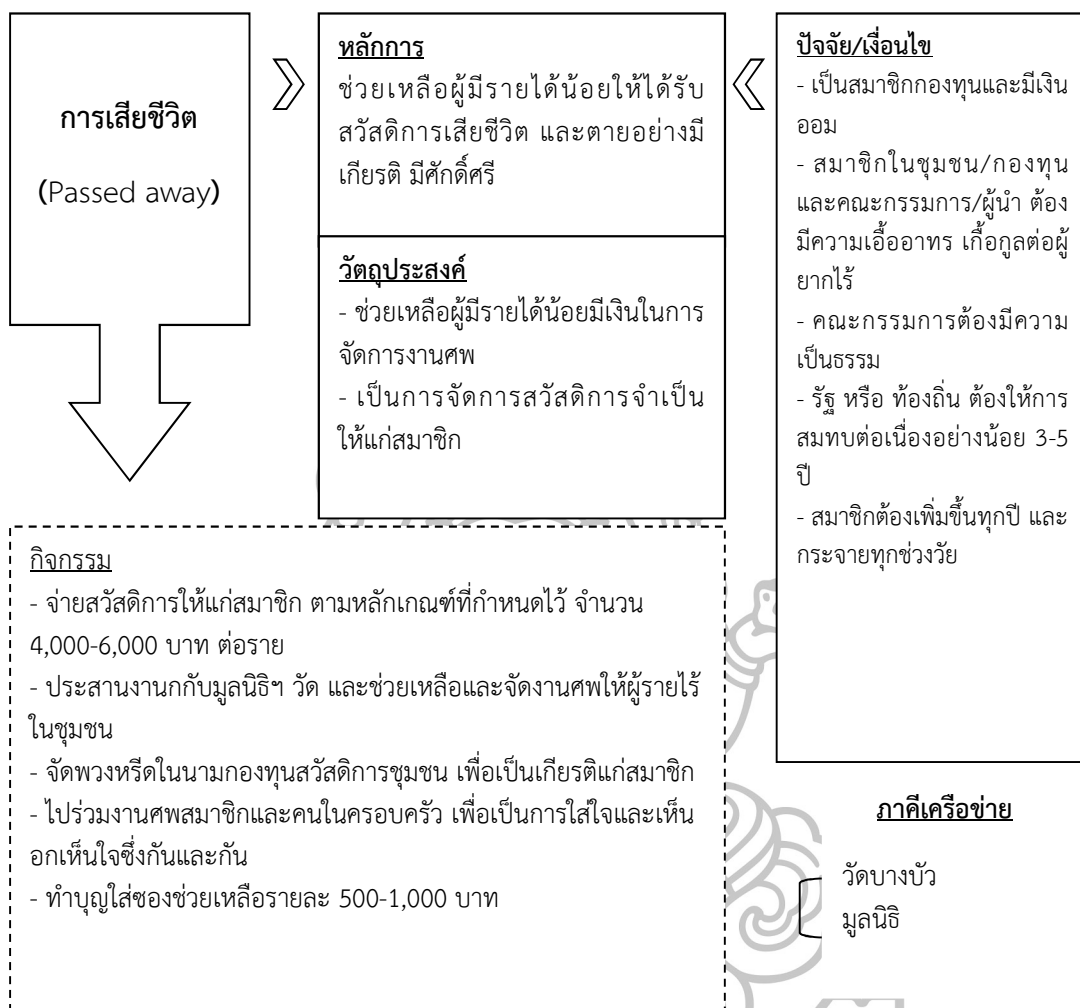
4.1 สมาชิกต้องออมเงิน เป็นประจำและสม่ำเสมอ และสมาชิกเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจภายในชุมชน และ/หรือกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท

4.2 สมาชิกในชุมชน และคณะกรรมการกลุ่มจะต้องมีความเอื้ออาทรและมีจิตใจดีที่พร้อมจะช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชนที่เสียชีวิต

4.3 คณะกรรมการกองทุนฯ ต้องมีความเป็นธรรม การบริหารงานที่โปร่งใส เนื่องจากต้องมีการตัดสินใจในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ไม่ใช่สมาชิกกองทุนในบางกรณี และบางรายต้องมีการช่วยเหลือที่ขึ้นอยู่กับมติคณะกรรมการเป็นหลัก

4.4 กองทุนฯ ต้องได้รับเงินสมทบจากรัฐบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3-5 ปี เป็นเงินสมทบในการจัดสวัสดิการสมาชิกให้มีความมั่นคงในขางเริ่มต้น เพราะเงินที่ใช้จ่ายสวัสดิการจำนวนค่อนข้างเยอะ เมื่อเทียบกับเงินออมของสมาชิก

4.5 กองทุนฯ จะต้องมีส่วนเพิ่มขึ้นทุกปี และกระจายช่วงอายุของสมาชิกให้ครอบคลุมทุกวัย หากมีสมาชิกลดลง เงินกองทุนก็จะลดลง ทำให้กองทุนฯ จะมีความเสี่ยงในการบริหารจัดการการเงิน

แผนภูมิที่ 13 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิต

โดยสรุปการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิตมีหลักการเดียวคือช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้ได้รับสวัสดิการเสียชีวิต และตายอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ซึ่งวัตถุประสงค์ก็เพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยมีเงินในการจัดการงานศพและเป็นการจัดการสวัสดิการจำเป็นให้แก่สมาชิกได้รับสวัสดิการ อย่างน้อยรายละ 4,000 บาท เพื่อใช้ในการจัดการงานศพ จัดทำพิธีกรรมทางศาสนาให้เหมาะสม และในบางรายที่เป็นผู้สูงอายุไม่มีญาติ คนเร่ร่อนที่มาอาศัยอยู่ในชุมชน ผู้ป่วยจิตเวช ผู้ยากไร้ หากเสียชีวิตคณะกรรมการกองทุน และอาสาสมัครในชุมชนก็จะมาร่วมด้วยช่วยกันจัดการพิธีกรรมให้ถูกต้องเช่นกัน

6.3 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการให้กู้ยืม

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองด้านการให้กู้ยืมเงิน เป็นความต้องการจำเป็นในด้านสวัสดิการของประชาชนเป็นอันดับสองเท่ากับสวัสดิการด้านการเสียชีวิต ซึ่งในสวัสดิการด้านนี้เดิมที่ไม่ได้คาดหวังที่จะให้กู้ยืม เพราะส่วนใหญ่จะเน้นการออมเพื่อสร้างความมั่นคง

เรื่องที่อยู่อาศัย การเกิด แก่ เจ็บตาย แต่ต่อมาการให้กู้ยืมนี้ไปผูกโยงกับการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย หากสมาชิกไม่สามารถผ่อนส่งค่าบ้านได้ คณะกรรมการกองทุนฯ ก็จะนำเงินในส่วนนี้หมุนเวียนออกไปก่อนและให้สมาชิกผ่อนชำระคืนภายหลัง เพราะกองทุนฯ มีไว้ให้คอยช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีเงินหมุนเวียนได้ในยามจำเป็น และไม่ให้เกิดปัญหาหนี้นอกระบบและปัญหาอื่น ๆ ตามมา จึงได้มีการทำกติการ่วมกันในเรื่องการให้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นสวัสดิการ อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัย เงื่อนไขที่มีของกองทุนฯ ในชุมชนด้วย

1. หลักการ

การจัดสวัสดิการให้กู้ยืมเงิน สำหรับผู้มีรายได้น้อยนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่คนในชุมชนเมืองมีความต้องการมาก เพราะการจะมีเงินทุนหรือการเข้าถึงสินเชื่อทางการเงินในระบบเป็นเรื่องยาก ที่ผ่านมามีเหตุให้เกิดปัญหาหนี้นอกระบบ และเป็นหนี้นอกระบบดอกเบี้ยสูง ดังนั้นการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบในเมืองได้คือการที่ชุมชนมีกองทุนต่างๆ ที่มาจากเงินออมภายในชุมชนร่วมกับเงินสนับสนุนสมทบกองทุนจากรัฐบาล เช่น กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย กองทุนสวัสดิการชุมชนออมวันละบาท ทำให้ชุมชนมีเงินหมุนเวียนภายในชุมชน และทำให้คนในชุมชนทั้งเมืองและชนบทสามารถเข้าถึงแหล่งกู้ยืมเงินในระบบได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการการให้กู้ยืมจะให้ประสิทธิภาพนั้นแต่ละชุมชนจะมีแนวทางหลักการบูรณาการกองทุนชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนควรมีกองทุนฯ อย่างน้อย 2 กองทุนขึ้นไป อาทิ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย กองทุนเงินล้าน กองทุนสวัสดิการออมวันละบาท เพื่อกองทุนมีเงินหมุนเวียนเพียงพอต่อการจัดสรรสวัสดิการการให้กู้ยืมได้ทั่วถึงกับความต้องการของสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะต้องมีการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของแต่ละกองทุนให้ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณที่ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการในอนาคตที่อยากให้ในชุมชนมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอ และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือให้ชุมชนมีแหล่งเงินกู้ รวมถึงด้านการให้กู้ยืมจะต้องมีความเหมาะสม

หลักการให้เงินกู้ยืมคนกู้ต้องทำจริง ซื่อสัตย์ และมีวินัยในการออม การส่งเงินคืนกองทุนต้องทำสม่ำเสมอ มีน้อยส่งน้อย มีมากก็ส่งมาก หนี้จะได้หมดเร็ว และสามารถกู้ได้อีกคนอื่น ๆ ก็จะได้กู้ อีก ต่อไปเรื่อย ๆ เพราะเงินในกองทุนก็เป็นเงินของทุกคน ...และกองทุนฯ ในชุมชนต้องหนุนเสริมกัน มีกองทุนเดียวไม่ได้ อย่างชุมชนเรามีหลายกองทุนฯ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ก็มาช่วยหนุนเสริมให้กู้เรื่องสร้างบ้าน, การศึกษา ได้ (ทัศนัย บุญขวัญ, 2559)

กองทุนฯ ช่วยเหลือเป็นรายกรณีในเรื่องการให้กู้ยืมเงิน อัตราดอกเบี้ย 0-2 % ให้แก่สมาชิกที่มีความจำเป็นและเดือดร้อนมาก ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะพิจารณาอนุมัติเป็นรายกรณี โดยจะให้การช่วยเหลือ เช่น ไม่มีเงินจ่ายค่าผ่อนบ้าน ใช้เงินเพื่อต่อยอดอาชีพ และสมทบค่าเล่าเรียนบุตร ซึ่งในกรณีการให้กู้ยืมจะให้เฉพาะบางรายเท่านั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องการใช้จริง โดยได้รายละไม่เกิน 3,000-5,000 บาท หรือมากกว่านั้น ซึ่งสมาชิกจะต้องมีการประมาณการ

ค่าใช้จ่ายที่จะใช้จริงมาให้คณะกรรมการ แสดงเป็นหลักฐานค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงเป็นการแสดงถึงความจริงใจต่อกัน เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเช่า ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์เพื่อการเรียนแก่ลูก มีรายการอะไรบ้าง จำนวนเท่าไร , กู้เพื่อต่อยอดอาชีพก็ควรที่จะมีการวางแผนค่าใช้จ่ายการลงทุน เช่น ค่ารถเข็น ค่าเสื้อวินมอเตอร์ไซด์ และรายรับที่คาดว่าจะได้รับ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 สนับสนุนและช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยมีแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน และใช้เป็นการประกอบอาชีพ

2.2 จัดสวัสดิการที่จำเป็นให้สมาชิกกองทุนฯ และคนในชุมชนในยามเดือดร้อน

2.3 ให้คนในชุมชนมีที่พึ่งด้านการเงิน มีแหล่งกู้ยืมเงินในระบบชุมชน ไม่ไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ

2.4 สร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

การจัดสวัสดิการมองว่ากองทุนไม่จำเป็นต้องมีเงิน หรือกอดเงินไว้เยอะ ๆ แต่สวัสดิการจะต้องให้ประโยชน์กับสมาชิกมากที่สุด คิดถึงความจำเป็นของเขา (ตุ้ย พลอยขาว, 2559)

มันเป็นสวัสดิการ มันเป็นเงินช่วยเหลือกัน ถ้าเราไปเอาดอกก็เท่ากับว่าเราไม่ได้ช่วยเขา (ละออง เสือศิริ, 2559)

การให้ทุนไปต่อยอดทำอาชีพ หมุนเวียนกันในกลุ่ม ในกองทุน เช่นชุมชนอุทิศอนุสรณ์ชาก็รวมกลุ่มใช้หนี้นอกระบบ ,ชุมชนบางบัวก็ใช้พัฒนากลุ่มอาชีพ (ประภาส แสงประดับ, 2559)

3. กิจกรรม

3.1 การให้กู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย

การจัดสวัสดิการให้กู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ให้กู้เพื่อนำเงินไปผ่อนชำระค่าบ้านในโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งสมาชิกต้องมีความจำเป็นที่ไม่สามารถชำระค่าผ่อนบ้านได้จริง เช่น ว่างงาน ไม่มีรายได้ เจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอกับรายได้ หรือมีความจำเป็นอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการจะพิจารณาถึงความจำเป็นนั้น ถึงจะอนุมัติให้กู้ยืมได้ โดยสมาชิกคนนั้นจะต้องเป็นสมาชิกในโครงการบ้านมั่นคง ที่ทำสินเชื่อกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออยู่ทั้งสองกลุ่มขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละชุมชน ในการกู้ยืมเงินเพื่อผ่อนชำระค่าบ้านสามารถขอกู้ได้ครั้งละไม่เกิน 3,000-5,000 บาทต่อครั้ง ซึ่งคณะกรรมการจะดำเนินการนำเงินส่วนกลางของกลุ่มออกไปให้ก่อนเพื่อรักษาเครดิตการเงินของกลุ่มเครือข่ายไว้ตามเงื่อนไขของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือพอช. กำหนด การกู้ยืมเงินในลักษณะนี้ บางกลุ่มคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1.5 แต่บางกลุ่มปลอดดอกเบี้ย เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่สมาชิกกลุ่มต้องดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเพื่อนเดือดร้อน

เป็นเงินปลอดดอกเบี้ย เป็นเงินสวัสดิการที่ช่วยเหลือ โดยเราจะให้ยืมไม่เสียดอกเบี้ย ซึ่งคนนั้นต้องเป็นสมาชิกสวัสดิการ ซึ่งเขาจะต้องล้มป่วยจริง และเขาจะต้องมีการส่งบ้านตีมาตลอด คณะกรรมการก็จะพิจารณาให้ (สดสิริ วัฒนาพัทธ์, 2559)

ถ้าเกิดชุมชนมีปัญหาเรื่องการผ่อนบ้าน เราก็สามารถเอาเงินส่วนนี้ไปสำรองจ่ายค่าผ่อนบ้านให้กับสมาชิก เราจะจ่ายให้กรณีเดียวคือไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าผ่อนบ้านได้จริงๆ เงินส่วนนี้ก็ไปสำรองจ่ายก่อนแล้วค่อยไปตามเก็บภายหลัง (ชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร, 2559)

อีกลักษณะหนึ่งเป็นการให้เงินกู้เพื่อต่อเติมที่อยู่อาศัย หรือไปเพิ่มเติมวงเงินที่ขอกู้มาจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ พอช. ที่สมาชิกจะได้รับเงินมาเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยจำนวน 150,000-300,000 บาทต่อหลังตามที่กำหนดไว้ในระเบียบโครงการบ้านมั่นคง แต่ด้วยปัจจัยเงื่อนไขการเงินของผู้มีรายได้น้อยมีไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการต่อบ้านให้สมบูรณ์จึงมีความจำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินมาเพิ่มเติมอีก ทำให้หลายครัวเรือนไปกู้ที่อื่นระบบจึงเป็นหนี้สินไปอีก จากปัญหาที่นั่นระบบนี้เครือข่ายจึงส่งเสริมให้ชุมชนมีกระบวนการจัดการ บูรณาการกองทุนภายในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเงินล้าน มาช่วยเกื้อหนุนปล่อยกู้ให้สมาชิก หลังละไม่เกิน 20,000 บาท การจัดสวัสดิการลักษณะนี้จัดทำเฉพาะบางชุมชนขึ้นอยู่กับการสร้างความเข้าใจและข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกและคณะกรรมการในกลุ่มองค์กรชุมชน โดยผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 1.5 บาทให้กับกองทุนฯ / กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยภายในชุมชน อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับเงื่อนไขข้อตกลงภายในกลุ่มองค์กรชุมชนนั้น ๆ

3.2 การให้เงินกู้ยืมเพื่อต่อยอดอาชีพ

การจัดสวัสดิการให้กู้ยืมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้มีรายได้ มีความมั่นคง ซึ่งผู้ที่กู้ยืมได้ต้องเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน และ/หรือกองทุนชุมชนอื่น ๆ ซึ่งผู้ที่กู้ต้องมีความตั้งใจจริงในการต่อยอดอาชีพเดิม และ/หรือมีความต้องการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว หรือสมาชิกจะรวมกลุ่มมากู้เงินเพื่อสร้างอาชีพเสริม หากมีสมาชิกมีคุณลักษณะความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งก็สามารถมีสิทธิ์กู้เงินเพื่อพัฒนา ต่อยอด สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งการกู้ยืมเงินจะไม่เสียดอกเบี้ย

ให้กู้เพื่อทำอาชีพ เช่น ป่าข้างบ้านป่าตู่เคยขายส้มตำแล้วหยุดไป ใช้เงินทุนตัวเองหมด แล้วจะกลับมาลงทุนใหม่ก็ขอกู้ยืม 5,000 เราก็ให้ยืม เราไม่ได้ให้เยอะก็จะประมาณ 5,000 8,000 บาท บางคนลงทุนขายผัก ก็จะให้กู้ยืมโดยปลอดดอกเบี้ย (ตู่ พลอยขาว, 2559)

การให้กู้ยืมในนามกลุ่ม เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์และความถนัดในอาชีพนั้น ๆ รวมตัวกันกู้ยืมเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น สมาชิกกลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ รวมกลุ่มกันเพื่อมากู้เงินไปซื้อเสื้อวินมอเตอร์ไซด์มาหมุนเวียนกันภายในสมาชิกกลุ่มได้สวมใส่ขับขี่มอเตอร์ไซด์รับจ้างสร้างรายได้เพิ่ม, กลุ่มสมาชิกแม่บ้านชุมชนบางบัวรวมตัวกันกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาอาชีพรับจ้างทำอาหาร เป็นต้น

ชุมชนเมืองเรามีการต่อยอดจากฐานเดิมเรื่องที่อยู่อาศัยที่แน่น ซึ่งใช้เงิน 30 เปอร์เซ็นต์ ที่แบ่ง 15 เปอร์เซ็นต์มาให้กู้ยืมต่อยอดพัฒนากลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกองทุนฯ เราสามารถไปโยงกับกองทุนอื่น ๆ ได้ให้ใช้เป็นต่อทุนไม่มีดอกเบี้ย (ประกาศ แสงประดับ, 2559)

3.3 การให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของบุตร

การให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาบุตร สมาชิกจะต้องมีความต้องการจำเป็นจริง ๆ ที่ครอบครัวไม่สามารถหมุนเวียนเงินใช้จ่ายค่าเทอมบุตร ค่าอุปกรณ์การเรียน ก็สามารถมาขอกู้ยืมเงินกองทุนฯ ไปใช้จ่ายได้ตามความเหมาะสมและจำเป็น ซึ่งสมาชิกจะต้องแสดงหลักฐานการจ่ายเงินค่าเทอม ค่าอุปกรณ์เล่าเรียนบุตรให้แก่คณะกรรมการด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ และบางชุมชนมีการจัดสวัสดิการชุมชนสำหรับค่าทุนการศึกษาสำหรับเด็กเรียนดี ให้ทุนละ 1,000 บาท ต่อปี การศึกษา มาช่วยหนุนเสริมและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียน

ในชุมชนบางชน สวัสดิการการศึกษาถ้าเรื่องการให้กู้เงินค่าเทอม เราก็ให้กู้ได้รายละ 3,000-8,000 บาท แต่ทุกอย่างก็ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการ ซึ่งชุมชนเราค่าเทอมจะต้องผ่อนส่งดอกเบี้ยร้อยละ 1-1.5 บาท บางทีก็กู้จากกองทุนสวัสดิการฯ แต่ถ้าไม่มีก็ให้ไปกู้เงินกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเงินล้าน เรามีหลายกองทุน (ทัศนัย บุญขวัญ, 2559)

4. ปัจจัย / เงื่อนไข

4.1 เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางชน และมีการออมเงินเป็นประจำไม่ขาด

4.2 เป็นสมาชิกกองทุนชุมชนอื่น ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย กองทุนเงินล้าน กองทุนสวัสดิการวันละบาท เป็นต้น

4.3 คณะกรรมการพิจารณาให้กู้ยืมเป็นรายกรณีบุคคล โดยจะพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ ได้แก่ (1) ความจำเป็นในความต้องการใช้เงินเป็นหลัก เช่น กู้เพื่อผ่อนชำระค่าที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง), ค่าเล่าเรียนบุตร, อาชีพ เป็นต้น (2) มีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ (3) ความสามารถในการคืนเงิน โดยมีเงื่อนไขจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีกี่คน มีรายได้เพียงพอหรือไม่

4.4 สมาชิกต้องมีสัจจะ และความซื่อสัตย์ นำเงินไปใช้จริงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ไว้ และต้องนำส่งหลักฐานการใช้จ่ายเงินมาให้แก่คณะกรรมการกองทุน เช่น แสดงใบกำกับภาษีการใช้จ่ายเงิน

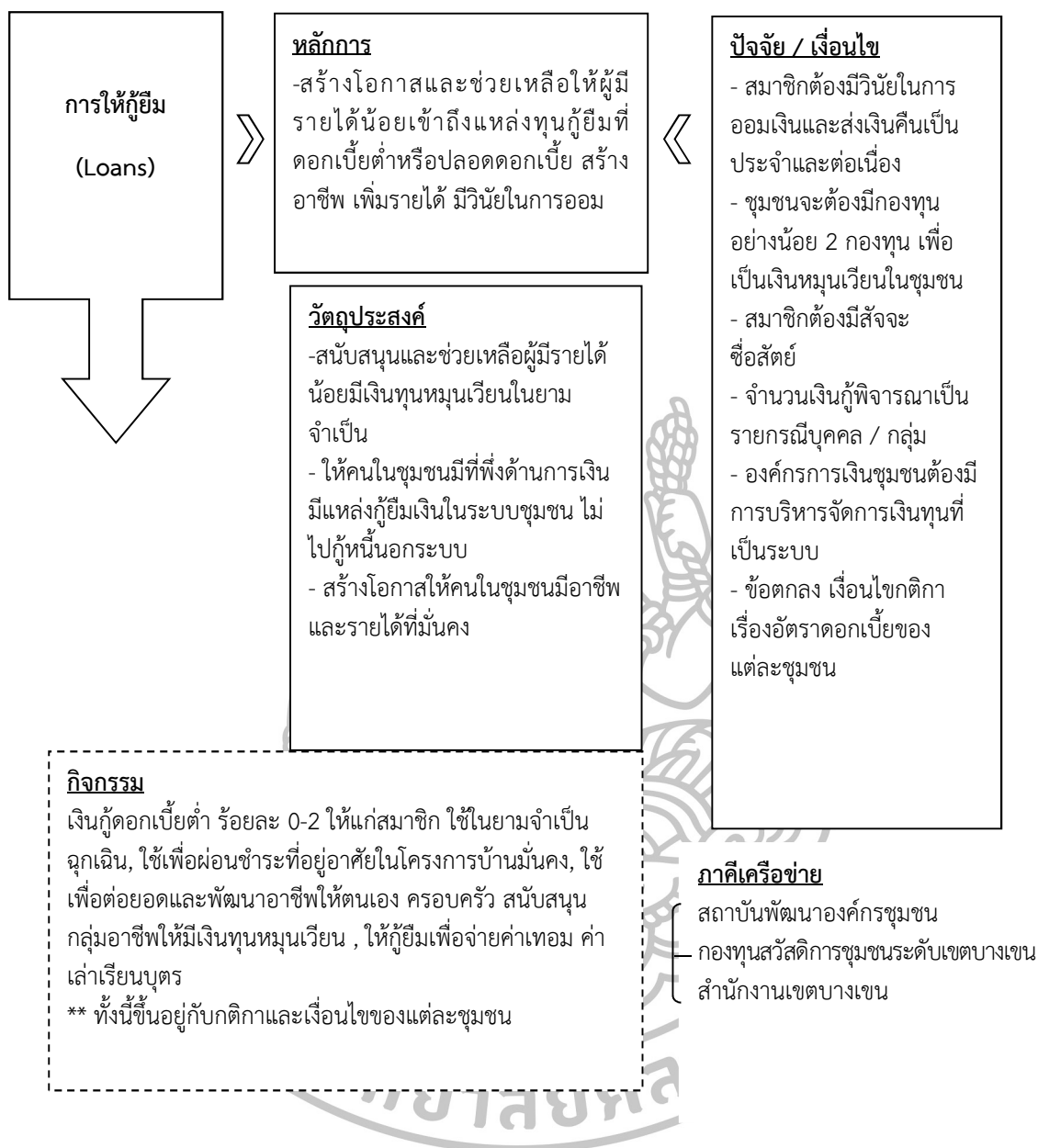
4.5 มีวินัยในการนำเงินมาผ่อนชำระคืนเป็นประจำทุกเดือน โดยไม่จำกัดยอดเงิน มีมากจ่ายมาก มีน้อยจ่ายน้อย แต่ต้องมาชำระเป็นประจำโดยสามารถเลือกจ่ายแบบรายวันหรือรายเดือนได้ตามสะดวก หากจ่ายคืนครบถ้วนก็มีสิทธิ์กู้ยืมใหม่ได้

4.6 มีการบริหารจัดการการเงินที่ดี โดยต้องให้มีเงินหมุนเวียนในกองทุนฯ อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามยังคงต้องอิงหลักพึ่งพาช่วยเหลือกัน ไม่บีบบังคับจนเกินไป

4.7 ถ้ามีประสบการณ์การทำงานจริงแล้วมีแผนต่อยอดจากอาชีพเดิม จะได้พิจารณาเป็นพิเศษ เพราะเป็นการสร้างโอกาสให้มีรายได้เพิ่มพูน มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4.8 ในการกู้แต่ละครั้ง บางกรณีอาจจะต้องเสียดอกเบี้ย 1-2 % ของยอดเงินกู้ เพื่อเป็นรายได้ของกองทุนฯ ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อจะได้ช่วยเหลือคนอื่นๆ ในชุมชนได้มากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลง กติกาของแต่ละชุมชนที่จะบริหารจัดการกองทุนให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก

แผนภูมิที่ 14 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการให้กู้ยืม

กล่าวโดยสรุปรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองด้านการให้กู้ยืม มีหลักการคือการสร้างโอกาสและช่วยเหลือให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งทุนกู้ยืมที่ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ และให้มีวินัยในการออม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยมีเงินทุนหมุนเวียนในยามจำเป็น และให้คนในชุมชนมีที่พึ่งด้านการเงิน มีแหล่งกู้ยืมเงินในระบบชุมชน ไม่ไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบสร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมหลัก ๆ คือการให้กู้ยืมเพื่อช่วยผ่อนชำระค่าบ้านเป็นหลัก รองลงมา ก็เป็นการต่อยอดอาชีพ ซึ่งปัจจัย เงื่อนไข ในการดำเนินกิจกรรมนั้นก็คือการสมทบออมเงินอย่าง

สมัครสมาชิก และมีการบูรณาการกองภายในชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนไม่ให้เดือดร้อน รวมทั้งต้องมีการเชื่อมโยงบูรณาการกับกองทุนระดับเครือข่ายเมืองมาช่วยเกื้อหนุนให้การจัดสวัสดิการด้านการให้กู้ยืมมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน

6.4 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม

1. หลักการ

ในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม นับเป็นหัวใจของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนเป็นฐานอย่างแท้จริง ซึ่งนำหลักการการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนความคิดและมีจิตสำนึกร่วมในการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนมีทุนเดิมในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเครือข่ายคลอง 9 สาย ที่ร่วมกันสร้างทุนทางสังคมในการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม จนประสบความสำเร็จมาจนปัจจุบัน โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่คอยสนับสนุนเกื้อกูลให้เกิดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อม

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม ในที่นี้เน้นไปที่คูคลองสายคลองบางบัวที่เป็นเส้นทางคมนาคมและเป็นคูคลองที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนมาหลายสิบปี เมื่อแหล่งน้ำคูคลอง เน่าเสีย สังกลิ่นเหม็น ขาดการดูแลร่วมกัน จึงเป็นปัญหาเริ่มต้นหรือที่มาของการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของคนในสายคลองบางบัว ลุกขึ้นมาต่อสู้และพัฒนาชุมชนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลคูคลองบางบัว และใส่ใจสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ให้สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย และคนในชุมชนมีความสามัคคี ซึ่งจากที่เคยกล่าวไปบ้างในส่วนพัฒนาการการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเขต จะเห็นได้ชัดเจนว่าหลักการการจัดสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสวัสดิการที่ไม่เน้นตัวเงินหรือการจ่ายเงินเหมือนสวัสดิการด้านอื่นๆ แต่เงินเป็นกลไกที่คอยเกื้อหนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

หลักการในการดำเนินงาน เป็นลักษณะน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ใดๆแล้วชุมชนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มกระบวนการชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในก่อน และเชื่อมโยงประสานเครือข่ายระดับเมืองในกาพัฒนาสิ่งแวดล้อมคูคลองที่มีประสิทธิภาพ เมื่อมีการระเบิดจากข้างในหน่วยงานภายนอกก็จะเห็นถึงความตั้งใจจริง รูปธรรมความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน และการขยายเครือข่ายสานพลังทำงานที่เข้มแข็งขึ้นในระดับเครือข่ายได้นั้น หน่วยงานภายนอกได้รับรู้ ได้เห็น และเข้ามาสัมผัส ทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนภายในกับหน่วยงานภาครัฐ ก็จะนำไปสู่การทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการได้ ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือกัน โดยมุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้สะอาด ปลอดภัย น่าอยู่

ในด้านการจัดสวัสดิการสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการทำงานในเครือข่ายระดับเมือง ประเด็นด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมต้องทำคู่ขนานกันไป อาจเป็นปัจจัย เจือปนกัน ที่เครือข่ายจะต้องดูแลและรับผิดชอบในการบูรณาการประเด็นการจัดการที่อยู่อาศัยและการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย อาจกล่าวโดยสรุปด้านการจัดสวัสดิการสิ่งแวดล้อมในระดับองค์กรชุมชนและเครือข่ายเมืองเป็นการจ่าย

สวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่เป็นฐานการจัดสวัสดิการร่วมกันผ่านเครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมร่วมกันระดับเครือข่ายเมือง โดยมีหน่วยงานภายนอกสนับสนุนปัจจัยด้านเงิน สิ่งของ คน และความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์

2.1 ส่งเสริมให้คนในชุมชนเครือข่ายสายคลองบางบัวมีการพัฒนาและจัดการคูคลองและสิ่งแวดล้อมในชุมชนร่วมกันในระดับเครือข่าย

2.2 เพื่อให้คนในชุมชนและเครือข่ายมีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่เหมาะสมและดีต่อสุขภาพ

2.3 เพื่อบำบัด พื้นฟู และรักษาสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะคลองบางบัวให้ดีขึ้น

3. กิจกรรม

สวัสดิการที่จัดให้แก่สมาชิก ส่วนมากเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อมเครือข่ายสายคลองบางบัว การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะและการทิ้งสิ่งปฏิกูลจากครัวเรือนในที่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่าประชาชนมีความต้องการจำเป็นในอนาคตด้านสวัสดิการสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในเรื่องอยากให้ชุมชนมีระบบบริการจัดเก็บขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลอง และให้ชุมชนมีพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

โดยมีหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น กรมธนารักษ์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร กองพันทหารราบที่ 11

3.1 การคัดแยกขยะ เป็นกิจกรรมริเริ่มให้ทุกครัวเรือนเห็นคุณค่าของขยะ เพื่อลดปริมาณขยะที่ถูกทิ้งลงคูคลอง โดยส่งเสริมให้ความรู้การคัดแยกขยะ และเปลี่ยนขยะเป็นเงินเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว หรือบางชุมชนมีโครงการนำขยะมาแลกไข่

3.2 กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ เป็นกิจกรรมระดับเครือข่ายสายคลอง และเครือข่ายสวัสดิการระดับเมืองทำร่วมกัน โดยให้แกนนำและอาสาสมัครล่องเรือรับขยะบริจาคจากชาวบ้านตลอดสายคลองบางบัว และจัดพิธีทอดผ้าขยะให้แก่พระสงฆ์ ซึ่งจากการทำกิจกรรมแต่ละครั้งจะนำเงินเข้าสมทบกองทุนทอดผ้าป่าขยะสายคลองบางบัว และนำเงินที่ได้มาสร้างเรือเหล็กมีมูลค่าเกือบ 200,000 บาท และเงินคงเหลือก็สะสมไว้ในกองทุนฯ นำต่อยอดทำกิจกรรมในคูคลองต่อไป

ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรม เราก็มีผ้าป่าขยะ ทำน้ำหมักชีวภาพ เครื่องดักไขมัน เก็บขยะในคลองร่วมกัน หลักการทำคือเราไม่ได้ทำกันชุมชนเดียว เราทำกันทั้งหมดทั้งสายคลอง แล้วก็ช่วยกันเก็บขยะในคลอง ในนามของเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคูคลองบางบัว (กนกศักดิ์ วิภาตกนก, 2559)

3.3 ส่งเสริมอาชีพทำเชิงเทียน ผลิตภัณฑ์รีไซเคิลขวดพลาสติกมาทำเป็นเชิงเทียน ใช้สำหรับงานพิธี เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ งานตามประเพณีต่างๆ เข้าพรรษา ใช้ในการเวียนเทียน และเทศกาลต่างๆ จำหน่ายเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

ในชุมชนมีการทำเอาขยะขวดน้ำเป็นเชิงเทียน เราทำขายด้วยใช้ด้วย ขาย ใบละ 10 บาท ทำเป็นกลีบดอกบัวกันเทียนหยดลงมือ อันไหนโปรดก็รวมๆ กันชั่งกิโลขาย (ณัฐภัทรธร เนติบัณฑิตอุทิศ, 2559)

3.4 ทำน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพคนในชุมชนได้รับการสนับสนุน จากสำนักงานเขตบางเขน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) กองพันทราบราบที่11 เข้ามา ให้ความรู้ด้านการทำน้ำหมัก การทำ EM Ball จุลินทรีย์ช่วยบำบัด ฟันฟูน้ในคูคลองไม่ให้เน่าเสีย และส่งกลิ่นเหม็นทำลายสุขภาพ อนามัยของคนในชุมชน นอกจากความรู้ที่หนุนเสริมแล้วยังสนับสนุน ถนเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ให้แต่ละชุมชน และกองทุนต่าง ๆ ในชุมชน ให้ดำเนินการจัดทำน้ำหมัก และเทน้ำหมักลงคูคลองให้สม่ำเสมอ

ในส่วนเขต เขาก็จะมาสอนทำแยกขยะ ทำน้ำหมักชีวภาพ, พาไปศึกษาดู งานข้างนอก เรื่องการจัดการขยะ ,มหาวิทยาลัยเอริก ทำวิจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว พา เด็กเยาวชนไปดูงานเรื่องการจัดการขยะ การคิดแยกขยะ การเก็บขยะ ขยะเปียก ขยะแห้ง (กนกศักดิ์ วิภาตกนก, 2559)

“ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ให้ภาคน้ำตาล ให้ถังหมัก ในรายชุมชน เครือข่ายก็ได้ 200 ถัง และถัง 1000 ลิตร 2000 ลิตรใช้สำหรับทำ ส่วนถังใหญ่เพื่อขยาย มีการอบรม ให้อุปกรณ์มาทำ บางชุมชนได้รับการสนับสนุนเองก็มี ไม่ต้องผ่านเครือข่าย ” (สุชิน แสงศรี, 2559)

“ กรมทหารราบ 11 มาสอนทำอีเอ็มบอล ทำน้ำหมัก แนะนำการปลูก หล่้าแฝก แต่ชุมชนคิดว่าไม่เหมาะ ก็เลยไม่ได้ทำและต่อมาUN ก็เข้ามาทำกิจกรรมวันสิ่งแวดล้อมโลก เทอีเอ็มลงคลองบางบัว ” (สดศิริ วัฒนาพันธ์, 2559)

3.5 การสร้างห้องน้ำ/สุขา ที่ถูกสุขอนามัยและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้ถัง พลาสติกขนาดหนาและใหญ่จุถึง 600 ลิตร เป็นถังที่ไม่เต็ม ไม่ส่งกลิ่นเหม็น และมีระบบบำบัดสิ่ง ปฏิกูลก่อนลงสู่คลอง ไม่ทำให้น้ำในคลองเน่าเสีย และรณรงค์ให้มีการสร้างห้องน้ำ/สุขาไว้บนบก รวมทั้งให้แต่ละครัวเรือนไม่ให้เทน้ำชะล้างต่างๆ ลงคูคลอง ไม่ทิ้งขยะ และช่วยกันเก็บขยะในคลองลง ถึงขยะ

3.6 การปลูกกำแพงผักบุ้ง เป็นกิจกรรมที่นำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการ จัดการสิ่งแวดล้อมคูคลอง ซึ่งการปลูกผักบุ้งจะช่วยเพิ่มออกซิเจนในน้ำลดการเน่าเสียของน้ำได้ นอกจากนั้นยังช่วยดักขยะที่ลอยมาตามน้ำให้สามารถเก็บขยะขึ้นมาได้ง่าย ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็น แหล่งอาหารของปลาได้ด้วย

4. ปัจจัย / เงื่อนไข

4.1 ปัจจัยภายใน ประกอบไปด้วย ผู้นำ เครือข่ายสายคลองบางบัว และคนในชุมชน ให้ความร่วมมือ ร่วมใจและสามัคคี ในการทำกิจกรรมจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

4.2 ปัจจัยภายนอก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กรมธนารักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยนิต้า ทหารราบที่ 11 สำนักงานเขตบางเขน ในการเข้ามาสนับสนุนทรัพยากร และความรู้ให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

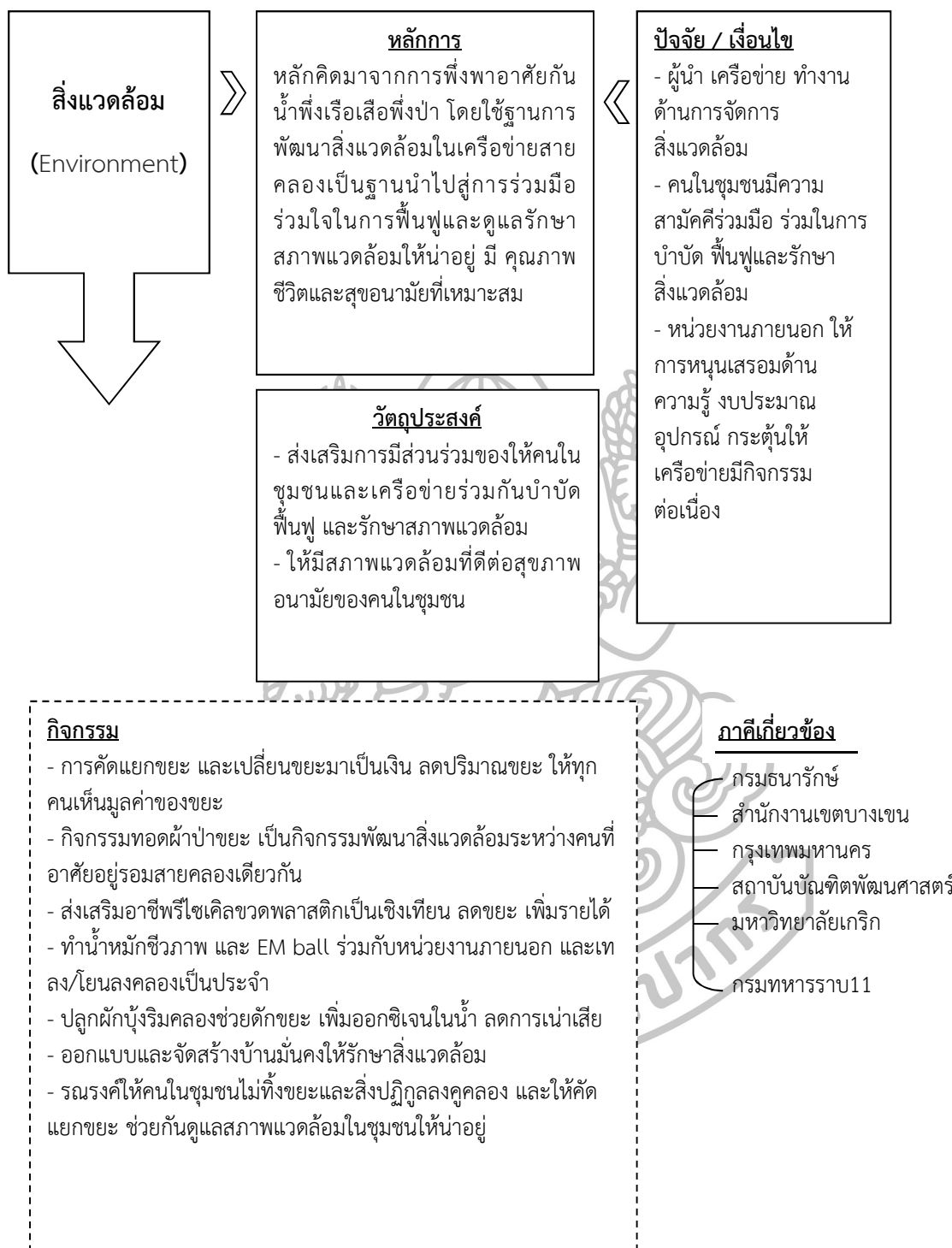
4.3 มหาวิทยาลัยเกริก ทำให้ชุมชนมีการจัดการความรู้ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริกในเรื่องการแยกขยะมูลฝอย และจัดกระบวนการวิจัยท้องถิ่นให้ผู้นำ และชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงาน สกว.

4.4 สำนักงานเขตบางเขน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมัก และเข้ามาเก็บขยะเป็นประจำ สม่ำเสมอ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำเขื่อน

4.5 กองพันทหารราบที่ 11 ให้การสนับสนุนและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น โยน EM ball ในคลองบางบัว

4.6 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เข้ามาอบรมให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และสนับสนุนอุปกรณ์การทำ เช่น ถังพลาสติก 200 ลิตร

แผนภูมิที่ 15 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม

6.5 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิดของกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนใช้เกณฑ์กลางหรือระเบียบข้อตกลงการจ่ายสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายเมืองเป็นหลักการและกิจกรรมที่ทำก็เป็นผลมาจากการการรวมกลุ่มออมเงินวันละบาทของกองทุน และได้รับประโยชน์คือรับค่าทำคลอด 500 บาท และของเยี่ยมไข้ ของขวัญต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่ว่าสมาชิกในชุมชนจะออมเงิน ลงขันปันน้ำใจที่มีต่อกัน

1. หลักการ

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด เป็นอีกสวัสดิการที่ความจำเป็นพื้นฐานที่ทุกคนพึงมีสิทธิได้รับ ซึ่งหลักการคือให้ผู้เป็นแม่ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือค่าทำคลอด แม้จะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากแต่อาจจะเป็นสวัสดิการเดียวของใครอีกหลายคนที่ได้รับ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อย ผู้ยากไร้ ที่ไม่ค่อยเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ และส่งเสริมให้คนในชุมชนรักใคร่สามัคคี มีน้ำใจเกื้อกูลกัน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ให้สมาชิกกองทุนและผู้มีรายได้น้อยมีหลักประกันสังคมในการรักษาพยาบาล
- 2.2 ให้กำลังใจและรับขวัญสมาชิกใหม่ในครอบครัวของสมาชิกและในชุมชน
- 2.3 ให้สมาชิกได้รับเงินช่วยเหลือค่าทำคลอดบุตร 500 บาท

การเกิด จ่าย 500 บาท ซึ่งบางที่เราไม่จำเป็นต้องจ่ายเป็นเงินสดก็ได้ อาจจะซื้อกระเช้า กองทุนเราจะจ่ายแค่ 500 เท่านั้น แต่เพื่อนๆ ก็จะลงขันให้ต่างหาก เขาก็จะได้เยอะกว่านั้น (ตุ้ย พลอยขาว, 2559)

3. กิจกรรม

- 3.1 สมาชิกเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และจ่ายเงินสมทบออมเงินวันละ 1 หรือ 30 บาท/เดือน
- 3.2 จ่ายสวัสดิการด้านการเกิดเมื่อสมาชิกคลอดบุตร 500 บาทต่อคน หากเป็นลูกแฝด จ่าย 1,000 บาท แต่ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง

การเกิด เราจะจ่ายได้ปีหนึ่งไม่เกิน 2 คน ไม่เกินปีละ 2 ครั้ง ครั้งละก็คนที่ได้เราไม่จำกัด ถ้าเกิดเป็นลูกแฝด เราก็จ่ายรายหัวคนละ 500 บาท (ชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร, 2559)

จ่ายเหมือนกับเกณฑ์กลางที่กำหนดไว้ทุกอย่าง เกิดเราก็จ่ายเหมือนชุมชนอื่น ๆ คือ จ่าย 500 บาท ใส่ซองให้แม่ (เรียม ดวงระโทก, 2559)

4. ปัจจัย / เงื่อนไข

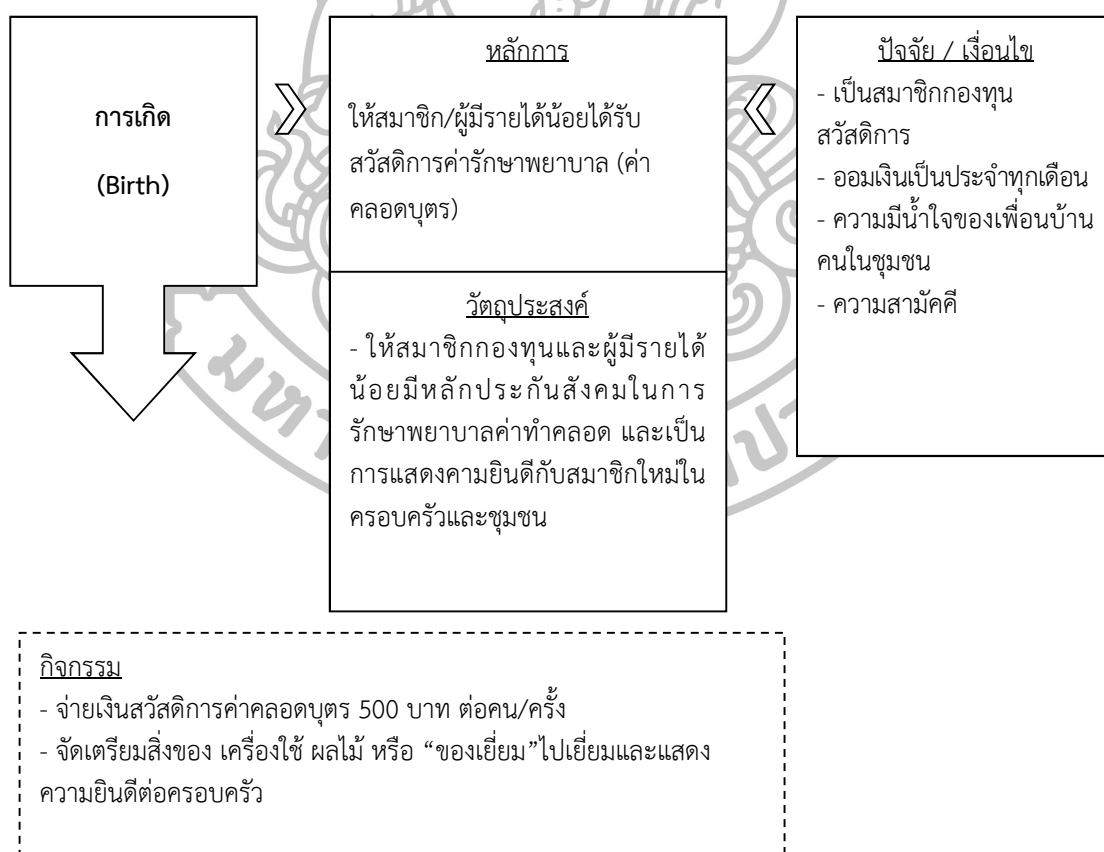
4.1 ต้องเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยต้องมีการจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และ/หรืออาศัยอยู่ด้วยกันมานานและเป็นที่ยอมรับและรู้เห็นกันภายในชุมชน

4.2 การจ่ายสวัสดิการด้านการเกิดจะจ่ายให้เฉพาะคนที่เป็นสมาชิกกองทุนเท่านั้น โดยจะจ่ายเฉพาะผู้เป็นแม่ ไม่ได้ครอบคลุมถึงเด็กแรกเกิด

บางบัวเขาก็จะเอาใบเกิดมาเบิก เรื่องการจ่ายของการเกิด ยกเว้นคนที่ช่วยเหลือชุมชนดี เราก็คงไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลเลย แต่ก็จ่าย 500 เหมือนกัน (สดศิริ วัฒกาพัทธ์, 2559)

4.1 ความมีน้ำใจของเพื่อนบ้าน คนในชุมชนมีความรักสามัคคีกัน

เวลาบ้านไหนคลอดลูก พวกผู้นำบ้านนั้นหรือคนที่อยู่บ้านติดๆ กัน เขาก็จะพากันไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล ก็มีซัอมซัอมอะไรไปให้อย่างนี้ (ทวย มาทอง, 2559)

แผนภูมิที่ 16 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด เป็นสวัสดิการที่มีความจำเป็นโดยให้สมาชิกกองทุน/ผู้มีรายได้น้อยได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลช่วยเหลือค่าใช้จ่ายค่าทำคลอดบุตร ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือให้สมาชิกกองทุนและผู้มีรายได้น้อยมีหลักประกันสังคมในการรักษาพยาบาลค่าทำคลอด และให้สมาชิกและคนในชุมชนร่วมแสดงความยินดีต้อนรับกับสมาชิกใหม่ในครอบครัวและชุมชน

6.6 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย เป็นสวัสดิการให้การช่วยเหลือคนมีรายได้น้อย ผู้ยากไร้ในชุมชน ให้สามารถถึงการบริการด้านสาธารณสุขและมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น ซึ่งสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายรวมถึงการช่วยเหลือทั้งที่เป็นตัวเงิน เช่น การจ่ายค่ารักษาพยาบาลเมื่อนอนโรงพยาบาลครั้งละ 500 บาท และไม่ใช้ตัวเงิน เช่น การเยี่ยมไข้ การให้กำลังใจผู้ป่วย การช่วยเหลือพาไปโรงพยาบาล และการอำนวยความสะดวก ประสานงานส่งต่อกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ให้มาดำเนินการส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่คนในชุมชนได้ทั่วถึงทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

1. หลักการ

หลักการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเป็นการช่วยเหลือยามเจ็บไข้ได้ป่วย ดูแลกันยามทุกข์ยาก ฉุกเฉิน บรรเทาทุกข์ ความเดือดร้อนของสมาชิกและคนในชุมชน ซึ่งการจัดสวัสดิการในด้านนี้มีทั้งการช่วยเหลือด้วยตัวเงิน การจ่ายที่เป็นตัวเงินช่วยเหลือเมื่อนอนโรงพยาบาล และช่วยเหลือที่ไม่ใช่ตัวเงิน อาทิ การให้กำลังใจ การเยี่ยมไข้ การพาไปโรงพยาบาล อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพก็ทำได้ในหลักการที่มีมากก็จ่ายมาก มีน้อยจ่ายน้อย ช่วยเหลือกันไปตามอัตภาพ ตามจำนวนเงินทุนที่อยู่ในกองทุนฯ ในชุมชน ซึ่งเป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี และแบ่งปันน้ำใจให้แก่กัน

การจัดสวัสดิการสุขภาพ ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกเราก็จะพิจารณาเป็นกรณีไป แล้วแต่คณะกรรมการตัดสินใจ บางรายเราก็ต้องช่วยเหลือเขา (เรียม ดวงกระโทก,)

ปัญหาคนจนมันคล้ายคลึงกัน เราช่วยได้เท่าที่เราช่วยได้ ไม่จำเป็นต้องยื่นบัตรประชาชนเราก็ช่วยเหลือกัน (ตุ้ย พลอยขาว, 2559)

บางที่ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแล คนบ้า คนที่ไม่มีบัตรประชาชน เวลาเขาป่วยไม่สบายก็ต้องพาไปหาหมอ หรือให้หมอลงมาช่วยเหลือ แบบนี้เราเห็นอยู่ในชุมชนก็ต้องดูแลกัน (ละออง เสือศิริ, 2559)

2. วัตถุประสงค์

2.1 บรรเทาความเดือดร้อน และช่วยเหลือสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้ในชุมชน ให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการรักษายาบาลของรัฐได้

2.2 สนับสนุนค่าใช้จ่าย ค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกผู้มีรายได้น้อย

2.3 ให้คนในชุมชนได้เข้าถึงการบริการจากหน่วยงานภาครัฐ

2.4 ให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีขึ้น

3. กิจกรรม

การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย มาจากการออมเงินในกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งสมาชิกกองทุนจะต้องออมเงินวันละ 1 บาท เดือนละ 30 บาท ปีละ 365 บาท และจะได้รับเงินสมทบจากรัฐบาล โดยรูปแบบจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยให้แก่สมาชิกกองทุนฯ จะแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรมหลัก กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันภายในชุมชน/ภายในกลุ่ม และกิจกรรมที่ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการดูแลช่วยเหลือในยามเจ็บป่วย กล่าวคือ

3.1 กิจกรรมภายใน

3.1.1 ออมเงินวันละ 1 บาท เข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน

3.1.2 จ่ายสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล กรณีนอนโรงพยาบาล จ่ายเงินค่าชดเชยนอนโรงพยาบาล 500 บาท ต่อคืน ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง

3.1.3 สวัสดิการช่วยเหลือและจ่ายเงินค่าเดินทางไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลให้กับผู้ยากไร้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ

3.1.4 ช่วยดูแล เยี่ยมเยียนผู้ป่วยติดเตียงที่อยู่ในชุมชน

3.1.5 จัดชุดอาหารแห้ง ข้าวสาร เป็นชุดของเยี่ยมผู้สูงอายุที่ยากไร้ในชุมชนให้มีอาหาร ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กรณีการนอนโรงพยาบาล ก็จะมีการไปเยี่ยมใช้ บางที่เราก็จ้างของให้เขาเป็นไข่ หรือใส่ช่องให้ 500 บาท ซึ่งเกณฑ์กลางกำหนดไว้ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละ 500 บาท แต่ถ้าชุมชนไหนมีเงินเยอะก็อาจจะซื้อมเพิ่มไปด้วย (ณัฐภัทรธร เนติบัณฑิตฤทธิ, 2559)

3.2 กิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก

3.2.1 แพทย์ และพยาบาล ศูนย์สาธารณสุขเขต 24 ร่วมกับบอสส. ชุมชนมาลงพื้นที่ตรวจสุขภาพ วัดความดันโลหิต จ่ายยากันยุง ให้คนในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน

3.2.2 หากพบกรณีฉุกเฉิน หรือผู้ป่วยหนัก ก็จะดำเนินการส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาล

3.2.3 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนเงินสมทบกองทุนสวัสดิการวันละบางให้เครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขนอย่างต่อเนื่อง

แต่ละชุมชนจะจัดไม่เหมือนกัน เช่น ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ก็จะมีสาธารณสุขมาตรวจ ศูนย์เขาจะมีหมอเข้ามา และจะเอายามาแจก เช่น ยากันยุง ยาไล่ลูกน้ำ ยุงลาย เราก็จะประสานกันเรื่อย ๆ ว่ามีของ มียาเหลือไหม ถ้ามีก็จะไปแจกจ่ายให้สมาชิก เราก็จะประชุมกันเดือนละครั้ง แล้วก็จะมาลงพื้นที่ 2-3 เดือนครั้ง (ละออง เสือศิริ, 2559)

ถ้าเรามีผู้ป่วยเราก็จะประสานงานให้ลงมาตรวจ โดยเฉพาะผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน มีวัคซีน มีรถเข็นให้ มีสามขาให้ เป็นอุปกรณ์สำหรับผู้ป่วยยากจน ซึ่งแบบนี้ชุมชนจะต้องทำข้อมูลส่งไปให้ก่อน เราก็เลยมองว่าเป็นสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่เราก็ช่วยได้ (เรียม ดวงกระโทก, 2559)

4. ปัจจัย /เงื่อนไข

4.1 สมาชิกออมเงินในกองทุนสวัสดิการวันละบาทอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเมื่อออมเงินแล้วจะได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ตามระเบียบเงื่อนไขของกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขตที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็น ค่าทำคลอดบุตร ค่ารักษาพยาบาล ที่ช่วยเหลือในยามเจ็บป่วยฉุกเฉิน

4.2 กองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาทไม่สามารถดำเนินงานได้โดยลำพังภายในชุมชน เพราะสมาชิกในชุมชนเมืองที่เข้าร่วมกองทุนมีจำนวนน้อย ทำให้มีความเสี่ยงในการบริหารจัดการกองทุนและการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับเมือง นั้นต้องทำงานบูรณาการกองทุนชุมชนให้เป็นรูปแบบการทำงานระดับเครือข่ายเมือง เพื่อให้มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ และเพื่อเข้าร่วมโครงการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนของหน่วยงานภาครัฐ ที่จะให้การสนับสนุนในอัตราส่วน 1:1:1 หรือในความเข้าใจของคนทำงานก็คือเป็นสวัสดิการชุมชน 3 ขา ซึ่งเป็นส่วนหนุนเสริมที่สำคัญในการช่วยเหลือ ประคับประคองให้กองทุนชุมชนที่มีขนาดเล็กได้ดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนได้

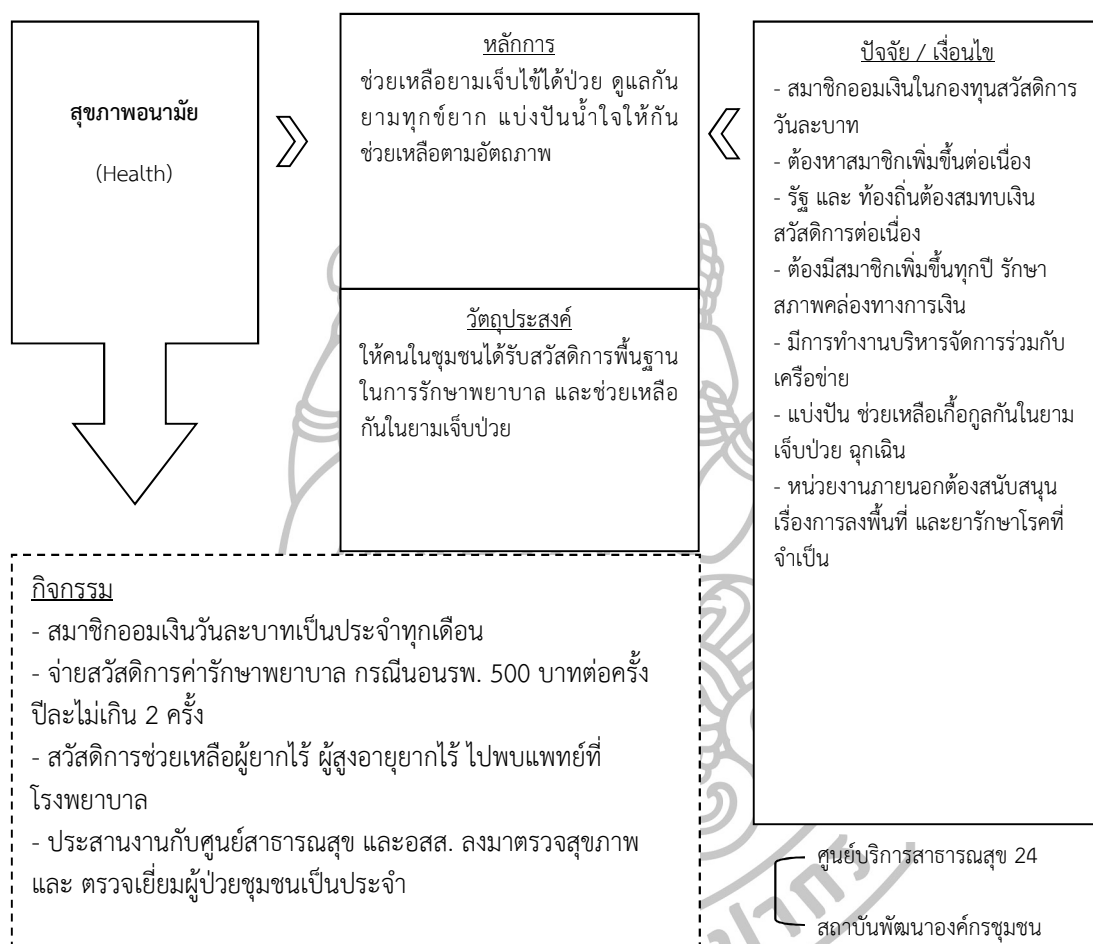
สมาชิกในชุมชนมีน้อย เงินทุนสำรองการจ่ายสวัสดิการก็มีน้อยลดลงเรื่อย ๆ ดีที่ได้เงินสมทบจากภาครัฐมาช่วยเหลือได้บ้าง และเครือข่ายก็ช่วยกันประคับประคองให้พอช่วยเหลือกันได้ตามอัตภาพ ถ้าจะให้ดีหวังว่าเราจะได้รับการช่วยเหลือในยามเจ็บป่วย และตอนแก่ (สุชิน แสงศรี, 2559)

4.3 ต้องมีการขยายฐานสมาชิกให้เพิ่มขึ้นทุกปี เพราะจะได้มีเงินหมุนเวียน และเงินทุนสำรองในการจ่ายสวัสดิการให้เพียงพอต่อสมาชิกได้ทั่วถึงและยั่งยืน

การช่วยเหลือคนจนให้เข้าถึงสวัสดิการต้องมีการสมทบให้ครบ 3 ขาคือสมาชิก รัฐบาล กทม. และทุกส่วนจะต้องมีความสม่ำเสมอ ถ้าสมาชิกสมทบอยู่ตลอดจำนวนไม่ลดก็จะอยู่ได้ยั่งยืน (เรียม ดวงกระโทก, 2559)

4.4 ชุมชนและสมาชิกให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทำงานของแพทย์พยาบาล อาสาสมัครของศูนย์บริการสาธารณสุข 24 เช่น สนับสนุนสถานที่ในการทำงาน อาหารและน้ำดื่ม

4.5 หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ต้องดำเนินการลงพื้นที่ตรวจสอบสุขภาพ และจ่ายยาจำเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และดูแลและให้ความรู้ด้านสุขอนามัยของชุมชนให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ อาทิ ใช้เลือดออก อย่างต่อเนื่อง ดังแผนภูมิที่ 17

แผนภูมิที่ 17 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย

โดยสรุปการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัยของเครือข่ายระดับระดับเมืองมีหลักการคือการช่วยเหลือคนในชุมชนยามเจ็บป่วยและดูแลแบ่งปันน้ำใจให้กัน ช่วยเหลือได้ตามอัตถภาพหรือศักยภาพของกองทุนในชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนในชุมชนได้รับสวัสดิการพื้นฐานในการรักษาพยาบาล และช่วยเหลือกันในยามเจ็บป่วย ซึ่งกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกันหลัก ๆ คือ การรวมกลุ่มและออมเงินวันละ 1 บาทอย่างสม่ำเสมอ พอเจ็บป่วยก็สามารถรับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลได้ในจำนวนเงินตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจให้แก่ผู้ยากไร้ในชุมชนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เช่น ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อน ผู้ป่วยจิตเวช

ด้วย อย่างไรก็ตามด้านสุขภาพอนามัยชุมชนไม่สามารถจัดการได้โดยลำพัง ฉะนั้นหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ อาสาสมัครสาธารณสุข จะต้องเกื้อหนุนให้การช่วยเหลือมีความทั่วถึงและมีประสิทธิภาพได้

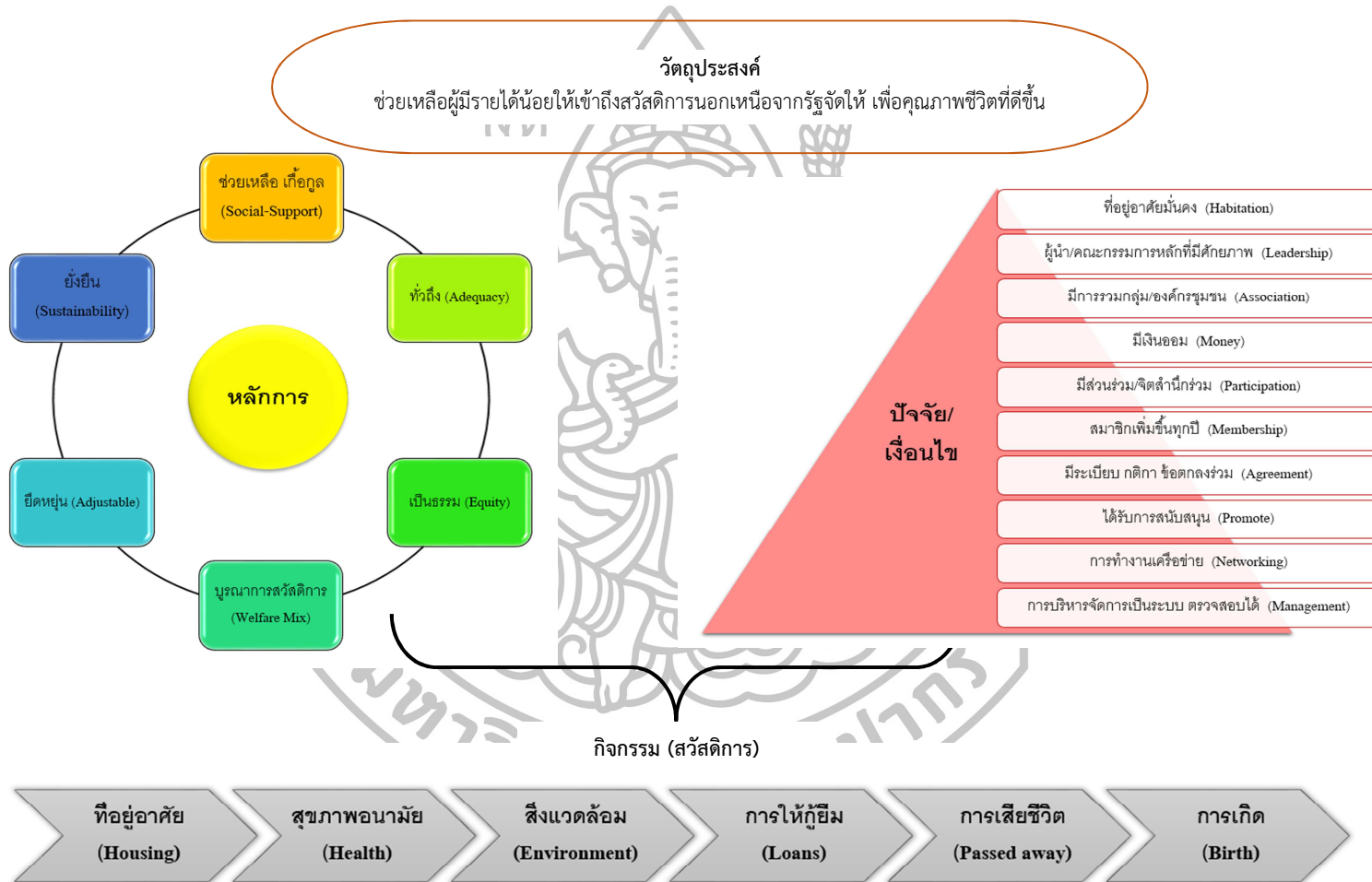
ส่วนที่ 3 : รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

7. การสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์และทดสอบทางสถิติในการศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง และปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลทั้งด้านสภาพรวมความต้องการสวัสดิการจำเป็นที่ได้รับในปัจจุบันและทราบถึงความต้องการจำเป็นในอนาคต ซึ่งเป็นข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนและนำมาต่อยอดการศึกษาเชิงลึกในเชิงคุณภาพ นอกจากนี้การวิเคราะห์และเรียงลำดับความสำคัญและความต้องการสวัสดิการในแต่ละด้าน และในแต่ละประเด็นรายละเอียดทำให้ผู้วิจัยเห็นความเชื่อมโยงของสวัสดิการในแต่ละด้านที่ไม่สามารถละทิ้งด้านใดด้านหนึ่งได้ จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลของการสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ที่จะต้องมีการจัดสวัสดิการจำเป็นทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านการเสียชีวิต สวัสดิการให้กู้ยืม สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการด้านสุขภาพและอนามัย และสวัสดิการด้านการเกิด เรียงตามลำดับความสำคัญที่เป็นไปตามผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ชื่อว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล “HELPH Model”

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล นั้นพบว่าควรมีองค์ประกอบว่าด้วย หลักการ 6 ประการ ประกอบได้ด้วย 1. การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) 2. ทั่วถึงเพียงพอ (Adequacy) 3. ความเป็นธรรม (Equity) 4. บูรณาการสวัสดิการ (Welfare Mix) 5. ความยืดหยุ่น (Adjustable) และ 6. ความยั่งยืน (Sustainability) วัตถุประสงค์ 1 ข้อเน้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงสวัสดิการนอกเหนือจากรัฐจัดให้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยต้องมี 10 ปัจจัย เงื่อนไข ได้แก่ 1. ที่อยู่อาศัยมั่นคง (Habitation) 2. ผู้นำ/คณะกรรมการหลักที่มีศักยภาพ (Leader) 3. มีการรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน (Association) 4. มีเงินออม (Money) 5. มีส่วนร่วม/จิตสำนึกร่วม (Participation) 6. สมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี (Membership) 7. มีระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม (Agreement) 8. ได้รับการสนับสนุน (Promote) 9. มีการทำงานเครือข่าย (Network) และ 10. การบริหารจัดการเป็นระบบ ตรวจสอบได้ (Management) สนับสนุนให้กลไกการทำงานระดับเครือข่ายเมืองมีประสิทธิภาพดำเนินปฏิบัติการกิจกรรมการจัดสวัสดิการความต้องการจำเป็น 6 ด้าน 1. ที่อยู่อาศัย (Housing) 2. สุขภาพอนามัย (Health) 3. สิ่งแวดล้อม (Environment) 4. การให้กู้ยืม (Loans) 5. การเสียชีวิต (Passed away) 6. การเกิด (Birth) ได้ครบถ้วน ทั่วถึงเป็นธรรมเข้าถึงได้ง่าย และมีความยั่งยืน ดังแผนภูมิที่ 18

แผนภูมิที่ 18 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง (HELPB Model)

จากแผนภูมิ ข้างต้นทำให้เห็นถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ หลักการ 6 ประการ วัตถุประสงค์เดียวเพื่อเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินกิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชน กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 6 ด้าน และปัจจัย/เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 10 ข้อ เป็นส่วนสนับสนุนให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีความครอบคลุม โดยเกิดจากฐานการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนเชื่อมโยงการดำเนินงานจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายความต้องการจำเป็นของประชาชนอย่างสูงสุดได้

หลักการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการในระดับเมือง มีหลักการสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย 1. การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) 2. ทั่วถึงเพียงพอ (Adequacy) 3. ความเป็นธรรม (Equity) 4. บูรณาการสวัสดิการ (Welfare Mix) 5. ความยืดหยุ่น (Adjustable) และ 6. ความยั่งยืน (Sustainability)

1. การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) หลักการนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนไทยมีความเอื้ออาทร มีความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือกันและกันในยามทุกข์ยาก ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคม(Social Capital) ที่เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาประเทศ เมื่อกล่าวถึงคำว่าชุมชนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนเมือง ชุมชนแออัด ชุมชนชนบท จะมีลักษณะของบุคคลที่อาศัยกันตามกลุ่มคนที่มีอาชีพคล้ายกัน มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันโดยเริ่มจากครอบครัว แล้วก็ค่อยๆ ขยับไปยังเพื่อนบ้าน ละแวกบ้าน ชุมชน และเครือข่ายที่มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการจัดการปัญหาาร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขตที่ดำเนินมาจนมีการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพได้นั้น ชุมชนมีพื้นฐานมาจากหลักการและแนวคิดที่ยึดมั่นกันมาโดยตลอดระยะเวลา นับ 20 ปี ของกลุ่มผู้นำและสมาชิก คือ หลักการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ให้ตนเอง ครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในชุมชนที่มีฐานะค่อนข้างยากจน กลุ่มคนผู้ยากไร้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตเมืองกรุงเทพมหานครให้มีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่นเมื่อมีสมาชิกในชุมชนเจ็บป่วย คนในชุมชนเองนั้นก็จะมี การไปเยี่ยมไข้ไปให้กำลังใจ ซักกันและกัน หรือเมื่อสมาชิกคนในครอบครัวของคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม หรือคนในชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกแต่เป็นคนยากไร้ คนเร่ร่อนการเสียชีวิต คณะกรรมการกองทุนฯ ที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการก็จะนำเงินสำรองจ่ายสวัสดิการให้ทันทีจำนวน 3,000-5,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพได้ทันที หรือแม้กระทั่งกรณีคนยากไร้ก็จะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบางส่วนและช่วยเหลือในการประสานงานให้มูลนิธิฯ และวัด จัดเตรียมงานพิธีทางศาสนา ในส่วนของเครือข่ายกองทุนฯ และสมาชิกในชุมชนไปร่วมฟังสวดอภิธรรม และช่วยจัดการงานศพให้ 1 วัน เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้เสียชีวิต นอกจากนี้ในสวัสดิการที่อยู่อาศัยจะไปเกี่ยวข้องกับสวัสดิการการให้กู้ยืมในการช่วยเหลือให้สมาชิกในชุมชน/สมาชิกบ้านมั่นคงนำเงินไปผ่อนชำระค่าบ้านในกรณีฉุกเฉินหรือมีความต้องการจำเป็น เป็นต้น ฉะนั้นหลักการแรกเริ่มของการจัดสวัสดิการชุมชนต้องมาจากจิตใจที่พร้อมจะช่วยเหลือและเกื้อกูลกันของสมาชิกในชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับผู้อื่น

คนที่ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ในชุมชน ทุกคนต้องพร้อมที่จะเป็นทั้งผู้ให้อย่างมีคุณค่าและเป็นผู้รับสวัสดิการอย่างมีศักดิ์ศรี

2. ทั่วถึงเพียงพอ (Adequacy) หลักการนี้เป็นอีกหนึ่งส่วนที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ๆ เช่นกัน เพราะเป้าหมายของการจัดสวัสดิการชุมชนก็เพื่อให้ทุกคนโดยเฉพาะคนมีรายได้น้อยสามารถได้รับสวัสดิการที่เข้าถึงง่าย ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการจำเป็นในการดำเนินชีวิต ซึ่งคำว่าทั่วถึงหมายความว่า การจัดสวัสดิการต้องมีการกระจายให้ทุกคนในชุมชน หรือสมาชิกกลุ่มเครือข่ายสวัสดิการ ทุกกลุ่ม ทุกวัย ทั้งวัยเด็ก วัยทำงาน วัยผู้สูงอายุ ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงอย่างน้อย ในเรื่องการเกิด ยามเจ็บป่วย เสียชีวิต ที่อยู่อาศัย การให้กู้ยืมในยามฉุกเฉิน และมีจำนวนการแบ่งสรรจัดการที่เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานที่จะใช้ในกิจกรรมนั้นได้ เช่น ในการบริหารจัดการกองทุนเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจะมีเกณฑ์กลางร่วมกันที่ใช้เป็นฐานในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และแบ่งสรรงบประมาณในสัดส่วนร้อยละ 70 ให้กับชุมชนมีอิสระในการจัดสวัสดิการ ซึ่งเป็นข้อดีที่ว่าสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงสวัสดิการชุมชนได้ทันที และสามารถนำไปจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนได้ อย่างไรก็ตามหากชุมชนใดมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เพราะจำนวนสมาชิกไม่เชื่อมั่นที่จะเข้าร่วมกลุ่มการออมให้สม่ำเสมอ แต่ด้วยการบริหารจัดการในลักษณะเครือข่ายนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเกื้อหนุนและพยุงเสถียรภาพของกลุ่มในชุมชนให้สามารถจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้

3. ความเป็นธรรม (Equity) ในที่นี้หมายถึงความถึง ในการจัดสวัสดิการชุมชนจะต้องยึดหลักการความเป็นธรรม คือจักต้องไม่เลือกปฏิบัติให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับประโยชน์มากกว่า ซึ่งในการยึดถือหลักความเป็นธรรมนี้นั้นกลุ่มผู้นำ คณะกรรมการจะต้องยึดมั่นเป็นที่หนึ่ง ต้องไม่เลือกผลประโยชน์ให้กับพรรคพวกของตนเอง และต้องให้ความสำคัญและเท่าเทียมกันทุกกรณีที่ต้องใช้การตัดสินใจของคณะกรรมการ เนื่องจากระบบสวัสดิการไม่มีเป็นทางการนั้นมีหลายกรณีที่ต้องใช้การอนุมัติพิจารณาตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ อาทิ การอนุมัติให้มีการช่วยเหลือและจัดการงานศพให้แก่ผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ใช่หรือกิจกรรมที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุในข้อตกลง ระเบียบที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้การดำเนินการจัดสวัสดิการมีความเป็นกลาง เครือข่ายฯ จึงได้กำหนดเกณฑ์กลางในการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นฐานให้แต่ละกลุ่ม แต่ละกองทุนฯ ในระดับชุมชนใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการด้วยเช่นกัน ซึ่งการกำหนดระเบียบเกณฑ์กลางดังกล่าวก็เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ใช้เป็นฐานการจัดสวัสดิการที่เป็นธรรม

4. สวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) หมายความว่า การจัดสวัสดิการชุมชนที่จะมีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้ช่วยเหลือเกื้อกูลได้กระจายทั่วถึงทุกกลุ่ม และมีจำนวนที่เพียงพอ นั้นจะต้องอาศัยหลักการจัดการสวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) ซึ่งมีลักษณะมาจากบนฐานความสัมพันธ์ใหม่ที่เป็นหุ้นส่วน เป็นลักษณะการจัดสวัสดิการร่วมกัน บูรณาการระหว่างการจัดสวัสดิการแบบเป็นทางการ (Formal Sector of Welfare) โดยมีหน่วยงานภาครัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรมธนารักษ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรุงเทพมหานคร

องค์กรวิชาการ เข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการสนับสนุน ให้มีการจัดสวัสดิการชุมชน อาทิเช่นโครงการ บ้านมั่นคง กองทุนหมู่บ้าน โครงการสวัสดิการชุมชน มาผสมผสานกับการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ (Informal Sector of Welfare) ที่อยู่เดิมในกลุ่ม ชุมชน เป็นการจัดสวัสดิการที่มีฐานทุนเดิมมาจากองค์กรชุมชน เป็นการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฅาปนกิจ กลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ทำให้เป็นรูปแบบที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ เพราะหากขาดหุ้นส่วนใดหุ้นส่วนหนึ่งไปการจัดสวัสดิการชุมชนจะมีความชะงักได้ อย่างเช่น หากโครงการสวัสดิการชุมชนที่รัฐจะสมทบเงินให้กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ถูกชะลอ หรือถูกตัดงบประมาณการสมทบลงมาในชุมชนจะส่งผลให้เงินหมุนเวียน การบริหารจัดการกองทุนระดับชุมชนได้รับผลกระทบ และในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย เป็นการจัดสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของภาครัฐในโครงการบ้านมั่นคง โดยมีกลไกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความร่วมมือในการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัย และสร้างความมั่นคงที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนเมือง นอกจากนี้กระบวนการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยในชุมชนยังเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนริเริ่มและสามารถเชื่อมโยงไปยังการจัดสวัสดิการในมิติอื่น ๆ เช่น สวัสดิการให้กู้ยืม สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการด้านการเกิด ด้านเสียชีวิต และด้านสุขภาพอนามัย

5. ความยืดหยุ่น (Adjustable) หลักการนี้มีความจำเป็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการ เนื่องจากการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยมุ่งไปที่เป้าหมาย คือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ ฉะนั้น เมื่อสมาชิกกองทุนฯ รวมถึงคณะกรรมการ มีความจำเป็นที่ต้องการเข้าถึงสวัสดิการที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบหรือไม่กำหนดไว้นั้นในบางเรื่องก็ต้องใช้หลักการช่วยเหลือ เกื้อกูล ความไว้วางใจกันมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจ เช่น เมื่อสมาชิกไม่มีความสามารถในการจ่ายเงินค่าผ่อนบ้านได้ตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เพราะมีเหตุผลความจำเป็นในการใช้เงินเพื่อไปจ่ายค่าเทอมลูก ตักงาน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย หรือเหตุฉุกเฉินอื่น ๆ จึงไม่มีเงินผ่อนส่งค่าบ้านในโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งในกรณีแบบนี้คณะกรรมการกองทุนระดับชุมชน ก็จะใช้หลักการยืดหยุ่นให้โดยจะจ่ายเงินกองทุนฯ สำรองจ่ายค่าผ่อนบ้านไปก่อนเพื่อเป็นการช่วยเหลือในเบื้องต้น หลังจากนั้นค่อยให้สมาชิกรนำเงินมาคืนให้กองทุน ฯ ซึ่งอาจจะคืนให้ในจำนวนทั้งหมด หรือทยอยส่งให้ตามกำลังความสามารถ เป็นต้น ซึ่งในหลักการความยืดหยุ่นจึงมีความสำคัญยิ่งในการที่ส่งผลต่อไปยังกระบวนการบริหารจัดการและการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับเมือง เพราะในชุมชนในเขตเมืองสมาชิกทุกคนต้องต่อสู้ ตื่นรนในการหารายได้ให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในหลักการนี้อาจกล่าวแบบเข้าใจง่ายคือไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ ข้อบังคับมากจนเกินไปกว่าหลักการที่ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เรื่องอะไรที่พอจะช่วยกันได้ก็ช่วยกันไปก่อน เพราะเขาก็อยู่ในชุมชน เราก็เห็นๆ กันอยู่ว่าเขาลำบากจริง ไม่เพียงเท่านั้นการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการในระดับเครือข่ายจะต้องใช้หลักการความยืดหยุ่นเพื่อที่จะให้แต่ละกองทุนฯ ย่อยๆ ในระดับชุมชน /กลุ่ม มีอิสระในการ

บริหารจัดการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อให้เหมาะสมกับบริบท และความต้องการที่แท้จริงโดยในเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน แบ่งสัดส่วนการจัดการสวัสดิการออกเป็น 70 : 30 กล่าวคือให้แต่ละชุมชนสามารถใช้เกณฑ์กลางการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเขตไปปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม สอดคล้องกับภูมิตกาศิคาเดิมของแต่ละกลุ่มได้ แต่รวมแล้วต้องไม่น้อยไปกว่าที่เกณฑ์กลางกำหนดไว้

6. ความยั่งยืน (Sustainability) การสร้างความยั่งยืนให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็น สิ่งที่ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกทุกคน จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้กองทุนฯ มีความยั่งยืนได้ ตามหลักการของโครงการสวัสดิการ ชุมชนที่ได้วางไว้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนจะต้องดำเนินควบคู่ไปนั 3 ส่วน หรือสวัสดิการ 3 ขา คือ สมาชิกออมเงิน 1 บาท รัฐสมทบ 1 บาท และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สมทบอีก 1 บาท นั้นหมายความว่ากรุงเทพมหานคร จะต้องให้ความสำคัญและสมทบเงินอีกหนึ่งส่วนเพื่อเพิ่ม ฐานในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน และเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนให้การจัดสวัสดิการชุมชนระดับ เมืองมีความยั่งยืน นอกจากนี้ในส่วนของผู้นำ คณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนจะต้องมีการ พัฒนาและสืบทอดให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีความเข้าใจในแก่นแท้ของ หลักการการจัดสวัสดิการชุมชน รวมทั้งมีการกระจายความคิดให้คนในชุมชนทุกวัยเข้ามาเป็นสมาชิก กองทุนฯ ในจำนวนที่เพิ่มขึ้น ๆ ทุกปี และไม่ให้เกิดกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มวัยใดวัยหนึ่ง เพื่อความเสี่ยงการ บริหารจัดการกองทุน โดยสรุปการสร้างควมยั่งยืนให้กองทุนสามารถจัดสวัสดิการได้ในระยะยาว จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และสมาชิก ให้ การสมทบอย่างต่อเนื่องจนกว่ากลุ่ม องค์กรเครือข่ายสวัสดิการจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ พร้อม กันนี้คณะกรรมการจะต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนในการขยายสมาชิก การบริการจัดการ กองทุนฯ ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป เช่น เครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน เป็น กองทุนฯ ที่มีฐานจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี และได้เงินสมทบจากหน่วยงานภาครัฐ และสมาชิก เพียง 2 ขา แต่ก็สามารถจัดสวัสดิการให้สมาชิกได้ โดยใช้กลไกภายในหรือทุนเดิมในชุมชนมาสนับสนุนให้ การจัดสวัสดิการชุมชนมีความเพียงพอต่อจำนวนสมาชิก เช่น การจัดสวัสดิการให้กู้ยืมมาจากการบูร ณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปผ่อนชำระค่าที่อยู่อาศัย ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าใช้จ่ายใน ยามฉุกเฉิน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในก้านการสนับสนุนสมทบเงินสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ จะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้กองทุนฯ มีความมั่นคง นอกจากนี้ในมิติการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่ อาศัยจะยั่งยืนไม่ได้ถ้าหน่วยงานภาครัฐไม่ให้ความร่วมมือในการให้เช่าที่ดิน การให้เช่าซื้อที่อยู่อาศัย ในอัตราดอกเบี้ยถูก และการสนับสนุนจากหน่วยงาน และภาคเอกชนที่เข้ามาเติมเต็มความรู้ การพัฒนา ศักยภาพผู้นำ อย่างต่อเนื่อง

จากหลักการการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการที่ประกอบไปด้วย 6 ประการนั้น พบว่าการจัดสวัสดิการชุมชนจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องยึดหลักการเป็นตัวนำส่งให้เกิดการมี เป้าหมายและมีความเข้าใจร่วมกันทั้งคนภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน และภาคีภาค ส่วนต่าง อีกทั้งทุกภาคส่วนต้องเข้าใจและทำตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนให้เหมาะสม ทำงานร่วมกัน

ภายใต้ความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน และมุ่งเป้าหมายที่การช่วยเหลือให้ผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ ในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดสวัสดิการชุมชนควรระบุให้ชัดเจน โดยให้กำหนดเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงสวัสดิการนอกเหนือจากรัฐจัดให้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้ชัดเจนต่อการดำเนินการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเป้าหมายไปที่การให้คนที่มียรายได้น้อยในชุมชนเมืองเข้าถึงสวัสดิการที่จำเป็นอย่างน้อย 6 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการเกิด ด้านการเสียชีวิต และด้านการให้กู้ยืม

หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีความจำเป็นต่อผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองให้สอดคล้องกับหลักการการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการ 6 ประการ จากนั้นต้องมีการดำเนินกิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการระดับเมือง อย่างน้อย 6 ด้าน โดยจะต้องมีปัจจัย เงื่อนไข 10 ประการ เป็นตัวแปรหรือองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนให้กระบวนการจัดสวัสดิการมีประสิทธิภาพ ทัวถึง เป็นธรรมและเพียงพอ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความอยู่ดีมีสุข

ปัจจัย เงื่อนไข เป็นตัวแปรสำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการในแต่ละกิจกรรมมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมอาจจะมีปัจจัย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องหลายประการ และกิจกรรมการจัดสวัสดิการในแต่ละด้านอาจจะมีปัจจัย เงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน ดังนี้

1. ที่อยู่อาศัยมั่นคง (Habitation)

การมีที่อยู่อาศัยมั่นคง หมายถึงไปถึงการมีที่อยู่อาศัยบนที่ดินที่มีความถูกต้องตามกฎหมาย โดยอาจจะทำการเช่าเป็นรายปีในทรัพย์สินของรัฐ ซึ่งเงื่อนไขเรื่องที่ดิน และที่อยู่อาศัยเป็นเงื่อนไขต่อเนื่องที่มีความสัมพันธ์กัน หากปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่งไม่เอื้อก็จะทำให้การจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยไม่ประสบความสำเร็จ บทเรียนรู้จากรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน ซึ่งมีฐานทุนเดิมมาจากการจัดการปัญหา ร่วมกันระดับเครือข่ายในการจัดการที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคง มีสภาพแวดล้อมที่ดีและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานภาครัฐอย่างบูรณาการ ซึ่งมีโครงการบ้านมั่นคงเป็นการบูรณาการสวัสดิการที่เป็นทางการและรัฐสนับสนุน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนเป็นฐาน เป็นเงื่อนไขให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และการออมเงิน ในการกู้ยืมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย และต่อยอดมาจัดสวัสดิการด้านอื่น ๆ เช่น การให้กู้ยืม การเสียชีวิต อย่างไรก็ตามมีบางชุมชน เช่น ชุมชนเศรษฐกิจจรัญวิทย์ มีการจัดตั้งกลุ่ม การออมเงินมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี สำหรับเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง และมีการจัดสวัสดิการชุมชนด้านอื่น ๆ ที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะด้านเสียชีวิต ด้านสุขภาพอนามัย แต่ด้านที่อยู่อาศัยยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะรัฐไม่ยอมให้เช่าที่ดินในการสร้างบ้าน จนก่อให้เกิดปัญหาสั่นคลอนในด้านการจัดสวัสดิการอื่น ๆ เพราะสมาชิกเริ่มทยอยถอนตัวออกจากกองทุน เงินออมก็ลดลงเรื่อย ๆ ไม่เพียงพอการจัดสวัสดิการด้านอื่น ๆ ได้ครอบคลุม ทั้งนี้ทั้งนั้นด้วยการบริหารจัดการระดับเครือข่ายจึงช่วยเหลือเกื้อหนุนให้

การดำเนินการจัดสวัสดิการยังคงอยู่ได้ แสดงให้เห็นว่าปัจจัย เงื่อนไขเรื่องการเมืองที่อยู่อาศัยที่มั่นคงมีผลให้การจัดการสวัสดิการชุมชนระดับเมืองมีประสิทธิภาพได้

2. ผู้นำ/คณะกรรมการหลักที่มีศักยภาพ (Leadership)

ปัจจัยเรื่องผู้นำ คณะกรรมการกองทุน เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะผู้นำเปรียบเสมือนฟันเฟืองหลักที่จะให้นำพาให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งผู้นำ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนล้วนเกิดจากการเป็นผู้นำแบบธรรมชาติ ที่ร่วมต่อสู้และทำงานพัฒนาชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกับเครือข่ายสายคลองบางบัว จนต่อมาก็เข้าร่วมเรียนรู้และเป็นกลุ่มผู้นำยุคแรกที่มีการเลือกตั้งโดยสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในโครงการบ้านมั่นคง และในยุคแรกเริ่มมีการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มผู้นำเป็นการเฉพาะโดยใช้เงินจากกิจกรรมทอดผ้าป่าขะมาจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มผู้นำ เช่น สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล สวัสดิการเสียชีวิต จนกระทั่งมาเป็นผู้นำในยุคกองทุนสวัสดิการชุมชน จะเห็นได้ว่าผู้นำ คณะกรรมการกองทุนของเครือข่ายสวัสดิการระดับเมืองมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5-10 ปี ในการทำงานพัฒนาชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดขบวนสวัสดิการชุมชน และที่สำคัญไปกว่านั้นคือต้องมีความเสียสละ มีจิตใจเอื้ออาทร มีอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ซึ่งการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับเขตบางเขนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน โดยให้สมาชิกทุกชุมชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตัวแทนมาร่วมเป็นคณะกรรมการกลางทำหน้าที่บริหารจัดการร่วมกันในระดับเครือข่ายเมือง และยังทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการสวัสดิการในระดับชุมชน ซึ่งผู้นำมีทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการชุมชน เช่น จัดเวทีสร้างความเข้าใจร่วมกับชาวบ้าน สมาชิกกลุ่ม มีความเข้าใจในระเบียบสวัสดิการชุมชนที่เกี่ยวข้อง

3. มีการรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน (Association)

การรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชน ชุมชน เป็นการสร้างความเป็นชุมชน ให้คนในชุมชนได้เรียนรู้จากวิกฤติปัญหาการถูกไล่อื้อ การถูกคุกคามเหยียดหยามว่าเป็นกลุ่มคนสกปรก คนมีปัญญา คนจนในเขตเมือง ซึ่งจากปัญหาต่างๆ ทำให้เกิดการไหลมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนเมือง มาร่วมกันสร้างจิตสำนึกใหม่ ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือกันมากขึ้น จนกลายเป็นเครือข่ายชุมชนที่มีความเข้มแข็ง นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการปัญหาที่อยู่อาศัย และทำงานต่อยอดขยายเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขต ซึ่งชุมชนระดับเขตบางเขน มีกลุ่ม องค์กรชุมชน ชุมชน ที่มีหลากหลายลักษณะเข้าร่วม จำแนกเป็น 5 ชนิด หลากหลายรูปแบบชุมชนในโครงการบ้านมั่นคง ชุมชนบ้านจัดสรร แพลต ชุมชนแออัด กลุ่มคนที่มีอาชีพเดียวกัน เช่น กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ กลุ่มสวัสดิการ อปพร กลุ่มตำรวจบ้าน ชมรมผู้สูงอายุ การเข้ามารวมในเครือข่ายมาจากที่ผู้นำกองทุนฯ มีการจัดเวทีให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนในชุมชน ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีฐานเดิม ทุนเดิมอยู่แล้วเข้ามาร่วมทำงานกันในระดับเมือง อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มก็เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนและในโครงการบ้านมั่นคง หากจะต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อออมเงินและจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิก

ทั้งนี้ทั้งนั้นด้วยธรรมชาติของกลุ่มคนที่มีความคล้ายคลึงด้านอาชีพ ความเป็นอยู่ บริบทชุมชนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก การรวมกลุ่ม องค์กรชุมชนจึงกลายเป็นเครื่องมือสร้างกิจกรรมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือกัน เห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น

4. มีเงินออม (Money)

แม้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนบางเรื่องไม่จำเป็นต้องใช้เงิน แต่เงินออมเป็นทั้งปัจจัยและเงื่อนไขที่จะช่วยเหลือให้ทุกคนได้รับสวัสดิการที่จำเป็นต่อความต้องการพื้นฐานได้ ซึ่งในการจัดสวัสดิการชุมชน ไม่ว่าจะเป็โครงการที่เริ่มต้นมาจากภาครัฐ เช่นโครงการบ้านมั่นคง ก็ให้สมาชิกมีส่วนร่วมและสร้างวินัยในการออมเงินรายเดือนตามกำลังที่สามารถออมได้ ตามหลักมีมากจ่ายมากกว่า มีน้อยจ่ายน้อย อย่างน้อยต้องออมเงินได้จำนวนร้อยละ 10 ของเงินที่จะขอกู้เงินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ให้มีความมั่นคง และต้องมีการออมเงินวันละ 1 บาท ในกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมโยงกับโครงการสวัสดิการชุมชนที่รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมทบเงินให้ชุมชนคืนในอัตรา 1 ต่อ 1 ต่อ 1 เพื่อสนับสนุนให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีความรอบคอบและทั่วถึง เพียงพอ

5. มีส่วนร่วม/จิตสำนึกร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมและจิตสำนึกร่วมของสมาชิกกองทุนฯ ทุกคนรวมถึงผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพ ซึ่งในส่วนของสมาชิกสามารถมีส่วนร่วมในการออมเงินเป็นประจำ การเข้าร่วมกิจกรรมระดับเครือข่ายเป็นประจำทุกปี ร่วมทำกิจกรรม เช่น ไหว้พระ 9 วัด ไ้ะจิ้น ร่วมรับฟังรายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงานของเครือข่ายฯ การกำหนดเกณฑ์กติการ่วมกันระหว่างเครือข่าย เช่น การกำหนดเกณฑ์กลางในการจัดสวัสดิการโดยขอความคิดเห็นจากสมาชิกและคณะกรรมการได้มีส่วนร่วม รวมทั้งต้องการชี้แจงให้สมาชิกรับรู้ร่วมกัน

6. สมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี (Membership)

ตามหลักเกณฑ์การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนจากภาครัฐ มีเงื่อนไขกำหนดจำนวนสมาชิกไว้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาอนุมัติสมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้กองทุนฯ มีการขยายเครือข่ายการทำงานเพิ่มจำนวนสมาชิกจากกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มามีส่วนร่วมบูรณาการกองทุนร่วมกับกองทุนสวัสดิการ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองช่วยเหลือกันเองได้ในเบื้องต้นในเรื่องการจัดสวัสดิการที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการได้ สะดวกทันท่วงที อนึ่งเพื่อให้กองทุนสวัสดิการมีความยั่งยืน และมีความสามารถในการจ่ายสวัสดิการในจำนวนที่มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอ ปัจจัย/เงื่อนไขการเพิ่มจำนวนสมาชิกการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมืองเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ควรตั้งเป้าหมายให้มีการขยายจำนวนสมาชิกอย่างน้อยร้อยละ 50 ของจำนวนชุมชนทั้งหมดในเขตพื้นที่ในระยะเวลา 5 ปี หรือให้มีการขยายเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ฐานทุนเดิมด้านการจัดสวัสดิการ เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์เด็กเล็ก สมาคมต่าง ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายระดับเมือง เพื่อที่จะได้ช่วยเกื้อหนุนให้การบริหารจัดการเครือข่ายมีความเข้มแข็งและมีการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ

7. มีระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม (Agreement)

การจัดทำระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม ในที่นี้หมายถึงการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการระดับเมืองนี้ เนื่องจากการจัดการปัญหาค่อนข้างมีความซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายภาคส่วนเข้ามาทำงานช่วยกันแก้ไขปัญหา ซึ่งในชุมชนเมืองถ้ามีการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยอย่างน้อยต้องเกี่ยวข้องกับกรมธนารักษ์ กรุงเทพมหานคร สำนักงานทรัพย์สินฯ หน่วยงานรัฐที่ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินของรัฐ ภาคเอกชน ภาคราชการ กลุ่มองค์กรชุมชน แหล่งทุนกู้ยืมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย ฉะนั้นการทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) อย่างน้อยก็เป็นการแสดงเจตจำนงที่ดีต่อกัน รับรู้และประสานความร่วมมือ โดยแต่ละภาคส่วนเข้ามาช่วยสนับสนุนได้ตามอำนาจหน้าที่ของตน เป็นการบูรณาการอย่างแท้จริง นอกจากนี้การจัดสวัสดิการชุมชนระดับเครือข่ายจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์กลาง/ระเบียบการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเครือข่ายขึ้นมาเป็นคู่มือให้ชุมชนใช้เป็นฐานการบริหารจัดการ และการจัดสวัสดิการชุมชนที่เท่าเทียม อย่างไรก็ตามด้วยบริบทกลุ่มองค์กรชุมชน บริบทชุมชนสามารถนำไปปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพของชุมชน

8. ได้รับการสนับสนุน (Promote)

การจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมืองให้มีประสิทธิภาพ ปัจจัยเงื่อนไขด้านการได้รับการสนับสนุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เช่น ความรู้ เครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ การบริหารจัดการ เป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งในส่วนการได้รับสนับสนุนที่เป็นตัวเงินเป็นเหมือนสิ่งเติมเต็มและน้ำมันหล่อลื่นให้กลไกเครือข่ายชุมชนทำงานได้ดียิ่งขึ้น อย่างน้อยต้องได้รับการสนับสนุนหรือเงินสมทบจากรัฐบาลอย่างน้อย 3-5 ปี และ/หรือกรุงเทพมหานคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญและสมทบเงินสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเมืองบางเขตก็ชี้ชัดให้เห็นรูปธรรมแล้วว่าการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนภาครัฐต้องสนับสนุนให้เกิดการขยายเครือข่ายสวัสดิการในจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมืองกรุงเทพมหานครให้ได้ อีก 35 เขต เพราะจะเห็นว่าการจัดสวัสดิการชุมชนสามารถจัดการปัญหาเมืองได้และส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง พัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ อาทิ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาเสพติดในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้ในระบบ และปัญหาคนไร้ที่พึ่ง ในส่วนการได้รับสนับสนุนสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงินก็มีความจำเป็นควบคู่ไปด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น บุคลากรของรัฐ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่จะมาช่วยหนุนเสริมกระบวนการขับเคลื่อนในชุมชน เช่น การจัดเวทีประชาคม การบริหารจัดการ ภาควิชาการ/สถาบันการศึกษา มีการสร้างการเรียนรู้ด้วยการทำวิจัยท้องถิ่นให้ชุมชนมีส่วนร่วมเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ การจัดการสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามาเรียนรู้และทำประโยชน์เพื่อสังคม เช่น การออกแบบบ้านมั่นคงให้ค้ำถึงสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น การที่ภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ภายนอกชุมชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือ และเกื้อหนุนอย่างต่อเนื่องก็เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนได้พัฒนาตนเอง ได้ทบทวนและมีกำลังใจเห็นคุณค่าของตนเอง และการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนอื่น ๆ ด้วยการจัดสวัสดิการชุมชน

9. การทำงานเครือข่าย (Networking)

การจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมืองในรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่าย และการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ กรุงเทพมหานคร ภาศึสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม เป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุน และคอยหนุนเสริม เติมเต็มให้กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมืองมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้มียรายได้ให้มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้การก่อรูปสร้างเครือข่ายระดับเมืองในยุคแรกเริ่มมาจากเครือข่ายพัฒนาकुคลอง สายคูลองบางบัว และเครือข่ายพัฒนาकुคลอง 9 สาย ในการทำงานเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมในकुคลอง และขยับมาทำงานในประเด็นสวัสดิการชุมชนในกลุ่มเฉพาะผู้นำชุมชน ให้มีขวัญกำลังใจในการทำงานเพื่อการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการทำงานลักษณะเครือข่ายระดับเมืองนี้ได้รับแนวคิดและรูปแบบแนวทางการทำงานมาพร้อมๆ กับการสร้างขบวนการองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชน ที่ถูกต้องตามกฎหมายพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ซึ่งเครือข่ายมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงการทำงานเครือข่ายบ้านมั่นคง และเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเมือง ที่มีการทำงานบนพื้นฐานทุนเดิมร่วมกับชุมชนเครือข่ายสายคูลองบางบัว เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมบัญชีสหกรณ์ กรมธนารักษ์ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานทหาร และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มาร่วมมือร่วมใจทำงานบูรณาการในระดับเมือง

10. การบริหารจัดการเป็นระบบ ตรวจสอบได้ (Management)

ด้านการบริหารจัดการเป็นระบบ ตรวจสอบได้ เป็นจุดแข็งและเงื่อนไขที่สำคัญในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการภายในชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน และในระดับเครือข่ายจะต้องให้ความสำคัญเรื่องการจัดระเบียบบัญชี การเงิน การบริหารจัดการที่สามารถให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้ ซึ่งการบริหารจัดการของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเมืองบางเขต มีรูปแบบการบริหารจัดการแบ่งเป็น 70 : 30 คือให้ชุมชนบริหารจัดการเอง ในจำนวนเงินร้อยละ 70 เพื่อความสะดวก รวดเร็วและช่วยเหลือสมาชิกได้ทันท่วงที และหลักการจัดสวัสดิการให้สอดคล้องกับข้อตกลงกลางระดับเมือง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพ และบางชุมชนก็สามารถใช้กองทุนสวัสดิการไปบูรณาการกับกองทุนอื่น ๆ ในชุมชน ขยายฐานสวัสดิการชุมชนให้ทั่วถึงและยั่งยืนได้ อีกส่วนหนึ่งร้อยละ 30 เป็นการบริหารจัดการในกิจกรรมส่วนกลาง เช่น การจัดกิจกรรมระดับเครือข่าย สวัสดิการผู้นำ และค่าอุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการกองทุนจะต้องทำบัญชีรายชื่สรุปรายงานผลการดำเนินงานนำเสนอให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักกมตรวจการบัญชีสหกรณ์ โดยมีสำนักงานเขตเป็นผู้รับรองรายงานเป็นประจำทุกเดือน และสรุปผลการดำเนินงานรายปีให้แก่สมาชิกรับทราบอย่างต่อเนื่อง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสถิติความต้องการจำเป็นของประชาชนในชุมชนระดับเมือง และมีปัจจัยเงื่อนไขในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และจากการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้นำทั้ง 13 ชุมชน ในการจัดสวัสดิการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเสียชีวิต ด้านการกู้ยืม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกิด และ ด้านสุขภาพอนามัย โดยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับเมืองนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชนให้สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นได้ทั่วถึง จึงได้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ชื่อว่า "HELPB Model" ซึ่งมาจากการรวมตัวอักษรภาษาอังกฤษที่นำหน้ากิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองดำเนินการจัดสวัสดิการความต้องการจำเป็น 6 ด้าน 1. ที่อยู่อาศัย (Housing) 2. สุขภาพอนามัย (Health) 3. การเกิด (Birth) 4. สิ่งแวดล้อม (Environment) 5. การให้กู้ยืม (Loans) 6. การเสียชีวิต (Passed away) กล่าวคือ

1. อักษร H ย่อมาจาก Housing : สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย
2. อักษร H ย่อมาจาก Health : สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย
3. อักษร E ย่อมาจาก Environment : สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม
4. อักษร L ย่อมาจาก Loans : สวัสดิการด้านการให้กู้ยืม
5. อักษร P ย่อมาจาก Passed away : สวัสดิการด้านการเสียชีวิต
6. อักษร B ย่อมาจาก Birth : สวัสดิการด้านการเกิด

โดย "HELPB Model" เป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีรายละเอียดผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 33 ผลการประเมินรูปแบบ "HELPB"

ประเด็น	ความเหมาะสมกับบริบทชุมชน		ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ		การนำไปใช้ประโยชน์จริง	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบ	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
1.1 การช่วยเหลือเกื้อกูล	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
1.2 ความทั่วถึง	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
1.3 ความเป็นธรรม	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
1.4 บูรณาการสวัสดิการ	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด

ตารางที่ 33 ผลการประเมินรูปแบบ "HELPE" (ต่อ)

ประเด็น	ความเหมาะสมกับ บริบทชุมชน		ความเป็นไปได้ในการ นำไปปฏิบัติ		การนำไปใช้ ประโยชน์จริง	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล
1.5 ความยืดหยุ่น	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
1.6 ความยั่งยืน	2.60	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
2. เงื่อนไขปัจจัย	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
2.1 การมีที่อยู่อาศัยมั่นคง	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
2.2.การมีผู้นำ/ คณะกรรมการ ที่มีศักยภาพ	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
2.3 การรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด
2.4 การมีเงินออม	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
2.5 การมีส่วนร่วม/ จิตสำนึกร่วม	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
2.6 การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี	2.80	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด
2.7 มีระเบียบ กติกา ข้อตกลง ร่วม	2.80	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
2.8 การได้รับการสนับสนุน	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
2.9 การทำงานเครือข่าย	2.60	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด	2.60	มาก
2.10 การบริหารจัดการเป็น ระบบ ตรวจสอบได้	2.60	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
3.กิจกรรม(สวัสดิการ)	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
3.1 สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด	3.00	มากที่สุด
3.2 สวัสดิการด้านสุขภาพ อนามัย	2.60	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
3.3 สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	3.00	มากที่สุด	2.40	มาก	2.60	มากที่สุด
3.4 สวัสดิการด้านการกักขัง	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด
3.5 สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	2.60	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.60	มากที่สุด
3.6 สวัสดิการด้านการเกิด	2.60	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด	2.80	มากที่สุด

การรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการ “HELPH Model” ได้นำรูปแบบที่ได้เข้าสู่การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2559 เวลา 13.30 น. ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านมั่นคง ชุมชนบางบัว ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสวัสดิการสวัสดิการชุมชนเมือง ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ เข้าร่วมจำนวน 5 ท่าน โดยกระบวนการในการรับรองผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ “HELPH Model” เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเสนอแนะต่อการนำไปประโยชน์ในการขยายผลให้ชุมชน และ/หรือเครือข่ายชุมชนระดับเมือง เป็นแนวทางปฏิบัติในการสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 6 ด้าน ซึ่งผลจากการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีผลสรุปที่สำคัญ ดังนี้

1. การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลผลการวิจัย พบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ซึ่งมีความต้องการจำเป็นด้านสวัสดิการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชนเมือง โดยเฉพาะความต้องการสวัสดิการที่อยู่อาศัย

2. การรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ “HELPH Model” พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยต่อรูปแบบ “HELPH Model” มีความเหมาะสมกับบริบทชุมชน และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ รวมทั้งรูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอในที่ประชุมในเรื่องการนำรูปแบบไปใช้นั้นชุมชน/เครือข่ายชุมชนระดับเมืองจะต้องมีเวทีสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชนถึงวัตถุประสงค์ หลักการ รูปแบบกิจกรรมและความสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทั้งหมดในการจัดสวัสดิการยกตัวอย่างสวัสดิการที่อยู่อาศัยที่เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดของชุมชนเมือง ควรเชิญคนในชุมชนที่อยู่ในน้ำ และคนนอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในฐานะหน่วยงานหลักในเชื่อมประสานและจัดการปัญหาที่อยู่อาศัย และสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน กรมธนารักษ์ ในฐานะหน่วยงานเจ้าของที่ดิน กรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานปกครองในพื้นที่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ฯ ในฐานะหน่วยงานที่จะเข้ามาดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ฯ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น มาร่วมในเวทีชี้แจงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ สร้างความเข้าใจร่วมระหว่างของของที่อยู่อาศัยในน้ำและคนที่อยู่อาศัยบนบก และร่วมกันวางแผน ขั้นตอนการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัยนั้นจะต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันตั้งแต่ต้น เพื่อสร้างความมั่นคงและสร้างหลักประกันด้านที่อยู่อาศัยในอนาคตให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้

3. การรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยต่อรูปแบบและมีข้อเสนอแนะต่อการนำไปปฏิบัติ เมื่อสมาชิกมีการคลอดบุตรเกิดควรให้มีการเปิดบัญชีธนาคารเพื่อเป็นเงินรับขวัญแก่บุตร โดยมีข้อกำหนดในการเบิก-ถอน และการออมในอนาคต ทั้งนี้สมาชิกและกรรมการจะต้องมีข้อตกลงหารีร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

4. การรับรองรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการกู้ยืมพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยต่อรูปแบบและมีข้อเสนอแนะต่อการนำไปปฏิบัติ หากสมาชิกไม่สามารถผ่อนชำระเงินได้ตามกำหนดเนื่องมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจของตัวเอง เช่น การถูกเลิกจ้าง การเจ็บป่วย เป็นต้น ให้คณะกรรมการพิจารณาทักษะ ความสามารถของสมาชิกนั้นๆ และมอบหมายงานชุมชน โดยคิดเป็นค่าจ้าง / ค่าแรง เพื่อนำไปหักกับหนี้สินที่มีอยู่ โดยต้องมีการตกลงหรือข้อกำหนด อัตราการจ้างงาน ค่าจ้าง/ค่าแรงที่เหมาะสม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีกระบวนการขั้นตอนการวิจัย รวม 5 ขั้นตอน ใช้ทั้งกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 ครั้วเรือน เป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากร เครือข่ายระดับเมืองบางเขนจำนวน 13 ชุมชน 2,828 ครั้วเรือน และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นการวิจัยในลักษณะของการศึกษาชุมชนจำนวน 13 ชุมชน เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง (Welfare Mix) โดยเป็นการแสวงหาความรู้ที่ได้จากปรากฏการณ์จริง และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการระดับเมืองที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนเมือง (Community-Based Research) เพื่อให้ได้แนวทางรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง รวมถึงศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้เข้ารับบริการอย่างทั่วถึง และพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษารายวัตถุประสงค์ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง 400 ครั้วเรือน เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.5) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 38.5) มีอายุอยู่ระหว่าง 50 - 63 ปี (ร้อยละ 45.3) มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 49.5) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 29.8) 5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครั้วเรือนอยู่ในช่วง 15,001 - 25,000 บาท (ร้อยละ 34.5) จากสมาชิกในครั้วเรือน 4-6 คน (ร้อยละ 59.0) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 93.6) และเป็นสมาชิกมาแล้วระหว่าง 1-6 ปี (ร้อยละ 51.9) โดยผลการศึกษาความต้องการสวัสดิการจำเป็น 6 มิติ ประกอบด้วย สวัสดิการด้านการเกิด สวัสดิการด้านการตาย สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม และ สวัสดิการด้านการกู้ยืม พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับสวัสดิการในปัจจุบันมากที่สุด 3 อันดับ คือ 1.สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 37.8) 2.สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย (ร้อยละ 32.9) 3.สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 42.8) และมีความคาดหวังที่จะได้รับสวัสดิการ 3 ด้านมากที่สุด คือ 1.สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 49.0) 2.สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย (ร้อยละ 29.0) 3.สวัสดิการด้านการตาย คิดเป็นร้อยละ 37.2

ซึ่งทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อความเหมาะสมของการจัดสวัสดิการชุมชนในปัจจุบัน ทั้ง 6 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$) และที่น่าสนใจคือความเหมาะสมด้านการจัดการสวัสดิการที่อยู่อาศัยในปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.45$) และความเหมาะสมของการจัดสวัสดิการชุมชนทั้ง 6 ด้านที่คาดหวังในอนาคต พบว่า มีความต้องการสวัสดิการชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) โดยเฉพาะสวัสดิการด้านการกู้ยืม ($\bar{X} = 4.69$)

ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 3 อันดับแรก พบว่า ประชาชนมีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะประเด็นการมีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ลำดับที่ 2 สวัสดิการด้านการเสียชีวิต ประชาชนมีความต้องการให้ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสม และสวัสดิการด้านการกู้ยืม ประชาชนมีความต้องการจำเป็นให้ชุมชนมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอ และการเข้ามาช่วยเหลือของรัฐในการเข้ามาช่วยเหลือการกู้เงินของชุมชน และลำดับที่ 3 สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความต้องการจำเป็นให้ชุมชนมีระบบบริการจัดเก็บขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลองอย่างเหมาะสม ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 แสดงระดับความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองเรียงตามลำดับ

ที่	สวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ	ความต้องการจำเป็นสวัสดิการที่มีอยู่ในปัจจุบัน	สวัสดิการที่ความคาดหวังในอนาคต
1.	ด้านที่อยู่อาศัย	การจัดการด้านออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความเหมาะสม	มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
2.	ด้านเสียชีวิต	ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการจัดงานศพ	ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
3.	ด้านการกู้ยืม	การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ชุมชนกำหนดมีความเหมาะสม	การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ชุมชนกำหนดมีความเหมาะสม
4.	ด้านสิ่งแวดล้อม	มีระบบสาธารณูปโภคที่ครบถ้วน	ชุมชนมีระบบบริการจัดเก็บขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลอง
5.	ด้านสุขภาพอนามัย	สถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านเหมาะสม	กรณีเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาลได้รับเงินชดเชยเหมาะสม
6.	ด้านการเกิด	มีการคลอดบุตรได้รับเงินช่วยเหลือเหมาะสม	เด็กได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสม

จากตารางจะเห็นได้ว่าสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมีการจัดการด้านออมทรัพย์ เพื่อที่อยู่อาศัยในชุมชนอย่างเหมาะสม และสวัสดิการที่ความคาดหวังในอนาคตคือ การมีความมั่นคง ในที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านการเสียชีวิตในปัจจุบันชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการจัดงานศพ และ ความคาดหวังในอนาคตว่าครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่าง เหมาะสม ด้านสวัสดิการด้านการกู้ยืมในปัจจุบันและอนาคตมีการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่เหมาะสม เช่นเดียวกันทั้งในปัจจุบันและอนาคตสวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อมนั้นชุมชนต้องมีระบบบริการจัดเก็บ ขยะและกำจัดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่สาธารณะและแม่น้ำลำคลอง ส่วนสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยใน ปัจจุบันมีสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านเหมาะสมส่วนในอนาคตเมื่อเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล ควรจะได้รับเงินชดเชย นอกจากนี้สวัสดิการด้านการเกิดในปัจจุบัน เมื่อมีการคลอดบุตรจะได้รับ เงินช่วยเหลือ ในอนาคตนั้นชุมชนเห็นว่าเด็กควรได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสม

2. ผลการศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนอง ความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง ผลการศึกษพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ โดยการทดสอบทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 11 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพใน ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 ซึ่งสวัสดิการที่ ต้องการมากที่สุดในอนาคตลำดับที่ 1 คือการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และ ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยผลการทดสอบทางสถิติพบว่ามีปัจจัย 6 ตัวแปร คือ เพศ การศึกษา อาชีพ สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 (สวัสดิการด้านที่อยู่ อาศัย) การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน 6 ด้าน และระดับความคิดเห็นต่อ กองทุนสวัสดิการชุมชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างมี นัยยะสำคัญ

3. การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล โดย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการทดสอบสถิติและจากการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้นำทั้ง 13 ชุมชน มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล ให้ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชนระดับเมืองทั้ง 6 มิติ จึงได้รูปแบบการจัดสวัสดิการ ชุมชนเชิงบูรณาการทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเสียชีวิต ด้านการกู้ยืม ด้าน สิ่งแวดล้อม ด้านการเกิด และ ด้านสุขภาพอนามัย ตามลำดับ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีการจัดสวัสดิการ ชุมชนเชิงบูรณาการที่ประกอบไปด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรม และปัจจัย และเงื่อนไขที่เอื้อ ให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกัน แต่บรรลุเป้าหมายความต้องการจำเป็นของ ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.1 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านที่อยู่อาศัย ใช้หลักการตาม แนวคิดโครงการบ้านมั่นคงมาเป็นฐานในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐใน ลักษณะการเป็นหุ้นส่วน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือสร้างหลักประกันด้านที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อย ในชุมชนเมือง และเป็นการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยร่วมกันให้มีความมั่นคงและยั่งยืน โดยกิจกรรมที่

ทำเป็นประจำคือการออมเงิน การประสานความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมธนารักษ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ให้กู้ยืมเงินสำรองจ่ายค่าผ่อนบ้านโดยไม่มีดอกเบี้ย และร่วมมือ ร่วมแรงช่วยเหลือกันสร้างบ้านที่รักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลให้การจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยมีสิทธิภาพนี้ ประกอบด้วย สมาชิกต้องออมเงินอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย มีกองทุนในชุมชนมากกว่า 1 กองทุน เพื่อนำมาเป็นเงินสำรองให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย มีคณะกรรมการบริหารจัดการร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานยินยอมให้มีการก่อสร้างบ้านมั่นคงในที่ดินของรัฐได้ และที่สำคัญคือชุมชนจะต้องร่วมมือกันดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด ไม่ทำลายคูคลอง

3.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเสียชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกื้อหนุนให้สมาชิกกองทุนมีเงินสำรองที่สามารถใช้จัดการงานศพได้ โดยไม่ต้องไปขอเรียไร่เงินจากเพื่อนบ้าน ให้คนมีรายได้น้อยเสียชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี กิจกรรมในสวัสดิการด้านนี้ ในยามเสียชีวิตสมาชิกจะได้รับสวัสดิการ จำนวน 4,000 บาท และพวงหรีดในนามกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน 1 พวง และบางชุมชนมีการบูรณาการกองทุนชุมชน เพื่อเพิ่มสวัสดิการให้สมาชิกมีเงินจัดการงานศพ นอกจากนี้สมาชิกยังร่วมกันช่วยเหลือการจัดการงานศพให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และในบางกรณีที่เป็นผู้ยากไร้ชุมชนจะช่วยเหลือ ระดมทุนจัดหาโรงศพ 1 โรง ผ้าห่อศพ และประสานวัดให้ทำพิธีทางศาสนาให้สมเกียรติ จะเห็นว่า การจัดสวัสดิการเสียชีวิตเป็นการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการที่ไม่ใช่การให้แต่เพียงตัวเงินเท่านั้น แต่เป็นการรวมกองทุน การแบ่งปันน้ำใจ ช่วยเหลือพึ่งพากันให้การจัดการงานศพให้สมเกียรติ สมศักดิ์ศรีในช่วงสุดท้ายของชีวิต โดยการจัดสวัสดิการด้านเสียชีวิตจะต้องมีปัจจัย เงื่อนไขสำคัญ ๆ คือ ในชุมชนต้องมีกลุ่มอย่างน้อย 2 กลุ่มให้ชาวบ้านออมเงินสม่ำเสมอ และได้รับการสมทบเงินจากรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม กองทุนฯ จะต้องขยายกลุ่มสมาชิกเพิ่มขึ้นและกระจายให้ทั่วทุกกลุ่มวัย เพื่อลดความเสี่ยงของกองทุนฯ

3.3 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองด้านการให้กู้ยืม มีหลักการเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งทุนกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ โดยวัตถุประสงค์ก็คือช่วยเหลือให้ผู้มีรายได้น้อยมีเงินทุนหมุนเวียนในยามจำเป็น ถูกฉฉิน และเพิ่มโอกาสให้มีเงินสร้างอาชีพที่มั่นคง ในส่วนการดำเนินกิจกรรมหลัก ๆ คือการให้กู้ยืมเพื่อช่วยผ่อนชำระค่าบ้านเป็นหลัก รองลงมา ก็เป็นเพื่อการต่อยอดอาชีพ ซึ่งปัจจัย เงื่อนไข ในการดำเนินกิจกรรมนั้นก็คือการสมทบออมเงินอย่างสม่ำเสมอของสมาชิก และมีการบูรณาการกองภายในชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนไม่ให้เดือดร้อน ซึ่งในแต่ละชุมชนควรมีกองทุนฯ อย่างน้อย 2 กองทุนขึ้นไป อาทิ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย กองทุนเงินล้าน กองทุนสวัสดิการออมวันละบาท เพื่อกองทุนมีเงินหมุนเวียนเพียงพอต่อการจัดสรรสวัสดิการการให้กู้ยืมได้ทั่วถึงกับความต้องการของสมาชิก รวมทั้งต้องมีการเชื่อมโยงบูรณาการกับกองทุนระดับเครือข่ายเมืองมาช่วยเกื้อหนุนให้การจัดสวัสดิการด้านการให้กู้ยืมมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน

3.4 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการในการดำเนินงาน เป็นลักษณะน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า อย่างไรก็ตามแล้วชุมชนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มกระบวนการชุมชน

ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในก่อน และเชื่อมโยงประสานเครือข่ายระดับเมืองในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมคุณลงที่มีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดสวัสดิการสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และการพัฒนาชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนและเครือข่ายร่วมกันบำบัดฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการสิ่งแวดล้อมในระดับองค์กรชุมชนและเครือข่ายเมืองเป็นการจ่ายสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่เป็นฐานการจัดสวัสดิการร่วมกันผ่านเครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมร่วมกันระดับเครือข่ายเมือง เช่น กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ กิจกรรมวันสิ่งแวดล้อมโลก และกิจกรรมสร้างความรู้ ความตระหนักในการบำบัดฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และรักษาคุณลง เช่น กิจกรรมทำน้ำหมักชีวภาพ กิจกรรมกำแพงผักบุง กิจกรรม ไร่เฉลิมพระเกียรติให้มีมูลค่า กิจกรรมยุววิจัย โดยมีหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา กรมทหารราบที่ 11 สำนักงานเขตบางเขน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นต้น สนับสนุนปัจจัยด้านเงิน อุปกรณ์ สิ่งของ บุคลากรที่มีความชำนาญ เข้ามาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.5 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านการเกิด หลักการคือให้ผู้เป็นแม่ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือค่าทำคลอด ซึ่งเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ทุกคนพึงมีสิทธิได้รับ แม้จะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากแต่อาจจะเป็นสวัสดิการเดียวของใครอีกหลายคนที่ได้รับ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือให้สมาชิกกองทุนและผู้มีรายได้น้อยมีหลักประกันสังคมในการรักษาพยาบาลค่าทำคลอด และให้สมาชิกและคนในชุมชนร่วมแสดงความยินดีต้อนรับกับสมาชิกใหม่ในครอบครัวและชุมชน กิจกรรมการจัดสวัสดิการด้านการเกิดเป็นเพียงการจ่ายเงินค่าทำคลอดครั้งละ 500 บาท และการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ อย่างไรก็ตามการพัฒนาแบบสวัสดิการการเกิดให้ดีขึ้นควรมีการเปิดบัญชีเงินฝากให้กับบุตรด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กรักการออม ซึ่งปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญให้การจัดสวัสดิการด้านเกิดมีประสิทธิภาพนั้นสมาชิกจะต้องมีการออมเงินสม่ำเสมอและคนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อ สามัคคีกัน

3.6 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งการจัดสวัสดิการในด้านนี้มีทั้งการช่วยเหลือด้วยด้วยการจ่ายที่เป็นตัวเงินช่วยเหลือเมื่อนอนโรงพยาบาล และช่วยเหลือที่ไม่ใช่ตัวเงิน อาทิ การให้กำลังใจ การเยี่ยมไข้ การพาไปโรงพยาบาล อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพก็ทำได้ในหลักการที่มีมากก็จ่ายมาก มีน้อยจ่ายน้อย ช่วยเหลือกันไปตามอัตภาพตามจำนวนเงินทุนที่อยู่ในกองทุนฯ ในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์การจัดสวัสดิการด้านนี้ก็เพื่อให้คนในชุมชนได้รับสวัสดิการพื้นฐานในการรักษาพยาบาลและช่วยเหลือกันในยามเจ็บป่วย ซึ่งกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกันหลัก ๆ คือ การรวมกลุ่มและออมเงินวันละ 1 บาทอย่างสม่ำเสมอ พอเจ็บป่วยก็สามารถรับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลกรณีนอนโรงพยาบาลได้ 500 บาทต่อครั้ง ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง และช่วยเหลือค่าเดินทางไปโรงพยาบาลเป็นรายกรณี นอกจากนี้สวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินคือคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจให้แก่ผู้ยากไร้ในชุมชนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เช่น ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อน ผู้ป่วยจิตเวช ด้วย อย่างไรก็ตามด้านสุขภาพอนามัยชุมชนไม่สามารถจัดการได้โดยลำพัง ฉะนั้นหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ อาสาสมัครสาธารณสุข จะต้องเข้ามาเกื้อหนุนให้การช่วยเหลือเบื้องต้นให้ทั่วถึง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองในแต่ละด้าน ทั้ง 6 รูปแบบ ข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล โดยใช้ชื่อย่อรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล ที่เรียกว่า “HELPPB” ซึ่งมาจากการรวมตัวอักษรภาษาอังกฤษที่นำหน้ากิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง 6 ด้าน คือ H : ด้านที่อยู่อาศัย (Housing) H : ด้านสุขภาพอนามัย (Health) E : ด้าน สิ่งแวดล้อม (Environment) L : ด้านการให้กู้ยืม (Loans) P : ด้านการเสียชีวิต (Passed away) B : ด้านการเกิด (Birth) เมืองค์ประกอบ คือ **หลักการ 6 ประการ** ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) 2. ทั่วถึงเพียงพอ (Adequacy) 3. ความเป็นธรรม (Equity) 4. บูรณาการสวัสดิการ (Welfare Mix) 5. ความยืดหยุ่น (Adjustable) และ 6. ความยั่งยืน (Sustainability) **วัตถุประสงค์หลัก** เน้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงสวัสดิการนอกเหนือจากรัฐจัดให้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ **10 ปัจจัย/เงื่อนไข** ที่จะเอื้อให้การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมีที่อยู่อาศัยมั่นคง (Habitation) , มีผู้นำ/คณะกรรมการหลักที่มีศักยภาพ (Leadership) , สมาชิกมีการรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน (Association) , สมาชิกมีเงินออม (Money) , ทุกคนมีส่วนร่วม/จิตสำนึกร่วม (Participation) ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม สมาชิกจะต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี (Membership) และปฏิบัติตามระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม (Agreement) พร้อมกันนี้ต้องได้รับการสนับสนุน (Promote) จากภายนอกทั้งรูปแบบที่เป็นเงินและไม่ใช้เงินอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานขยายเครือข่าย (Networking) เชื่อมโยงกับภาคีหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ เครือข่ายประชาสังคมในระดับเมือง ทั้งนี้ทั้งนั้น การจัดสวัสดิการจะมั่นคงองค์กรชุมชนจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (Management) เพราะเป็นทั้งปัจจัยเริ่มต้นที่จะให้มีผู้นำที่ดี มีสมาชิกเพิ่มขึ้น หน่วยงานก็จะให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และเป็นเงื่อนไขที่จะให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีความยั่งยืนและมั่นคง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง โดยพบว่า ผลการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลนำเข้า (input) เพื่อให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของความต้องการจำเป็นด้านสวัสดิการชุมชนของประชาชนในแต่ละด้านจากลำดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด รวมถึงปัจจัยที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็น มีความสอดคล้องกันอย่างน้อยสำคัญ และนำมาสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ซึ่งผู้วิจัยใช้การประเมินความต้องการจำเป็นสวัสดิการชุมชน (Needs Assessment) เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง โดยนำความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดสวัสดิการชุมชนที่อยากได้เป็นตัวตั้ง สุวิมล ว่องวานิช (2548: 62) จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับ

เมืองที่ให้ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุข โดยผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดสวัสดิการ 3 อันดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ลำดับที่ 2 ได้แก่ สวัสดิการด้านการเสียชีวิต และสวัสดิการด้านการกู้ยืมและลำดับ 3 สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบของ “ความอยู่ดีมีสุข” มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาคน (Human Development) ที่ไม่ได้มีความหมายเฉพาะถึงการที่จะเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนเท่านั้น แต่เป็นการเพิ่มโอกาสทางเลือกเพื่อให้บรรลุความอยู่ดีมีสุข (Diener, Lucas, Schimmack and Helliwell, 2009: 94-98) ซึ่ง ความอยู่ดีมีสุขเป็นเป้าหมายใหม่ของการพัฒนา (Nussbaum and Sen (eds.),1993: 41-43) และผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชน 3 อันดับแรก มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของประเทศไทยที่เมืองค้ประกอบ 1. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ 2. การศึกษา กระบวนการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน และทักษะต่างๆ รวมทั้งการเข้าถึงบริการคุณภาพการศึกษา 3. ชีวิตการทำงาน สภาพแวดล้อม และชีวิตการทำงานที่มีคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับและระบบประกัน (สังคมสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557)

2. ปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านเพศ การศึกษา อาชีพ สวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งปัจจัยทั้ง 6 ตัวแปร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนทั้งสิ้น กล่าวคือ ปัจจัยด้านเพศ การศึกษา อาชีพ เป็นปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมสังคม (The Social Environment) (McClosky (2008:12) มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจของประชาชน ส่วนปัจจัยด้านสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดในปัจจุบันลำดับที่ 1 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง เป็นปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Variable) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เช่น นโยบายของรัฐมีการส่งเสริมให้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ โดยรัฐสมทบเงินสนับสนุนในอัตรา 1 บาท ท้องถิ่น 1 บาท และสมาชิกกองทุน 1 บาท จึงเป็นปัจจัยหลายประการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการที่ตอบสนองความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ผลการศึกษาในด้านการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง ที่มีความสัมพันธ์ต่อการได้รับบริการสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีฐานเดิมจากการพัฒนาที่อยู่อาศัย มีระบบการบริหารจัดการ และดารจัดสวัสดิการโดยชุมชนจึงทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง Innovation: The European Journal of Social Sciences ในประเทศเยอรมนี (Franke, Thomas ,2007) ที่ว่าการจัดการงานสวัสดิการให้เข้าถึงเป้าหมายในการพัฒนาแบบบูรณาการเมืองขึ้นอยู่กับรูปแบบขององค์กรต่างๆ ที่มีปัจจัยความพร้อม

ที่ไม่เท่ากัน ถ้ามีองค์กรที่มีโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารจัดการสหกรณ์เป็นพื้นฐานจะสามารถเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพได้

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และจากฐานทุนเดิมการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับเขตบางเขน โดยรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิภาพ ที่ได้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการในแต่ละด้าน มีชื่อย่อว่า “HELPH” พบว่า วัตถุประสงค์ที่เน้นช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงสวัสดิการนอกเหนือจากรัฐจัดให้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น สอดคล้องกับฐานคิดกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ว่า เพื่อสร้างความมั่นคงของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2550) ไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย (Housing) ด้านสุขภาพอนามัย (Health) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านการให้กู้ยืม (Loans) ด้านการเสียชีวิต (Passed away) และด้านการเกิด (Birth) ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) สอดคล้องกับผลการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง 400 ครั้วเรือนที่เห็นว่า การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 6 ด้าน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการ ซึ่งสวัสดิการ 6 ด้านดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของประชาชน ที่มุ่งเน้นการจัดความยากจน ให้กินดี อยู่ดี มีรายได้พอเลี้ยงชีพ มีการศึกษา มีปัจจัยสี่พอเพียง มีสุขภาพดี และมีที่อยู่อาศัย (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2546) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ พิริยะ ผลพิรุฬห์ และบึงปอนด์ รักอำนวนยกิจ (2551) ชี้ให้เห็นว่า ทุนทางสังคมในระดับต่างๆไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ส่งผลต่อความสุขอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ความสุขของบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว ส่งผลเชิงบวกต่อความสุขของบุคคลนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ในทำนองเดียวกัน หากบุคคลมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการเข้าถึงสวัสดิการจำเป็น ก็จะส่งผลทำให้ตนเอง ครอบครัว และชุมชนมีความสุขเกิดขึ้น

การจัดสวัสดิการชุมชนรูปแบบบูรณาการระดับเมืองทั้ง 6 ด้าน ต้องอาศัยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ การช่วยเหลือ เกื้อกูล (Social-Support) บนพื้นฐานของความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบโดยธรรมชาติของแต่ละชุมชน/เครือข่าย มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีการพบปะกันบ่อยครั้ง ซึ่งจะสามารถสร้างความเป็นชุมชน และการเกิดจิตสำนึกใหม่ที่จะทำเพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนร่วมมากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2542) โดยเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ซึ่งประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรด้วยการเป็นสมาชิกแบบสมัครใจ (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2547) และทุกคนต้องเข้าถึงสวัสดิการนั้นได้ง่าย มีการกระจายอย่างทั่วถึงเพียงพอ (Adequacy) ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่ทุกคนโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยหรืออยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยผิดสุขลักษณะ อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศีลธรรม สวัสดิภาพ หรือได้รับสวัสดิการอื่นๆ ต่ำกว่ามาตรฐาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547) ที่กล่าวว่า ระบบการจัดสวัสดิการสังคมในสังคมไทยยังไม่สามารถจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชนได้อย่างเพียงพอและครอบคลุม นอกจากนี้ การจัดสวัสดิการต้องไม่มีการเลือก

ปฏิบัติแก่บุคคลหรือกลุ่มใดเป็นพิเศษ การจัดสวัสดิการนั้นต้องมีความเป็นธรรม (Equity) ซึ่งการกำหนดกฎระเบียบเกณฑ์กลางจะเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความยุติธรรมและเสมอภาคในการปฏิบัติได้ ทั้งนี้ควรมีความยืดหยุ่น (Adjustable) อย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการ เนื่องด้วยความเป็นชุมชนเมืองที่ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดภาวะฉุกเฉินทางการเงินได้ นอกจากนี้ อีกหลักการที่สำคัญ คือ การบูรณาการสวัสดิการ (Welfare Mix) เป็นลักษณะการจัดสวัสดิการร่วมกันระหว่างการจัดสวัสดิการแบบเป็นทางการ (Formal Sector of Welfare) ผสมผสานกับการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ (Informal Sector of Welfare) ที่มีอยู่เดิม เนื่องจากระบบสวัสดิการของสังคมไทยเหมาะสมกับแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนและเหมาะสมกับความต้องการของคนในชุมชน (Pete Alcock, อ้างถึงใน อภิญญา เวชยชัย, 2548) ในทำนองเดียวกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ มีช่วง (2552) ที่เห็นว่าการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนควรเป็นลักษณะ "สวัสดิการแบบพหุลักษณะ" คือ สวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการประสานผนึกรวมกันระหว่างสวัสดิการของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชน และภาคเอกชนเข้าด้วยกัน อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฯลฯ ในเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งจะสร้างความรู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุขได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญในหลักการประการสุดท้าย ก็คือ การทำอย่างไรให้กองทุนสวัสดิการชุมชนนั้นมีความยั่งยืน (Sustainability) ในระยะยาว ทั้งนี้แง่ของการสร้างหรือสรรหาตัวแทนของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (สมลักษณ์ ไชยเสวี, 2549) เพื่อสานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หรือการขยายเครือข่ายสมาชิกให้กว้างขวางมากขึ้น นำไปสู่การมีจำนวนเงินในกองทุนเพิ่มมากขึ้นในการจัดสวัสดิการ รวมถึงการมีส่วนร่วมสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่างประเทศ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2547)

นอกจากการจัดสวัสดิการชุมชนรูปแบบบูรณาการระดับเมืองต้องอาศัยหลักการสำคัญ ทั้ง 6 ประการดังกล่าวแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัย/เงื่อนไขทั้ง 10 ประการ ที่เอื้อให้การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองมีประสิทธิภาพ เมื่อวิเคราะห์พบว่า จากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสอบถามความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่าง 400 คริวเรือนั้น การมีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง (Habitation) เป็นปัจจัยที่มีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 และมีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการชุมชนอย่างบูรณาการอย่างมีนัยยะสำคัญ ผลที่เกิดขึ้นจากการมีที่อยู่อาศัยมั่นคงนอกจากจะลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความเป็นเจ้าของ ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่คนในชุมชนให้ดีขึ้นทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น Kigochie (2001: 231) ได้กล่าวไว้ในงานศึกษาว่า หากผู้บุกรุกได้มีที่อยู่อย่างมั่นคง บ้านก็จะถูกปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วยความกระตือรือร้น เป็นต้น

ทั้งนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2555) ได้กล่าวถึงปัจจัยภายในที่จะทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้ครบถ้วน และเป็นเครื่องมือในการสร้างหลักประกันสังคมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยจากการศึกษาครั้งนี้อีก 5 ประการ ได้แก่ จำนวนสมาชิก (Membership) เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้จำนวนเงินสมทบเพิ่มมากขึ้น ลดความเสี่ยงของกองทุนได้ และสมาชิกต้องมีการออมเงิน/จ่ายเงิน (Money)

ครบถ้วนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงต้องได้รับสทบ/สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (Promote) จากหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานรัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น หรือมีรายรับจากแหล่งอื่นๆ จึงจะเกิดความมั่นคงทางการเงินขึ้นได้ และมีการบริหารจัดการที่เปิดเผย โปร่งใส ระบบบัญชีการเงินถูกต้อง (Management) มีการเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินงานสู่สมาชิก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการดำเนินการต่างๆ นั้นต้องเกิดจากสมาชิกมีส่วนร่วมด้วย (Participation) เพราะการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ที่ทุกคนเกิดความไว้วางใจต่อกันสูง ยอมรับที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพิ่มความผูกพันและช่วยให้ทุกคนมีทัศนคติที่ดีเพิ่มขึ้น ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน (Swansburg, 1996) เช่นเดียวกับที่ ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2554, 71) กล่าวไว้ว่ากระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วม มีความต้องการถึงเป้าหมายร่วมกัน จะมีอิทธิพลสร้างอำนาจต่อรอง ทางการเมือง เศรษฐกิจ และการปรับปรุงสถานภาพทางสังคมได้ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นการสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างยั่งยืน ดังเช่นลักษณะสำคัญที่นำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน จากการศึกษาของ จินตนา กาศมณี (2557) ได้กล่าวไว้:

อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกมีการรวมกลุ่ม/ องค์กรชุมชน (Association) จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง และยังเป็นเงื่อนไขตามระเบียบหลักเกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณกองทุนจากรัฐบาล โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นต้องมีการจัดตั้งและดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน, น.14-15) นั่นคือ กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในชุมชน เช่น กลุ่มฅาปนกิจ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งเป็นการใช้ทุนภายในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรการเงินชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงสวัสดิการ นับเป็นการบูรณาการกองทุนต่างๆ ภายในชุมชนเพื่อนำมาจัดสวัสดิการได้หลากหลายยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การก่อรูปสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการระดับเมืองจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การมีผู้นำ/คณะกรรมการหลักที่มีศักยภาพ (Leadership) เนื่องจากหากไม่มีกลุ่มผู้นำที่มูมานะในการริเริ่มดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนก็อาจสำเร็จได้ยาก ฉะนั้น การมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ซึ่งจะเป็นผู้กระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วม สร้างอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรในชุมชนและการสร้างความไว้วางใจของกันและกัน (Biddle, 1965: 81) จึงเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ สาธิต เชื้ออยู่นาน (2554) ที่ว่า แกนนำหรือคณะบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์นับเป็นปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตั้งแต่การผลักดันริเริ่ม การเรียนรู้จากที่อื่นๆ การอำนวยความสะดวก เช่น สถานที่ทำการ ตลอดจนสามารถสร้างการยอมรับและการมีส่วนร่วมในชุมชน และสอดคล้องกับข้อเสนอจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้เน้นย้ำเรื่องการมีหน่วยงานตัวกลางโดยเฉพาะสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการเชื่อมประสานให้เกิดเวทีสร้างความเข้าใจถึงสภาพปัญหา และร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว เพราะ

การจัดสวัสดิการชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะเรื่องที่อยู่อาศัยมีผู้มีส่วนได้เสียได้หลายภาค ฉะนั้น การสร้างความใจร่วมกันตั้งแต่ต้นจึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะนำไปสู่การจัดสวัสดิการที่มั่นคง ฉะนั้นการจัดการแบบมีส่วนร่วม อย่างเช่นการสร้างความสำเร็จร่วมกันจนเกิดเป็นระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม (Agreement) ที่เป็นฉันทามติของทุกฝ่าย ช่วยลดความขัดแย้ง และสามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้ (สมลักษณ์ ไชยเสริฐ, 2549) ซึ่งในเครือข่ายฯ นี้คือใช้เกณฑ์กลางการจัดสวัสดิการต่างๆเป็นเครื่องมือเพื่อให้แต่ละชุมชนเครือข่ายนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทแต่ละพื้นที่ ซึ่งแม้ว่าจะมีความแตกต่างหลากหลายเพียงใด หากมีข้อตกลงร่วมกัน ในระยะยาวก็จะมีผลต่อการขยายฐานสมาชิก เนื่องจากการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองจะต้องมีการขยายจำนวนสมาชิก ต่อเนื่อง และกองทุนสวัสดิการชุมชนในแต่ละชุมชนจะมีฐานเดิมที่แตกต่างกันตามบริบทของชุมชน เช่น ฐานการจัดการทรัพยากร ฐานองค์การการเงินชุมชน ฐานวิสาหกิจชุมชน ฐานชุมชนเมือง ฐานสวัสดิการผู้นำชุมชน ฐานสวัสดิการผู้สูงอายุ (สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน, 2547) ฉะนั้น จึงจะต้องมีการเชื่อมโยงและ บูรณาการการทำงานระดับเครือข่าย (Networking) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการประสานความเข้าใจการผนึกกำลังการสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชนในลักษณะเครือข่าย (สมเดช สีแสง, 2553) ดังเช่นงานศึกษาของไพฑูริย์ นิยมนา และคณะ (2552) ที่พบว่า การบริหารจัดการในรูปเครือข่ายที่มีฐานความคิดและพันธกิจร่วมกัน ตลอดจนการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปของคณะกรรมการ โดยที่แต่ละกลุ่มกองทุนบริหารจัดการอย่างอิสระภายใต้บริบทชุมชนตนเอง ทำให้เกิดการเกื้อหนุน สามารถดำเนินงานแก้ปัญหาและสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของตนเองและชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่จะนำไปใช้กับหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองจะต้องทำให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability) ตามหลักการของโครงการสวัสดิการชุมชนที่ได้วางไว้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนจะต้องดำเนินควบคู่ไปใน 3 ส่วน หรือสวัสดิการ 3 ขา คือ สมาชิกออมเงิน 1 บาท รัฐสมทบ 1 บาท และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สมทบอีก 1 บาท นั้นหมายความว่า กรุงเทพมหานคร จะต้องให้ความสำคัญและสมทบเงินอีกหนึ่งส่วนเพื่อเพิ่มฐานในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน และเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนให้การจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมือง นอกจากนี้กรุงเทพมหานคร ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมืองให้ครอบคลุม โดยนำรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ไปขยายผลในเชิงการออกระเบียบข้อบังคับในการสนับสนุนสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน และให้เครือข่ายชุมชนระดับเมืองมีการจัดสวัสดิการชุมชนอย่างน้อย 6 ด้าน ที่เป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนระดับเมือง

2. จากบทเรียนการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนเขตบางเขน ได้เห็นถึงพัฒนาการการจัดสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคส่วนท้องถิ่น และชุมชน ในการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองได้สำเร็จอีก ทั้งยังทำให้ประชาชนในเขตเมืองโดยเฉพาะคนยากไร้ได้เข้าถึงสวัสดิการที่มีความจำเป็นได้ครอบคลุมมากขึ้น ฉะนั้นหน่วยงานภาครัฐควรปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่จะใส่หรือชุมชนแออัด เปลี่ยนมาเป็นการร่วมเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยมาเป็นแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมและการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน

3. ปัจจัย เงื่อนไขในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการ ทั้ง 10 ตัว ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำการรวมกลุ่ม การมีเงินออม การมีจิตสำนึกร่วม การมีระบบการบริหารจัดการที่ดี การทำงานเชิงเครือข่าย เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการสนับสนุน/หนุนเสริมจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนปัจจัย เงื่อนไขต่างๆ โดยเฉพาะการจัดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มในชุมชน ให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมืองมากขึ้น จะได้ช่วยเกื้อหนุนให้กองทุนสวัสดิการเชิงบูรณาการระดับเมืองมีความมั่นคงและสามารถช่วยเหลือกันในด้านสวัสดิการชุมชน ทั้ง 6 ด้านได้ครอบคลุมและขยายไปสู่ความต้องการสวัสดิการในอนาคตได้ ดังที่คนในชุมชนมีความมั่งหวังจะให้เกิดในอนาคตได้ เช่น มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การได้รับเงินชดเชยค่ารักษาพยาบาลที่เหมาะสม ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายงานศพที่จำเป็นอย่างเหมาะสม เด็กได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสม มีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในชุมชน มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ครบถ้วน เป็นต้น

4. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการจัดสวัสดิการสังคม ตามพระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม ควรให้ความสำคัญและมีนโยบายให้กองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินการในรูปแบบการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการ และมีการพัฒนากลไกเพื่อก่อให้เกิดการจัดสวัสดิการเชิงบูรณาการ

5. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้ชุมชนจัดทำแผนพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเครือข่ายเมืองระยะสั้น (1-3) ปี และแผนระยะยาว 5 ปี เพื่อเชื่อมโยงบูรณาการประเด็นการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับเครือข่าย และใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคีภาคส่วนอื่นๆ อาทิ บริษัท ห้างร้าน สถาบันการศึกษา ให้มีส่วนร่วมอย่างเป็นหุ้นส่วน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์เป็นตัวตั้ง ซึ่งในกรณีชุมชนเมือง จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ได้ค้นพบว่าสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยเป็นความต้องการสูงสุดของคนในชุมชนเมือง หากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคงก็จะส่งผลให้ชุมชน สามารถขยายฐานการจัดสวัสดิการและเชื่อมโยงการจัดสวัสดิการจำเป็นด้านอื่น ๆ อีก 5 ด้าน

ได้แก่ ด้านการเสียชีวิต ด้านการกักขัง ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกิด และ ด้านสุขภาพอนามัยตามลำดับ

6. ผลการสังเคราะห์และการจัดกระบวนการรับฟังความเห็นของชุมชน มีข้อเสนอที่สำคัญอยากให้เครือข่ายกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน มีการพัฒนาแกนนำปัจจุบันให้มีศักยภาพในด้านการจัดการความรู้ และการสรุปทเรียนการทำงานเพื่อส่งต่อชุดความรู้ ภูมิปัญญาที่ได้จากการทำงาน พร้อมกับเตรียมพัฒนาแกนนำรุ่นต่อไปเพื่อรับช่วงต่อการจัดสวัสดิการชุมชน รวมถึงอุดมการณ์การช่วยเหลือคนมีรายได้น้อยในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ดีมีสุข เนื่องจากการมีผู้นำ คณะกรรมการที่มีศักยภาพมีผลต่อความมั่นคง ยั่งยืนของการจัดสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีความต้องการจำเป็นระดับเมืองทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเสียชีวิต ด้านการกักขัง ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกิด และ ด้านสุขภาพอนามัย โดยเน้นการศึกษาเชิงลึกในด้านที่อยู่อาศัยที่เป็นความต้องการจำเป็นสำคัญที่สุดสำหรับคนในชุมชนเมือง ทั้งนี้ในกระบวนการศึกษาควรเน้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดสวัสดิการชุมชนด้านที่อยู่อาศัยอย่างบูรณาการระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

2. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการในระดับจังหวัด เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม และให้เป็นลักษณะการนำรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการระดับเมืองไปขยายผลในเชิงหลักการ รูปแบบกิจกรรม และปัจจัยเงื่อนไข ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางการศึกษาและเป็นตัวแบบให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนต่อไป

3. ควรมีการศึกษานาอนาคตภาพการพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ทั้ง 6 มิติ ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการกักขัง ด้านการเสียชีวิต และด้านการเกิดเปรียบเทียบกับสวัสดิการในปัจจุบัน และสวัสดิการในอนาคต เพื่อหาข้อสรุปการจัดสวัสดิการในอนาคตที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเมือง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2556). **คู่มือบ้านเมืองน่าอยู่**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงมหาดไทย. (2555). **ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). **การศึกษาและพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ครูสภา.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **วิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาแผน 10 ของกระทรวงสาธารณสุข**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักงานเขตบางเขน. (2559). “เอกสารสำรวจจำนวนประชากรเขตหลักสี่ ปี 2559.” เอกสารสำรวจจำนวนครัวเรือนเขตบางเขน ประจำปี สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร.
- กลุ่มงานสถิติเพื่อติดตามและประเมินผลนโยบายภาครัฐ กองสถิติประชาชาติสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2550). **สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กองทุนพัฒนาเมืองในภูมิภาค. (2553). **รายงานผลการสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่อง “วิถีสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่” และนิทรรศการแสดงผลภาพภูมิทัศน์ชุมชนและสิ่งแวดล้อมเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เกสร
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). **มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เสมาธรรม.
- โกศล วงศ์สวรรค์. (2543). **ปัญหาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- กมลพร กัลยาณมิตร. (2550). “การนำนโยบายอยู่ดีมีสุขไปปฏิบัติในจังหวัดนนทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). **สังคมไทยเป็นสุขร่วมกัน**. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่สอง พ.ศ. 2555 – 2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนา พาณิชย
- จันทนา เจริญวิริยะภาพ. (2546). **เครือข่ายกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา ระบุธรรมการใช้เงินเป็นเครื่องสร้างสวัสดิการชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จินตนา กาสมณี. (2557). “การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2545). **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักอธิการบดี.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2543). **จิตวิทยาบริการ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จักรวาล วัฒนากุล. (2553). “ปัญหาในการนำนโยบายของนายกเทศมนตรีไปสู่การปฏิบัติของ ปลัดเทศบาล ตำบลในเขตจังหวัดพิษณุโลก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นวิทยาลัย การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จิตรลัดดา ถิ่นสำราญ. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จุฬารัตน์ น้อยเส้น. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมชัย ภูเล่นหยุด. (2550). “ความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เฉลียว บุรีภักดีและคณะ. (2545). **การวิจัยชุมชน ชุมชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ ; สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2547). “การศึกษารูปแบบองค์การในการบริการจัดการสวัสดิการสังคม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนินทร์ วะสินนท์. (2549). “การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง :กลไก กระบวนการจัดการตนเอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวิชิต หน่อรัตน์. (2546). “สวัสดิการชุมชนชนบทไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยฤทธิ์ เบญญากาล. (2551). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาของเทศบาลตำบลบางตาหลวง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). **เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวในสถานการณ์เปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร**. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากร.

- ชาญเวช บุญประเดิม. (2553). “ประสิทธิผลการนโยบายการควบคุมมลพิษทางอากาศไปปฏิบัติของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2542). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง.
- ไชยยงค์ กัมปนาทแสนยากร. (2540). **แนวคิดและหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่**. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ณทพงษ์ วิยะรินทร์. (2548). “ความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลข้างคอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2548). **การเมืองเรื่องข้าว : ภายใต้อำนาจรัฐทุนผูกขาด**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). **บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: เติสันเพรส โปรดักส์.
- ณัฐพงษ์ ตันศักดิ์ดา (2548). “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานเทศบาลตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ณัฐภัทรธร เนติบันลือฤทธิ์. (2559). คณะกรรมการกองทุนฝ่ายตรวจสอบ/ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้. สัมภาษณ์, มิถุนายน.
- เดชา บุญคา. (2543). **วิธีสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนพัฒนาเมืองในภูมิภาค.
- เด่นดวง สุปุตรี. (2550). “ความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแกด้า อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ตุ้ย พลอยขาว. (2559). กรรมการกองทุน,ชุมชนบางบัว. สัมภาษณ์, มิถุนายน.
- ทวาย มาทอง. (2559). กรรมการกองทุน,ชุมชนสามัคคีร่วมใจ. สัมภาษณ์, กรกฎาคม.
- ทัศนีย์ บุญขวัญ. (2559). กรรมการกองทุน,ชุมชนสามัคคีร่วมใจ. สัมภาษณ์, กรกฎาคม.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนซ์.(2545). **การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2542). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- จิรารัตน์ ฆารสินธุ์. (2549). “ความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อปัญหาการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. (2549). **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร

- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 6. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2545). **สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- นภดล พิณิจ. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาล ตำบลพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภาพรณ หะวานนท์ และคณะ. (2550). **ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). **ผู้สูงอายุไทย: ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). **โลกของคนไร้บ้าน.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ประภาส แสงประดับ. (2559). **ที่ปรึกษากองทุนชุมชนบางบัว.** สัมภาษณ์, มิถุนายน.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2542). **ชุมชนเข้มแข็ง ทูตทางสังคมของไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารออมสิน.
- ประสิทธิ์ มีช้าง. (2552). “ทางเลือกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปัทมวดี โพนกุล ชูชุกิ. (2552). “สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย.” วรรณกรรมปริทรรศน์และการสังเคราะห์ความรู้ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2541). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ประคอง สุคนธ์จิตต์ และคณะ. (2558). “โครงการแนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชนเขตบางเขน.” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกริก.
- ประมวล เกตุรา. (2550). “ความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2548). **มรรค 12 สู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าปรารถนาความอยู่เย็นเป็นสุข ก็ต้องใช้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพและสำนักงานกองทุนสนับสนุนและสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ.

- พิสนุ พองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: เทียมผ้า.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2549). **อะไรนะ ความมั่นคงของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2544). **หัวใจพุทธศาสนา ศาสนาคือสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว. บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2548ก). **คู่มือชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พรภักดิ์ ทันเจริญ. (2551). “ปัญหาในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ ไปปฏิบัติ ในจังหวัดกาฬสินธุ์.” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาวิชา นโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์ และ ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2550). **ความสุขจากทุนทางสังคม**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัทราวดี เจตนะวิบูลย์. (2552). “การศึกษาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์สังคมปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนต์ภัสสรณ พิพัฒเตชากร. (2552). “ปัจจัยที่เสริมสร้างการมีครอบครัวอยู่ดีมีสุข ในจังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณฑิรา เขียวยิ่งและคณะ. (2540). “ความคาดหวังและความเป็นจริงในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจากครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยงยุทธ ขจรธรรม และคณะ. (2545). **พลังรากหญ้า พลังแผ่นดิน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2550). **ความสันโดษและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา.
- รศรินทร์ เกรย์. (2550). “หลากหลายมิติแห่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทย.” เอกสารทางวิชาการโครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่แก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภูมิภาคตะวันตก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ละออง เสือศิริ. (2559). คณะกรรมการกองทุนฝ่ายเหรียญกษาปณ์, ชุมชนอุทิศอนุสรณ์. สัมภาษณ์, มิถุนายน.

- ลิขิต ธีรเวคิน. (2540). **การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรารภรณ์ ปานะพิพัฒน์. (2559). คณะกรรมการกองทุนฝ่ายบัญชี,ชุมชนบ้านบางเขน. สัมภาษณ์, มิถุนายน.
- วัชรีย์ เย็นสบาย. (2559). กรรมการกองทุน /คลองหลุมไผ่. สัมภาษณ์, มิถุนายน.
- วาสนา ถิ่นขาม. (2548). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล กรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอไทรน้อย จังหวัดอุบลราชธานี.” การศึกษาอิสระปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ (2541). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2547). **ขบวนการชุมชนใหม่ การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจ และ สังคมของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วิภูษิตา แก้วเกตุ.(2550). “การจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชนโดยห้ส่วนการพัฒนาหลายฝ่าย ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2546). “แนวคิดเรื่องความยากจนและแนวทางการพัฒนาตัวแบบชี้วัดความยากจนเชิงโครงสร้าง.” เอกสารฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานงานกองทุนการวิจัย (สกว.)
- วิสูตร จงชวนิชย์. (2549). Wการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบรือต่อการ บริหารงานของเทศบาลตำบลบรือ อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ รป. ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภฤกษ์ ดรณศรี. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมือง สมุทรสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.” การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2555). **นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย** กรุงเทพมหานคร: จุฑทอง.
- ศิริชัย รอดทัศนาศ. (2550). “ความอยู่ดีสุดสุขของประชาชนในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สกุณฑลา ปัญญากุล. (2554). “กรุงเทพเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน.” เอกสารประกอบการอบรมเชิง ปฏิบัติการ เรื่อง หลักการและแนวคิดการจัดทำเมืองน่าอยู่ กองวิชาการและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.
- สดสิริ วัฒนาพัทธ์. (2559). คณะกรรมการกองทุนฝ่ายเลขานุการ,ชุมชนบางบัว. สัมภาษณ์, มิถุนายน, กรกฎาคม.
- สุชิน แสงศรี. (2559). กรรมการกองทุน,ชุมชนวรวิวัฒนา. สัมภาษณ์, มิถุนายน, กรกฎาคม.
- สุรัตน์. (2559). กรรมการกองทุน. สัมภาษณ์, มิถุนายน.

- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2547). “ศึกษาศักยภาพปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สนธยา พลศรี. (2542). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- _____. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- สมนึก ธนเดชากุล. (2546). **การสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำเสียขยะมูลฝอย และการเพิ่มพื้นที่สีเขียว**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย.
- สุชีรา สนธิสายสิงห์. (2550). “การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุข : กรณีศึกษาบ้านสนุ่น ตำบลท่าหลวง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาสินี เทพสุวรรณ และศรีรินทร์ เกียรติ. (2550). **ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย: ความสำคัญของภาคประชาชน**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบัติ แก้วบุตตา. (2548). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพร กิจประเสริฐ. (2549). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริการของเทศบาลเมืองราชบุรี.” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมศักดิ์ วาจารย์รัตน์. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีการดำเนินงานของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวสู่การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ**. สมุทรปราการ: โรงพิมพ์เดชมลออกซ์เชท.
- สากล ภู่อ้นเงิน. (2549). “การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล.” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สาธิต เชื้ออยู่นาน. (2554). “การเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนจังหวัดพะเยาระหว่างภาครัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาชุมชนและองค์กรชุมชน.” บทความวิชาการ การประชุมวิชาการการพัฒนานาคนคชนบทไทยฐานรากที่มั่นคง เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน วันที่ 27-29 มกราคม 2554 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ. (2553). **แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ คุรุสภา.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). **คู่มือการปฏิบัติงานด้านการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). **ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย: ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำอองค์ นันทะแสง. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล เมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ และ พีระสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2550). **สถิติพื้นฐานเพื่องานวิจัยท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์.
- สุรนาท ขมะณะรงค์. (2549). **กระบวนการนโยบาย: หลักการและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). **สังคมวิทยา ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และสถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2557). **โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2556). **ดัชนีรวมความอยู่ดีมีสุขและองค์ประกอบ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2555). **กรอบแนวทางแผนกลยุทธ์ แก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ. 2555 – 2559**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุธิลา ตูลยะเสถียร. (2545). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- สุพิศรา สุภาพ. (2545). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2543). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ภูมิไทย.
- สุภางค์ จันทวานิช และ วิศนี ศิลตระกูล. (2546). **การพัฒนาแนวคิดและเครื่องชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์. (2552). “การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อสะท้อนการพัฒนาความสุขของสังคม.” **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 8** (กรกฎาคม-ธันวาคม): 13 – 18.
- _____. (2553). “การวัดความสุขเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ใน ความสุขกับการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของมนุษย์.” รวมบทความประชุมวิชาการประจำปีครั้งที่ 3 ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2550). **ความสุข: การวัดความสุขของคนในชาติและนโยบายที่ส่งเสริมให้คนเป็นสุขควรเป็นอย่างไร**. Policy Brief, สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ (สพน.) สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2553). **ทางเลือกของสวัสดิการสังคมสำหรับคนไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). **สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี 2560.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- _____.(2555). **คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2555.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- _____.(2550). **ภาพรวมความคืบหน้าผลการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน 2548-2549 และ บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.**กรุงเทพมหานคร: ส่วนประชาสัมพันธ์และส่วนประเมินผล และพัฒนาองค์กรความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- _____.(2547). **สรุปผลการสัมมนาสวัสดิการชุมชนแก่จนอย่างยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร: ส่วนประชาสัมพันธ์และส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์กรความรู้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- _____.(2550). **“สวัสดิการชุมชน คนไม่ทิ้งกัน”** สรุปเชิงบริหารการสัมมนาโครงการจัดสวัสดิการ โดยชุมชน ณ หอประชุมวิทยุทัศน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี, 4-5 กุมภาพันธ์. เสน่ห์ จามริก. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- สมชัย จิตสุชนและคณะ. (2554). **“สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี 2560.”** รายงานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- สีลาภรณ์ บัวสาย. (2547). **พลังท้องถิ่นบทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- องค์การเพื่อการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development- OECD). (2557). **“งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 – 2554.”** งบประมาณรายจ่ายการบริการชุมชนและสังคมประจำปี.
- อานนท์ อาภาภิรม.(2514). **มนุษย์กับสังคม สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- อภิญา เวชชัย. (2546). **การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัญมณี บูรณกานนท์ และ พิมพ์ใจ นานรัมย์. (2546). **“การศึกษาทบทวนสภาวการณ์เด็กและเยาวชน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.”** รายงานการศึกษาปีที่ 1 ฉบับที่ 2, สิงหาคม.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). **วิสัยทัศน์การปกครองท้องถิ่นและแผนการกระจายอำนาจ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติใหม่.
- อภิชัย มงคล, และคณะ. (2552). **การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (Version 2007).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

- Aristotle. (1984). **The Complete Works of Aristotle**, J. Barnes (ed.). Princeton: Princeton University Press.
- _____. (2000). **Nicomachean Ethics**, R. Crisp (ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bentham, J. (1996). **An Introduction to the Principles of Morals and Legislation**. Oxford: Clarendon Press.
- Biddle, William Wishart. (1995). **The community development process: the rediscovery of local initiative**. New York, Holt: Rinethart and Winston.
- Borooah, V.K. (2006). "What makes people happy? Some evidence from Northern Ireland." **Journal of Happiness Studies** 7, 4: 427-465.
- Brooks, A.C. (2008). **Gross National Happiness: Why Happiness Matters for America – and How We Can Get More of It**. New York: Basic Books.
- Coombs, R. (1991). "Marital status and personal well-being." **A literature review, Family Relations** 40: 97-102.
- Crisp, R., (2006). **Reasons and the Good**. Oxford: Clarendon Press.
- Csikszentmihalyi, M. and H. Jeremy. (2003). "Happiness in everyday life: the uses of experience sampling." **Journal of Happiness** 4, 2: 185-199.
- Cummins, R.A. et al. (2003). "Developing a national index of subjective wellbeing: The Australian unity wellbeing index." **Social Indicators Research** 64: 159-190.
- Cummins, R.A. et al. (2004). "The Australian Unity Wellbeing Index: An Overview." **Social Indicators Network News** 76: 1-14.
- Diener, Ed. et al. (1999). "Subjective well-being: three decades of progress." **Psychological Bulletin** 125: 276-362.
- Diener, E. et al. (2009). **Well-being for public policy**. Oxford: Oxford University.
- Easterlin, R.A. (2001). "Income and happiness: towards a unified theory." **Economic Journal** 111, 473: 465-484.
- Easterlin, R.A. (2005). "Is there an iron law of happiness?." Unpublished working paper, Department of Economics, University of Southern California.
- ESCAP. (2000). "Guidelines on Methodological Approaches to the conduct of A Regional Survey of the Quality of life as on Aspect of Human Researches Department." ESCAP Statistical Database
- Feldman, F. (2004). **Pleasure and the Good Life**. Oxford: Clarendon Press.
- _____. (2010). **What is this Thing Called Happiness?**. Oxford: Oxford University Press.

- Finnis, J. (2011). **Natural Law and Natural Rights 2nd edition**. Oxford: Clarendon Press.
- Flanagan, O. (2007). **The Really Hard Problem: Meaning in a Material World**. Cambridge, MA: MIT Press.
- Frey, B. and A. Slutzer. (2002). **Happiness and economics**. Princeton: Princeton University Press.
- Griffin, J. (1986). **Well-being**. Oxford: Clarendon Press.
- Gardner, J. and A. J. Oswald. (2005). **Do divorce couples become happier by breaking up?**. UK: published working paper, University of Warwick,
- Good, C.V. (1993). **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Haybron, D. (2008). **The Pursuit of Unhappiness**. Oxford: Clarendon Press.
- Helliwell, J. F., and C. P. Barrington-Leigh. (2010). "Measuring and Understanding Subjective Well-Being." **Canadian Journal of Economics** 43, 3: 729–753.
- Ingersoll-Dayton, B., et al. (2004). "Measuring psychological well-being: insights from Thai elders." **The Gerontological Society of America** 44, 5: 596-614.
- Inoguchi, T. and S. Fujii. (2009). "The quality of life in Japan." **Social Indicators Research** 92: 227-262.
- Ivancevich, John M. and Michael T. Matteson. (2002). **Organization behavior and management**. 6th ed. Houston: McGraw-Hill Inc.
- Jim Harris. (1996). "Getting employees to fall in love with your company." The United States of America : Amacom .
- Kraut, R. (2007). **What is Good and Why, Cambridge**. MA: Harvard University Press.
- _____. (2011). **Against Absolute Goodness**. New York: Oxford University Press.
- Kolesnik, Walter B. (1990). **Educational Psychology**. 2nd ed. New York: McGraw - Hill Book Company:
- Kroll, C. (2011). **Measuring Progress and Well-Being : Achievements and Challenges of a New Global Movement**. Germany: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Kahneman, D., Diener, E. and Schwarz (eds), N. (2009). **Well-Being; the Foundation of Hedonic Psychology**. New York: Russell Sage Soundation.
- Kitiyama, S. and H.R. Markus. (2000). **The persuit of happiness and the realization of sympathy: Cultural patterns of self, social relations, and well-being**. Cambridge: the MIT Press.
- Layard, R. (2005). **Happiness: Lessons from a New Science**. London: Penguin.
- Lyubomirsky, S. (2008). **The How of Happiness: A Scientific Approach to Getting the Life You Want**. New York: The Penguin Press.

- Miller, J.D. (1996). **Management In the Public Service**. New York: Mc-GRAW Hill Book Company.
- Marks, N., Simms, A., S. Thompson, and S. Abdallah. (2006). **The Happy Planet Index: An index of human well-being and environmental impact**. London: New Economic Foundation.
- Nettle, D. (2005). **Happiness: the science behind your smile**. Oxford: Oxford University Press.
- Nussbaum, M. and A. Sen (eds.). (1993). **The Quality of Life**. Oxford: Clarendon Press.
- Oskamp, S. (1997). **Attitudes and Opinions**. New Jersey: Prentice- Hall Inc.
- Patamaporn Busapathumrong. (1999). **Social policy and low-income working mothers in Thailand: the changing welfare mix. Thailand**. Bangkok: Borpit Printing.
- Pete Alcock. (2000). **Informal Care and the New Welfare Mix**. Social Work Around the world. Switzerland : International Federartion of Social Worker (IFSW)
- Peter Cook. (1996). **An Ideal City**. In **The Idea of theCity**. Edited by R. Middleton (ed.). Massachusetts: MIT Press.
- Raz, J. (2004). **The Role of Well-being, Philosophical Perspectives**. Cambridge: Cambridge University Press.
- R.Tennyson and L.Wild. (2004). **The Guiding Hand Brokering partnerships for sustainable development**. London: Prince of Wales Business Leaders Forum
- Russell, Daniel C. (2012). **Happiness for Humans**. Oxford: Oxford University Press.
- Seligman, M. (2011). **Flourish: A New Understanding of Happiness and Well-being- and How to Achieve Them**. Boston & London: Nicholas Brealey.
- Sumner, W. (1996). **Welfare, Happiness, and Ethics**. Oxford: Clarendon Press.
- Swansburg, R. C. (1996). **Management and leadership for nurse managers**. 2th ed. Bonton: Jones and Bartlett.
- Tiberius, V. (2008). **The Reflective Life**. New York: Oxford University Press.
- Uchida, Y., V. Norasakkunkit, and S. Kitiyama. (2004). "Cultural constructions of happiness: Theory and empirical evidence." **Journal of Happiness Studies** 5: 223-239.
- Winkelman, Rainer. (2008). "employment, social capital, and subjective well-being." **Journal of Happiness Studies** no. 2346 (September):1-24.
- White, N. (2006). **A Brief History of Happiness**. Malden, MA: Blackwell.
- Wolman, Benjamin B. (1992). **Dictionary of Behavioral Science**. 2nd ed. San Diego, California: Academic Press.

ภาคผนวก

สำหรับผู้วิจัย

แบบสอบถามชุดที่.....

ชุมชน..... ผู้เก็บข้อมูล.....

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล..... เวลาที่เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถาม

ความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของประชาชนในการการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง ศึกษาปัจจัยในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่จะตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนผู้ขอรับบริการอย่างทั่วถึง และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมืองที่มีประสิทธิผล โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากพื้นที่ชุมชนในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

แบบสอบถามนี้ประกอบไปด้วยคำถามทั้งหมด 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	มีข้อคำถาม	8 ข้อ
ส่วนที่ 2	ระดับความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ	มีข้อคำถาม	31 ข้อ
ส่วนที่ 3	การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน	มีข้อคำถาม	14 ข้อ
ส่วนที่ 4	ข้อเสนอแนะต่อความต้องการในการจัดสวัสดิการชุมชน	มีข้อคำถาม	1 ข้อ
รวม		มีข้อคำถาม	54 ข้อ

โดยใช้วิธีการ การสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยข้อมูลทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามจะไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลในรายงานวิจัย ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิ์ปฏิเสธการตอบคำถามได้ โดยข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ หากท่านมีข้อสงสัยประการใดสามารถติดต่อกลับได้ที่ นางสาวกฤติญา กীরติกอบมณี (ผู้วิจัย) มหาวิทยาลัยศิลปากร โทร. 085-551-8000

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้

นางสาวกฤติญา กীরติกอบมณี

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ 1.หญิง	☐ 2.ชาย
---------------------------------	--------------------------------
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1.ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 2.ประถมศึกษา	☐ 3.มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 4.มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	☐ 5.อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	
☐ 6.ปริญญาตรี	☐ 7.สูงกว่าปริญญาตรี	
4. อาชีพหลักของครอบครัว

☐ 1.ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐ 2.นักเรียน / นักศึกษา	☐ 3.ธุรกิจส่วนตัว
☐ 4.รับจ้างทั่วไป	☐ 5.ค้าขาย	☐ 6.เกษตรกร
☐ 7.พ่อบ้าน / แม่บ้าน	☐ 8.พนักงานเอกชน	☐ 9.รับราชการ
☐ 10.พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ 11.ลูกจ้างของรัฐ	☐ 12.อื่นๆ.....
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว (รวมกันทั้งครอบครัว)

☐ 1. น้อยกว่า 5,000 บาท
☐ 2. 5,000 – 15,000 บาท
☐ 3. 15,001 – 25,000 บาท
☐ 4. 25,001 – 35,000 บาท
☐ 5. 35,001 – 45,000 บาท
☐ 6. 45,000 บาทขึ้นไป
6. สถานภาพในครัวเรือน

☐ 1.เจ้าบ้าน	☐ 2.ผู้อยู่อาศัย	☐ 3.อื่นๆ (ระบุ).....
-------------------------------------	---	--
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวท่านด้วย)

☐ 1. 1 – 3 คน
☐ 2. 4 – 6 คน
☐ 3. 7 – 9 คน
☐ 4. 10 คนขึ้นไป
8. ท่านเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนหรือไม่

☐ 1.ยังไม่ได้เป็นสมาชิก
☐ 2.เป็นสมาชิกกองทุนฯ มาแล้ว.....ปี.....เดือน

ส่วนที่ 2 ความต้องการด้านสวัสดิการ 6 มิติ

1. ในปัจจุบันท่านได้รับสวัสดิการในด้านใดมากที่สุด 3 ลำดับ (ใส่หมายเลข 1, 2, และ 3 ลงในช่องว่างที่กำหนดให้)

1. สวัสดิการด้านการเกิด	2. สวัสดิการด้านการตาย
3. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	4. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย
5. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	6. สวัสดิการด้านการกู้ยืม
7. สวัสดิการด้านอื่นๆ (ระบุ).....	

2. ในอนาคตท่านคาดหวังที่จะได้รับสวัสดิการด้านใดมากที่สุด 3 ลำดับ (ใส่หมายเลข 1, 2, และ 3 ลงในช่องว่างที่กำหนดให้)

1. สวัสดิการด้านการเกิด	2. สวัสดิการด้านการตาย
3. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	4. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย
5. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	6. สวัสดิการด้านการกู้ยืม
7. สวัสดิการด้านอื่นๆ (ระบุ).....	

3. ท่านที่คะแนนของท่านแล้วสวัสดิการในแต่ละด้านมีความเหมาะสมเพียงใด

สวัสดิการ	ความเหมาะสมในปัจจุบัน					ความเหมาะสมที่คาดหวังในอนาคต				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. สวัสดิการด้านการเกิด										
2. สวัสดิการด้านการตาย										
3. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย										
4. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย										
5. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม										
6. สวัสดิการด้านการกู้ยืม										

ความต้องการ	ระดับสวัสดิการที่มีอยู่จริง					ระดับสวัสดิการที่คาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
สวัสดิการด้านการกู้ยืม										
24. ชุมชนมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอมากน้อยเพียงใด										
25. ชุมชนมีการดำเนินการเพื่อกู้ยืมเหมาะสมเพียงใด										
26. การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ชุมชนกำหนดมีความเหมาะสมเพียงใด										
27. ชุมชนมีเครือข่ายด้านการเงินที่ติดมากน้อยเพียงใด										
28. การเข้ามาช่วยเหลือของรัฐในการเข้ามาช่วยเหลือการกู้เงินของชุมชนมากน้อยเพียงใด										

ส่วนที่ 3 การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชน

1. ท่านได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนในด้านใดบ้าง

ประเภทสวัสดิการ	ระบุสวัสดิการที่ได้รับ	ระบุสวัสดิการที่ต้องการเพิ่มเติม
สวัสดิการด้านการเกิด [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการการตาย [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการสุขภาพอนามัย [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการกู้ยืม [] ไม่ได้ [] ได้		
สวัสดิการด้านอื่นๆ [] ไม่ได้ [] ได้		

2. ระดับความคิดเห็นต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการอยู่

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความต่อไปนี้ กรุณาตอบตามความเห็น และตอบทุกข้อ โดยการทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. สวัสดิการที่ได้รับเป็นไปตามที่คาดหวังเพียงใด					
2. สวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบันครอบคลุมความต้องการของท่านเพียงใด					
3. กองทุนฯ มีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของสมาชิกอย่างชัดเจนเพียงใด					
4. กองทุนฯ มีคนคอยให้คำแนะนำปรึกษาแก่สมาชิกเพียงใด					
5. กองทุนฯ มีการดูแลรับรองสมาชิกอย่างเป็นมิตรเพียงใด					
6. เอกสารการชำระเงินของสมาชิกมีความชัดเจนเพียงใด					
7. การสมทบเงินรายเดือนมีความคุ้มค่ากับสวัสดิการที่ได้รับเพียงใด					
8. ด้านการจ่ายเงินจากกองทุนมีความเหมาะสมกับกาลเวลามากน้อยเพียงใด					
9. ท่านยินดีจะจ่ายค่าสมาชิกรายเดือนเพิ่มมากขึ้นเพียงใด					
10. ขั้นตอนต่างๆของกองทุนฯ มีความเข้าใจง่าย ชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
11. บอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกองทุนฯ มีข่าวสารที่ทันสมัย น่าสนใจมากน้อยเพียงใด					
12. กองทุนฯ มีการให้เงินสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของชุมชนเหมาะสมเพียงใด					
13. การดำเนินงานด้านการเงินของกองทุนชุมชนช่วยให้สมาชิกมีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อความต้องการในการจัดสวัสดิการชุมชน

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

แนวคำถามการสัมภาษณ์รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนระดับเมือง

กลุ่มเป้าหมายการสัมภาษณ์ : คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง.....

สมาชิกในชุมชน / กลุ่มองค์กรชุมชน

วันที่สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

แนวคำถามการสัมภาษณ์

1. ที่มา / ความเป็นมาการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเมือง

.....

.....

.....

.....

2. การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการภายในชุมชนเป็นอย่างไร

2.1 คณะกรรมการกองทุนมีใครบ้าง / บทบาทหน้าที่ / การคัดเลือก

.....

.....

.....

.....

2.2 หลักเกณฑ์ / กฎกติกา มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2.3 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนในแต่ละด้าน ทั้ง 6 ด้าน มี วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง พร้อมทั้งให้ยกตัวอย่างกิจกรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม และ ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้างที่ทำให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ

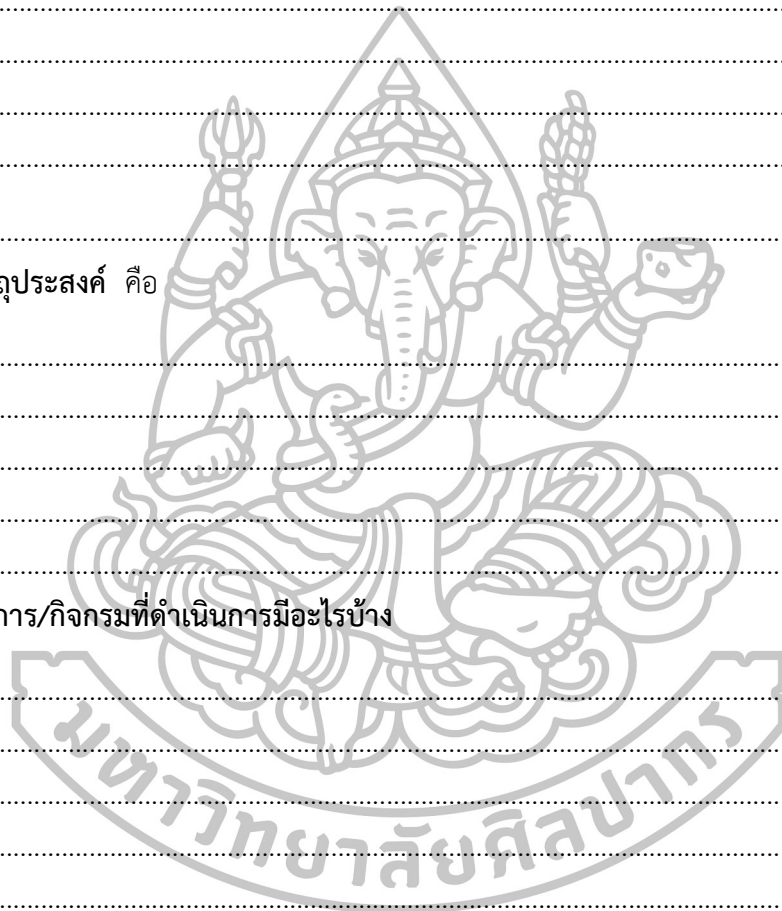
1. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (Housing)

- หลักการ คือ

- วัตถุประสงค์ คือ

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

2. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย (Health)

- หลักการ คือ

.....

.....

.....

.....

- วัตถุประสงค์ คือ

.....

.....

.....

.....

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. สวัสดิการด้านการเกิด (Birth)

- หลักการ คือ

- วัตถุประสงค์ คือ

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

4. สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

- หลักการ คือ

.....

.....

.....

.....

- วัตถุประสงค์ คือ

.....

.....

.....

.....

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

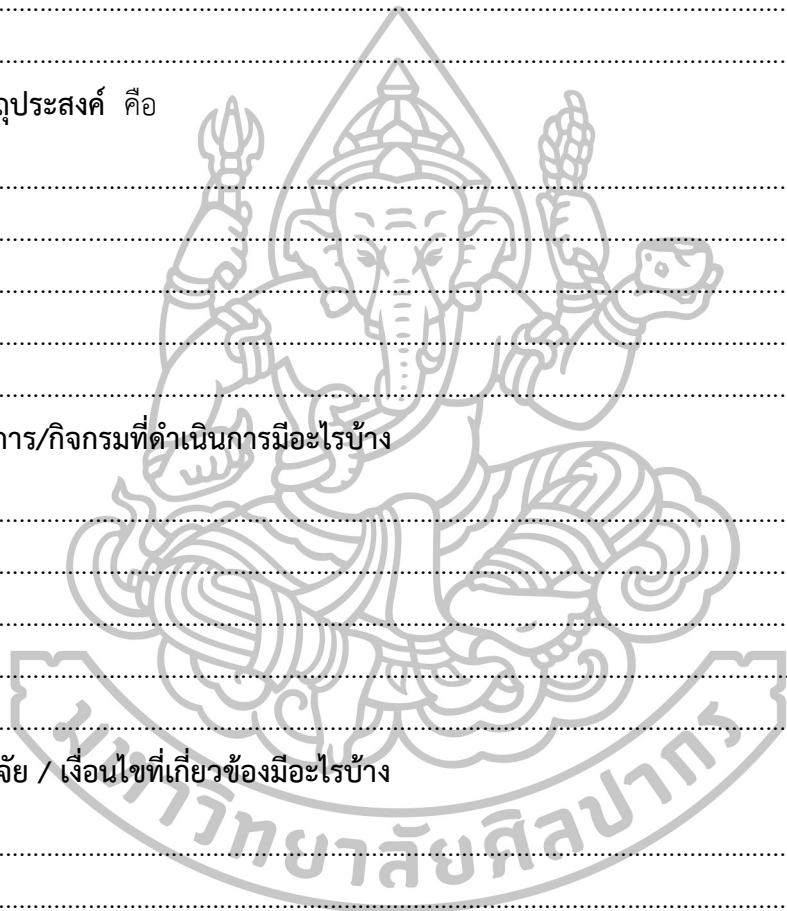
- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. สวัสดิการด้านการให้กู้ยืม (Loans)

- หลักการ คือ

- วัตถุประสงค์ คือ

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

6. การเสียชีวิต (Passed away)

- หลักการ คือ

- วัตถุประสงค์ คือ

- วิธีการ/กิจกรรมที่ดำเนินการมีอะไรบ้าง

- ปัจจัย / เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

3. หากจะมีการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการทั้ง 6 ด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรจะมีการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

-ขอบคุณค่ะ-

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผศ.ดร.ดิเรกฤทธิ์ บัวเวช
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดร. ศศิธร ศรีพรหม
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา จังหวัดนครปฐม
ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดร.เบจมาภรณ์ เสนารัตน์
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
3. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดร.สิริยา รัตน์ช่วย
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดร.อัจฉรา ชลายนาวิน
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ (Model) การวิจัย

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	รณรงค์ จันได
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	ชูชาติ พรหมพิมพ์
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน
สถานที่ทำงาน	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
3. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	เรียม ดวงกระโทก
ตำแหน่ง	ประธานกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน
สถานที่ทำงาน	กองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน
4. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	สดสิริ วัฒกาพัทธ์
ตำแหน่ง	เลขานุการกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน
สถานที่ทำงาน	กองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน
5. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	วิไล เรืองมา
ตำแหน่ง	กรรมการกองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน
สถานที่ทำงาน	กองทุนสวัสดิการระดับเขตบางเขน

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการรับรองรูปแบบ “ HELPB Model”

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผศ.ประคอง สุคนธจิตต์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกริก
2. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ วิโรจน์ มานะมันชัยพร
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกริก
3. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ กนกพร สารพุทธิ
ตำแหน่ง -
สถานที่ทำงาน ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางเขน
4. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ สุรัตน์ เปี่ยมศิริ
ตำแหน่ง -
สถานที่ทำงาน ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางเขน
5. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อยเอก ประภาส แสงประดับ
ตำแหน่ง -
สถานที่ทำงาน สหกรณ์เคหสถานเพื่อที่อยู่อาศัยคลองบางบัว จำกัด

ภาคผนวก ฉ

ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ตารางที่ 35 ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการชุมชนเชิงบูรณาการระดับเมือง

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
3	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4	1	1	-1	1	1	0.6	ใช้ได้
5	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
6	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
7	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
9	1	1	0	0	1	0.6	ใช้ได้
10	0	1	0	1	1	0.6	ใช้ได้
11	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
12	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
13	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
14	0	1	0	1	1	0.6	ใช้ได้
15	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
16	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
17	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
18	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
19	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
20	1	1	-1	1	1	0.6	ใช้ได้

ภาคผนวก ข
ผลการประเมินรูปแบบ "HELPB" ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 36 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ "HELPEB" ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็น	ความเหมาะสมกับบริบทชุมชน							ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ							การนำไปใช้ประโยชน์จริง						
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปลผล	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปลผล	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปลผล
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
1. หลักการของรูปแบบ	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
1.1 การช่วยเหลือเกื้อกูล	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	2	3	3	3	2.80	มากที่สุด	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด
1.2 ความทั่วถึง	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
1.3 ความเป็นธรรม	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด
1.4 บุรณาการสวัสดิการ	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด	2	3	2	3	3	2.60	มากที่สุด
1.5 ความยืดหยุ่น	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
1.6 ความยั่งยืน	3	2	2	3	3	2.60	มากที่สุด	3	3	2	3	3	2.80	มากที่สุด	3	3	2	3	3	2.80	มากที่สุด
2. เงื่อนไขปัจจัย	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
2.1 การมีที่อยู่อาศัยมั่นคง	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด
2.2 การมีผู้นำ/คณะกรรมการที่มีศักยภาพ	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
2.3 การรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	2	3	3	2	3	2.60	มากที่สุด
2.4 การมีเงินออม	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
2.5 การมีส่วนร่วม/ จัดสำนึกร่วม	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด

ตารางที่ 36 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ "HELPEB" ของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ประเด็น	ความเหมาะสมกับบริบทชุมชน						ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ						การนำไปใช้ประโยชน์จริง								
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปล ผล	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปล ผล	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					X	แปล ผล
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
2.6 การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด	2	2	3	3	3	2.60	มากที่สุด	2	2	3	3	3	2.60	มากที่สุด
2.7 มีระเบียบกติกาคือข้อตกลงร่วม	3	2	3	3	3	2.80	มากที่สุด	3	2	2	3	3	2.60	มากที่สุด	3	2	3	3	3	2.80	มากที่สุด
2.8 การได้รับการสนับสนุน	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
2.9 การทำงานเครือข่าย	3	2	2	3	3	2.60	มากที่สุด	3	3	2	2	3	2.60	มากที่สุด	3	2	2	2	3	2.60	มากที่สุด
2.10 การบริหารจัดการเป็นระบบตรวจสอบได้	3	2	3	3	2	2.60	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	2	3	3	3	2.80	มากที่สุด
3.กิจกรรม (สวัสดิการ)	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
3.1 สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด
3.2 สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	3	2	3	3	2	2.60	มากที่สุด	3	2	3	3	2	2.80	มากที่สุด	3	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด
3.3 สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม	3	3	3	3	3	3.00	มากที่สุด	2	2	3	2	3	2.40	มากที่สุด	3	2	3	2	3	2.60	มากที่สุด
3.4 สวัสดิการด้านการกู้ยืม	3	3	2	3	3	2.80	มากที่สุด	3	3	2	2	3	2.80	มากที่สุด	3	3	2	3	3	2.80	มากที่สุด
3.5 สวัสดิการด้านการเสียชีวิต	3	3	3	2	2	2.60	มากที่สุด	2	3	3	3	2	2.80	มากที่สุด	2	3	3	3	2	2.60	มากที่สุด
3.6 สวัสดิการด้านการเกิด	3	3	2	2	3	2.60	มากที่สุด	2	3	2	3	3	2.80	มากที่สุด	2	3	3	3	3	2.80	มากที่สุด

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวกฤติญา กิริติกอบมณี
 ที่อยู่ 89/161 หมู่ที่ 2 ตำบลบางพลับ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
 ที่ทำงาน -

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550 สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต (สส.บ.)
 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 พ.ศ. 2554 พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต (พช.ม.)
 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 พ.ศ. 2559 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. สาขาพัฒนศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฟินน์2014 จำกัด
 พ.ศ. 2559 กรรมการบริษัท รอยัล ไทย คอสเมติกส์ จำกัด

